Ба69129

КРЫМІНАЛЬНА-ПРАЦЭСУАЛЬНЫ КОДЭКС БЕЛАРУСКАЙ ССР

Бл 69129.

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

КРЫМІНАЛЬНА-ПРАЦЭСУАЛЬНЫ КОДЭКС БЕЛАРУСКАЙ ССР

(на беларускай і рускай мовах)

Бл 69129
Бел. аддзел
1994 г.

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БССР
Рэдакцыя навукова-тэхнічнай літаратуры
МІНСК 1961

34 С 65
Б 43

25. 11 4. 2009

Б.а 69129

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

КРЫМІНАЛЬНА-ПРАЦЭСУАЛЬНЫ КОДЭКС
БЕЛАРУСКАЙ ССР

БССР імені Леніна

ЗАКОН
АБ ЗАЦВЯРДЖЭННІ КРЫМІНАЛЬНА-ПРАЦЭСУАЛЬНАГА КОДЭКСА БЕЛАРУСКАЙ ССР

Вярхоўны Савет Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі **пастанаўляе:**

Артыкул 1. Зацвердзіць Крымінальна-працэсуальны кодэкс Беларускай ССР і ўвесці яго ў дзеянне з 1 красавіка 1961 года.

Артыкул 2. Даручыць Прэзідыуму Вярхоўнага Савета Беларускай ССР устанавіць парадак увядзення ў дзеянне Крымінальна-працэсуальнага кодэкса Беларускай ССР і зацвердзіць пералік заканадаўчых актаў Беларускай ССР, якія страчваюць сілу ў сувязі з увядзеннем Крымінальна-працэсуальнага кодэкса Беларускай ССР у дзеянне.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР
В. КАЗЛОЎ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР
Д. ЛУКАШЭВІЧ.

29 снежня 1960 года, гор. Мінск.

КРЫМІНАЛЬНА-ПРАЦЭСУАЛЬНЫ КОДЭКС БЕЛАРУСКАЙ ССР

РАЗДЗЕЛ ПЕРШЫ

АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

ГЛАВА 1

АСНОЎНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

Артыкул 1. **Заканадаўства аб крымінальным судаводстве**

Парадак судаводства па крымінальных справах на тэрыторыі Беларускай ССР вызначаецца Асновамі крымінальнага судаводства Саюза ССР і саюзных рэспублік і выдаваемымі ў адпаведнасці з імі іншымі законамі Саюза ССР і Крымінальна-працэсуальным кодэксам Беларускай ССР.

Пры судаводстве па крымінальнай справе прымяняецца крымінальна-працэсуальны закон, які дзейнічае адпаведна ў час дазнання, папярэдняга следства альбо разгляду справы судом.

Устаноўлены крымінальна-працэсуальнымі законамі парадак судаводства з'яўляецца адзіным і абавязковым па ўсіх крымінальных справах і для ўсіх судоў, органаў пракуратуры, папярэдняга следства і дазнання.

Артыкул 2. **Задачы крымінальнага судаводства**

Задачамі савецкага крымінальнага судаводства з'яўляецца хуткае і поўнае раскрыццё злачынстваў, выкрыццё вінаватых і забеспячэнне правільнага прымянення закону з тым,

каб кожны, хто ўчыніў злачынства, быў падвергнуты справядліваму пакаранню і ні адзін невінаваты не быў прыцягнуты да крымінальнай адказнасці і асуджаны.

Крымінальнае судаводства павінна садзейнічаць умацаванню сацыялістычнай законнасці, папярэджанню і выкараненню злачынстваў, выхаванню грамадзян у духу няўхільнага выканання савецкіх законаў і павагі правіл сацыялістычнага супольнага жыцця.

Артыкул 3. **Абавязак узбуджэння крымінальнай справы і раскрыцця злачынства**

Суд, пракурор, следчы і орган дазнання абавязаны ў межах сваёй кампетэнцыі ўзбудзіць крымінальную справу ў кожным выпадку выяўлення прызнакаў злачынства, прыняць усе прадугледжаныя законам меры да ўстанаўлення падзеі злачынства, асоб, вінаватых ва ўчыненні злачынства, і да іх пакарання.

Артыкул 4. **Недапушчальнасць прыцягнення ў якасці абвінавачваемага інакш як на падставах і ў парадку, устаноўленых законам**

Ніхто не можа быць прыцягнуты ў якасці абвінавачваемага інакш як на падставах і ў парадку, устаноўленых законам.

Артыкул 5. **Акалічнасці, якія выключаюць судаводства па крымінальнай справе**

Крымінальная справа не можа быць узбуджана, а ўзбуджаная справа падлягае спыненню:

1) за адсутнасцю падзеі злачынства;

2) за адсутнасцю ў дзеянні складу злачынства;

3) з прычыны заканчэння тэрмінаў даўнасці;

4) з прычыны акту амністыі, калі ён выключае ўжыванне пакарання за ўчыненае дзеянне, а таксама з прычыны памілавання асобных людзей;

5) у адносінах да асобы, якая не дасягнула да моманту ўчынення грамадска небяспечнага дзеяння ўзросту, пасля дасягнення якога, згодна з законам, магчыма крымінальная адказнасць;

6) за прымірэннем пацярпеўшага з абвінавачваемым па справах, узбуджаемых не інакш як па скарзе пацярпеўшага,

акрамя выпадкаў, прадугледжаных часткамі другой і трэцяй артыкула 106 гэтага Кодэкса;

7) за адсутнасцю скаргі пацярпеўшага, калі справа можа быць узбуджана не інакш як па яго скарзе, акрамя выпадкаў, прадугледжаных часткай трэцяй артыкула 106 гэтага Кодэкса, калі пракурору дадзена права ўзбуджаць справу і пры адсутнасці скаргі пацярпеўшага;

8) у адносінах да памёршага, за выключэннем выпадкаў, калі судаводства па справе неабходна для рэабілітацыі памёршага або аднаўлення справы ў адносінах да іншых асоб па новаадкрытых акалічнасцях;

9) у адносінах да асобы, аб якой ёсць па таму ж абвінавачанню прыгавор суда, што ўвайшоў у законную сілу, альбо вызначэнне ці пастанова суда аб спыненні справы;

10) у адносінах да асобы, аб якой ёсць неадмененая пастанова органа дазнання, следчага, пракурора аб спыненні справы па таму ж абвінавачанню, акрамя выпадкаў, прадугледжаных артыкуламі 255 і 256 гэтага Кодэкса.

Калі акалічнасці, указаныя ў пунктах 1, 2, 3 і 4 гэтага артыкула, выяўляюцца ў стадыі судовага разбору, суд даводзіць разбор справы да канца і пастанаўляе апраўдальны прыгавор — у выпадках, прадугледжаных пунктамі 1 і 2, або абвінаваўчы прыгавор з вызваленнем асуджанага ад пакарання — у выпадках, прадугледжаных пунктамі 3 і 4.

Спыненне справы па падставах, указаных у пунктах 3 і 4 гэтага артыкула, не дапускаецца, калі абвінавачваемы супраць гэтага пярэчыць. У гэтым выпадку вядзенне справы працягваецца ў звычайным парадку.

Артыкул 6. **Накіраванне матэрыялаў без узбуджэння крымінальнай справы для прымянення мер грамадскага ўздзеяння**

У выпадку ўчынення асобай малазначнага злачынства або злачынства, якое не прадстаўляе вялікай грамадскай небяспекі, калі факт злачынства відавочны, а асоба, што яго ўчыніла, можа быць выпраўлена мерамі грамадскага ўздзеяння, суд, пракурор, а таксама следчы і орган дазнання, са згоды пракурора, мае права, не ўзбуджаючы крымінальнай справы, перадаць матэрыялы на разгляд таварыскага суда або Камісіі па справах непаўналетніх альбо перадаць вінаватага на парукі калектыву працоўных ці грамадскай арганізацыі для перавыхавання і выпраўлення, калі яны аб гэтым хадайнічаюць.

Артыкул 7. **Недатыкальнасць асобы**

Ніхто не можа быць падвергнуты арышту інакш як па пастанове суда або з санкцыі пракурора.

Пракурор абавязан неадкладна вызваліць усякага незаконна пазбаўленага волі або ўтрымліваемага пад вартай звыш тэрміну, прадугледжанага законам або судовым прыгаворам.

Артыкул 8. **Ажыццяўленне правасуддзя толькі судом**

Правасуддзе па крымінальных справах ажыццяўляецца толькі судом. Ніхто не можа быць прызнаны вінаватым ва ўчыненні злачынства і падвергнуты крымінальнаму пакаранню інакш як па прыгавору суда.

Артыкул 9. **Ажыццяўленне правасуддзя на асновах роўнасці грамадзян перад законам і судом**

Правасуддзе па крымінальных справах ажыццяўляецца на асновах роўнасці перад законам і судом усіх грамадзян, незалежна ад іх сацыяльнага, маёмаснага і службовага становішча, нацыянальнай і расавай прыналежнасці, веравызнання.

Артыкул 10. **Удзел народных засядацеляў і калегіяльнасць у разглядзе спраў**

Крымінальныя справы ва ўсіх судах разглядаюцца суддзямі і народнымі засядацелямі, выбранымі ва ўстаноўленым законам парадку.

Разгляд крымінальных спраў ва ўсіх судах у першай інстанцыі праводзіцца ў складзе суддзі і двух народных засядацеляў.

Народныя засядацелі карыстаюцца роўнымі правамі са старшынствуючым у судовым пасяджэнні ў вырашэнні ўсіх пытанняў, якія ўзнікаюць пры разглядзе справы і пастанаўленні прыгавору.

Разгляд справы ў касацыйным парадку ажыццяўляецца судамі ў складзе трох членаў суда, а ў парадку судовага нагляду — у складзе не менш трох членаў суда.

Артыкул 11. **Незалежнасць суддзяў і падпарадкаванне іх толькі закону**

Пры ажыццяўленні правасуддзя па крымінальных справах суддзі і народныя засядацелі незалежныя і падпарадкоў-

ваюцца толькі закону. Суддзі і народныя засядацелі вырашаюць крымінальныя справы на аснове закону, у адпаведнасці з сацыялістычнай правасвядомасцю, ва ўмовах, якія выключаюць пабочнае ўздзеянне на суддзяў.

Артыкул 12. **Мова, на якой вядзецца судаводства**

Судаводства ў Беларускай ССР вядзецца на беларускай або рускай мовах.

Асобам, што ўдзельнічаюць у справе, не валодаючым мовай, на якой вядзецца судаводства, забяспечваецца права рабіць заявы, даваць паказанні, выступаць на судзе і заяўляць хадайніцтвы на роднай мове, а таксама карыстацца паслугамі перакладчыка ў парадку, устаноўленым гэтым Кодэксам.

Следчыя і судовыя дакументы, у адпаведнасці з устаноўленым гэтым Кодэксам парадкам, уручаюцца абвінавачваемаму ў перакладзе на яго родную мову або на іншую мову, якой ён валодае.

Артыкул 13. **Публічнасць судовага разбору**

Разбор спраў ва ўсіх судах адкрыты, за выключэннем выпадкаў, калі гэта супярэчыць інтарэсам аховы дзяржаўнай тайны.

Закрыты судовы разбор, акрамя таго, дапускаецца па матываванаму вызначэнню суда па справах аб злачынствах асоб, якія не дасягнулі шаснаццацігадовага ўзросту, па справах аб палавых злачынствах, а таксама па іншых справах з мэтай папярэджання разгалашэння звестак аб інтымных баках жыцця асоб, якія ўдзельнічаюць у справе.

Прыгаворы судоў ва ўсіх выпадках абвяшчаюцца публічна.

Артыкул 14. **Забеспячэнне абвінавачваемаму права на абарону**

Абвінавачваемы мае права на абарону.

Суд, пракурор, следчы і асоба, якая праводзіць дазнанне, абавязаны забяспечыць абвінавачваемаму магчымасць абараняцца ўстаноўленымі законам сродкамі і спосабамі ад прад'яўленага яму абвінавачання і забяспечыць ахову яго асабістых і маёмасных правоў.

Артыкул 15. **Усебаковае, поўнае і аб'ектыўнае даследаванне акалічнасцей справы**

Суд, пракурор, следчы і асоба, якая праводзіць дазнанне, абавязаны прыняць усе прадугледжаныя законам меры для

ўсебаковага, поўнага і аб'ектыўнага даследавання акалічнасцей справы, выявіць як выкрываючыя, так і апраўдваючыя абвінавачваемага, а таксама абцяжваючыя і змякчаючыя яго віну акалічнасці.

Суд, пракурор, следчы і асоба, якая праводзіць дазнанне, не маюць права перакладаць абавязак даказвання на абвінавачваемага.

Забараняецца дамагацца паказанняў абвінавачваемага шляхам насілля, пагроз і іншых незаконных мер.

Артыкул 16. **Адвод суддзі, пракурора і іншых удзельнікаў працэсу**

Суддзя, народны засядацель, пракурор, следчы, асоба, якая праводзіць дазнанне, сакратар судовага пасяджэння, эксперт і перакладчык не могуць прымаць удзел у судаводстве па крымінальнай справе і падлягаюць адводу, калі яны асабіста, прама або ўскосна, зацікаўлены ў гэтай справе.

Артыкул 17. **Нагляд вышэйстаячых судоў за судовай дзейнасцю**

У адпаведнасці з артыкулам 19 Асноў крымінальнага судаводства Саюза ССР і саюзных рэспублік нагляд за судовай дзейнасцю судовых органаў Саюза ССР, якія дзейнічаюць на тэрыторыі Беларускай ССР, а таксама судовых органаў Беларускай ССР у межах, устаноўленых законам, ажыццяўляе Вярхоўны Суд СССР.

Вярхоўны Суд Беларускай ССР ажыццяўляе нагляд за судовай дзейнасцю ўсіх судовых органаў Беларускай ССР.

Абласныя суды ажыццяўляюць нагляд за судовай дзейнасцю раённых (гарадскіх) народных судоў данай вобласці, горада.

Артыкул 18. **Пракурорскі нагляд у крымінальным судаводстве**

У адпаведнасці з артыкулам 20 Асноў крымінальнага судаводства Саюза ССР і саюзных рэспублік:

Нагляд за дакладным выкананнем законаў Саюза ССР і законаў Беларускай ССР у крымінальным судаводстве ажыццяўляецца Генеральным Пракурорам СССР як непасрэдна, так і праз Пракурора Беларускай ССР і іншых падпарадкаваных яму пракурораў.

Пракурор абавязан ва ўсіх стадыях крымінальнага судаводства своечасова прымаць прадугледжаныя законам меры

да ліквідацыі ўсякіх парушэнняў закону, ад каго б гэтыя парушэнні ні зыходзілі.

Свае паўнамоцтвы ў крымінальным судаводстве пракурор ажыццяўляе незалежна ад якіх бы там ні было органаў і службовых асоб, падпарадкоўваючыся толькі закону і кіруючыся ўказаннямі Генеральнага Пракурора СССР.

Пастановы пракурора, вынесеныя ў адпаведнасці з законам, абавязковыя для выканання ўсімі ўстановамі, прадпрыемствамі, арганізацыямі, службовымі асобамі і грамадзянамі.

Артыкул 19. **Парадак зносін судоў, пракурораў, следчых і органаў дазнання з адпаведнымі органамі іншых саюзных рэспублік**

Пры неабходнасці выканання асобных следчых дзеянняў або прыняцця вышукных мер на тэрыторыі іншых саюзных рэспублік пракуроры, следчыя і органы дазнання па справах, якія знаходзяцца ў іх вядзенні, непасрэдна звязваюцца з адпаведнымі органамі іншых саюзных рэспублік.

Пракуроры, следчыя і органы дазнання Беларускай ССР абавязаны ў межах сваёй кампетэнцыі выконваць даручэнні адпаведных органаў іншых саюзных рэспублік.

Пры неабходнасці перадачы крымінальнай справы ў орган папярэдняга следства, дазнання або суд іншай саюзнай рэспублікі справа накіроўваецца адпаведна праз Пракурора Беларускай ССР або Старшыню Вярхоўнага Суда Беларускай ССР.

Артыкул 20. **Парадак зносін судоў, пракурораў, следчых і органаў дазнання з адпаведнымі ўстановамі замежных дзяржаў**

Парадак зносін судоў, пракурораў, следчых і органаў дазнання з адпаведнымі ўстановамі замежных дзяржаў, а таксама парадак выканання даручэнняў апошніх вызначаецца заканадаўствам Саюза ССР і Беларускай ССР і міжнароднымі дагаворамі, заключанымі СССР і Беларускай ССР з адпаведнай дзяржавай.

Артыкул 21. **Дзеянне крымінальна-працэсуальнага закону ў адносінах да грамадзян замежных дзяржаў і асоб без грамадзянства**

Судаводства па справах аб злачынствах, учыненых грамадзянамі замежных дзяржаў і асобамі без грамадзянства, вядзецца на тэрыторыі Беларускай ССР у адпаведнасці з правіламі гэтага Кодэкса.

У адносінах да асоб, якія маюць права дыпламатычнай

недатыкальнасці, працэсуальныя дзеянні, прадугледжаныя гэтым Кодэксам, праводзяцца толькі па іх просьбе або з іх згоды. Згода на правядзенне гэтых дзеянняў атрымліваецца праз Міністэрства замежных спраў.

Артыкул 22. **Растлумачэнне некаторых назваў, якія ўжываюцца ў гэтым Кодэксе**

Назвы, якія ўжываюцца ў гэтым Кодэксе, маюць наступнае значэнне:

1) «Суд» — Вярхоўны Суд СССР, Вярхоўны Суд Беларускай ССР, абласныя суды, раённыя (гарадскія) народныя суды, ваенныя трыбуналы;

2) «Суд першай інстанцыі» — суд, правамоцны пастанавіць прыгавор па справе;

3) «Касацыйная інстанцыя» — суд, які разглядае ў касацыйным парадку справы па скаргах і пратэстах на прыгаворы і вызначэнні суда першай інстанцыі і пастановы суддзі, што не ўвайшлі ў законную сілу;

4) «Наглядная інстанцыя» — суд, які разглядае ў парадку судовага нагляду справы па пратэстах на прыгаворы, вызначэнні і пастановы, якія ўвайшлі ў законную сілу;

5) «Суддзя» — народны суддзя, старшыня, намеснік старшыні, член суда, народны засядацель;

6) «Пракурор» — Генеральны Пракурор СССР, Пракурор Беларускай ССР, пракуроры абласцей, гарадоў, раёнаў, іх намеснікі і памочнікі, пракуроры аддзелаў і ўпраўленняў пракуратур і ваенныя пракуроры;

7) «Следчы» — следчы пракуратуры, следчы органаў дзяржаўнай бяспекі;

8) «Законныя прадстаўнікі» — бацькі, усынавіцелі, апекуны, папячыцелі абвінавачваемага або пацярпеўшага, прадстаўнікі ўстаноў і арганізацый, пад апекай якіх знаходзіцца абвінавачваемы або пацярпеўшы;

9) «Блізкія сваякі» — бацькі, дзеці, усынавіцелі, усыноўленыя, родныя браты і сёстры, дзед, бабка, унукі, а таксама муж, жонка;

10) «Прыгавор» — рашэнне, вынесенае судом у пасяджэнні па пытанню аб вінаватасці або невінаватасці падсуднага і аб ужыванні або неўжыванні да яго пакарання;

11) «Вызначэнне» — усякае, акрамя прыгавору, рашэнне, вынесенае судом першай інстанцыі пры судаводстве па крымінальнай справе; усякае рашэнне касацыйнай інстанцыі; рашэнне, прынятае судовай калегіяй па крымінальных справах

Вярхоўнага Суда Беларускай ССР пры пераглядзе судовых прыгавораў, вызначэнняў і пастаноў, якія ўвайшлі ў законную сілу;

12) «Прыватнае вызначэнне» — вызначэнне, якім суд даводзіць да ведама адпаведных органаў аб устаноўленых пры разглядзе справы недахопах у рабоце той ці іншай установы, прадпрыемства, арганізацыі або асобных службовых асоб;

13) «Пастанова» — рашэнне, прынятае Пленумам Вярхоўнага Суда Беларускай ССР, прэзідыумамі абласных судоў пры пераглядзе судовых прыгавораў, вызначэнняў і пастаноў, якія ўвайшлі ў законную сілу; усякае рашэнне, прынятае суддзёй аднаасобна; рашэнне следчага, асобы, што праводзіць дазнанне, пракурора, прынятае пры правядзенні папярэдняга следства і дазнання;

14) «Пратакол» — дакумент, у якім у парадку, устаноўленым гэтым Кодэксам, засведчваецца факт вядзення, змест і вынікі следчых і судовых дзеянняў;

15) «Касацыйная скарга» — скарга на прыгавор, які не ўвайшоў у законную сілу;

16) «Прыватная скарга» — скарга на вызначэнне суда першай інстанцыі і пастанову суддзі, якія не ўвайшлі ў законную сілу;

17) «Касацыйны пратэст» — пратэст пракурора аб адмене або змяненні прыгавору, які не ўвайшоў у законную сілу;

18) «Прыватны пратэст» — пратэст пракурора на вызначэнне суда першай інстанцыі і пастанову суддзі, якія не ўвайшлі ў законную сілу;

19) «Пратэст у парадку нагляду» — пратэсты правамоцных законам асоб аб адмене або змяненні прыгавору, вызначэння, пастановы, якія ўвайшлі ў законную сілу.

20) «Начны час» — час ад дваццаці дзвюх да шасці гадзін па мясцоваму часу.

ГЛАВА 2

СУД І ПАДСУДНАСЦЬ

Артыкул 23. **Склад суда**

Раённы (гарадскі) народны суд разглядае крымінальныя справы ў складзе старшынствуючага — старэйшага народнага суддзі, народнага суддзі і двух народных засядацеляў. Усе іншыя суды разглядаюць крымінальныя справы ў складзе старшынствуючага — старшыні, намесніка старшыні суда або члена адпаведнага суда і двух народных засядацеляў.

Судовая калегія па крымінальных справах абласнога суда і Вярхоўнага Суда Беларускай ССР разглядае скаргі і пратэсты на прыгаворы, вызначэнні і пастановы ў складзе трох членаў суда.

Прэзідыум абласнога суда разглядае пратэсты ў парадку судовага нагляду пры наяўнасці большасці членаў прэзідыума.

Пленум Вярхоўнага Суда Беларускай ССР разглядае пратэсты ў парадку судовага нагляду пры наяўнасці не менш чым $^2/_3$ складу Вярхоўнага Суда Беларускай ССР.

Артыкул 24. **Суддзі, якія ўдзельнічаюць у разглядзе крымінальнай справы**

Удзельнічаць у разглядзе крымінальнай справы могуць толькі суддзі і народныя засядацелі, выбраныя ў склад данага суда.

Артыкул 25. **Нязменнасць складу суда пры разборы справы**

Кожная справа павінна быць разгледжана ў адным і тым жа складзе суддзяў. Калі хто-небудзь з суддзяў пазбаўлен магчымасці працягваць удзельнічаць у пасяджэнні, ён замяняецца іншым суддзёй і разгляд справы пачынаецца спачатку, за выключэннем выпадкаў, прадугледжаных артыкулам 26 гэтага Кодэкса.

Артыкул 26. **Запасны народны засядацель**

Па справе, якая патрабуе працяглага часу для яе разбору, можа быць выклікан запасны народны засядацель. Запасны народны засядацель прысутнічае ў зале судовага пасяджэння з пачатку разбору данай справы і ў выпадку выбыцця народнага засядацеля замяняе яго.

Калі запасны народны засядацель, які ўступіў на месца выбыўшага, не патрабуе аднаўлення судовых дзеянняў, разбор справы працягваецца.

Артыкул 27. **Акалічнасці, якія адхіляюць суддзю ад удзелу ў разглядзе крымінальнай справы**

Суддзя не можа ўдзельнічаць у разглядзе справы:

1) калі ён з'яўляецца пацярпеўшым, грамадзянскім істцом, грамадзянскім адказчыкам, сведкай, а таксама калі ён удзельнічаў у данай справе ў якасці эксперта, перакладчыка, асобы, якая праводзіла дазнанне, следчага, пракурора, грамадскага абвінаваўцы, абаронцы, грамадскага абаронцы, за-

коннага прадстаўніка абвінавачваемага, прадстаўніка пацярпеўшага, грамадзянскага істца або грамадзянскага адказчыка;

2) калі ён з'яўляецца сваяком пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка або іх прадстаўнікоў, сваяком абвінавачваемага або яго законнага прадстаўніка, сваяком пракурора, грамадскага абвінаваўцы, абаронцы, грамадскага абаронцы, следчага або асобы, якая праводзіла дазнанне;

3) калі ёсць іншыя акалічнасці, якія даюць падставу лічыць, што суддзя асабіста, прама або ўскосна, зацікаўлен у гэтай справе.

У склад суда, які разглядае крымінальную справу, не могуць уваходзіць асобы, якія знаходзяцца ў сваяцтве паміж сабой.

Артыкул 28. **Недапушчальнасць паўторнага ўдзелу суддзі ў разглядзе крымінальнай справы**

Суддзя, які прымаў удзел у разглядзе крымінальнай справы ў судзе першай інстанцыі, не можа ўдзельнічаць у разглядзе гэтай справы ў судзе касацыйнай інстанцыі або ў парадку судовага нагляду ў прэзідыуме абласнога суда, або ў судовай калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР, а таксама ўдзельнічаць у новым разглядзе справы ў судзе першай інстанцыі ў выпадку адмены прыгавору або вызначэння аб спыненні справы, пастаноўленых з яго ўдзелам.

Суддзя, які прымаў удзел у разглядзе справы ў судзе касацыйнай інстанцыі, не можа ўдзельнічаць у разглядзе гэтай справы ў судзе першай інстанцыі або ў парадку судовага нагляду ў прэзідыуме абласнога суда або ў судовай калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР, а таксама ў новым разглядзе справы ў судзе касацыйнай інстанцыі пасля адмены вызначэння, пастаноўленага з яго ўдзелам.

Суддзя, які прымаў удзел у разглядзе справы ў парадку судовага нагляду ў прэзідыуме абласнога суда або ў судовай калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР, не можа ўдзельнічаць у разглядзе той жа справы ў судзе першай і касацыйнай інстанцыі.

Артыкул 29. **Адвод суддзі.**

Пры наяўнасці акалічнасцей, указаных у артыкулах 27 і 28 гэтага Кодэкса, суддзя абавязан заявіць самаадвод.

Па тых жа падставах адвод суддзі можа быць заяўлен пракурорам, грамадскім абвінаваўцам, абаронцам, грамадскім абаронцам, падсудным, яго законным прадстаўніком, а таксама пацярпеўшым, грамадзянскім істцом, грамадзянскім адказчыкам або іх прадстаўнікамі.

Артыкул 30. **Парадак вырашэння адводу, заяўленага суддзі.**

Адвод, заяўлены суддзі, вырашаецца астатнімі суддзямі ў адсутнасці адводзімага, які, аднак, мае права папярэдне публічна выкласці астатнім суддзям сваё тлумачэнне адносна заяўленага яму адводу. Пры роўнасці галасоў суддзя лічыцца адведзеным.

Адвод, заяўлены двум суддзям або ўсяму складу суда, вырашаецца судом у поўным складзе простай большасцю галасоў. Пытанне аб адводзе вырашаецца судом у дарадчым пакоі.

Артыкул 31. **Крымінальныя справы, падсудныя раённаму (гарадскому) народнаму суду.**

Раённаму (гарадскому) народнаму суду падсудныя ўсе справы, акрамя спраў, падсудных вышэйстаячым судам або ваенным трыбуналам.

Артыкул 32. **Крымінальныя справы, падсудныя абласному суду**

Абласному суду падсудныя крымінальныя справы аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 61, 63—74, 76, 78, часткай другой, 81, 82, часткай першай, 83, 84, 86, 86^1, 100, 149 і 172 — 175 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР (Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ад 7 сакавіка 1961 г.).

Артыкул 33. **Крымінальныя справы, падсудныя Вярхоўнаму Суду Беларускай ССР**

Вярхоўнаму Суду Беларускай ССР падсудныя крымінальныя справы асаблівай складанасці або асаблівага грамадскага значэння, прымаемыя ім да свайго судаводства па меркаванню Старшыні Вярхоўнага Суда Беларускай ССР або па прадстаўленню Пракурора Беларускай ССР.

Артыкул 34. **Крымінальныя справы, падсудныя ваеннаму трыбуналу**

Падсуднасць крымінальных спраў ваеннаму трыбуналу вызначаецца Палажэннем аб ваенных трыбуналах.

Артыкул 35. **Права вышэйстаячага суда прыняць да свайго судаводства крымінальную справу, падсудную ніжэйстаячаму суду**

Вышэйстаячы суд мае права прыняць да свайго судаводства ў якасці суда першай інстанцыі любую справу, падсудную ніжэйстаячаму суду.

Артыкул 36. **Тэрытарыяльная падсуднасць крымінальнай справы**

Справа падлягае разгляду ў тым судзе, у раёне дзейнасці якога ўчынена злачынства.

Калі вызначыць месца ўчынення злачынства немагчыма, справа падсудная таму суду, у раёне дзейнасці якога закончана папярэдняе следства або дазнанне па справе.

Артыкул 37. **Вызначэнне падсуднасці пры аб'яднанні крымінальных спраў**

Пры абвінавачанні адной асобы або групы асоб ва ўчыненні некалькіх злачынстваў, справы аб якіх падсудныя разнайменным судам, справа аб усіх злачынствах разглядаецца вышэйстаячым з гэтых судоў.

Калі справа па абвінавачанню адной асобы або групы асоб ва ўчыненні некалькіх злачынстваў падсудная ваеннаму трыбуналу ў адносінах хоць бы да адной асобы або да аднаго злачынства, справа аб усіх асобах і злачынствах, у адпаведнасці з артыкулам 12 Палажэння аб ваенных трыбуналах, разглядаецца ваенным трыбуналам.

Справа, якая па тых ці іншых падставах падсудная адначасова некалькім аднайменным судам, разглядаецца тым судом, у раёне дзейнасці якога было закончана папярэдняе следства або дазнанне па справе.

Артыкул 38. **Перадача крымінальнай справы па падсуднасці**

Суддзя або суд у распарадчым пасяджэнні, устанавіўшы, што паступіўшая справа не падсудная данаму суду, накіроўвае справу па падсуднасці.

Суд, устанавіўшы, што справа, якая знаходзіцца ў яго судаводстве, падсудная другому такому ж суду, мае права пакінуць справу ў сваім судаводстве толькі ў выпадку, калі

ён пачаў яе разгляд у судовым пасяджэнні. Аднак, калі справа падсудная вышэйстаячаму суду або ваеннаму трыбуналу, яна ва ўсіх выпадках падлягае накіраванню па падсуднасці.

Перадача ў ніжэйстаячы суд справы, пачатай разглядам у судовым пасяджэнні вышэйстаячага суда, не дапускаецца.

Артыкул 39. **Перадача крымінальнай справы з суда, якому яна падсудная, у іншы суд**

У асобных выпадках, з мэтай найбольш хуткага, поўнага і аб'ектыўнага разгляду справы, а таксама з мэтай найлепшага забеспячэння выхаваўчай ролі судовага разбору справы, яна можа быць перададзена вышэйстаячым судом для разгляду ў другі такі ж суд. Перадача справы па гэтых падставах дапускаецца толькі да пачатку яе разгляду ў судовым пасяджэнні.

Пытанне аб перадачы справы ў гэтых выпадках вырашаецца старшынёй вышэйстаячага суда па прадстаўленню пракурора або суда, якому падсудная справа.

Пытанне аб перадачы справы ў суд іншай вобласці па ўказаных у гэтым артыкуле падставах вырашаецца Старшынёй Вярхоўнага Суда Беларускай ССР.

Артыкул 40. **Недапушчальнасць спрэчак аб падсуднасці**

Спрэчкі аб падсуднасці паміж судамі не дапускаюцца. Усякая справа, накіраваная з аднаго суда ў другі ў парадку, прадугледжаным артыкуламі 38 і 39 гэтага Кодэкса, падлягае безумоўнаму прыняццю да судаводства тым судом, куды яна накіравана.

ГЛАВА 3

ПРАКУРОР

Артыкул 41. **Паўнамоцтвы пракурора**

У адпаведнасці з Палажэннем аб пракурорскім наглядзе ў СССР і ў парадку, прадугледжаным гэтым Кодэксам, пракурор ажыццяўляе нагляд за законнасцю ўзбуджэння крымінальнай справы і за выкананнем законаў пры правядзенні дазнання і папярэдняга следства, пры разглядзе справы ў судзе і пры выкананні прыгавору.

Артыкул 42. **Адвод пракурора.**

Пракурор не можа прымаць удзелу ў судаводстве па справе пры наяўнасці падстаў, указаных у артыкуле 27 гэтага Кодэкса.

Удзел пракурора ў правядзенні папярэдняга следства або дазнання, а таксама падтрыманне ім абвінавачання на судзе не з'яўляецца перашкодай для далейшага ўдзелу яго ў справе.

Пры наяўнасці падстаў для адводу пракурор абавязан адхіліцца ад удзелу ў справе. Па гэтых жа падставах пракурору можа быць заяўлен адвод абвінавачваемым, яго законным прадстаўніком і абаронцам, грамадскім абаронцам і грамадскім абвінаваўцам, а таксама пацярпеўшым, грамадзянскім істцом, грамадзянскім адказчыкам або іх прадстаўнікамі.

Пытанне аб адводзе пракурора вырашаецца пры правядзенні дазнання і папярэдняга следства вышэйстаячым пракурорам, а ў судзе — судом, які разглядае справу.

ГЛАВА 4

СЛЕДЧЫ І АСОБА, ЯКАЯ ПРАВОДЗІЦЬ ДАЗНАННЕ

Артыкул 43. **Следчы**

Папярэдняе следства па крымінальных справах праводзяць назначаныя ва ўстаноўленым законам парадку следчыя органаў пракуратуры і следчыя органаў дзяржаўнай бяспекі ў межах іх кампетэнцыі.

Артыкул 44. **Паўнамоцтвы следчага.**

Пры правядзенні папярэдняга следства ўсе рашэнні аб напрамку следства і аб правядзенні следчых дзеянняў следчы прымае самастойна, за выключэннем выпадкаў, калі законам прадугледжана атрыманне санкцыі ад пракурора, і нясе поўную адказнасць за іх законнае і своечасовае правядзенне.

У выпадку нязгоды следчага з указаннямі пракурора аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага, аб кваліфікацыі злачынства і аб'ёме абвінавачання, аб накіраванні справы для аддання абвінавачваемага пад суд або аб спыненні справы, следчы мае права прадставіць справу вышэйстаячаму пракурору з пісьмовым вытлумачэннем сваіх пярэчанняў. У гэтым выпадку пракурор або адмяняе ўказанні ніжэйстаячага пракурора, або даручае правядзенне следства па гэтай справе іншаму следчаму.

Па справах, па якіх папярэдняе следства абавязкова, следчы мае права ў любы момант пачаць правядзенне папярэдняга следства, не чакаючы выканання органамі дазнання дзеянняў, прадугледжаных артыкулам 116 гэтага Кодэкса.

Следчы па расследуемых ім справах мае права даваць органам дазнання даручэнні і ўказанні аб правядзенні вышукных і следчых дзеянняў і патрабаваць ад органаў дазнання садзейнічання пры правядзенні асобных следчых дзеянняў. Такія даручэнні і ўказанні следчага даюцца ў пісьмовым выглядзе і з'яўляюцца для органаў дазнання абавязковымі.

Пастановы следчага, вынесеныя ў адпаведнасці з законам па крымінальнай справе, якая знаходзіцца ў яго вядзенні, абавязковыя для выканання ўсімі ўстановамі, прадпрыемствамі, арганізацыямі, службовымі асобамі і грамадзянамі.

Следчы мае права затрымаць і дапытаць асобу, якая падазраецца ва ўчыненні злачынства, у парадку і па падставах, прадугледжаных артыкуламі 119 і 120 гэтага Кодэкса.

Артыкул 45. **Асоба, якая праводзіць дазнанне**

Дазнанне па крымінальных справах праводзяць службовыя асобы, упаўнаважаныя на тое органамі дазнання, пералічанымі ў артыкуле 115 гэтага Кодэкса.

Артыкул 46. **Паўнамоцтвы органа дазнання**

На органы дазнання ўскладаецца прыняцце неабходных аператыўна-вышукных і іншых прадугледжаных крымінальна-працэсуальным законам мер з мэтай выяўлення злачынстваў і асоб, якія іх учынілі.

На органы дазнання ўскладаецца таксама абавязак прыняцця ўсіх мер, неабходных для папярэджання і спынення злачынства.

Дзейнасць органаў дазнання адрозніваецца ў залежнасці ад таго, дзейнічаюць яны па справах, па якіх правядзенне папярэдняга следства абавязкова, ці па справах, па якіх правядзенне папярэдняга следства не абавязкова.

Артыкул 47. **Адвод следчага і асобы, якая праводзіць дазнанне**

Следчы або асоба, якая праводзіць дазнанне, не могуць прымаць удзелу ў расследаванні па справе пры наяўнасці падстаў, прадугледжаных артыкулам 27 гэтага Кодэкса. Іх удзел у дазнанні або папярэднім следстве, якое праводзілася

раней па данай справе, не з'яўляецца падставай для адводу.

Пры наяўнасці падстаў для адводу следчы або асоба, якая праводзіць дазнанне, абавязаны адхіліцца ад удзелу ў справе. Па гэтых жа падставах ім можа быць заяўлен адвод падазраваемым, абвінавачваемым, абаронцам, а таксама пацярпеўшым, грамадзянскім істцом, грамадзянскім адказчыкам або іх прадстаўнікамі.

Заява аб адводзе або самаадводзе следчага або асобы, якая праводзіць дазнанне, падаецца пракурору, які разглядае і вырашае яе на працягу дваццаці чатырох гадзін.

ГЛАВА 5

УДЗЕЛЬНІКІ ПРАЦЭСУ, ІХ ПРАВЫ І АБАВЯЗКІ

Артыкул 48. **Абвінавачваемы**

Абвінавачваемай прызнаецца асоба, у адносінах да якой ва ўстаноўленым гэтым Кодэксам парадку вынесена пастанова аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага. Пасля аддання абвінавачваемага пад суд ён называецца падсудным, а пасля вынясення абвінаваўчага прыгавору — асуджаным.

Абвінавачваемы мае права: ведаць, у чым ён абвінавачваецца, і даваць тлумачэнні па прад'яўленаму яму абвінавачанню; прадстаўляць доказы; заяўляць хадайніцтвы; знаёміцца пасля заканчэння папярэдняга следства або дазнання з усімі матэрыяламі справы; мець абаронцу з моманту, прадугледжанага артыкулам 49 гэтага Кодэкса; удзельнічаць у судовым разборы ў судзе першай інстанцыі; заяўляць адводы; прыносіць скаргі на дзеянні і рашэнні асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда.

Падсудны мае права на апошняе слова.

Артыкул 49. **Удзел абаронцы ў крымінальным судаводстве**

Абаронца дапускаецца да ўдзелу ў справе з моманту аб'яўлення абвінавачваемаму аб заканчэнні папярэдняга следства і прад'яўлення абвінавачваемаму для азнаямлення ўсяго судаводства па справе.

Па справах аб злачынствах непаўналетніх, а таксама асоб, якія з прычыны сваіх фізічных або псіхічных недахопаў не могуць самі ажыццяўляць свае права на абарону, абаронца

дапускаецца да ўдзелу ў справе з моманту прад'яўлення абвінавачання.

Па справах, па якіх не праводзілася папярэдняга следства, абаронца дапускаецца з моманту аддання абвінавачваемага пад суд.

У якасці абаронцы дапускаюцца адвакаты, прадстаўнікі прафесіянальных саюзаў і іншых грамадскіх арганізацый.

Па вызначэнню суда або пастанове суддзі ў якасці абаронцы могуць быць дапушчаны блізкія сваякі і законныя прадстаўнікі абвінавачваемага, а таксама іншыя асобы.

Адна і тая ж асоба не можа быць абаронцам двух абвінавачваемых, калі інтарэсы абароны аднаго з іх супярэчаць інтарэсам другога.

Артыкул 50. **Запрашэнне, назначэнне і замена абаронцы**

Абаронца з ліку асоб, указаных у артыкуле 49 гэтага Кодэкса, запрашаецца абвінавачваемым, яго законным прадстаўніком, а таксама іншымі асобамі па даручэнню або са згоды абвінавачваемага.

Па просьбе абвінавачваемага ўдзел абаронцы забяспечваецца следчым і судом.

У тых выпадках, калі ўдзел выбранага абвінавачваемым абаронцы немагчымы на працягу доўгага тэрміну, следчы і суд маюць права прапанаваць абвінавачваемаму запрасіць іншага абаронцу або назначыць абвінавачваемаму абаронцу праз калегію адвакатаў.

Артыкул 51. **Абавязковы ўдзел абаронцы**

Удзел абаронцы пры судовым разборы абавязковы па справах:

1) у якіх удзельнічае пракурор;

2) нямых, сляпых, глухіх і іншых асоб, якія з прычыны сваіх фізічных або псіхічных недахопаў не могуць самі ажыццяўляць сваё права на абарону;

3) непаўналетніх;

4) асоб, якія не валодаюць мовай, на якой вядзецца судаводства;

5) асоб, адданых пад суд за злачынствы, за якія ў якасці меры пакарання можа быць ужыта пакаранне смерцю;

6) асоб, паміж інтарэсамі якіх ёсць супярэчнасці і хоць бы адна з іх мае абаронцу.

Пры наяўнасці адной з акалічнасцей, прадугледжаных пунктамі 2 і 3 гэтага артыкула, удзел абаронцы абавязковы і ў папярэднім следстве.

Калі ў выпадках, прадугледжаных гэтым артыкулам, абаронца не запрошан самім абвінавачваемым, яго законным прадстаўніком або іншымі асобамі па яго даручэнню, суд або адпаведна следчы і пракурор абавязаны забяспечыць удзел абаронцы ў справе.

Артыкул 52. **Адмова ад абаронцы**

Абвінавачваемы мае права ў любы момант судаводства па справе адмовіцца ад абаронцы. Такая адмова дапускаецца толькі па ініцыятыве самога абвінавачваемага і не можа з'яўляцца перашкодай для ўдзелу ў справе пракурора, а таксама абаронцаў іншых падсудных.

Адмова ад абаронцы, заяўленая непаўналетнім або абвінавачваемым, які з прычыны сваіх фізічных або псіхічных недахопаў не можа сам ажыццяўляць сваё права на абарону, не абавязкова для суда або адпаведна для следчага і пракурора.

Артыкул 53. **Абавязкі і правы абаронцы**

Абаронца абавязан выкарыстаць усе ўказаныя ў законе сродкі і спосабы абароны з мэтай высвятлення акалічнасцей, якія апраўдваюць абвінавачваемага або змякчаюць яго адказнасць, і аказваць абвінавачваемаму неабходную юрыдычную дапамогу.

З моманту дапушчэння да ўдзелу ў справе абаронца мае права: мець спатканне з абвінавачваемым; знаёміцца з усімі матэрыяламі справы і выпісваць з яе неабходныя звесткі; прадстаўляць доказы; заяўляць хадайніцтвы; удзельнічаць у судовым разборы; заяўляць адводы; прыносіць скаргі на дзеянні і рашэнні следчага, пракурора і суда. Акрамя таго, з дазволу следчага абаронца можа прысутнічаць пры допытах абвінавачваемага і пры правядзенні іншых следчых дзеянняў, якія выконваюцца па хадайніцтвах абвінавачваемага або яго абаронцы.

Адвакат не мае права адмовіцца ад прынятай на сябе абароны абвінавачваемага.

Артыкул 54. **Пацярпеўшы**

Пацярпеўшай прызнаецца асоба, якой злачынствам прычынена маральная, фізічная або маёмасная шкода.

Грамадзянін, прызнаны пацярпеўшым ад злачынства, або яго прадстаўнік маюць права: даваць паказанні па справе; прадстаўляць доказы; заяўляць хадайніцтвы; знаёміцца з матэрыяламі справы з моманту заканчэння папярэдняга следства, а па справах, па якіх папярэдняе следства не праводзілася, — з моманту аддання пад суд; удзельнічаць у даследаванні доказаў на судовым следстве; заяўляць адводы; скардзіцца на дзеянні асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда, а таксама скардзіцца на прыгавор або вызначэнні суда і пастановы суддзі.

У выпадках, прадугледжаных часткай першай артыкула 106 гэтага Кодэкса, пацярпеўшы мае права ў судовым разборы асабіста або праз свайго прадстаўніка падтрымліваць абвінавачанне.

Па справах аб злачынствах, вынікам якіх з'явілася смерць пацярпеўшага, правы, прадугледжаныя гэтым артыкулам, маюць яго блізкія сваякі або яго законныя прадстаўнікі.

Артыкул 55. **Грамадзянскі ісцец**

Грамадзянскім істцом прызнаецца грамадзянін, установа, прадпрыемства або арганізацыя, якія панеслі матэрыяльныя страты ад злачынства і прад'явілі патрабаванне аб іх пакрыцці ў адпаведнасці з артыкулам 56 гэтага Кодэкса.

Грамадзянскі ісцец або яго прадстаўнік маюць права: прадстаўляць доказы; заяўляць хадайніцтвы; удзельнічаць у судовым разборы; прасіць орган дазнання, следчага і суд аб прыняцці мер забеспячэння заяўленага імі іску; падтрымліваць грамадзянскі іск; знаёміцца з матэрыяламі справы з моманту заканчэння папярэдняга следства, а па справах, па якіх папярэдняе следства не праводзілася, — з моманту аддання пад суд; заяўляць адводы; скардзіцца на дзеянні асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда, а таксама скардзіцца на прыгавор або вызначэнні суда ў частцы, якая датычыць грамадзянскага іску.

Грамадзянскі ісцец абавязан па патрабаванню суда прадстаўляць наяўныя ў яго распараджэнні дакументы, звязаныя з прад'яўленым іскам.

Артыкул 56. **Грамадзянскі іск у крымінальнай справе**

Асоба, якая панесла матэрыяльныя страты ад злачынства, мае права пры судаводстве па крымінальнай справе прад'яўляць да абвінавачваемага або да асоб, што нясуць матэ-

рыяльную адказнасць за дзеянні абвінавачваемага, грамадзянскі іск, які разглядаецца судом сумесна з крымінальнай справай. Грамадзянскі іск у крымінальнай справе вызваляецца ад дзяржаўнай пошліны.

Грамадзянскі іск можа быць прад'яўлен з моманту ўзбуджэння крымінальнай справы да пачатку судовага следства. Адмова ў іску, пастаноўленая ў парадку грамадзянскага судаводства, пазбаўляе істца права паўторнага прад'яўлення таго ж іску па крымінальнай справе.

Пракурор мае права прад'явіць або падтрымаць прад'яўлены пацярпеўшым грамадзянскі іск, калі гэтага патрабуе ахова дзяржаўных або грамадскіх інтарэсаў або правоў грамадзян.

Калі грамадзянскі іск застаўся непрад'яўленым, суд пры пастанаўленні прыгавору мае права па ўласнай ініцыятыве вырашыць пытанне аб пакрыцці матэрыяльных страт, прычыненых злачынствам.

Даказванне грамадзянскага іску, прад'яўленага па крымінальнай справе, праводзіцца па правілах, устаноўленых гэтым Кодэксам.

Асоба, якая не прад'явіла грамадзянскі іск па крымінальнай справе, а таксама асоба, чый грамадзянскі іск застаўся без разгляду, мае права прад'явіць яго ў парадку грамадзянскага судаводства.

Артыкул 57. **Грамадзянскі адказчык**

У якасці грамадзянскіх адказчыкаў могуць быць прыцягнуты бацькі, апекуны, папячыцелі або іншыя асобы, а таксама ўстановы, прадпрыемствы і арганізацыі, якія згодна закону нясуць матэрыяльную адказнасць за страту, нанесеную злачыннымі дзеяннямі абвінавачваемага.

Грамадзянскі адказчык або яго прадстаўнік маюць права: пярэчыць супраць прад'яўленага іску; даваць тлумачэнні па сутнасці прад'яўленага іску; прадстаўляць доказы; заяўляць хадайніцтвы; знаёміцца з матэрыяламі справы ў частцы, якая датычыць грамадзянскага іску, з моманту заканчэння папярэдняга следства, а па справах, па якіх папярэдняе следства не праводзілася,— з моманту аддання пад суд; удзельнічаць у судовым разборы; заяўляць адводы; скардзіцца на дзеянні асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда, а таксама скардзіцца на прыгавор і вызначэнні суда ў частцы, якая датычыць грамадзянскага іску.

Артыкул 58. **Прызнанне асобы пацярпеўшым, грамадзянскім істцом або грамадзянскім адказчыкам**

Аб прызнанні асобы пацярпеўшым, грамадзянскім істцом або грамадзянскім адказчыкам асоба, якая праводзіць дазнанне, следчы, пракурор або суддзя выносяць пастанову, а суд — вызначэнне.

Артыкул 59. **Прадстаўнікі пацярпеўшага, грамадзянскага істца і грамадзянскага адказчыка**

У якасці прадстаўнікоў пацярпеўшага, грамадзянскага істца і грамадзянскага адказчыка могуць удзельнічаць у справе блізкія сваякі, законныя прадстаўнікі, адвакаты, прадстаўнікі прафсаюзных і іншых грамадскіх арганізацый, а таксама іншыя асобы, дапушчаныя да ўдзелу ў справе з дазволу асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага або суда.

Артыкул 60. **Абавязак растлумачэння і забеспячэння правоў асобам, якія ўдзельнічаюць у справе**

Суд, пракурор, следчы і асоба, якая праводзіць дазнанне, абавязаны растлумачыць асобам, якія ўдзельнічаюць у справе, іх правы і забяспечыць магчымасць ажыццяўлення гэтых правоў.

ГЛАВА 6

ДОКАЗЫ

Артыкул 61. **Акалічнасці, якія падлягаюць даказванню па крымінальнай справе**

Пры правядзенні дазнання, папярэдняга следства і разборы крымінальнай справы ў судзе падлягаюць даказванню:

1) падзея злачынства (час, месца, спосаб і іншыя акалічнасці ўчынення злачынства);

2) вінаватасць абвінавачваемага ва ўчыненні злачынства;

3) акалічнасці, якія ўплываюць на ступень і характар адказнасці абвінавачваемага;

4) характар і размер страты, нанесенай злачынствам.

Артыкул 62. **Выяўленне прычын і ўмоў, якія садзейнічалі ўчыненню злачынства**

Пры правядзенні дазнання, папярэдняга следства і судовага разбору крымінальнай справы органы дазнання, следчы, пракурор і суд абавязаны выяўляць прычыны і ўмовы, якія садзейнічалі ўчыненню злачынства, і прымаць меры да іх ліквідацыі.

Артыкул 63. **Доказы**

Доказамі па крымінальнай справе з'яўляюцца любыя фактычныя даныя, на аснове якіх у вызначаным законам парадку органы дазнання, следчы і суд устанаўліваюць наяўнасць або адсутнасць грамадска небяспечнага дзеяння, вінаватасць асобы, якая ўчыніла гэтае дзеянне, і іншыя акалічнасці, якія маюць значэнне для правільнага вырашэння справы.

Гэтыя даныя ўстанаўліваюцца: паказаннямі сведкі, паказаннямі пацярпеўшага, паказаннямі падазраваемага, паказаннямі абвінавачваемага, заключэннем эксперта, рэчавымі доказамі, пратаколамі следчых і судовых дзеянняў і іншымі дакументамі.

Артыкул 64. **Збіранне доказаў**

Асоба, якая праводзіць дазнанне, следчы, пракурор і суд маюць права ў межах сваёй кампетэнцыі, па справах, якія знаходзяцца ў іх вядзенні, выклікаць у парадку, устаноўленым гэтым Кодэксам, любую асобу для допыту або для дачы заключэння ў якасці эксперта; праводзіць агляды, вобыскі і іншыя прадугледжаныя гэтым Кодэксам следчыя дзеянні; патрабаваць ад устаноў, прадпрыемстваў, арганізацый, службовых асоб і грамадзян прадстаўлення прадметаў і дакументаў, якія могуць устанавіць неабходныя па справе фактычныя даныя; патрабаваць правядзення рэвізій.

Доказы могуць быць прадстаўлены падазраваемым, абвінавачваемым, абаронцам, пракурорам, а таксама пацярпеўшым, грамадзянскім істцом, грамадзянскім адказчыкам і іх прадстаўнікамі і любымі грамадзянамі, установамі, прадпрыемствамі і арганізацыямі.

Усе сабраныя па справе доказы падлягаюць старанннай, усебаковай і аб'ектыўнай праверцы з боку асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда.

Артыкул 65. **Ацэнка доказаў**

Суд, пракурор, следчы і асоба, якая праводзіць дазнанне, ацэньваюць доказы па свайму ўнутранаму перакананню, за-

снаванаму на ўсебаковым, поўным і аб'ектыўным разглядзе ўсіх акалічнасцей справы ў іх сукупнасці, кіруючыся законам і сацыялістычнай правасвядомасцю.

Ніякія доказы для суда, пракурора, следчага і асобы, якая праводзіць дазнанне, не маюць загадзя ўстаноўленай сілы.

Артыкул 66. **Асобы, выклікаемыя ў якасці сведак**

У якасці сведкі для дачы паказанняў можа быць выклікана любая асоба, якой могуць быць вядомы якія-небудзь акалічнасці, што падлягаюць устанаўленню па данай справе.

Не могуць быць дапытаны ў якасці сведкі:

1) абаронца абвінавачваемага — аб акалічнасцях справы, якія сталі яму вядомы ад падабароннага;

2) асоба, якая з прычыны сваіх фізічных або псіхічных недахопаў не здольна правільна ўспрыймаць акалічнасці, якія маюць значэнне для справы, і даваць аб іх правільныя паказанні. Для вырашэння пытання аб здольнасці асобы правільна ўспрыймаць акалічнасці, якія маюць значэнне для справы, і даваць аб іх правільныя паказанні ў неабходных выпадках запрашаюцца эксперты.

Удзел у справе законных прадстаўнікоў пацярпеўшага, падазраваемага, абвінавачваемага не выключае магчымасці допыту гэтых асоб у якасці сведак.

Артыкул 67. **Абавязкі сведкі**

Сведка абавязан з'явіцца па выкліку асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора, суда і даць праўдзівыя паказанні: паведаміць усё вядомае яму па справе і адказаць на пастаўленыя пытанні.

Пры няяўцы сведкі без уважлівай прычыны асоба, якая праводзіць дазнанне, следчы, пракурор і суд маюць права падвергнуць яго прыводу.

За адмову або ўхіленне ад дачы паказанняў сведка нясе адказнасць па артыкулу 178 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, а за дачу заведамаілжывых паказанняў — па артыкулу 177 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

Артыкул 68. **Паказанні сведкі**

Сведка можа быць дапытаны аб любых акалічнасцях, якія падлягаюць устанаўленню па данай справе, у тым ліку аб асобе абвінавачваемага, пацярпеўшага і аб сваіх узаемаадносінах з імі. Не могуць служыць доказам даныя, паведамляемыя сведкай, калі ён не можа ўказаць крыніцы сваёй асвядомленасці.

Артыкул 69. **Паказанні пацярпеўшага**

Пацярпеўшы абавязан з'явіцца па выкліку асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора, суда і даць праўдзівыя паказанні: паведаміць усё вядомае яму па справе і адказаць на пастаўленыя пытанні.

Пацярпеўшы дае паказанні аб вядомых яму акалічнасцях па справе, аб сваіх узаемаадносінах з абвінавачваемым, а таксама аб наяўных у справе доказах.

Пацярпеўшы дапытваецца па правілах, устаноўленых для допыту сведак.

За адмову або ўхіленне ад дачы паказанняў пацярпеўшы нясе адказнасць па артыкулу 178 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, а за дачу заведамаілжывых паказанняў — па артыкулу 177 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

Артыкул 70. **Паказанні падазраваемага**

Падазраваемы дае паказанні адносна акалічнасцей, якія паслужылі падставай для яго затрымання або ўжывання да яго меры стрымання, а таксама адносна іншых вядомых яму акалічнасцей па справе.

Артыкул 71. **Паказанні абвінавачваемага**

Абвінавачваемы мае права даць паказанні па прад'яўленаму яму абвінавачанню, а таксама адносна іншых вядомых яму акалічнасцей па справе і наяўных у справе доказаў.

Артыкул 72. **Экспертыза**

Экспертыза назначаецца ў выпадках, калі пры правядзенні дазнання, папярэдняга следства і пры судовым разборы неабходны спецыяльныя пазнанні ў навуцы, тэхніцы, мастацтве або рамястве. Экспертыза праводзіцца экспертамі адпаведных устаноў або іншымі спецыялістамі, назначанымі асобай, якая праводзіць дазнанне, следчым, пракурорам і судом. У якасці эксперта можа быць выклікана любая асоба, якая мае неабходныя пазнанні для дачы заключэння. Пытанні, пастаўленыя перад экспертам, і яго заключэнне не могуць выходзіць за межы спецыяльных пазнанняў эксперта.

Артыкул 73. **Абавязкі і правы эксперта**

Эксперт абавязан з'явіцца па выкліку асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда і даць аб'ектыўнае

заключэнне па пастаўленых перад ім пытаннях. Калі пастаўленае пытанне выходзіць за межы спецыяльных ведаў эксперта або прадстаўленыя яму матэрыялы недастатковыя для дачы заключэння, эксперт у пісьмовай форме паведамляе органу, які назначыў экспертызу, аб немагчымасці даць заключэнне.

Эксперт мае права:

1) знаёміцца з матэрыяламі справы, якія адносяцца да прадмета экспертызы;

2) заяўляць хадайніцтвы аб прадстаўленні яму дадатковых матэрыялаў, неабходных для дачы заключэння;

3) з дазволу асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора або суда прысутнічаць пры правядзенні допытаў і іншых следчых і судовых дзеянняў і задаваць дапытваемым пытанні, што датычаць прадмета экспертызы.

У выпадку адмовы або ўхілення эксперта ад выканання сваіх абавязкаў без уважлівых прычын або дачы ім заведама ілжывага заключэння, або няяўкі без уважлівых прычын па выкліку асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда ўжываюцца меры, прадугледжаныя артыкулам 67 гэтага Кодэкса.

Артыкул 74. Адвод эксперта

Эксперт не можа прымаць удзелу ў справе:

1) пры наяўнасці падстаў, прадугледжаных артыкулам 27 гэтага Кодэкса; аднак папярэдні яго ўдзел у справе ў якасці эксперта не з'яўляецца падставай для адводу;

2) калі ён знаходзіўся або знаходзіцца ў службовай або іншай залежнасці ад абвінавачваемага, пацярпеўшага, грамадзянскага істца або грамадзянскага адказчыка;

3) калі ён праводзіў па данай справе рэвізію, матэрыялы якой з'явіліся падставай да ўзбуджэння крымінальнай справы;

4) у выпадку, калі выявіцца яго некампетэнтнасць.

Пры наяўнасці гэтых падстаў эксперту можа быць заяўлен адвод абвінавачваемым, яго законным прадстаўніком і абаронцам, падазраваемым, грамадскім абаронцам, пракурорам, грамадскім абвінаваўцам, а таксама пацярпеўшым, грамадзянскім істцом, грамадзянскім адказчыкам або іх прадстаўнікамі.

Пытанне аб адводзе эксперта вырашаецца пры правядзенні дазнання або папярэдняга следства адпаведна асобай, якая праводзіць дазнанне, следчым або пракурорам, а ў судзе — судом, што разглядае справу.

Артыкул 75. **Абавязковае правядзенне экспертызы**

Правядзенне экспертызы абавязкова:

1) для ўстанаўлення прычын смерці;

2) для ўстанаўлення характару і цяжкасці цялесных пашкоджанняў;

3) для вызначэння псіхічнага стану абвінавачваемага або падазраваемага ў тых выпадках, калі ў асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора або суда наконт гэтага ўзнікаюць сумненні;

4) для ўстанаўлення ўзросту абвінавачваемага, падазраваемага і пацярпеўшага ў тых выпадках, калі гэта мае значэнне для справы, а дакументы аб узросце адсутнічаюць;

5) для ўстанаўлення палавой сталасці пацярпеўшых па справах аб злачынствах, прадугледжаных артыкулам 117 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

Артыкул 76. **Заключэнне эксперта**

Эксперт дае заключэнне ад свайго імя на падставе аб'ектыўнай і ўсебаковай ацэнкі праведзеных даследаванняў у адпаведнасці з яго спецыяльнымі ведамі і нясе за дадзенае ім заключэнне асабістую адказнасць.

Пры назначэнні для правядзення экспертызы некалькіх экспертаў яны да дачы заключэння раяцца паміж сабой. Калі эксперты адной спецыяльнасці прыйдуць да агульнага заключэння, апошняе падпісваецца ўсімі экспертамі. У выпадку рознагалосся паміж экспертамі кожны эксперт дае сваё заключэнне асобна.

Заключэнне эксперта не з'яўляецца абавязковым для асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда, аднак нязгода іх з заключэннем павінна быць матывавана.

Артыкул 77. **Дадатковая і паўторная экспертыза**

У выпадку недастатковай яснасці або паўнаты заключэння можа быць назначана дадатковая экспертыза, якая даручаецца таму ж або іншаму эксперту.

У выпадку неабгрунтаванасці заключэння эксперта або сумненняў у яго правільнасці можа быць назначана паўторная экспертыза, якая даручаецца іншаму эксперту або іншым экспертам.

Артыкул 78. **Рэчавыя доказы**

Рэчавымі доказамі з'яўляюцца прадметы, якія былі сродкамі злачынства або захавалі на сабе сляды злачынства, або

былі аб'ектамі злачынных дзеянняў абвінавачваемага, а таксама грошы і іншыя каштоўнасці, нажытыя злачынным шляхам, і ўсе іншыя прадметы, якія могуць з'яўляцца сродкамі да выяўлення злачынства, устанаўлення фактычных акалічнасцей справы, выяўлення вінаватых або да абвяржэння абвінавачання ці змякчэння віны абвінавачваемага.

Артыкул 79. **Захоўванне рэчавых доказаў**

Рэчавыя доказы павінны быць падрабязна апісаны ў пратаколах агляду, па магчымасці сфатаграфаваны і далучаны да справы асобнай пастановай асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора або вызначэннем суда. Рэчавыя доказы павінны захоўвацца пры крымінальнай справе.

Калі тыя ці іншыя прадметы з-за іх груваcткасці або іншых прычын не могуць захоўвацца пры крымінальнай справе, яны павінны быць па магчымасці сфатаграфаваны, апячатаны і захоўвацца ў месцы, указаным асобай, якая праводзіць дазнанне, следчым, пракурорам, судом, аб чым у справе павінна быць адпаведная даведка.

Пры перадачы справы ад органа дазнання следчаму або ад аднаго органа дазнання альбо следчага другому, а таксама пры накіраванні справы пракурору і ў суд альбо пры перадачы справы з аднаго суда ў другі рэчавыя доказы перадаюцца разам са справай, за выключэннем выпадку, прадугледжанага часткай другой гэтага артыкула.

Артыкул 80. **Тэрміны захоўвання рэчавых доказаў**

Рэчавыя доказы захоўваюцца да ўступлення прыгавору ў законную сілу або да заканчэння тэрміну на абскарджанне пастановы або вызначэння аб спыненні справы. У тых выпадках, калі спрэчка аб праве на рэч падлягае вырашэнню ў парадку грамадзянскага судаводства, рэчавыя доказы захоўваюцца да ўступлення ў законную сілу рашэння суда.

У асобных выпадках рэчавыя доказы могуць быць вернуты іх уладальнікам і да заканчэння тэрмінаў, указаных у частцы першай гэтага артыкула, калі гэта магчыма без шкоды для судаводства па справе.

Рэчавыя доказы, якія падвяргаюцца хуткаму псаванню, калі не могуць быць вернуты ўладальніку, здаюцца ў адпаведныя ўстановы для выкарыстання па прызначэнню. Пры неабходнасці яны кампенсуюцца ўладальніку прадметамі таго ж роду і якасці або яму выплачваецца іх кошт.

Артыкул 81. Меры, якія прымаюцца ў адносінах да рэчавых доказаў пры вырашэнні крымінальнай справы

У прыгаворы, вызначэнні або пастанове аб спыненні справы павінна быць вырашана пытанне аб рэчавых доказах. Пры гэтым:

1) сродкі злачынства, якія належаць абвінавачваемаму, падлягаюць канфіскацыі і перадаюцца ў адпаведныя ўстановы або знішчаюцца;

2) рэчы, забароненыя да абарачэння, падлягаюць перадачы ў адпаведныя ўстановы або знішчаюцца;

3) рэчы, якія не маюць ніякай каштоўнасці і не могуць быць выкарыстаны, падлягаюць знішчэнню, а ў выпадках хадайніцтва зацікаўленых асоб або ўстаноў могуць быць выдадзены ім;

4) грошы і іншыя каштоўнасці, нажытыя злачынным шляхам, па прыгавору суда падлягаюць перадачы ў даход дзяржавы; астатнія рэчы выдаюцца законным уладальнікам, а пры неўстанаўленні апошніх пераходзяць ва ўласнасць дзяржавы. У выпадку спрэчкі аб прыналежнасці гэтых рэчаў, спрэчка гэтая падлягае вырашэнню ў парадку грамадзянскага судаводства;

5) дакументы, якія з'яўляюцца рэчавымі доказамі, застаюцца пры справе на працягу ўсяго тэрміну захоўвання апошняй або перадаюцца зацікаўленым установам.

Артыкул 82. Пратаколы следчых і судовых дзеянняў

Пратаколы, якія засведчваюць акалічнасці і факты, устаноўленыя пры аглядзе, агледжанні, выняцці, вобыску, затрыманні, прад'яўленні для апазнання, а таксама пры правядзенні следчага эксперыменту, складзеныя ў парадку, прадугледжаным гэтым Кодэксам, з'яўляюцца доказам па крымінальнай справе.

Артыкул 83. Дакументы

Дакументы з'яўляюцца доказамі, калі акалічнасці і факты, засведчаныя або выкладзеныя ўстановамі, прадпрыемствамі, арганізацыямі, службовымі асобамі і грамадзянамі, маюць значэнне для крымінальнай справы.

У выпадках, калі дакументы маюць адзнакі, указаныя ў артыкуле 78 гэтага Кодэкса, яны з'яўляюцца рэчавымі доказамі.

ГЛАВА 7
МЕРЫ СТРЫМАННЯ

Артыкул 84. **Ужыванне мер стрымання**

Пры наяўнасці дастатковых падстаў меркаваць, што абвінавачваемы, знаходзячыся на волі, схаваецца ад следства і суда або перашкодзіць устанаўленню ісціны па крымінальнай справе, або будзе займацца злачыннай дзейнасцю, а таксама для забеспячэння выканання прыгавору асоба, якая праводзіць дазнанне, следчы, пракурор і суд маюць права ўжыць у адносінах да абвінавачваемага адну з наступных мер стрымання: падпіску аб нявыездзе, асабістае паручыцельства або паручыцельства грамадскіх арганізацый і калектываў працоўных, узяцце пад варту.

Да ваеннаслужачых можа ўжывацца ў якасці меры стрымання і назіранне за імі камандавання воінскіх часцей, у якіх яны знаходзяцца на службе.

Да непаўналетніх у якасці меры стрымання можа ўжывацца таксама адданне пад нагляд бацькоў, апекуноў або папячыцеляў, а да непаўналетніх, якія выхоўваюцца ў дзіцячых установах, — адданне пад нагляд адміністрацыі гэтых устаноў.

Пры адсутнасці падстаў, якія робяць неабходным ужыванне меры стрымання, у абвінавачваемага адбіраецца абавязацельства з'яўляцца па выкліках і паведамляць аб перамене месца пражывання.

Артыкул 85. **Ужыванне меры стрымання да прад'яўлення абвінавачання**

У выключных выпадках мера стрымання можа быць ужыта ў адносінах да асобы, якая падазраецца ва ўчыненні злачынства, і да прад'яўлення ёй абвінавачання. У гэтым выпадку абвінавачанне павінна быць прад'яўлена не пазней дзесяці сутак з моманту ўжывання меры стрымання. Калі ў гэты тэрмін абвінавачанне не будзе прад'яўлена, мера стрымання адмяняецца.

Асоба, узятая пад варту да прад'яўлення ёй абвінавачання, мае права: абскардзіць дзеянні асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага або пракурора, даваць тлумачэнні і заяўляць хадайніцтвы.

Артыкул 86. **Акалічнасці, якія ўлічваюцца пры абранні меры стрымання**

Пры вырашэнні пытання аб неабходнасці ўжыць меру стрымання, а таксама аб абранні той ці іншай з іх асоба, якая пра-

водзіць дазнанне, следчы, пракурор і суд улічваюць, апрача акалічнасцей, указаных у артыкуле 84 гэтага Кодэкса, таксама цяжкасць учыненага злачынства, асобу падазраваемага або абвінавачваемага, род яго заняткаў, узрост, стан здароўя, сямейнае становішча і іншыя акалічнасці.

Артыкул 87. **Пастанова і вызначэнне аб ужыванні меры стрымання**

Аб ужыванні меры стрымання асоба, што праводзіць дазнанне, следчы, пракурор выносяць матываваную пастанову, а суд — матываванае вызначэнне, дзе ёсць указанне на злачынства, у якім падазраецца або абвінавачваецца даная асоба, і падстава для абрання ўжытай меры стрымання. Пастанова або вызначэнне аб'яўляецца асобе, у адносінах да якой яно вынесена.

Артыкул 88. **Падпіска аб нявыездзе**

Падпіска аб нявыездзе заключаецца ў адабранні ад падазраваемага або абвінавачваемага абавязацельства не адлучацца з месца пражывання або часовага знаходжання без дазволу асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда.

У выпадку парушэння падазраваемым або абвінавачваемым данай ім падпіскі можа быць ужыта больш строгая мера стрымання, аб чым яму павінна быць аб'яўлена пры адабранні падпіскі.

Артыкул 89. **Асабістае паручыцельства**

Асабістае паручыцельства заключаецца ў прыняцці на сябе заслугоўваючымі давер'я асобамі пісьмовага абавязацельства ў тым, што яны ручаюцца за тое, што падазраваемы або абвінавачваемы, знаходзячыся на волі, не схаваецца ад следства і суда, не будзе перашкаджаць устанаўленню ісціны па крымінальнай справе і не будзе займацца злачыннай дзейнасцю. Колькасць паручыцеляў не можа быць менш двух.

Пры адабранні падпіскі аб асабістым паручыцельстве паручыцелю павінна быць паведамлена аб сутнасці справы, па якой абрана даная мера стрымання, і аб адказнасці ў выпадку ўчынення падазраваемым або абвінавачваемым дзеянняў, для папярэджання якіх была ўжыта мера стрымання ў выглядзе асабістага паручыцельства. У гэтым выпадку на кожнага паручыцеля можа быць накладзена судом грашовае спагнанне ў размеры да 100 рублёў у парадку, прадугледжаным артыку-

лам 267 гэтага Кодэкса, або ўжыты меры грамадскага ўздзеяння.

Артыкул 90. Паручыцельства грамадскай арганізацыі або калектыву працоўных

Паручыцельства грамадскай арганізацыі або калектыву працоўных заключаецца ў дачы пісьмовага абавязацельства ў тым, што грамадская арганізацыя або калектыў працоўных ручаюцца за належныя паводзіны і яўку падазраваемага або абвінавачваемага па выкліках асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда.

Грамадскай арганізацыі або калектыву працоўных, якія даюць паручыцельства, павінна быць паведамлена аб сутнасці справы, па якой абрана даная мера стрымання.

Артыкул 91. Узяцце пад варту

Узяцце пад варту ў якасці меры стрымання ўжываецца з захаваннем патрабаванняў артыкула 7 гэтага Кодэкса толькі па справах аб злачынствах, за якія законам прадугледжана пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі.

Да асоб, абвінавачваемых ва ўчыненні злачынстваў, прадугледжаных артыкуламі 61—71, 72, часткай другой, 74—76, 78, 81, 82, часткай першай, 83—85, 87, часткамі другой і трэцяй, 88, часткамі другой і трэцяй, 89, 90, часткай трэцяй, 91, часткай трэцяй, 96, часткай другой, 100, 101, 106, 115, 117, часткай другой, 119, часткай другой, 141, часткамі другой і трэцяй, 142, часткамі другой і трэцяй, 143, 144, часткай трэцяй, 146, часткай другой, 151, часткай другой, 169, часткай другой, 172, часткай другой, 173, часткай другой, 175, часткай другой, 227, пунктамі «б» і «в», 229, пунктамі «б» і «в», 231, пунктам «б», 236, пунктамі «б» і «г», 237, 238, пунктам «б», 240, пунктам «в», 244, пунктам «е», 246, пунктам «г», 248, пунктам «в», 250, 251, пунктам «б», 252—256 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, узяцце пад варту ў якасці меры стрымання можа быць ужыта па матывах адной толькі небяспекі злачынства.

Непаўналетнія, падвергнутыя затрыманню або папярэдняму зняволенню, павінны ўтрымлівацца асобна ад дарослых і ад асуджаных непаўналетніх.

Артыкул 92. Тэрміны ўтрымання пад вартай

Утрыманне пад вартай пры расследаванні справы не можа працягвацца больш чым два месяцы. Гэты тэрмін можа быць прадоўжан толькі з прычыны асаблівай складанасці справы

пракурорам вобласці, ваенным пракурорам ваеннай акругі, ваеннага флоту — да трох месяцаў, а Пракурорам Беларускай ССР і Галоўным ваенным пракурорам — да шасці месяцаў з дня ўзяцця пад варту. Далейшае прадоўжанне тэрміну ўтрымання пад вартай можа быць праведзена толькі ў выключных выпадках Генеральным Пракурорам СССР дадаткова на тэрмін не больш чым тры месяцы.

Артыкул 93. **Меры апекі дзяцей і аховы маёмасці ўзятага пад варту**

Асоба, якая праводзіць дазнанне, следчы, пракурор і суд абавязаны:

1) пры наяўнасці ў асобы, узятай пад варту, непаўналетніх дзяцей, якія застаюцца без нагляду,— перадаць іх пад апеку сваякоў або іншых асоб або ўстаноў;

2) пры наяўнасці ў асобы, узятай пад варту, маёмасці або жылля, якое застаецца без нагляду,— прыняць меры да іх аховы.

Аб прынятых мерах асоба, якая праводзіць дазнанне, следчы, пракурор і суд паведамляюць узятаму пад варту.

Артыкул 94. **Паведамленне аб узяцці абвінавачваемага пад варту**

Аб абранні ў якасці меры стрымання ўзяцця пад варту асоба, якая праводзіць дазнанне, следчы, пракурор і суд паведамляюць па месцы работы і сям'і абвінавачваемага. Копія пастановы або вызначэння аб узяцці пад варту пасылаецца ў месца зняволення.

Артыкул 95. **Спатканне з арыштаваным**

Па просьбе блізкіх сваякоў абвінавачваемага следчы, пракурор і суддзя могуць дазволіць ім спатканне з арыштаваным.

Артыкул 96. **Назіранне камандавання воінскай часці**

Назіранне камандавання воінскай часці за абвінавачваемым, які з'яўляецца ваеннаслужачым, заключаецца ў прыняцці мер, прадугледжаных статутамі Узброеных Сіл Саюза ССР для таго, каб забяспечыць належныя паводзіны і яўку абвінавачваемага па выкліках асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора і суда.

Камандаванню воінскай часці паведамляецца аб сутнасці справы, па якой абрана даная мера стрымання.

Аб устанаўленні назірання камандаванне воінскай часці

ў пісьмовай форме паведамляе органу, які абраў гэтую меру стрымання.

Артыкул 97. **Аддача непаўналетніх пад нагляд**

Аддача пад нагляд бацькоў, апекуноў, папячыцеляў, адміністрацыі дзіцячых устаноў заключаецца ў прыняцці на сябе кім-небудзь з указаных асоб пісьмовага абавязацельства забяспечыць яўку непаўналетняга да следчага і ў суд, а таксама яго належныя паводзіны.

Пры адабранні падпіскі аб прыняцці непаўналетняга пад нагляд бацькам, апекунам, папячыцелям, кіраўнікам дзіцячых устаноў павінна быць паведамлена аб сутнасці справы, па якой абрана даная мера стрымання, і аб іх адказнасці ў выпадку парушэння прынятага на сябе абавязацельства.

Да бацькоў, апекуноў, папячыцеляў, якім быў аддадзены пад нагляд непаўналетні, у выпадку парушэння імі прынятага абавязацельства ўжываюцца меры, прадугледжаныя часткай другой артыкула 89 гэтага Кодэкса.

Артыкул 98. **Адмена або змяненне меры стрымання**

Мера стрымання адмяняецца, калі ў ёй адпадае далейшая неабходнасць, або змяняецца на больш строгую або больш мяккую, калі гэта выклікаецца акалічнасцямі справы. Адмена або змяненне меры стрымання праводзіцца матываванай пастановай асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага або пракурора, а пасля перадачы справы ў суд — матываваным вызначэннем суда.

Адмена або змяненне асобай, якая праводзіць дазнанне, і следчым меры стрымання, абранай па ўказанню пракурора, дапускаецца толькі з санкцыі пракурора.

ГЛАВА 8

ПРАТАКОЛЫ, ТЭРМІНЫ І СУДОВЫЯ ВЫДАТКІ

Артыкул 99. **Абавязковасць вядзення пратакола**

Пры правядзенні следчых дзеянняў, а таксама ў распарадчых і судовых пасяджэннях судоў першай інстанцыі абавязкова вядуцца пратаколы.

Пратакол павінен мець указанне на месца і дату правядзення працэсуальнага дзеяння з абазначэннем часу яго пачатку і заканчэння і на асоб, якія прымалі ўдзел у яго пра-

вядзенні. У пратаколе выкладаюцца працэсуальныя дзеянні ў тым парадку, у якім яны мелі месца, выяўленыя пры іх правядзенні істотныя для справы акалічнасці, а таксама заявы асоб, што ўдзельнічалі пры правядзенні гэтых дзеянняў.

Пратакол падпісваецца асобамі, указанымі ў адпаведных артыкулах гэтага Кодэкса. Усе ўнесеныя ў пратакол змяненні, дапаўненні і выпраўленні павінны быць агавораны і засведчаны подпісамі гэтых асоб.

Артыкул 100. **Вылічэнне тэрмінаў**

Тэрміны, устаноўленыя гэтым Кодэксам, вылічваюцца гадзінамі, суткамі і месяцамі. Пры вылічэнні тэрмінаў не прымаецца ў разлік тая гадзіна і суткі, якімі пачынаецца цячэнне тэрмінаў.

Пры вылічэнні тэрмінаў суткамі тэрмін канчаецца ў дваццаць чатыры гадзіны апошніх сутак.

Пры вылічэнні тэрмінаў месяцамі тэрмін канчаецца ў адпаведнае чысло апошняга месяца, а калі гэты месяц не мае адпаведнага чысла, тэрмін заканчваецца ў апошнія суткі гэтага месяца.

Калі заканчэнне тэрміну прыпадае на нерабочы дзень, то апошнім днём тэрміну лічыцца першы наступны за тым рабочы дзень.

Тэрмін не лічыцца прапушчаным, калі скарга або іншы дакумент здадзены да заканчэння тэрміну на пошту, а для асоб, якія ўтрымліваюцца пад вартай,— калі скарга або іншы дакумент здадзены да заканчэння тэрміну адміністрацыі месца зняволення.

Артыкул 101. **Аднаўленне прапушчанага тэрміну**

Прапушчаны па ўважлівай прычыне тэрмін павінен быць адноўлен пастановай асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора або вызначэннем суда, у вядзенні якога знаходзіцца справа.

Па хадайніцтву зацікаўленай асобы выкананне рашэння, абскарджанага з пропускам устаноўленага тэрміну, можа быць прыпынена да вырашэння пытання аб аднаўленні прапушчанага тэрміну.

Артыкул 102. **Судовыя выдаткі**

Судовыя выдаткі складаюцца:

1) з сум, якія выплачваюцца сведкам, пацярпеўшым, экспертам, перакладчыкам і панятым;

2) з сум, якія выдаткоўваюцца на захоўванне, перасылку і даследаванне рэчавых доказаў;

3) з іншых расходаў, панесеных пры судаводстве па данай справе.

Артыкул 103. **Пакрыццё сведкам, пацярпеўшым, экспертам, перакладчыкам, панятым панесеных расходаў.**

За асобай, выклікаемай у якасці сведкі, пацярпеўшага, эксперта, перакладчыка і панятога, захоўваецца сярэдні заработак па месцы яе работы за ўвесь час, затрачаны ёю ў сувязі з выклікам да асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага, пракурора або ў суд. Асобам, якія не з'яўляюцца рабочымі або служачымі, выплачваецца ўзнагарода за адрыванне іх ад звычайных заняткаў. Акрамя таго, усе ўказаныя асобы маюць права на пакрыццё панесеных расходаў па яўцы.

Эксперт і перакладчык маюць права на ўзнагароду за выкананне сваіх абавязкаў, акрамя тых выпадкаў, калі гэтыя абавязкі выконваліся ў парадку службовага задання.

Пакрыццё расходаў па яўцы і выплата ўзнагароды праводзіцца са сродкаў органаў дазнання, папярэдняга следства і суда. Парадак выплаты і размеры сум, якія падлягаюць выплаце, устанаўліваюцца Саветам Міністраў Беларускай ССР.

Артыкул 104. **Спагнанне судовых выдаткаў**

Судовыя выдаткі ўскладаюцца на асуджаных або прымаюцца за кошт дзяржавы.

У выпадку прызнання падсуднага вінаватым суд мае права спагнаць з яго судовыя выдаткі. Суд можа пры гэтым ускласці судовыя выдаткі і на падсуднага, прызнанага вінаватым, але вызваленага ад пакарання.

Калі па справе прызнаны вінаватымі некалькі падсудных, суд пастанаўляе, у якім размеры павінны быць ускладзены выдаткі на кожнага з іх, улічваючы пры гэтым віну, ступень адказнасці і маёмаснае становішча гэтых асоб.

У выпадку спынення справы або апраўдання падсуднага, а таксама пры неплацежаздольнасці асобы, з якой павінны быць спагнаны судовыя выдаткі, яны прымаюцца на кошт дзяржавы.

Пры апраўданні падсуднага па справе, узбуджаемай не інакш як па скарзе пацярпеўшага, суд мае права ўскласці вы-

даткі поўнасцю або часткова на асобу, па скарзе якой было пачата судаводства па справе.

Пры спыненні справы за прымірэннем пацярпеўшага з абвінавачваемым суд мае права ўскласці выдаткі на абодвух або на аднаго з іх.

РАЗДЗЕЛ ДРУГІ

УЗБУДЖЭННЕ КРЫМІНАЛЬНАЙ СПРАВЫ

ГЛАВА 9

УЗБУДЖЭННЕ КРЫМІНАЛЬНАЙ СПРАВЫ

Артыкул 105. Прычыны і падставы да ўзбуджэння крымінальнай справы

Прычынамі да ўзбуджэння крымінальнай справы з'яўляюцца:

1) заявы грамадзян;

2) паведамленні прафсаюзных і камсамольскіх арганізацый, народных дружын па ахове грамадскага парадку, таварыскіх судоў і іншых грамадскіх арганізацый;

3) паведамленні ўстаноў, прадпрыемстваў, арганізацый і службовых асоб;

4) артыкулы, заметкі і пісьмы, апублікаваныя ў друку;

5) яўка з пакаяннем;

6) непасрэднае выяўленне органам дазнання, следчым, пракурорам, суддзёй або судом прыкмет злачынства.

Справа можа быць узбуджана толькі ў тых выпадках, калі ёсць дастатковыя даныя, якія ўказваюць на наяўнасць прыкмет злачынства.

Артыкул 106. Крымінальныя справы, якія ўзбуджаюцца па скарзе пацярпеўшага

Справы аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 110, 128, часткай першай і 129 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, узбуджаюцца не інакш як па скарзе пацярпеўшага і падлягаюць спыненню ў выпадку прымірэння яго з абвінавачваемым. Прымірэнне дапускаецца толькі да ўходу

суда ў дарадчы пакой для пастанаўлення прыгавору. Спыненне гэтых спраў з прычыны малазначнасці не дапускаецца, акрамя выпадкаў, прадугледжаных артыкуламі 48—50 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

Справы аб злачынствах, прадугледжаных часткай першай артыкула 115 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, узбуджаюцца не інакш як па скарзе пацярпеўшай, але спыненню за прымірэннем пацярпеўшай з абвінавачваемым не падлягаюць. Судаводства па гэтых справах вядзецца ў агульным парадку.

У выключных выпадках, калі справа аб якім-небудзь злачынстве, прадугледжаным артыкуламі 110, 128, часткай першай і 129 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, мае асаблівае грамадскае значэнне або калі пацярпеўшы з прычыны бездапаможнага стану, залежнасці ад абвінавачваемага або па іншых прычынах не можа абараняць свае правы і законныя інтарэсы, пракурор мае права ўзбудзіць такую справу і пры адсутнасці скаргі пацярпеўшага. Справа, узбуджаная пракурорам, накіроўваецца для правядзення дазнання або папярэдняга следства, а пасля заканчэння расследавання вырашаецца ў агульным парадку. Такая справа спыненню за прымірэннем пацярпеўшага з абвінавачваемым не падлягае.

Пракурор мае права ў любы момант уступіць ва ўзбуджаную суддзёй па скарзе пацярпеўшага справу аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 110, 128, часткай першай і 129 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, і падтрымліваць абвінавачанне ў судзе, калі гэтага патрабуе ахова дзяржаўных або грамадскіх інтарэсаў або правоў грамадзян. У гэтым выпадку справа спыненню за прымірэннем пацярпеўшага з абвінавачваемым не падлягае.

Артыкул 107. **Заявы і паведамленні аб злачынстве**

Заявы грамадзян могуць быць вусныя і пісьмовыя.

Вусныя заявы заносяцца ў пратакол, які падпісваецца заяўшчыкам і службовай асобай органаў дазнання, следчым, пракурорам або суддзёй, прыняўшым заяву. Пісьмовая заява павінна быць падпісана асобай, ад якой яна зыходзіць.

Заяўшчыку павінна быць растлумачана адказнасць за заведама ілжывы данос, што павінна быць засведчана подпісам заяўшчыка.

Паведамленні ўстаноў, прадпрыемстваў, арганізацый і службовых асоб павінны быць зроблены ў пісьмовай форме.

Артыкул 108. **Абавязковасць разгляду заяў і паведамленняў аб злачынстве**

Пракурор, следчы, орган дазнання і суддзя абавязаны прымаць заявы і паведамленні аб любым учыненым або падрыхтоўваемым злачынстве і прымаць па іх рашэнні ў тэрмін не больш як трое сутак з дня атрымання заявы або паведамлення, а ў выключных выпадках — у тэрмін не больш як дзесяць сутак.

Па паступіўшых заявах і паведамленнях могуць быць запатрабаваны неабходныя матэрыялы і атрыманы тлумачэнні, аднак без правядзення следчых дзеянняў, прадугледжаных гэтым Кодэксам.

Па паступіўшай заяве або паведамленню павінна быць прынята адно з наступных рашэнняў:

1) аб узбуджэнні крымінальнай справы;

2) аб адмове ва ўзбуджэнні крымінальнай справы;

3) аб перадачы заявы або паведамлення па падследнасці або падсуднасці.

Аб прынятым рашэнні паведамляецца заяўшчыку.

Да ўзбуджэння справы аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 110, 128, часткай першай і 129 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, суддзя прымае меры да прымірэння пацярпеўшага з асобай, на якую пададзена скарга. Калі прымірэнне не адбылося, суддзя пры наяўнасці дастатковых даных выносіць пастанову аб узбуджэнні справы і адданні пад суд асобы, на якую пададзена скарга.

Сустрэчныя скаргі могуць быць аб'яднаны суддзёй у адным судаводстве.

Артыкул 109. **Яўка з пакаяннем**

У выпадку яўкі з пакаяннем устанаўліваецца асоба, што з'явілася, і складаецца пратакол, у якім падрабязна выкладаецца зробленая заява. Пратакол падпісваецца тым, хто з'явіўся з пакаяннем, і службовай асобай, склаўшай пратакол.

Артыкул 110. **Парадак узбуджэння крымінальнай справы**

Пры наяўнасці прычыны і падставы да ўзбуджэння крымінальнай справы пракурор, следчы, орган дазнання, суддзя, суд абавязаны ў межах сваёй кампетэнцыі ўзбудзіць крымінальную справу.

Аб узбуджэнні крымінальнай справы пракурор, следчы,

орган дазнання, суддзя выносяць пастанову, а суд — вызначэнне. У пастанове, вызначэнні павінны быць указаны час, месца, кім яна складзена, прычыны і падстава да ўзбуджэння справы, артыкул крымінальнага закону, па прыкметах якога яна ўзбуджаецца, а таксама далейшы напрамак справы.

Копія пастановы аб узбуджэнні крымінальнай справы, вынесенай следчым або органам дазнання, неадкладна накіроўваецца пракурору.

Адначасова з узбуджэннем крымінальнай справы павінны быць прыняты меры да прадухілення або стрымання злачынства, а таксама да замацавання слядоў злачынства.

Артыкул 111. **Адмова ва ўзбуджэнні крымінальнай справы**

У выпадку адсутнасці падстаў да ўзбуджэння крымінальнай справы, а таксама пры наяўнасці акалічнасцей, якія выключаюць судаводства па справе, пракурор, следчы, орган дазнання, суддзя, суд адмаўляюць ва ўзбуджэнні крымінальнай справы.

Калі ў атрыманай заяве або паведамленні ёсць даныя аб адміністрацыйным або дысцыплінарным учынку або іншым парушэнні грамадскага парадку і правіл сацыялістычнага супольнага жыцця, пракурор, следчы, орган дазнання, суддзя, суд маюць права накіроўваць паступіўшую заяву або паведамленне на разгляд грамадскай арганізацыі, таварыскаму суду, калектыву працоўных або перадаць атрыманы матэрыял на вырашэнне ў адміністрацыйным або дысцыплінарным парадку.

Аб адмове ва ўзбуджэнні крымінальнай справы выносіцца матываваная пастанова, вызначэнне, аб чым паведамляецца асобе, установе, прадпрыемству або грамадскай арганізацыі, ад якіх паступіла заява або паведамленне, і растлумачваецца ім права на абскарджанне гэтай пастановы.

Адмова ва ўзбуджэнні крымінальнай справы можа быць абскарджана заяўшчыкам адпаведна належнаму пракурору або ў вышэйстаячы суд.

Артыкул 112. **Накіраванне заявы або паведамлення па падследнасці або падсуднасці**

Пракурор, следчы, орган дазнання, суддзя могуць, не ўзбуджаючы крымінальнай справы, накіраваць атрыманую заяву або паведамленне па падследнасці або падсуднасці. У неабходных выпадках яны абавязаны прыняць меры да

прадухілення або стрымання злачынства, а таксама да захавання слядоў злачынства.

Артыкул 113. **Накіраванне справы пасля яе ўзбуджэння**

Пасля ўзбуджэння крымінальнай справы:

1) пракурор накіроўвае справу для правядзення папярэдняга следства або дазнання;

2) следчы пачынае правядзенне папярэдняга следства, а орган дазнання — правядзенне дазнання;

3) суддзя накіроўвае справу для правядзення папярэдняга следства або дазнання альбо прымае справу да разгляду яе судом.

Артыкул 114. **Нагляд пракурора за законнасцю ўзбуджэння крымінальнай справы**

Пракурор ажыццяўляе нагляд за законнасцю ўзбуджэння крымінальнай справы.

Калі справа ўзбуджана следчым або органам дазнання без законных прычын і падстаў, пракурор сваёй пастановай адмяняе пастанову следчага або органа дазнання, адмаўляючы ва ўзбуджэнні крымінальнай справы, альбо спыняе справу, калі па ёй былі праведзены следчыя дзеянні.

У выпадку беспадстаўнасці адмовы ва ўзбуджэнні справы пракурор сваёй пастановай адмяняе прынятую аб гэтым пастанову следчага або органа дазнання і ўзбуджае справу.

Калі справа ўзбуджана пастановай суддзі або вызначэннем суда без законных прычын і падстаў, а таксама ў выпадку беспадстаўнасці адмовы ва ўзбуджэнні справы пастановай суддзі або вызначэннем суда пракурор абавязан падаць пратэст у вышэйстаячы суд.

РАЗДЗЕЛ ТРЭЦІ

ДАЗНАННЕ І ПАПЯРЭДНЯЕ СЛЕДСТВА

ГЛАВА 10

ДАЗНАННЕ

Артыкул 115. **Органы дазнання**

Органамі дазнання з'яўляюцца:

1) органы міліцыі;

2) камандзіры воінскіх часцей, злучэнняў і начальнікі ваенных устаноў — па справах аб усіх злачынствах, учыненых падпарадкаванымі ім ваеннаслужачымі, а таксама ваеннаабавязанымі ў час праходжання імі вучэбных збораў; па справах аб злачынствах, учыненых рабочымі і служачымі Узброеных Сіл у сувязі з выкананнем службовых абавязкаў або ў размяшчэнні часці, злучэння, установы;

3) органы дзяржаўнай бяспекі — па справах, аднесеных законам да іх кампетэнцыі;

4) начальнікі папраўча-працоўных устаноў — па справах аб злачынствах супроць устаноўленага парадку нясення службы, учыненых супрацоўнікамі гэтых устаноў, а таксама па справах аб злачынствах, учыненых у размяшчэнні папраўча-працоўнай установы;

5) органы дзяржаўнага пажарнага нагляду — па справах аб пажарах і парушэнні проціпажарных правіл;

6) органы пагранічнай аховы — па справах аб парушэнні дзяржаўнай граніцы.

Артыкул 116. **Дзейнасць органаў дазнання па справах, па якіх правядзенне папярэдняга следства абавязкова**

Пры наяўнасці прыкмет злачынства, па якому правядзенне папярэдняга следства абавязкова, орган дазнання ўзбуджае крымінальную справу і, кіруючыся правіламі крымінальна-працэсуальнага закону, праводзіць неадкладныя следчыя дзеянні па ўстанаўленню і замацаванню слядоў злачынства: агляд, вобыск, выняцце, агледжанне, затрыманне і допыт падазраваемых, допыт пацярпеўшых і сведак.

Аб выяўленым злачынстве і пачатым дазнанні орган дазнання неадкладна паведамляе пракурору.

Пасля выканання неадкладных следчых дзеянняў орган дазнання, не чакаючы ўказанняў пракурора і заканчэння тэрміну, прадугледжанага часткай першай артыкула 118 гэтага Кодэкса, абавязан перадаць справу следчаму.

Пасля перадачы справы следчаму орган дазнання можа праводзіць па ёй следчыя і вышукныя дзеянні толькі па даручэнню следчага. У выпадку перадачы следчаму справы, па якой не было магчыма выявіць асобу, што ўчыніла злачынства, орган дазнання працягвае прымаць аператыўна-вышукныя меры для ўстанаўлення злачынцы, паведамляючы следчаму аб выніках.

Артыкул 117. **Дзейнасць органаў дазнання па справах, па якіх правядзенне папярэдняга следства не абавязкова**

Па справах, па якіх правядзенне папярэдняга следства не абавязкова, орган дазнання ўзбуджае справу і прымае ўсе прадугледжаныя крымінальна-працэсуальным законам меры для ўстанаўлення акалічнасцей, якія падлягаюць даказванню па крымінальнай справе.

Пры правядзенні дазнання па справах, па якіх папярэдняе следства не абавязкова, орган дазнання кіруецца правіламі, устаноўленымі гэтым Кодэксам для папярэдняга следства, за наступнымі выключэннямі:

1) пры правядзенні дазнання абаронца не ўдзельнічае;

2) пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу, грамадзянскаму адказчыку і іх прадстаўнікам паведамляецца аб заканчэнні дазнання і накіраванні справы пракурору, але матэрыялы справы для азнаямлення ім не прад'яўляюцца;

3) на органы дазнання не пашыраюцца правілы, устаноўленыя часткай другой артыкула 44 гэтага Кодэкса. Пры нязгодзе з указаннямі пракурора орган дазнання мае права абскардзіць іх вышэйстаячаму пракурору, не прыпыняючы выкананне гэтых указанняў.

Па справах, па якіх правядзенне папярэдняга следства не абавязкова, матэрыялы дазнання з'яўляюцца падставай для разгляду справы ў судзе.

Артыкул 118. **Тэрмін правядзення дазнання**

Па справах, па якіх правядзенне папярэдняга следства абавязкова, дазнанне павінна быць закончана не пазней чым праз дзесяць сутак з дня ўзбуджэння справы.

Па справах, па якіх правядзенне папярэдняга следства не абавязкова, дазнанне павінна быць закончана не пазней аднаго месяца з дня ўзбуджэння крымінальнай справы, уключаючы ў гэты тэрмін складанне абвінаваўчага заключэння альбо пастановы аб спыненні або прыпыненні справы.

Тэрмін дазнання, устаноўлены часткай другой гэтага артыкула, можа быць прадоўжан пракурорам, які ажыццяўляе нагляд за правядзеннем дазнання, але не больш чым на адзін месяц.

У выключных выпадках тэрмін правядзення дазнання па справе можа быць прадоўжан па правілах, устаноўленых артыкулам 140 гэтага Кодэкса.

Артыкул 119. **Затрыманне падазраваемага ва ўчыненні злачынства**

Орган дазнання мае права затрымаць асобу, падазраваемую ва ўчыненні злачынства, за якое можа быць назначана пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі, толькі пры наяўнасці адной з наступных падстаў:

1) калі гэтую асобу засталі пры ўчыненні злачынства або непасрэдна пасля яго ўчынення;

2) калі відавочцы, у тым ліку і пацярпеўшыя, прама пакажуць на даную асобу, як на ўчыніўшую злачынства;

3) калі на падазраваемым або на яго адзенні, пры ім або ў яго жыллі будуць выяўлены яўныя сляды злачынства.

Пры наяўнасці іншых даных, якія даюць падставу падазраваць асобу ва ўчыненні злачынства, яна можа быць затрымана толькі ў тым выпадку, калі гэтая асоба зрабіла спробу на пабег, або калі яна не мае пастаяннага месца пражывання, або калі не ўстаноўлена асоба падазраваемага.

Асоба, затрыманая па падазрэнню ва ўчыненні злачынства, мае права абскардзіць дзеянні асобы, якая праводзіць дазнанне, следчага або пракурора, даваць тлумачэнні і заяўляць хадайніцтвы.

Аб усякім выпадку затрымання асобы, падазраваемай ва ўчыненні злачынства, орган дазнання абавязан скласці пратакол з указаннем падстаў і матываў затрымання і на працягу дваццаці чатырох гадзін зрабіць аб гэтым паведамленне пракурору. На працягу сарака васьмі гадзін з моманту атрымання паведамлення аб зробленым затрыманні пракурор абавязан даць санкцыю на ўзяцце пад варту альбо вызваліць затрыманага.

Артыкул 120. **Выклік і допыт падазраваемага**

Выклік і допыт падазраваемага робіцца з захаваннем правілаў, устаноўленых артыкуламі 144 — 146 і 149—153 гэтага Кодэкса.

Калі падазраваемы быў затрыманы або ў адносінах да яго абрана мера стрымання ў выглядзе ўзяцця пад варту, яго допыт праводзіцца неадкладна. Аднак, калі правесці допыт неадкладна немагчыма, падазраваемы павінен быць дапытаны не пазней дваццаці чатырох гадзін з моманту затрымання.

Артыкул 121. **Скончэнне або прыпыненне дазнання**

Дазнанне па справах, па якіх вядзенне папярэдняга следства абавязкова, заканчваецца складаннем пастановы аб накіраванні справы следчаму.

Дазнанне па справах, па якіх вядзенне папярэдняга следства не абавязкова, заканчваецца складаннем абвінаваўчага заключэння або пастановай аб спыненні справы. Пры наяўнасці адной з падстаў, прадугледжаных артыкулам 208 гэтага Кодэкса, орган дазнання спыняе справу матываванай пастановай, копія якой у сутачны тэрмін накіроўваецца пракурору. У астатніх выпадках складаецца абвінаваўчае заключэнне, якое з усімі матэрыяламі дазнання прадстаўляецца пракурору для зацвярджэння.

Пры наяўнасці адной з падстаў, прадугледжаных артыкулам 194 гэтага Кодэкса, орган дазнання мае права прыпыніць судаводства па справе, па якой папярэдняе следства не абавязкова. Аб прыпыненні дазнання выносіцца пастанова, копія якой у сутачны тэрмін накіроўваецца пракурору.

ГЛАВА 11

АГУЛЬНЫЯ УМОВЫ ВЯДЗЕННЯ ПАПЯРЭДНЯГА СЛЕДСТВА

Артыкул 122. **Органы папярэдняга следства**

Папярэдняе следства па крымінальных справах праводзіцца следчымі пракуратуры, а па справах аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 61—67, 69, 70 і 76 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, — таксама следчымі органаў дзяржаўнай бяспекі.

Артыкул 123. **Крымінальныя справы, па якіх правядзенне папярэдняга следства абавязкова**

Папярэдняе следства абавязкова па справах аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 61—86[1], 87, часткамі другой і трэцяй, 88, часткамі другой і трэцяй, 89, 90, часткамі другой і трэцяй, 91, 93, 96, часткай другой, 97, 100—106, 108, 109, 113—119, 122—127, 128, часткамі другой і трэцяй, 130—139, 143, 146, часткай другой, 148—150, 152, 153, часткай другой, 154, 158, 166—176, 179, 180, 185—187, 189, 191, часткай другой, 198, 205, 206, часткай другой, 207, часткай

другой, 208—211, 212, часткай другой, 216, 221, 226—258 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, а таксама па ўсіх справах аб злачынствах, учыненых непаўналетнімі або асобамі, якія з прычыны сваіх фізічных або псіхічных недахопаў не могуць самі ажыццяўляць сваё права на абарону.

Па справах аб іншых, акрамя вышэйпералічаных, злачынствах папярэдняе следства праводзіцца ў тых выпадках, калі гэта прызнаюць неабходным суд, пракурор або следчы (Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР ад 7 сакавіка 1961 г.).

Артыкул 124. **Прыцягненне грамадскасці да ўдзелу ў раскрыцці злачынстваў**

Праводзячы расследаванне, следчы шырока выкарыстоўвае дапамогу грамадскасці для раскрыцця злачынстваў і для адшукання асоб, якія іх учынілі, а таксама для выяўлення і ліквідацыі прычын і ўмоў, якія садзейнічалі ўчыненню злачынстваў.

Артыкул 125. **Пачатак правядзення папярэдняга следства**

Папярэдняе следства праводзіцца толькі пасля ўзбуджэння крымінальнай справы і ў парадку, устаноўленым гэтым Кодэксам.

Следчы абавязан неадкладна пачаць правядзенне следства па ўзбуджанай ім або перададзенай яму справе. Калі крымінальная справа ўзбуджана следчым і прынята ім да свайго вядзення, то складаецца адзіная пастанова аб узбуджэнні крымінальнай справы і прыняцці яе да свайго вядзення. У выпадку прыняцця да свайго вядзення справы, узбуджанай пракурорам або судом, следчы выносіць асобную пастанову аб прыняцці справы да свайго вядзення. Копіі гэтых пастаноў следчы не пазней дваццаці чатырох гадзін накіроўвае пракурору.

У выпадку складанасці справы або яе вялікага аб'ёму папярэдняе следства можа быць даручана некалькім следчым. Аб гэтым указваецца ў пастанове аб узбуджэнні справы або выносіцца асобная пастанова. Адзін са следчых прымае справу да вядзення і кіруе дзеяннямі іншых следчых. У гэтым выпадку падазраваемаму, абвінавачваемаму, пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу і грамадзянскаму адказчыку пры растлумачэнні права на адвод аб'яўляецца ўвесь склад следчых.

Артыкул 126. **Злучэнне і выдзяленне крымінальных спраў**

Могуць быць злучаны ў адным вядзенні толькі справы па абвінавачанню некалькіх асоб у саўдзеле ва ўчыненні аднаго або некалькіх злачынстваў або справы па абвінавачанню адной асобы ва ўчыненні некалькіх злачынстваў, а таксама ў загадзя не абяцаным укрывальніцтве гэтых жа злачынстваў і неданясенні аб іх.

Выдзяленне справы дапускаецца толькі ў выпадках, якія выкліканы неабходнасцю, калі гэта не адаб'ецца на ўсебаковасці, паўнаце і аб'ектыўнасці даследавання і вырашэння справы.

Злучэнне і выдзяленне спраў праводзіцца па пастанове следчага або пракурора.

Артыкул 127. **Месца правядзення папярэдняга следства**

Папярэдняе следства праводзіцца ў тым раёне, дзе ўчынена злачынства. З мэтай забеспячэння найбольшай хуткасці, аб'ектыўнасці і паўнаты расследавання яно можа праводзіцца па месцы выяўлення злачынства, а таксама па месцы знаходжання падазраваемага, абвінавачваемага або большасці сведак.

Устанавіўшы, што даная справа яму не падследная, следчы абавязан правесці ўсе неадкладныя следчыя дзеянні, пасля чаго перадаць справу пракурору для накіравання па падследнасці. Пытанне аб падследнасці справы вырашаецца пракурорам па месцы, дзе следства пачата.

У выпадку неабходнасці правядзення следчых або вышукных дзеянняў у іншым раёне следчы мае права правесці іх асабіста альбо даручыць правядзенне гэтых дзеянняў адпаведнаму следчаму або органу дазнання, які абавязан выканаць даручэнне ў тэрмін не звыш дзесяці сутак.

Артыкул 128. **Абавязковасць задавальнення хадайніцтваў, якія маюць значэнне для справы**

Следчы не мае права адмовіць падазраваемаму, абвінавачваемаму і яго абаронцу, а таксама пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу, грамадзянскаму адказчыку або іх прадстаўнікам у допыце сведак, правядзенні экспертызы і іншых следчых дзеянняў па збіранню доказаў, калі акалічнасці, аб

устанаўленні якіх яны хадайнічаюць, могуць мець значэнне для справы. Маючымі для справы значэнне з'яўляюцца акалічнасці, указаныя ў артыкулах 15, 61 і 62 гэтага Кодэкса, а таксама ўсе іншыя акалічнасці, высвятленне якіх можа мець значэнне для правільнага расследавання справы.

Аб выніках разгляду хадайніцтваў паведамляецца асобе, якая заявіла хадайніцтва. Пры поўнай або частковай адмове ў хадайніцтве следчы абавязан вынесці пастанову з указаннем матываў адмовы.

Артыкул 129. **Перакладчык**

Перакладчыкам з'яўляецца асоба, валодаючая мовамі, веданне якіх неабходна для перакладу, і назначаная органам дазнання, следчым, пракурорам, судом у выпадку, прадугледжаным артыкулам 12 гэтага Кодэкса.

Перакладчык абавязан з'явіцца па выкліку і выканаць поўна і дакладна даручаны яму пераклад.

У выпадку заведама няправільнага перакладу перакладчык нясе адказнасць па артыкулу 177 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР. Пры ўхіленні асобы, назначанай перакладчыкам, ад яўкі або ад выканання сваіх абавязкаў да яе могуць быць ужыты меры грамадскага ўздзеяння або на яе можа быць накладзена грашовае спагнанне ў размеры да дзесяці рублёў. Грашовае спагнанне накладаецца судом у парадку артыкула 267 гэтага Кодэкса.

Правілы гэтага артыкула пашыраюцца на асобу, якая разумее знакі нямога або глухога і запрошана да ўдзелу ў працэсе.

Артыкул 130. **Удзел перакладчыка**

У выпадку, прадугледжаным артыкулам 12 гэтага Кодэкса, следчы пры допытах і іншых следчых дзеяннях запрашае перакладчыка.

Перад пачаткам следчага дзеяння, у якім удзельнічае перакладчык, следчы растлумачвае перакладчыку яго абавязкі і папярэджвае аб адказнасці за заведама няправільны пераклад, што адзначаецца ў пратаколе адпаведнага следчага дзеяння і сведчыцца подпісам перакладчыка.

Артыкул 131. **Адвод перакладчыка**

Перакладчык не можа ўдзельнічаць у справе пры наяўнасці падстаў, прадугледжаных артыкулам 27 гэтага Ко-

дэкса, а таксама ў выпадку, калі выявіцца яго некампетэнтнасць. Папярэдні яго ўдзел у справе ў якасці перакладчыка не з'яўляецца падставай для адводу.

Пытанне аб адводзе перакладчыка вырашаецца ў парадку, прадугледжаным часткамі другой і трэцяй артыкула 74 гэтага Кодэкса.

Артыкул 132. **Удзел панятых**

Пры правядзенні агляду, вобыску, выняцця, агледжання, а таксама іншых следчых дзеянняў, у выпадках, прадугледжаных гэтым Кодэксам, выклікаюцца панятыя. Панятыя выклікаюцца ў колькасці не менш чым два.

У якасці панятых могуць быць выкліканы незацікаўленыя ў справе грамадзяне.

Перад пачаткам следчага дзеяння, у якім удзельнічаюць панятыя, следчы растлумачвае ім правы і абавязкі.

Паняты абавязан засведчыць факт, змест і вынікі дзеяння, пры правядзенні якіх ён прысутнічаў. Паняты мае права рабіць заўвагі адносна праведзеных дзеянняў. Заўвагі панятога падлягаюць занясенню ў пратакол адпаведнага следчага дзеяння.

Артыкул 133. **Прызнанне пацярпеўшым**

Устанавіўшы, што злачынствам нанесена маральная, фізічная або маёмасная шкода грамадзяніну, следчы па ўласнай ініцыятыве або на падставе заявы гэтай асобы выносіць пастанову аб прызнанні яго пацярпеўшым. Аб прызнанні пацярпеўшым следчы паведамляе пацярпеўшаму або яго прадстаўніку. Пры допыце або яўцы пацярпеўшага следчы растлумачвае яму правы, прадугледжаныя артыкулам 54 гэтага Кодэкса, а ў выпадку прызнання пацярпеўшага таксама і грамадзянскім істцом растлумачвае і правы, прадугледжаныя артыкулам 55 гэтага Кодэкса. Аб гэтым робіцца адзнака ў пратаколе допыту або на пастанове аб прызнанні пацярпеўшым.

Артыкул 134. **Прызнанне грамадзянскім істцом**

Следчы, убачыўшы са справы, што ўчыненым злачынствам нанесены матэрыяльныя страты грамадзяніну, установе, прадпрыемству або арганізацыі, растлумачвае ім або іх

прадстаўнікам права прад'явіць грамадзянскі іск, аб чым складае пратакол або робіць пісьмовае паведамленне.

У выпадку прад'яўлення грамадзянскага іску следчы абавязан вынесці матываваную пастанову аб прызнанні грамадзянскім істцом або аб адмове ў гэтым.

Пастанова аб прызнанні грамадзянскім істцом паведамляецца грамадзянскаму істцу або яго прадстаўніку. У выпадку яўкі грамадзянскага істца або яго прадстаўніка ім растлумачваюцца правы, прадугледжаныя артыкулам 55 гэтага Кодэкса, аб чым робіцца адзнака на пастанове, якая сведчыцца подпісам грамадзянскага істца або яго прадстаўніка. Пастанова аб адмове прызнаць грамадзянскім істцом аб'яўляецца заяўшчыку пад распіску.

Артыкул 135. **Прыцягненне ў якасці грамадзянскага адказчыка**

Устанавіўшы, што матэрыяльную адказнасць за страты, нанесеныя злачыннымі дзеяннямі абвінавачваемага, павінны паводле закону несці бацькі, апекуны, папячыцелі або іншыя асобы альбо ўстановы, прадпрыемствы, арганізацыі, следчы выносіць матываваную пастанову аб прыцягненні адпаведнай асобы або ўстановы, прадпрыемства, арганізацыі ў якасці грамадзянскага адказчыка.

Пастанова аб'яўляецца грамадзянскаму адказчыку або яго прадстаўніку. Пры гэтым ім растлумачваюцца правы, прадугледжаныя артыкулам 57 гэтага Кодэкса, аб чым робіцца адзнака на пастанове, якая сведчыцца подпісам грамадзянскага адказчыка або яго прадстаўніка.

Артыкул 136. **Забеспячэнне кампенсацыі матэрыяльных страт, нанесеных злачынствам, і выкананне прыгавору ў частцы канфіскацыі маёмасці**

Пры наяўнасці дастатковых даных аб нанясенні злачынствам матэрыяльных страт следчы, пракурор абавязаны прыняць меры забеспячэння прад'яўленага або магчымага ў будучым грамадзянскага іску.

Пры расследаванні па крымінальнай справе аб злачынстве, за якое можа быць ужыта пакаранне ў выглядзе канфіскацыі маёмасці, следчы, пракурор абавязаны прыняць меры забеспячэння супроць утойвання маёмасці абвінавачваемага, якая можа быць канфіскавана.

Артыкул 137. **Меры па ліквідацыі прычын і ўмоў, якія садзейнічаюць учыненню злачынства**

Пры ўстанаўленні следствам прычын і ўмоў, якія садзейнічаюць учыненню злачынства, следчы павінен унесці ў адпаведныя прадпрыемствы, установы і грамадскія арганізацыі прадстаўленне аб прыняцці мер па ліквідацыі гэтых прычын і ўмоў.

Адпаведныя прадпрыемствы, установы і грамадскія арганізацыі абавязаны не пазней чым у месячны тэрмін разгледзець прадстаўленне следчага, прыняць неабходныя меры і паведаміць аб гэтым следчаму.

Артыкул 138. **Пратакол следчага дзеяння**

Пратакол аб правядзенні следчага дзеяння складаецца ў ходзе следчага дзеяння або непасрэдна пасля яго заканчэння следчым. У пратаколе ўказваецца: месца і дата правядзення следчага дзеяння, час яго пачатку і заканчэння, пасада і прозвішча асобы, склаўшай пратакол, прозвішча, імя і імя па бацьку кожнай асобы, якая ўдзельнічала ў следчым дзеянні, а ў неабходных выпадках і яе адрас, змест следчага дзеяння і выяўленыя пры яго правядзенні акалічнасці, якія маюць значэнне для справы. Пратакол прачытваецца ўсім асобам, якія ўдзельнічаюць у правядзенні следчага дзеяння, прычым ім павінна быць растлумачана права рабіць заўвагі, якія падлягаюць унясенню ў пратакол.

Пратакол падпісваецца следчым, дапытанай асобай, перакладчыкам, панятымі і іншымі асобамі, калі яны ўдзельнічаюць у правядзенні следчага дзеяння.

Да пратакола могуць быць прыкладзены фатаграфічныя здымкі, планы, схемы, злепкі і адбіткі слядоў. У гэтых выпадках у пратаколе павінна быць зроблена адпаведная спасылка.

Артыкул 139. **Сведчанне факту адмовы ад падпісання або немагчымасці падпісання пратакола следчага дзеяння**

Калі абвінавачваемы, падазраваемы, сведка або іншая асоба адмовіцца падпісаць пратакол следчага дзеяння, аб гэтым робіцца адзнака ў пратаколе, якая сведчыцца подпісам асобы, што праводзіла следчае дзеянне.

Асобе, што адмовілася падпісаць пратакол, павінна быць дадзена магчымасць даць тлумачэнне аб прычынах адмовы, якое заносіцца ў пратакол.

Калі адна з асоб, указаных у частцы першай гэтага артыкула, з прычыны фізічных недахопаў пазбаўлена магчымасці падпісаць пратакол следчага дзеяння, аб гэтым робіцца адзнака ў пратаколе, якая сведчыцца подпісам следчага і панятых.

Калі абвінавачваемы, падазраваемы, сведка і пацярпеўшы не могуць з гэтай жа прычыны падпісаць пратакол допыту, следчы запрашае пабочную асобу, якая са згоды дапытанай асобы сведчыць сваім подпісам правільнасць запісу яе паказанняў. Гэты пратакол падпісвае і следчы, які праводзіў допыт.

Артыкул 140. Тэрмін папярэдняга следства

Папярэдняе следства па крымінальных справах павінна быць закончана не пазней чым у двухмесячны тэрмін. У гэты тэрмін уключаецца час з дня ўзбуджэння справы і да моманту накіравання пракурору справы з абвінаваўчым заключэннем або пастановай аб перадачы справы ў суд для разгляду пытання аб прымяненні прымусовых мер медыцынскага характару альбо да спынення ці прыпынення судаводства па справе.

Тэрмін папярэдняга следства, устаноўлены часткай першай гэтага артыкула, можа быць прадоўжан пракурорам вобласці, ваенным пракурорам ваеннай акругі, ваеннага флоту, але не больш чым на два месяцы. Далейшае прадоўжанне тэрміну папярэдняга следства можа быць зроблена толькі ў выключных выпадках Пракурорам Беларускай ССР або адпаведна Галоўным ваенным пракурорам.

Пры вяртанні судом справы для правядзення дадатковага следства, а таксама пры аднаўленні прыпыненай або спыненай справы тэрмін дадатковага следства ўстанаўліваецца пракурорам, які ажыццяўляе нагляд за следствам, у межах да аднаго месяца з моманту прыняцця справы да вядзення. Далейшае прадоўжанне тэрміну праводзіцца на агульных падставах.

У выпадку неабходнасці прадоўжання тэрміну следства следчы абавязан скласці аб гэтым матываваную пастанову і прадставіць яе адпаведнаму пракурору да заканчэння тэрміну папярэдняга следства.

Артыкул 141. **Недапушчальнасць разгалашэння даных папярэдняга следства**

Даныя папярэдняга следства могуць быць абвешчаны толькі з дазволу следчага або пракурора і ў тым аб'ёме, у якім яны прызнаюць гэта магчымым.

У неабходных выпадках следчы папярэджвае сведак, пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка, абаронцу, эксперта, перакладчыка, панятых і іншых асоб, якія прысутнічаюць пры правядзенні следчых дзеянняў, аб недапушчальнасці разгалашэння без яго дазволу даных папярэдняга следства. Ад указаных асоб адбіраецца падпіска з папярэджаннем аб адказнасці па артыкулу 180 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

ГЛАВА 12

ПРЫЦЯГНЕННЕ Ў ЯКАСЦІ АБВІНАВАЧВАЕМАГА І ДОПЫТ АБВІНАВАЧВАЕМАГА

Артыкул 142. **Прыцягненне ў якасці абвінавачваемага**

Пры наяўнасці дастатковых доказаў, якія даюць падставу для прад'яўлення абвінавачання ва ўчыненні злачынства, следчы выносіць матываваную пастанову аб прыцягненні асобы ў якасці абвінавачваемага.

Артыкул 143. **Пастанова аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага**

У пастанове аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага павінна быць указана: час і месца яе складання; кім складзена пастанова; прозвішча, імя, імя па бацьку і ўзрост прыцягваемага ў якасці абвінавачваемага; злачынства, ва ўчыненні якога абвінавачваецца даная асоба, з указаннем часу, месца і іншых акалічнасцей учынення злачынства, паколькі яны ўстаноўлены матэрыяламі справы; крымінальны закон, які прадугледжвае данае злачынства.

Калі абвінавачваемы абвінавачваецца ва ўчыненні некалькіх злачынстваў, падпадаючых пад дзеянне розных артыкулаў крымінальнага закону, у пастанове аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага павінна быць указана, у якіх канкрэтных дзеяннях абвінавачваецца абвінавачваемы па кожнаму з артыкулаў крымінальнага закону.

Артыкул 144. **Парадак выкліку абвінавачваемага**

Абвінавачваемы, які знаходзіцца на волі, выклікаецца да следчага позвай, якая ўручаецца абвінавачваемаму пад распіску з указаннем часу ўручэння. Позва можа быць перададзена таксама тэлефанаграмай або тэлеграмай.

У позве павінна быць указана, хто выклікаецца ў якасці абвінавачваемага, куды і да каго, дзень і гадзіна яўкі, а таксама вынікі няяўкі.

У выпадку часовай адсутнасці абвінавачваемага позва для перадачы яму ўручаецца пад распіску каму-небудзь з сумесна з ім пражываючых дарослых членаў сям'і, домакіраўніцтву або адміністрацыі па месцы яго работы.

Абвінавачваемы, які знаходзіцца пад вартай, выклікаецца праз адміністрацыю месца зняволення.

Артыкул 145. **Абавязковасць яўкі абвінавачваемага**

Абвінавачваемы абавязан з'явіцца па выкліку следчага ў назначаны тэрмін.

Уважлівымі прычынамі няяўкі абвінавачваемага прызнаюцца:

1) хвароба, якая пазбаўляе абвінавачваемага магчымасці з'явіцца;

2) нясвоечасовае атрыманне абвінавачваемым позвы;

3) іншыя заслугоўваючыя ўвагі акалічнасці.

Артыкул 146. **Прывод абвінавачваемага**

У выпадку няяўкі без уважлівай прычыны абвінавачваемы можа быць падвергнут прыводу.

Прывод абвінавачваемага без папярэдняга выкліку можа быць ужыт толькі ў тых выпадках, калі абвінавачваемы ўхіляецца ад следства або не мае пэўнага месца жыхарства.

Прывод абвінавачваемага, акрамя выпадкаў, якія не церпяць адкладання, не дапускаецца ў начны час.

Аб прыводзе следчы складае пастанову, якая аб'яўляецца абвінавачваемаму.

Прывод па даручэнню следчага праводзіцца органамі міліцыі.

Артыкул 147. **Прад'яўленне абвінавачання**

Прад'яўленне абвінавачання павінна адбыцца не пазней двух сутак з моманту вынясення пастановы аб прыцягненні

ў якасці абвінавачваемага, а ў выпадку прыводу — у дзень прыводу.

Выключэннем могуць быць тыя выпадкі, калі з-за невядомасці месцазнаходжання абвінавачваемага або нясвоечасовай яўкі яго па выкліку прад'явіць абвінавачанне ва ўказаны тэрмін не з'яўляецца магчымым.

Следчы, пераканаўшыся ў асобе абвінавачваемага, аб'яўляе яму пастанову аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага і растлумачвае сутнасць прад'яўленага абвінавачання. Выкананне гэтых дзеянняў засведчваецца подпісам абвінавачваемага на пастанове аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага і подпісам следчага з указаннем часу прад'яўлення абвінавачання.

У выпадку адмовы абвінавачваемага ад подпісу следчы засведчвае на пастанове аб прад'яўленні абвінавачання, што абвінавачваемаму тэкст пастановы аб'яўлен.

Артыкул 148. **Растлумачэнне абвінавачваемаму яго правоў на папярэднім следстве**

Пры прад'яўленні абвінавачання следчы абавязан растлумачыць абвінавачваемаму яго правы, прадугледжаныя артыкулам 48 гэтага Кодэкса, аб чым робіцца адзнака на пастанове аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага, якая засведчваецца подпісам абвінавачваемага.

Артыкул 149. **Парадак допыту абвінавачваемага**

Следчы абавязан дапытаць абвінавачваемага неадкладна пасля прад'яўлення яму абвінавачання.

Допыт абвінавачваемага не дапускаецца ў начны час, акрамя выпадкаў, не церпячых адкладання.

Абвінавачваемы дапытваецца ў месцы правядзення папярэдняга следства. Следчы мае права, калі прызнае гэта неабходным, правесці допыт у месцы знаходжання абвінавачваемага.

Абвінавачваемыя, выкліканыя па адной і той жа справе, дапытваюцца паасобку, прычым следчы прымае меры, каб яны не маглі звязвацца паміж сабой.

У пачатку допыту следчы павінен запытаць у абвінавачваемага, ці прызнае ён сябе вінаватым у прад'яўленым яму абвінавачанні, пасля чаго прапаноўвае абвінавачваемаму даць паказанні па сутнасці абвінавачання.

Следчы выслухоўвае паказанні абвінавачваемага, а затым, у выпадку неабходнасці, задае абвінавачваемаму пытанні.

Артыкул 150. Удзел педагога ў допыце непаўналетняга абвінавачваемага

У допыце непаўналетняга абвінавачваемага, па ўгледжанню следчага, можа ўдзельнічаць педагог.

Педагог, які ўдзельнічае ў допыце, мае права задаваць пытанні абвінавачваемаму з дазволу следчага. Пасля заканчэння допыту педагог, які ўдзельнічаў у ім, мае права азнаёміцца з пратаколам допыту і зрабіць пісьмовыя заўвагі аб правільнасці і паўнаце наяўных у ім запісаў. Да пачатку допыту непаўналетняга следчы абавязан растлумачыць педагогу яго правы, аб чым робіцца адзнака ў пратаколе допыту.

Артыкул 151. Акалічнасці, якія падлягаюць выяўленню па справах непаўналетніх

Пры правядзенні папярэдняга следства па справах непаўналетніх падлягаюць выяўленню наступныя акалічнасці:

1) узрост непаўналетняга (чысло, месяц, год нараджэння);

2) умовы жыцця і выхавання;

3) прычыны і ўмовы, якія садзейнічалі ўчыненню злачынства непаўналетнім;

4) наяўнасць дарослых падбухторшчыкаў і іншых саўдзельнікаў.

Пры наяўнасці даных аб разумовай адсталасці непаўналетняга, не звязанай з псіхічным захворваннем, павінна быць выяўлена таксама, ці мог ён поўнасцю ўсведамляць значэнне сваіх дзеянняў. Для выяўлення гэтых акалічнасцей павінны быць дапытаны бацькі непаўналетняга, яго настаўнікі і выхавацелі і іншыя асобы, якія могуць даць патрэбныя звесткі, а таксама выпатрабаваны неабходныя дакументы і праведзены іншыя следчыя дзеянні.

Артыкул 152. Пратакол допыту абвінавачваемага

Аб кожным допыце абвінавачваемага следчы складае пратакол з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса. У пратаколе допыту ўказваюцца даныя аб асобе абвінавачваемага, у тым ліку: прозвішча, імя, імя па бацьку, час і месца нараджэння, грамадзянства, нацыянальнасць, адукацыя, сямейнае становішча, месца работы, род заняткаў або

пасада, месцапражыванне, ранейшая судзімасць, а таксама і іншыя звесткі, якія акажуцца неабходнымі па акалічнасцях справы.

Паказанні абвінавачваемага заносяцца ў пратакол у першай асобе і па магчымасці даслоўна; у выпадку неабходнасці запісваюцца зададзеныя абвінавачваемаму пытанні і яго адказы.

Пасля заканчэння допыту пратакол прад'яўляецца абвінавачваемаму для прачытання або па яго просьбе прачытваецца следчым. Абвінавачваемы мае права патрабаваць дапаўнення пратакола і ўнясення ў яго паправак. Гэтыя дапаўненні і папраўкі падлягаюць абавязковаму занясенню ў пратакол.

Пасля прачытання пратакола абвінавачваемы сваім подпісам засведчвае правільнасць запісу яго паказанняў. Перад подпісам абвінавачваемага ў пратаколе адзначаецца, ці прачытаў пратакол абвінавачваемы асабіста або ён яму быў прачытаны следчым.

Калі пратакол напісан на некалькіх старонках, абвінавачваемы падпісвае кожную старонку асобна. Усе дапаўненні і папраўкі ў пратаколе павінны быць засведчаны подпісам абвінавачваемага і следчага.

Калі допыт абвінавачваемага праводзіцца з удзелам перакладчыка, то пратакол допыту павінен уключаць указанне на растлумачэнне перакладчыку яго абавязкаў і папярэджанне аб адказнасці за заведама няправільны пераклад, што сведчыцца подпісам перакладчыка. У пратаколе таксама адзначаюцца растлумачэнне абвінавачваемаму яго права на адвод перакладчыка і паступіўшыя ў сувязі з гэтым заявы абвінавачваемага.

Перакладчык падпісвае кожную старонку пратакола і пратакол у цэлым. Абвінавачваемы сваім подпісам у канцы пратакола пацвярджае, што зроблены яму ў вуснай форме пераклад пратакола адпавядае дадзеным ім паказанням. Калі пратакол допыту быў перакладзен на іншую мову ў пісьмовым выглядзе, то пераклад у цэлым і кожная яго старонка паасобку павінны быць падпісаны перакладчыкам і абвінавачваемым.

Артыкул 153. **Уласнаручны запіс абвінавачваемым сваіх паказанняў**

Пасля дачы абвінавачваемым паказанняў, у выпадку яго просьбы, яму павінна быць дадзена магчымасць напісаць свае

паказанні ўласнаручна, аб чым робіцца адзнака ў пратаколе допыту. Паказанні падпісваюцца абвінавачваемым і следчым.

Следчы пасля азнаямлення з пісьмовымі паказаннямі абвінавачваемага можа задаць яму дадатковыя пытанні. Гэтыя пытанні і адказы на іх запісваюцца ў пратакол. Правільнасць запісаў пытанняў і адказаў сведчыцца подпісамі абвінавачваемага і следчага.

Артыкул 154. **Звальненне з пасады**

Пры прыцягненні службовай асобы ў якасці абвінавачваемай следчы, у выпадку неабходнасці зволіць абвінавачваемага з пасады, выносіць аб гэтым матываваную пастанову, якая падлягае зацвярджэнню пракурорам. Пастанова накіроўваецца для выканання па месцы работы абвінавачваемага.

Звальненне з пасады адмяняецца пастановай следчага, калі ва ўжыванні гэтай меры адпадае далейшая неабходнасць.

Артыкул 155. **Змяненне і дапаўненне абвінавачання**

Калі пры правядзенні папярэдняга следства ўзнікнуць падставы для змянення прад'яўленага абвінавачання або для яго дапаўнення, следчы абавязан прад'явіць абвінавачваемаму новае абвінавачанне з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 142—143 і 147 гэтага Кодэкса і дапытаць яго па новаму абвінавачанню.

Калі ў ходзе папярэдняга следства прад'яўленае абвінавачанне ў якой-небудзь частцы не знайшло пацвярджэння, следчы сваёй пастановай спыняе справу ў гэтай частцы, аб чым аб'яўляе абвінавачваемаму.

ГЛАВА 13

ДОПЫТ СВЕДКІ І ПАЦЯРПЕЎШАГА

Артыкул 156. **Парадак выкліку сведкі**

Сведка выклікаецца да следчага позвай, якая ўручаецца пад распіску сведку, а ў выпадку яго часовай адсутнасці — каму-небудзь з дарослых членаў сям'і або домакіраўніцтву, адміністрацыі па месцы работы сведкі. У позве павінна быць указана: хто выклікаецца ў якасці сведкі, куды і да каго, дзень і гадзіна яўкі, а таксама вынікі няяўкі. Сведка можа быць выкліканы таксама тэлефанаграмай або тэлеграмай.

Выклік у якасці сведкі асобы, якая не дасягнула шаснац-

цацігадовага ўзросту, праводзіцца праз яе бацькоў або іншых законных прадстаўнікоў. Іншы парадак допускаецца толькі ў выпадку, калі гэта выклікаецца акалічнасцямі справы.

Артыкул 157. **Месца допыту сведкі**

Сведка дапытваецца ў месцы правядзення следства. Следчы мае права, калі прызнае гэта неабходным, правесці допыт у месцы знаходжання сведкі.

Артыкул 158. **Парадак допыту сведкі**

Сведкі, выкліканыя па адной і той жа справе, дапытваюцца паасобку і ў адсутнасці іншых сведак. Пры гэтым следчы прымае меры да таго, каб яны не маглі звязвацца паміж сабой.

Перад допытам следчы пераконваецца ў асобе сведкі, растлумачвае яму яго абавязкі і папярэджвае аб адказнасці за адмову або ўхіленне ад дачы паказанняў і за дачу заведама ілжывых паказанняў, аб чым робіцца адзнака ў пратаколе, якая сведчыцца подпісам сведкі.

Сведкам, якія не дасягнулі шаснаццацігадовага ўзросту, следчы растлумачвае абавязак праўдзіва расказаць усё вядомае ім па справе, але яны не папярэджваюцца аб адказнасці за адмову або ўхіленне ад дачы паказанняў і за дачу заведама ілжывых паказанняў.

У пачатку допыту следчы высвятляе адносіны сведкі да абвінавачваемага і пацярпеўшага і іншыя неабходныя звесткі аб асобе дапытваемага.

Допыт па сутнасці справы пачынаецца прапановай сведку расказаць усё яму вядомае аб акалічнасцях, у сувязі з якімі ён выклікан на допыт; пасля расказу сведкі следчы можа задаць яму пытанні. Наводзячыя пытанні не дапускаюцца.

Артыкул 159. **Допыт непаўналетняга сведкі**

Пры допыце сведак ва ўзросце да чатырнаццаці год, а па ўгледжанню следчага і пры допыце сведак ва ўзросце ад чатырнаццаці да шаснаццаці год выклікаецца педагог. У выпадку неабходнасці выклікаюцца таксама законныя прадстаўнікі непаўналетняга або яго блізкія сваякі.

Перад пачаткам допыту гэтым асобам растлумачваюцца іх правы і абавязкі, што адзначаецца ў пратаколе допыту.

Указаныя асобы прысутнічаюць пры допыце і могуць з дазволу следчага задаваць сведку пытанні. Следчы мае права адвесці зададзенае пытанне, аднак адведзенае пытанне павінна быць занесена ў пратакол. Пасля заканчэння допыту

прысутныя сваім подпісам пацвярджаюць правільнасць запісу паказанняў.

Артыкул 160. **Пратакол допыту сведкі**

Аб допыце сведкі складаецца пратакол з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138, 139 і 159 гэтага Кодэкса.

Паказанні сведкі запісваюцца ў першай асобе і па магчымасці даслоўна. У выпадку неабходнасці запісваюцца зададзеныя сведку пытанні і яго адказы.

Пасля заканчэння допыту пратакол прад'яўляецца сведку для прачытання або па просьбе сведкі прачытваецца яму следчым. Сведка мае права патрабаваць дапаўнення пратакола і ўнясення ў яго паправак. Гэтыя дапаўненні і папраўкі падлягаюць абавязковаму занясенню ў пратакол. Пасля прачытання пратакола сведка сведчыць, што паказанні запісаны правільна, аб чым адзначаецца ў пратаколе перад подпісам сведкі. Перад подпісам сведкі ў пратаколе таксама адзначаецца, ці прачытаў сведка пратакол асабіста, ці ён яму быў зачытаны следчым. Калі пратакол напісан на некалькіх старонках, сведка падпісвае кожную старонку асобна.

Пасля дачы сведкам паказанняў, у выпадку яго просьбы, яму павінна быць дадзена магчымасць напісаць свае паказанні ўласнаручна, аб чым робіцца адзнака ў пратаколе допыту. Паказанні падпісваюцца сведкам і следчым.

У выпадку, калі допыт праводзіўся з удзелам перакладчыка, пратакол допыту складаецца з захаваннем правілаў, устаноўленых артыкулам 152 гэтага Кодэкса.

Артыкул 161. **Выклік і допыт пацярпеўшага**

Выклік і допыт пацярпеўшага праводзіцца ў парадку, устаноўленым артыкуламі 156—160 гэтага Кодэкса. Перад пачаткам допыту следчы растлумачвае пацярпеўшаму яго правы, прадугледжаныя артыкулам 54 гэтага Кодэкса, аб чым робіцца адпаведная адзнака ў пратаколе допыту.

ГЛАВА 14

ВОЧНАЯ СТАЎКА, ПРАД'ЯЎЛЕННЕ ДЛЯ АПАЗНАННЯ

Артыкул 162. **Парадак вочнай стаўкі**

Следчы мае права правесці вочную стаўку паміж дзвюма раней дапытанымі асобамі, у паказаннях якіх ёсць істотныя супярэчнасці.

Калі вочная стаўка праводзіцца з удзелам сведкі і пацярпеўшага, яны да пачатку допыту папярэджваюцца аб адказнасці за адмову або ўхіленне ад дачы паказанняў і за дачу заведама ілжывых паказанняў, што адзначаецца ў пратаколе.

Пачынаючы допыт на вочнай стаўцы, следчы апытвае асоб, паміж якімі праводзіцца вочная стаўка, ці ведаюць яны адзін аднаго і ў якіх адносінах знаходзяцца паміж сабой. Затым указаным асобам па чарзе прапаноўваецца даць паказанні па тых акалічнасцях, для высвятлення якіх праводзіцца вочная стаўка. Пасля дачы паказанняў кожнаму з дапытваемых следчы можа задаваць пытанні. Асобы, паміж якімі праводзіцца вочная стаўка, могуць з дазволу следчага задаваць пытанні адзін аднаму, аб чым адзначаецца ў пратаколе.

Абвяшчэнне паказанняў, дадзеных удзельнікамі вочнай стаўкі на папярэдніх допытах, дапускаецца толькі пасля дачы імі паказанняў на вочнай стаўцы і запісу іх у пратакол.

У пратаколе вочнай стаўкі паказанні дапытваемых асоб запісваюцца ў той чарговасці, у якой яны даваліся. Кожны ўдзельнік вочнай стаўкі падпісвае свае паказанні і кожную старонку паасобку.

Артыкул 163. **Прад'яўленне для апазнання**

У выпадку неабходнасці следчы можа прад'явіць для апазнання асобу або прадмет сведку, пацярпеўшаму, падазраваемаму або абвінавачваемаму.

Апазнаючыя папярэдне дапытваюцца аб акалічнасцях, пры якіх яны наглядалі адпаведную асобу або прадмет, і аб прыкметах і асаблівасцях, па якіх яны могуць зрабіць апазнанне.

Артыкул 164. **Парадак прад'яўлення для апазнання**

Асоба, апазнанне якой праводзіцца, прад'яўляецца апазнаючаму разам з іншымі асобамі па магчымасці падобнымі па выгляду з апазнаваемым. Агульная колькасць асоб, прад'яўляемых для апазнання, павінна быць не менш як тры.

Перад пачаткам следчага дзеяння апазнаваемаму прапануецца заняць любое месца сярод прад'яўляемых асоб, што адзначаецца ў пратаколе.

Пры немагчымасці прад'яўлення асобы апазнанне можа быць зроблена па яе фотакартцы, прад'яўляемай адначасова з іншымі фотакарткамі ў колькасці не менш чым тры.

Прадмет прад'яўляецца ў групе аднародных прадметаў.

Калі апазнаючым з'яўляецца сведка або пацярпеўшы, яны перад апазнаннем папярэджваюцца аб адказнасці за адмову

або ўхіленне ад дачы паказанняў і за дачу заведама ілжывых паказанняў, што адзначаецца ў пратаколе.

Апазнаючаму прапаноўваецца ўказаць асобу або прадмет, аб якім ён даў паказанні. Наводзячыя пытанні не дапускаюцца.

Калі апазнаючы ўказаў на адну з прад'яўленых яму асоб або адзін з прадметаў, яму прапаноўваецца растлумачыць, па якіх прыкметах або асаблівасцях ён пазнаў дадзеную асобу або прадмет.

Прад'яўленне для апазнання праводзіцца ў прысутнасці панятых.

Артыкул 165. **Пратакол прад'яўлення для апазнання**

Аб прад'яўленні для апазнання складаецца пратакол з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса. У пратаколе ўказваюцца звесткі аб асобе апазнаючага, аб асобах або прадметах, прад'яўленых для апазнання, і па магчымасці даслоўна выкладаюцца паказанні апазнаючага.

ГЛАВА 15

ВЫНЯЦЦЕ, ВОБЫСК, НАКЛАДАННЕ АРЫШТУ НА МАЁМАСЦЬ

Артыкул 166. **Падставы для правядзення выняцця**

У выпадку неабходнасці адабрання пэўных прадметаў і дакументаў, маючых значэнне для справы, і калі вядома, дзе і ў каго яны знаходзяцца, следчы робіць выняцце.

Выняцце дакументаў, маючых звесткі, якія з'яўляюцца дзяржаўнай тайнай, праводзіцца толькі з санкцыі пракурора і ў парадку, узгодненым з кіраўніком адпаведнай установы.

Выняцце праводзіцца па матываванай пастанове следчага.

Артыкул 167. **Падставы для правядзення вобыску**

Следчы, маючы дастатковыя падставы меркаваць, што ў якім-небудзь памяшканні або іншым месцы, або ў якойнебудзь асобы знаходзяцца сродкі злачынства, прадметы і каштоўнасці, здабытыя злачынным шляхам, а таксама іншыя прадметы або дакументы, якія могуць мець значэнне для справы, робіць вобыск для іх адшукання і адабрання.

Вобыск можа праводзіцца і для выяўлення расшукваемых асоб, а таксама трупаў.

Вобыск праводзіцца па матываванай пастанове следчага

і толькі з санкцыі пракурора. У выпадках, якія не церпяць адкладання, вобыск можа быць зроблен без санкцыі пракурора, але з наступным паведамленнем пракурору ў сутачны тэрмін аб зробленым вобыску.

Артыкул 168. Асобы, якія прысутнічаюць пры выняцці і вобыску

Пры правядзенні выняцця або вобыску абавязкова прысутнасць панятых.

Пры вобыску і выняцці павінна быць забяспечана прысутнасць асобы, у якой праводзіцца вобыск або выняцце, альбо паўналетніх членаў яго сям'і. У выпадку немагчымасці іх прысутнасці запрашаюцца прадстаўнікі домакіраўніцтва, выканаўчага камітэта сельскага або пасялковага Савета дэпутатаў працоўных.

Выняцці і вобыскі ў памяшканнях, занятых установамі, прадпрыемствамі, арганізацыямі, праводзяцца ў прысутнасці прадстаўніка данай установы, прадпрыемства, арганізацыі.

Асобам, у якіх праводзіцца выняцце або вобыск, панятым, прадстаўнікам павінна быць растлумачана іх права прысутнічаць пры ўсіх дзеяннях следчага і рабіць заявы наконт гэтых дзеянняў, якія падлягаюць занясенню ў пратакол.

Артыкул 169. Парадак правядзення выняцця і вобыску

Правядзенне выняцця і вобыску ў начны час, акрамя выпадкаў, якія не церпяць адкладання, не дапускаецца. Пачынаючы выняцце або вобыск, следчы абавязан прад'явіць пастанову аб гэтым.

Пры правядзенні выняцця пасля прад'яўлення пастановы следчы прапануе выдаць прадметы або дакументы, якія падлягаюць адабранню, а ў выпадку адмовы ў гэтым праводзіць выняцце прымусова.

Пры правядзенні вобыску пасля прад'яўлення пастановы следчы прапануе выдаць сродкі злачынства, прадметы і каштоўнасці, здабытыя злачынным шляхам, а таксама іншыя прадметы або дакументы, якія могуць мець значэнне для справы. Калі яны выдадзены добраахвотна і няма падстаў баяцца ўтойвання расшукваемых прадметаў і дакументаў, следчы мае права абмежавацца адабраннем выдадзенага і не праводзіць далейшых пошукаў.

Пры правядзенні вобыску і выняцця следчы мае права ўскрываць зачыненыя памяшканні і сховішчы, калі ўладальнік адмаўляецца добраахвотна адчыніць іх, пры гэтым следчы па-

вінен пазбягаць не выклікаемага неабходнасцю пашкоджання запораў, дзвярэй і іншых прадметаў.

Следчы абавязан прымаць меры да таго, каб не былі разгалошаны выяўленыя пры вобыску і выняцці акалічнасці інтымнага жыцця асобы, займаючай данае памяшканне, або іншых асоб.

Следчы мае права забараніць асобам, што знаходзяцца ў памяшканні або месцы, у якім праводзіцца вобыск, а таксама асобам, прыходзячым у гэтае памяшканне або месца, пакідаць яго, а таксама звязвацца адной з другой або іншымі асобамі да сканчэння вобыску.

Артыкул 170. **Адабранне прадметаў і дакументаў пры выняцці і вобыску**

Пры правядзенні выняцця і вобыску следчы павінен строга абмяжоўвацца адабраннем прадметаў і дакументаў, якія могуць мець дачыненне да справы. Прадметы і дакументы, забароненыя да абарачэння, падлягаюць адабранню незалежна ад іх дачынення да справы.

Усе прадметы і дакументы, якія адбіраюцца, прад'яўляюцца панятым і іншым прысутным асобам і ў выпадку неабходнасці ўпакоўваюцца і апячатваюцца на месцы выняцця або вобыску.

Артыкул 171. **Асабісты вобыск**

Асабісты вобыск праводзіцца ў адпаведнасці з правіламі, ўстаноўленымі артыкуламі 167—170 гэтага Кодэкса.

Асабісты вобыск без вынясення аб тым асобнай пастановы і без санкцыі пракурора можа праводзіцца:

1) пры затрыманні або ўзяцці пад варту;

2) пры наяўнасці дастатковых падстаў меркаваць, што асоба, якая знаходзіцца ў памяшканні або ў іншым месцы, у якім праводзіцца выняцце і вобыск, хавае пры сабе прадметы або дакументы, што могуць мець значэнне для справы.

Асабісты вобыск можа праводзіцца толькі асобай аднаго полу з абшукваемым і ў прысутнасці панятых таго ж полу.

Артыкул 172. **Правядзенне выняцця і вобыску ў памяшканнях дыпламатычных прадстаўніцтваў**

Выняцце і вобыск у памяшканнях, займаемых дыпламатычнымі прадстаўніцтвамі, а таксама ў памяшканнях, у якіх

пражываюць члены дыпламатычных прадстаўніцтваў і іх сем'і, могуць праводзіцца толькі па просьбе або са згоды дыпламатычнага прадстаўніка. Згода дыпламатычных прадстаўнікоў на выняцце або вобыск атрымліваецца праз Міністэрства замежных спраў Беларускай ССР.

Выняцце і вобыск ва ўказаных памяшканнях праводзяцца абавязкова ў прысутнасці пракурора і прадстаўніка Міністэрства замежных спраў Беларускай ССР.

Артыкул 173. **Выняцце паштова-тэлеграфнай карэспандэнцыі**

Накладанне арышту на карэспандэнцыю і выняцце яе ў паштова-тэлеграфных установах можа праводзіцца толькі з санкцыі пракурора або па пастанове суда.

Пры неабходнасці накласці арышт на карэспандэнцыю і правесці яе агляд і выняцце следчы выносіць аб гэтым матываваную пастанову. Пасля зацвярджэння пракурорам указанай пастановы следчы накіроўвае адпаведнай паштова-тэлеграфнай установе пастанову, прапануе затрымліваць карэспандэнцыю і паведамляе аб часе свайго прыбыцця для правядзення агляду і выняцця затрыманай карэспандэнцыі. Агляд і выняцце праводзяцца ў прысутнасці панятых з ліку работнікаў паштова-тэлеграфнай установы.

Накладанне арышту на карэспандэнцыю адмяняецца пастановай следчага, калі ва ўжыванні гэтай меры адпадае далейшая неабходнасць.

Артыкул 174. **Накладанне арышту на маёмасць**

З мэтай забеспячэння грамадзянскага іску або магчымай канфіскацыі маёмасці следчы абавязан накласці арышт на маёмасць абвінавачваемага, падазраваемага або асоб, якія нясуць па закону матэрыяльную адказнасць за іх дзеянні, або іншых асоб, у якіх знаходзіцца маёмасць, набытая злачынным шляхам.

Аб накладанні арышту на маёмасць следчы складае матываваную пастанову.

Накладанне арышту на маёмасць можа быць зроблена адначасова з выняццем або вобыскам альбо самастойна.

Маёмасць, на якую накладваецца арышт, апісваецца з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 168 і 169 гэтага Кодэкса. Уся апісваемая маёмасць павінна быць прад'яўлена панятым і іншым прысутным асобам.

Арышт не можа быць накладзен на прадметы, неабходныя для самога абвінавачваемага і асоб, якія знаходзяцца на яго ўтрыманні. Пералік гэтых прадметаў устанаўліваецца заканадаўствам Беларускай ССР.

Маёмасць, на якую накладзен арышт, перадаецца следчым на захоўванне прадстаўніку выканаўчага камітэта сельскага або пасялковага Савета дэпутатаў працоўных, альбо домакіраўніцтва, або ўладальніку гэтай маёмасці, або яго сваяку, або іншай асобе, якой павінна быць растлумачана яе адказнасць за захаванасць гэтай маёмасці, аб чым у яе адбіраецца падпіска. У выпадку неабходнасці маёмасць, на якую накладзен арышт, можа быць адабрана.

Пры накладанні арышту на грашовыя ўклады правядзенне якіх-небудзь аперацый па іх спыняецца.

Накладанне арышту на маёмасць адмяняецца пастановай следчага, калі ва ўжыванні гэтай меры адпадае далейшая неабходнасць.

Артыкул 175. **Пратакол выняцця, вобыску, накладання арышту на маёмасць**

Аб правядзенні выняцця, вобыску, накладання арышту на маёмасць следчы складае пратакол з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса. Калі, акрамя пратаколаў, складаецца асобы вопіс адабраных або перадаваемых на адказнае захаванне прадметаў і дакументаў, вопіс прыкладаецца да пратакола. Пратакол выняцця, вобыску, накладання арышту на маёмасць павінен мець указанні на растлумачэнне прысутным асобам правоў, прадугледжаных артыкулам 168 гэтага Кодэкса, і зробленыя імі заявы.

Адносна прадметаў і дакументаў, якія падлягаюць адабранню, павінна быць указана, ці выдадзены яны добраахвотна або адабраны прымусова, у якім імена месцы і пры якіх акалічнасцях яны выяўлены. Усе прадметы і дакументы, якія адбіраюцца, а таксама ўся апісваемая маёмасць павінны быць пералічаны ў пратаколе або прыкладзеным да яго вопісу з дакладным указаннем колькасці, меры, вагі або індывідуальных прыкмет і па магчымасці іх кошту.

Калі пры выняцці, вопісу, накладанні арышту на маёмасць мелі месца спробы знішчыць або схаваць прадметы і дакументы альбо факты парушэння парадку з боку абшукваемых або іншых асоб, пратакол павінен мець указанне на гэта і на меры, прынятыя следчым.

Артыкул 176. **Абавязковасць уручэння копіі пратакола**

Копія пратакола ўручаецца пад распіску асобе, у якой былі зроблены выняцце, вобыск, накладанне арышту на маёмасць, або паўналетнім членам сям'і, а пры іх адсутнасці — прадстаўніку выканаўчага камітэта сельскага або пасялковага Савета дэпутатаў працоўных або домакіраўніцтва.

Калі выняцце, вобыск, накладанне арышту на маёмасць праводзіліся ў памяшканні, што належыць установе, прадпрыемству, арганізацыі, копія пратакола ўручаецца пад распіску адпаведнай службовай асобе.

ГЛАВА 16

АГЛЯД І АГЛЕДЖАННЕ

Артыкул 177. **Падставы для правядзення агляду**

З мэтай выяўлення слядоў злачынства, рэчавых доказаў, высвятлення абставін здарэння, а таксама іншых акалічнасцей, маючых значэнне для справы, следчы праводзіць агляд месца здарэння, мясцовасці, памяшкання, прадметаў і дакументаў.

Артыкул 178. **Парадак правядзення агляду**

Агляд праводзіцца ў прысутнасці панятых.

Следчы мае права прыцягнуць да ўдзелу ў аглядзе абвінавачваемага, падазраваемага, пацярпеўшага.

У неабходных выпадках для ўдзелу ў правядзенні агляду следчы можа запрасіць адпаведнага спецыяліста, не зацікаўленага ў зыходзе справы.

Следчы можа рабіць пры аглядзе вымярэнні, фатаграфаванне, складаць планы і схемы, рабіць злепкі і адбіткі слядоў.

Агляд прадметаў і дакументаў, выяўленых пры выняцці або вобыску, аглядзе месца здарэння, мясцовасці і памяшкання, следчы робіць на месцы правядзення адпаведнага следчага дзеяння. У гэтым выпадку вынікі агляду запісваюцца ў пратакол указанага следчага дзеяння. У выпадку, калі для агляду прадметаў або дакументаў запатрабуецца працяглы час, або па іншых падставах следчы робіць агляд па месцы правядзення следства. У неабходных выпадках адбіраемыя прадметы ўпакоўваюцца і апячатваюцца.

Агляд паштова-тэлеграфнай карэспандэнцыі праводзіцца з захаваннем патрабаванняў артыкула 173 гэтага Кодэкса.

Артыкул 179. **Агляд трупа**

Вонкавы агляд трупа на месцы яго выяўлення праводзіць следчы ў прысутнасці панятых і з удзелам судова-медыцынскага эксперта, а пры немагчымасці яго ўдзелу — іншага ўрача.

У выпадку неабходнасці выняцця трупа з месца пахавання следчы выносіць аб гэтым пастанову. Выняцце трупа праводзіцца ў прысутнасці следчага, судова-медыцынскага эксперта і панятых.

Артыкул 180. **Агледжанне**

Следчы мае права правесці агледжанне абвінавачваемага, падазраваемага, пацярпеўшага для ўстанаўлення на іх целе слядоў злачынства або наяўнасці асаблівых прыкмет, калі пры гэтым не патрабуецца судова-медыцынскай экспертызы.

Аб правядзенні агледжання следчы складае пастанову. Пастанова аб правядзенні агледжання абавязкова для асобы, у адносінах да якой яна вынесена.

Агледжанне праводзіцца ў прысутнасці панятых, а ў неабходных выпадках з удзелам урача.

Агледжанне ў тых выпадках, калі гэтае следчае дзеянне суправаджаецца агаленнем агледжваемай асобы, праводзіцца ў прысутнасці панятых таго ж полу.

Следчы не прысутнічае пры агледжанні асобы другога полу, калі агледжанне суправаджаецца агаленнем гэтай асобы. У гэтым выпадку агледжанне праводзіцца ўрачом у прысутнасці панятых.

Пры агледжанні не дапускаюцца дзеянні, якія ўніжаюць годнасць або небяспечныя для здароўя агледжваемай асобы.

Артыкул 181. **Пратакол агляду і агледжання**

Аб правядзенні агляду і агледжання следчым складаецца пратакол з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса.

У пратаколе апісваюцца ўсе дзеянні следчага, а таксама ўсё выяўленае пры аглядзе і агледжанні ў той паслядоўнасці, як праводзіўся агляд, і ў тым выглядзе, у якім выяўленае наглядалася ў момант агляду ці агледжання. У пратаколе пералічваецца і апісваецца таксама ўсё адабранае пры аглядзе або агледжанні.

Артыкул 182. **Следчы эксперымент**

З мэтай праверкі і ўдакладнення даных, маючых значэнне для справы, следчы мае права зрабіць следчы эксперымент

шляхам узнаўлення дзеянняў, абстаноўкі або іншых акалічнасцей пэўнай падзеі і правядзення неабходных доследных дзеянняў. Пры гэтым следчы ў неабходных выпадках праводзіць вымярэнні, фатаграфаванне, складае планы і схемы.

Правядзенне следчага эксперыменту дапускаецца пры ўмове, калі пры гэтым не ўніжаецца годнасць і гонар асоб, якія прымаюць у ім удзел, і акружаючых і не ствараецца небяспекі для іх здароўя.

Пры правядзенні следчага эксперыменту павінны прысутнічаць панятыя. У выпадку неабходнасці ў правядзенні следчага эксперыменту могуць удзельнічаць падазраваемы, абвінавачваемы, пацярпеўшы, сведка. Следчы мае права запрасіць для ўдзелу ў правядзенні следчага эксперыменту і спецыяліста, не зацікаўленага ў зыходзе справы.

Аб правядзенні следчага эксперыменту складаецца пратакол з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса. У пратаколе падрабязна выкладаюцца ўмовы, ход і вынікі праведзенага следчага эксперыменту.

ГЛАВА 17

ПРАВЯДЗЕННЕ ЭКСПЕРТЫЗЫ

Артыкул 183. **Парадак назначэння экспертызы**

Прызнаўшы неабходным правядзенне экспертызы, следчы складае аб гэтым пастанову, у якой указваюцца падставы для назначэння экспертызы, прозвішча эксперта або назва ўстановы, у якой павінна быць праведзена экспертыза, пытанні, пастаўленыя перад экспертам, і матэрыялы, якія прадастаўляюцца ў распараджэнне эксперта.

Пры назначэнні экспертызы следчы высвятляе неабходныя даныя аб спецыяльнасці і кампетэнтнасці асобы, якой даручаецца правядзенне экспертызы.

Следчы абавязан азнаёміць абвінавачваемага з пастановай аб назначэнні экспертызы і растлумачыць яго правы, устаноўленыя артыкулам 184 гэтага Кодэкса. Аб гэтым складаецца пратакол, які падпісваецца следчым і абвінавачваемым.

Пастанова аб назначэнні судова-псіхіятрычнай экспертызы і заключэнне экспертаў не аб'яўляюцца абвінавачваемаму, калі яго псіхічны стан робіць гэта немагчымым.

Артыкул 184. **Правы абвінавачваемага пры назначэнні і правядзенні экспертызы**

Пры назначэнні і правядзенні экспертызы абвінавачваемы мае права:

1) заявіць адвод эксперту;

2) прасіць аб назначэнні эксперта з ліку ўказаных ім асоб;

3) прадставіць дадатковыя пытанні для атрымання па іх заключэння эксперта;

4) прысутнічаць з дазволу следчага пры правядзенні экспертызы і даваць тлумачэнні эксперту;

5) прадстаўляць дадатковыя дакументы;

6) знаёміцца з заключэннем эксперта.

У выпадку задавальнення хадайніцтва абвінавачваемага следчы адпаведна змяняе або дапаўняе сваю пастанову аб назначэнні экспертызы.

У выпадку адмовы ў хадайніцтве следчы выносіць матываваную пастанову, якая аб'яўляецца абвінавачваемаму пад распіску.

Артыкул 185. **Атрыманне ўзораў для параўнаўчага даследавання**

Следчы мае права атрымаць у падазраваемага або абвінавачваемага ўзоры почырку або іншыя ўзоры, неабходныя для параўнаўчага даследавання, аб чым складае пастанову.

У неабходных выпадках узяцце ўзораў для параўнаўчага даследавання праводзіцца з удзелам спецыяліста, не зацікаўленага ў зыходзе справы.

Аб узяцці ўзораў для параўнаўчага даследавання складаецца пратакол з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса.

Артыкул 186. **Правядзенне экспертызы ў экспертнай установе**

Пры даручэнні правядзення экспертызы эксперту адпаведнай экспертнай установы следчы накіроўвае ў гэтую ўстанову сваю пастанову і матэрыялы, неабходныя для правядзення экспертызы.

Пасля атрымання пастановы следчага кіраўнік экспертнай установы даручае правядзенне экспертызы аднаму або некальнкім супрацоўнікам данай установы. Па даручэнню следчага кіраўнік экспертнай установы растлумачвае супрацоўнікам, якім даручана правядзенне экспертызы, правы і абавязкі

эксперта, прадугледжаныя артыкулам 73 гэтага Кодэкса, папярэджвае іх аб адказнасці за адмову або ўхіленне ад дачы заключэння або за дачу заведама ілжывага заключэння па артыкулах 178 і 177 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, аб чым адбірае ў іх падпіску, якая разам з заключэннем эксперта накіроўваецца следчаму.

Артыкул 187. **Змяшчэнне абвінавачваемага або падазраваемага ў медыцынскую ўстанову**

Калі пры правядзенні судова-медыцынскай або судова-псіхіятрычнай экспертызы ўзнікае неабходнасць у стацыянарным наглядзе, следчы змяшчае абвінавачваемага або падазраваемага ў адпаведную медыцынскую ўстанову, аб чым указваецца ў пастанове аб назначэнні экспертызы.

Змяшчэнне ў лячэбна-псіхіятрычную ўстанову абвінавачваемага або падазраваемага, які не ўтрымліваецца пад вартай, праводзіцца з санкцыі пракурора.

Час знаходжання ў псіхіятрычнай лячэбнай установе залічваецца ў тэрмін утрымання пад вартай.

Калі ў судова-медыцынскую ўстанову, у сувязі з правядзеннем экспертызы, накіроўваецца падазраваемы, то яму даюцца правы, устаноўленыя артыкуламі 183 і 184 гэтага Кодэкса.

Артыкул 188. **Правядзенне экспертызы па-за экспертнай установай**

Калі экспертыза праводзіцца па-за экспертнай установай, следчы пасля вынясення пастановы аб назначэнні экспертызы выклікае да сябе асобу, якой даручаецца экспертыза, пераконваецца ў яе асобе, спецыяльнасці і кампетэнтнасці, устанаўлівае адносіны эксперта да абвінавачваемага, падазраваемага і пацярпеўшага, а таксама правярае, ці няма падстаў да адводу эксперта.

Следчы ўручае эксперту пастанову аб назначэнні экспертызы, растлумачвае эксперту правы і абавязкі, прадугледжаныя артыкулам 73 гэтага Кодэкса, і папярэджвае яго аб адказнасці за адмову або ўхіленне ад дачы заключэння або за дачу заведама ілжывага заключэння. Аб выкананні гэтых дзеянняў следчы робіць адзнаку ў пастанове аб назначэнні экспертызы, якая засведчваецца подпісам эксперта.

Калі эксперт робіць якія-небудзь заявы або ўзбуджае хадайніцтва па справе, следчы абавязан скласці пратакол

з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса.

Артыкул 189. Прысутнасць следчага пры правядзенні экспертызы

Следчы мае права прысутнічаць пры правядзенні экспертызы. Пры ўскрыцці трупа ў час правядзення судова-медыцынскай экспертызы, як правіла, прысутнічае следчы.

Артыкул 190. Змест заключэння эксперта

Пасля правядзення неабходных даследаванняў эксперт складае заключэнне, у якім павінна быць указана: калі, дзе, кім (прозвішча, імя і імя па бацьку, адукацыя, спецыяльнасць, вучоная ступень і званне, займаемая пасада), на якой падставе была зроблена экспертыза, хто прысутнічаў пры правядзенні экспертызы, якія матэрыялы эксперт выкарыстаў, якія даследаванні зрабіў, якія пытанні былі пастаўлены эксперту і яго матываваныя адказы. Калі пры правядзенні экспертызы эксперт установіць акалічнасці, маючыя значэнне для справы, адносна якіх яму не былі пастаўлены пытанні, ён мае права ўказаць на іх у сваім заключэнні.

Заключэнне даецца ў пісьмовым выглядзе і падпісваецца экспертам.

Артыкул 191. Допыт эксперта

Следчы мае права дапытаць эксперта для растлумачэння або ўдакладнення дадзенага ім заключэння. Эксперт мае права выкласці свае адказы ўласнаручна. Пратакол допыту эксперта складаецца з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса.

Артыкул 192. Прад'яўленне абвінавачваемаму заключэння эксперта

Заключэнне эксперта або яго паведамленне аб немагчымасці даць заключэнне, а таксама пратакол допыту эксперта прад'яўляюцца абвінавачваемаму, які мае права даць свае тлумачэнні і заявіць пярэчанні, а таксама прасіць аб пастаноўцы дадатковых пытанняў эксперту і аб назначэнні дадатковай або паўторнай экспертызы. Аб выкананні ўказаных дзеянняў адзначаецца ў пратаколе допыту абвінавачваемага.

Правілы гэтага артыкула прымяняюцца і ў выпадках, калі экспертыза была зроблена да прыцягнення асобы ў якасці абвінавачваемай.

Артыкул 193. **Правядзенне дадатковай і паўторнай экспертызы**

Дадатковая і паўторная экспертызы назначаюцца ў выпадках, прадугледжаных артыкулам 77, і праводзяцца з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 183 — 192 гэтага Кодэкса.

ГЛАВА 18

ПРЫПЫНЕННЕ ПАПЯРЭДНЯГА СЛЕДСТВА

Артыкул 194. **Падставы і тэрміны прыпынення папярэдняга следства**

Папярэдняе следства прыпыняецца:

1) у выпадку, калі абвінавачваемы скрыўся ад следства або суда або калі па іншых прычынах не ўстаноўлена яго месцазнаходжанне;

2) у выпадку псіхічнага або іншага цяжкага захворвання абвінавачваемага, засведчанага ўрачом, працуючым у медыцынскай установе;

3) у выпадку неўстанаўлення асобы, якая падлягае прыцягненню ў якасці абвінавачваемай.

Пры наяўнасці адной з гэтых акалічнасцей следчы выносіць матываваную пастанову аб прыпыненні папярэдняга следства. Калі па справе прыцягнута два або некалькі абвінавачваемых, а падставы для прыпынення датычаць не ўсіх абвінавачваемых, следчы мае права выдзеліць і прыпыніць справу ў адносінах да асобных абвінавачваемых.

У выпадках, прадугледжаных пунктамі 1 і 3 гэтага артыкула, папярэдняе следства прыпыняецца толькі пасля заканчэння тэрміну на яго правядзенне; у выпадках, прадугледжаных пунктам 2 гэтага артыкула, яно можа быць прыпынена і да заканчэння тэрміну папярэдняга следства.

Да прыпынення папярэдняга следства следчы абавязан выканаць усе следчыя дзеянні, правядзенне якіх магчыма ў адсутнасці абвінавачваемага, прыняць усе меры да яго выяўлення, а пры невядомасці асобы, якая ўчыніла злачынства, да ўстанаўлення гэтай асобы.

Судаводства па прыпыненай справе падлягае спыненню пасля заканчэння даўнасці, устаноўленай крымінальным законам.

Артыкул 195. **Пошукі абвінавачваемага**

Пры невядомасці месцазнаходжання абвінавачваемага следчы прымае неабходныя меры да яго пошукаў. Следчы мае права даручыць правядзенне пошукаў органам дазнання. Аб гэтым даручэнні ўказваецца ў пастанове аб прыпыненні папярэдняга следства або выносіцца асобная пастанова.

Пошукі могуць быць аб'яўлены як у час правядзення папярэдняга следства, так і адначасова з яго прыпыненнем.

Пры наяўнасці падстаў, указаных у артыкуле 84 гэтага Кодэкса, следчы можа абраць у адносінах да расшукваемага меру стрымання. У выпадках, прадугледжаных артыкулам 91 гэтага Кодэкса, следчы з санкцыі пракурора можа абраць меру стрымання ў выглядзе ўзяцця пад варту.

Артыкул 196. **Меры да ўстанаўлення асобы, якая падлягае прыцягненню ў якасці абвінавачваемай**

Пасля прыпынення папярэдняга следства ў выпадку, прадугледжаным пунктам 3 артыкула 194 гэтага Кодэкса, следчы абавязан прымаць як непасрэдна, так і праз органы дазнання меры да ўстанаўлення асобы, якая падлягае прыцягненню ў якасці абвінавачваемай.

Артыкул 197. **Аднаўленне папярэдняга следства**

Прыпыненае папярэдняе следства аднаўляецца матываванай пастановай следчага пасля таго, як адпалі падставы для прыпынення або ўзнікла неабходнасць правядзення дадатковых следчых дзеянняў.

ГЛАВА 19

ЗАКАНЧЭННЕ ПАПЯРЭДНЯГА СЛЕДСТВА

Артыкул 198. **Заканчэнне папярэдняга следства**

Правядзенне папярэдняга следства заканчваецца складаннем абвінаваўчага заключэння альбо пастановы аб накіраванні справы ў суд для разгляду пытання аб ужыцці прымусовых мер медыцынскага характару ў парадку, прадугледжаным артыкулам 222 гэтага Кодэкса, альбо пастановы аб спыненні справы.

Артыкул 199. **Азнаямленне пацярпеўшага, грамадзянскага істца і грамадзянскага адказчыка з матэрыяламі справы**

Прызнаўшы папярэдняе следства закончаным, а сабраныя доказы дастатковымі для складання абвінаваўчага заключэння, следчы абавязан паведаміць аб гэтым пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу, грамадзянскаму адказчыку або іх прадстаўнікам і адначасова растлумачыць ім, што яны маюць права азнаёміцца з матэрыяламі справы.

У выпадку вуснага або пісьмовага хадайніцтва аб гэтым каго-небудзь з указаных асоб следчы знаёміць пацярпеўшага і грамадзянскага істца або іх прадстаўнікоў з матэрыяламі справы, а грамадзянскага адказчыка або яго прадстаўніка — з матэрыяламі справы, якія датычаць заяўленага іску.

Аб азнаямленні пацярпеўшага, грамадзянскага істца і грамадзянскага адказчыка або іх прадстаўнікоў з матэрыяламі справы складаюцца пратаколы з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса. У пратаколах адзначаецца, з якімі матэрыяламі справы азнаёмлены пацярпеўшы, грамадзянскіісцец, грамадзянскі адказчык або іх прадстаўнікі, а таксама якія хадайніцтвы былі пры гэтым заяўлены. Пісьмовыя хадайніцтвы далучаюцца да справы.

У выпадку поўнай або частковай адмовы ў задавальненні хадайніцтва следчы выносіць аб гэтым матываваную пастанову. Пастанова аб'яўляецца асобе, якая заявіла хадайніцтва.

Артыкул 200. **Азнаямленне абвінавачваемага з усімі матэрыяламі справы**

Прызнаўшы сабраныя доказы дастатковымі для складання абвінаваўчага заключэння і выканаўшы патрабаванні артыкула 199 гэтага Кодэкса, следчы аб'яўляе абвінавачваемаму, што следства па яго справе скончана і што ён мае права на азнаямленне з усімі матэрыяламі справы як асабіста, так і з дапамогай абаронцы, а таксама на заяву хадайніцтва аб дапаўненні папярэдняга следства.

Калі абвінавачваемы не заявіў аб жаданні мець абаронцу, яму прад'яўляюцца для азнаямлення ўсе матэрыялы справы. У выпадках, калі абвінавачваемы хадайнічае аб выкліку абаронцы для ўдзелу ў азнаямленні з судаводствам па справе, а таксама ў выпадках, калі абаронца ўдзельнічае ў справе з моманту прад'яўлення абвінавачання, следчы прад'яўляе ўсе матэрыялы справы абвінавачваемаму і яго абаронцу.

Пры гэтым прад'яўленне матэрыялаў справы павінна быць адкладзена да яўкі абаронцы, але не больш чым на пяць сутак. Пры немагчымасці для абранага абвінавачваемым абаронцы з'явіцца ва ўказаны тэрмін следчы прымае меры для выкліку іншага абаронцы. Усе матэрыялы справы прад'яўляюцца абвінавачваемаму і яго абаронцу ў падшытым і пранумараваным выглядзе. Па просьбе абвінавачваемага або яго абаронцы следчы мае права дазволіць ім знаёміцца з матэрыяламі справы раздзельна.

Калі па справе прыцягнута некалькі абвінавачваемых, кожнаму з іх прад'яўляюцца ўсе матэрыялы справы.

Пасля заканчэння азнаямлення абвінавачваемага і яго абаронцы з матэрыяламі справы следчы абавязан запытаць у іх, ці хадайнічаюць яны аб дапаўненні следства і чым іменна.

Абвінавачваемы мае права ў працэсе азнаямлення з матэрыяламі справы выпісваць з яе неабходныя звесткі.

Артыкул 201. **Азнаямленне законнага прадстаўніка непаўналетняга абвінавачваемага з матэрыяламі справы**

Пры аб'яўленні непаўналетняму аб заканчэнні папярэдняга следства і прад'яўленні яму для азнаямлення матэрыялаў справы павінен быць дапушчан законны прадстаўнік абвінавачваемага, калі ён хадайнічае аб гэтым.

Следчы можа не дапусціць законнага прадстаўніка непаўналетняга да ўдзелу ў азнаямленні абвінавачваемага з матэрыяламі справы, калі прызнае, што гэта можа быць у шкоду інтарэсам непаўналетняга.

Артыкул 202. **Правы абаронцы пры азнаямленні з усімі матэрыяламі справы**

Абаронца абвінавачваемага мае права:

1) мець спатканне з абвінавачваемым сам-насам;

2) знаёміцца з усімі матэрыяламі справы і выпісваць з яе неабходныя звесткі;

3) абмяркоўваць з абвінавачваемым пытанне аб заяўленні хадайніцтваў;

4) заяўляць хадайніцтвы аб правядзенні следчых дзеянняў, выпатрабаванні і далучэнні да справы доказаў і па ўсіх іншых пытаннях, якія маюць значэнне для справы;

5) заяўляць адвод следчаму, пракурору, эксперту, перакладчыку;

6) скардзіцца пракурору на дзеянні следчага, якія пару-

шаюць або абмяжоўваюць правы абаронцы або абвінавачваемага;

7) прысутнічаць з дазволу следчага пры правядзенні следчых дзеянняў, якія выконваюцца па хадайніцтвах, заяўленых абвінавачваемым і яго абаронцам.

Артыкул 203. **Пратакол аб'яўлення аб сканчэнні папярэдняга следства і аб прад'яўленні абвінавачваемаму і яго абаронцу матэрыялаў справы**

Аб прад'яўленні абвінавачваемаму і яго абаронцу для азнаямлення ўсіх матэрыялаў справы следчы складае пратакол з захаваннем патрабаванняў артыкулаў 138 і 139 гэтага Кодэкса. У пратаколе адзначаецца, што абвінавачваемаму аб'яўлена аб заканчэнні папярэдняга следства, растлумачаны яго правы, якія іменна матэрыялы (колькасць тамоў і лістоў) былі прад'яўлены для азнаямлення, дзе і на працягу якога часу адбывалася азнаямленне з матэрыяламі справы, якія хадайніцтвы былі заяўлены абвінавачваемым і яго абаронцам і якія заявы былі імі зроблены. Калі абвінавачваемы адмовіўся ад азнаямлення з матэрыяламі справы, аб гэтым указваецца ў пратаколе і выкладаюцца матывы адмовы, калі абвінавачваемы іх паведаміў.

Артыкул 204. **Хадайніцтвы абвінавачваемага і яго абаронцы аб дапаўненні папярэдняга следства**

Хадайніцтвы аб дапаўненні папярэдняга следства могуць быць заяўлены абвінавачваемым і яго абаронцам вусна і пісьмова. Заяўленыя хадайніцтвы заносяцца ў пратакол, а пісьмовыя хадайніцтвы, акрамя таго, далучаюцца да справы.

У выпадку заяўлення хадайніцтва аб высвятленні акалічнасцей, якія маюць значэнне для справы, следчы абавязан дапоўніць папярэдняе следства. Калі пры дадаткова праведзеных следчых дзеяннях прысутнічае абаронца, ён мае права з дазволу следчага задаваць пытанні сведку, пацярпеўшаму, эксперту і абвінавачваемаму, а таксама хадайнічаць аб занясенні ў пратакол даных, якія маюць значэнне для справы.

Следчы можа адвесці пытанні, якія прапаноўвае абаронца, аднак адведзенае пытанне павінна быць занесена ў пратакол.

У выпадку, калі следчы адмаўляе поўнасцю або часткова ў задавальненні заяўленых хадайніцтваў, ён аб гэтым выносіць матываваную пастанову, якую аб'яўляе заяўшчыку.

Пасля правядзення дадатковых следчых дзеянняў следчы абавязан азнаёміць абвінавачваемага, яго абаронцу з дадаткова сабранымі матэрыяламі і даць магчымасць пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу і грамадзянскаму адказчыку або іх прадстаўнікам азнаёміцца з гэтымі матэрыяламі ў межах, установленых гэтым Кодэксам.

Артыкул 205. **Абвінаваўчае заключэнне**

Абвінаваўчае заключэнне складаецца з апісальнай і рэзалютыўнай частак.

У апісальнай частцы выкладаецца сутнасць справы: месца і час учынення злачынства, яго спосабы, матывы, вынікі і іншыя істотныя акалічнасці; звесткі аб пацярпеўшым; доказы, якія пацвярджаюць наяўнасць злачынства і вінаватасць абвінавачваемага; акалічнасці, якія змякчаюць і абцяжваюць адказнасць абвінавачваемага; довады, якія прыводзіць абвінавачваемы ў сваю абарону, і вынікі праверкі гэтых довадаў. Абвінаваўчае заключэнне павінна мець спасылкі на лісты справы.

У рэзалютыўнай частцы прыводзяцца звесткі аб асобе абвінавачваемага і выкладаецца фармулёўка прад'яўленага абвінавачання з указаннем артыкула або артыкулаў крымінальнага закону, якія прадугледжваюць данае злачынства.

Абвінаваўчае заключэнне падпісваецца следчым з указаннем месца і часу яго складання.

Артыкул 206. **Дадатак да абвінаваўчага заключэння**

Да абвінаваўчага заключэння прыкладаюцца спіс асоб, якія падлягаюць, на думку следчага, выкліку ў судовае пасяджэнне, а таксама даведкі аб тэрмінах следства, аб абраных мерах стрымання з указаннем часу ўтрымання пад вартай, аб рэчавых доказах, аб грамадзянскім іску, аб прынятых мерах забеспячэння грамадзянскага іску і магчымай канфіскацыі маёмасці, аб судовых выдатках.

У спісе асоб, якія падлягаюць выкліку ў судовае пасяджэнне, указваецца іх месцапражыванне або месцазнаходжанне і лісты справы, на якіх выкладзены іх паказанні або заключэнні.

Артыкул 207. **Накіраванне крымінальнай справы пракурору**

Пасля падпісання абвінаваўчага заключэння следчы неадкладна накіроўвае справу пракурору.

Артыкул 208. **Падставы да спынення крымінальнай справы**

Крымінальная справа спыняецца:

1) пры наяўнасці падстаў, указаных у артыкуле 5 гэтага Кодэкса;

2) пры недаказанасці ўдзелу абвінавачваемага ва ўчыненні злачынства, калі вычарпаны ўсе магчымасці для збірання дадатковых доказаў;

3) пры наяўнасці падстаў, указаных у артыкулах 10, часткі трэцяй і 48—50 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

Калі па справе прыцягнута некалькі абвінавачваемых, а падставы да спынення справы датычаць не ўсіх абвінавачваемых, то следчы спыняе справу ў адносінах да асобных абвінавачваемых.

Артыкул 209. **Пастанова аб спыненні справы**

Аб спыненні справы следчы складае матываваную пастанову, у якой выкладаецца сутнасць справы і падставы спынення.

Пастановай павінна быць вырашана пытанне аб рэчавых доказах, аб адмене меры стрымання і арышту на маёмасць. Пастанова падпісваецца следчым з указаннем месца і часу яе складання.

Копію пастановы аб спыненні справы следчы накіроўвае пракурору. Адначасова следчы пісьмова паведамляе аб спыненні і падставах спынення крымінальнай справы асобе, якая прыцягвалася ў якасці абвінавачваемай, пацярпеўшай, а таксама асобе або ўстанове, па заявах якіх справа была ўзбуджана, і растлумачвае парадак абскарджання.

Калі расследаваннем устаноўлены факты, што патрабуюць ужывання мер грамадскага, дысцыплінарнага або адміністрацыйнага ўздзеяння ў адносінах да асобы, якая прыцягвалася ў якасці абвінавачваемай, або іншых асоб, следчы, спыняючы крымінальную справу, даводзіць аб гэтых фактах да ведама грамадскай арганізацыі або таварыскага суда, або калектыву працоўных, або адміністрацыі адпаведнага прадпрыемства, установы для прыняцця грамадскіх або дысцыплінарных, або адміністрацыйных мер уздзеяння.

Пастанова аб спыненні справы можа быць абскарджана пракурору.

Артыкул 210. **Аднаўленне спыненай справы**

Пракурор мае права сваёй пастановай пры наяўнасці да таго падстаў адмяніць пастанову следчага аб спыненні крымінальнай справы і аднавіць судаводства па справе.

Аднаўленне судаводства па спыненай справе можа мець месца толькі ў выпадку, калі не скончыліся тэрміны даўнасці.

ГЛАВА 20

НАГЛЯД ПРАКУРОРА ЗА ВЫКАНАННЕМ ЗАКОНАЎ ПРЫ ПРАВЯДЗЕННІ ДАЗНАННЯ І ПАПЯРЭДНЯГА СЛЕДСТВА

Артыкул 211. **Паўнамоцтвы пракурора па ажыццяўленню нагляду за выкананнем законаў пры правядзенні дазнання і папярэдняга следства**

Нагляд за выкананнем законаў пры правядзенні дазнання і папярэдняга следства ажыццяўляецца пракурорам у адпаведнасці з Палажэннем аб Пракурорскім наглядзе ў СССР.

Пракурор абавязан:

1) прыцягваць да крымінальнай адказнасці асоб, вінаватых ва ўчыненні злачынстваў, прымаць меры да таго, каб ні адно злачынства не засталося нераскрытым і ні адзін злачынец не ўхіліўся ад адказнасці;

2) строга сачыць за тым, каб ні адзін грамадзянін не падвяргаўся незаконнаму і неабгрунтаванаму прыцягненню да крымінальнай адказнасці або іншаму незаконнаму абмежаванню ў правах;

3) сачыць за няўхільным захаваннем устаноўленага гэтым Кодэксам парадку правядзення дазнання і папярэдняга следства;

4) ажыццяўляць нагляд за тым, каб ніхто не быў падвергнуты арышту інакш як па пастанове суда або з санкцыі пракурора; пры вырашэнні пытання аб санкцыі на арышт пракурор абавязан дакладна азнаёміцца з усімі матэрыяламі, якія абгрунтоўваюць правядзенне арышту, а ў неабходных выпадках асабіста дапытаць абвінавачваемага або падазраваемага.

Пракурор мае права:

1) даваць указанні аб правядзенні дазнання і папярэдняга следства, аб абранні, змяненні або адмене ў адносінах да

падазраваемага і абвінавачваемага меры стрымання, аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага, кваліфікацыі злачынства і аб'ёме абвінавачання, аб напрамку справы, а таксама аб правядзенні асобных следчых дзеянняў і пошукаў скрыўшыхся злачынцаў;

2) патрабаваць ад органа дазнання і следчага для праверкі крымінальныя справы, дакументы, матэрыялы і іншыя звесткі аб учыненых злачынствах, ходзе дазнання, папярэдняга следства і пошукаў злачынцаў;

3) удзельнічаць у правядзенні дазнання і папярэдняга следства і ў неабходных выпадках асабіста праводзіць папярэдняе следства або асобныя следчыя дзеянні;

4) вяртаць крымінальныя справы органу дазнання і следчаму са сваімі пісьмовымі ўказаннямі аб правядзенні дадатковага расследавання;

5) адмяняць незаконныя і неабгрунтаваныя пастановы органа дазнання і следчага;

6) адхіляць асобу, якая праводзіць дазнанне, або следчага ад далейшага вядзення дазнання або следства, калі імі допушчана парушэнне закону пры расследаванні справы;

7) забіраць любую справу ад органа дазнання і перадаваць яе следчаму, а таксама перадаваць справу ад аднаго следчага іншаму з мэтай забеспячэння найбольш поўнага і аб'ектыўнага расследавання справы;

8) даручаць органам дазнання выкананне асобных следчых дзеянняў і пошукавых мер па справах, якія знаходзяцца ў вядзенні следчых органаў пракуратуры;

9) спыняць крымінальныя справы па падставах, прадугледжаных гэтым Кодэксам.

Артыкул 212. **Абавязковасць указанняў пракурора**

Указанні пракурора даюцца ў пісьмовай форме і абавязковыя для следчага і асобы, якая праводзіць дазнанне. Абскарджанне атрыманых указанняў вышэйстаячаму пракурору не прыпыняе іх выканання, за выключэннем выпадкаў, прадугледжаных часткай другой артыкула 44 гэтага Кодэкса.

Артыкул 213. **Пытанні, якія падлягаюць вырашэнню пракурорам па справе, што паступіла з абвінаваўчым заключэннем**

Пры паступленні справы ад органа дазнання або следчага пракурор абавязан праверыць:

1) ці мела месца дзеянне, якое ставіцца ў віну абвінавачваемаму, і ці ёсць у гэтым дзеянні склад злачынства;

2) ці няма ў справе акалічнасцей, што выклікаюць спыненне справы;

3) ці праведзена дазнанне або папярэдняе следства ўсебакова, поўна і аб'ектыўна;

4) ці абгрунтавана прад'яўленае абвінавачанне наяўнымі ў справе доказамі;

5) ці прад'яўлена абвінавачанне па ўсіх устаноўленых дазнаннем або папярэднім следствам злачынных дзеяннях абвінавачваемага;

6) ці прыцягнуты ў якасці абвінавачваемых усе асобы, якія выкрыты ва ўчыненні злачынства;

7) ці правільна кваліфікавана злачынства;

8) ці правільна абрана мера стрымання;

9) ці прыняты меры забеспячэння грамадзянскага іску і магчымай канфіскацыі маёмасці;

10) ці высветлены акалічнасці, якія садзейнічалі ўчыненню злачынства, і ці прыняты меры да іх ліквідацыі;

11) ці складзена абвінаваўчае заключэнне ў адпаведнасці з патрабаваннямі гэтага Кодэкса;

12) ці захаваны пры правядзенні дазнання або папярэдняга следства ўсе іншыя патрабаванні гэтага Кодэкса.

Артыкул 214. **Рашэнне пракурора па справе, якая паступіла з абвінаваўчым заключэннем**

Пракурор абавязан у тэрмін не больш чым пяць сутак разгледзець паступіўшую справу і прыняць па ёй адно з наступных рашэнняў:

1) зацвердзіць абвінаваўчае заключэнне;

2) вярнуць справу органу дазнання або следчаму са сваімі пісьмовымі ўказаннямі для правядзення дадатковага дазнання або следства;

3) спыніць справу, склаўшы аб тым пастанову ў адпаведнасці з артыкулам 209 гэтага Кодэкса;

4) у выпадку неадпаведнасці абвінаваўчага заключэння патрабаванням артыкула 205 гэтага Кодэкса вярнуць справу са сваімі пісьмовымі ўказаннямі следчаму або органу дазнання для перакладання абвінаваўчага заключэння;

5) скласці новае абвінаваўчае заключэнне, а раней складзенае — са справы выключыць і вярнуць органу дазнання або следчаму з указаннем выяўленых няправільнасцей.

Артыкул 215. **Змяненне абвінавачання пры зацвярджэнні абвінаваўчага заключэння пракурорам**

Пракурор мае права сваёй пастановай выключыць з абвінаваўчага заключэння асобныя пункты абвінавачання, а таксама прымяніць закон аб менш цяжкім злачынстве. Пры гэтым, у выпадку неабходнасці, складаецца новае абвінаваўчае заключэнне.

Калі патрабуецца змяніць абвінавачанне на больш цяжкае або такое, якое істотна адрозніваецца па фактычных акалічнасцях ад першапачатковага абвінавачання, пракурор вяртае справу органу дазнання або следчаму для прад'яўлення новага абвінавачання.

Артыкул 216. **Змяненне пракурорам меры стрымання і спісу асоб, якія падлягаюць выкліку ў судовае пасяджэнне**

Пракурор мае права адмяніць або змяніць раней абраную меру стрымання або абраць меру стрымання, калі яна не была абрана.

Пракурор мае права таксама змяніць прыкладзены да абвінаваўчага заключэння спіс асоб, якія падлягаюць выкліку ў судовае пасяджэнне.

Артыкул 217. **Накіраванне пракурорам справы ў суд**

Пракурор, зацвердзіўшы абвінаваўчае заключэнне альбо склаўшы новае абвінаваўчае заключэнне, накіроўвае справу ў суд, якому яна падсудная, і паведамляе абвінавачваемаму, у які суд накіравана справа.

Адначасова пракурор паведамляе суду, ці лічыць ён неабходным падтрымліваць у судзе абвінавачанне.

Пасля накіравання справы ў суд усякія хадайніцтвы і скаргі па справе накіроўваюцца непасрэдна ў суд.

ГЛАВА 21

АБСКАРДЖАННЕ ДЗЕЯННЯЎ ОРГАНА ДАЗНАННЯ, СЛЕДЧАГА І ПРАКУРОРА

Артыкул 218. **Парадак абскарджання**

Скаргі на дзеянні органа дазнання або следчага падаюцца пракурору непасрэдна альбо праз асобу, што праводзіць

дазнанне, або следчага, на дзеянні якога скарга пададзена. Скаргі могуць быць як пісьмовыя, так і вусныя. Вусныя скаргі заносяцца ў пратакол, які падпісваецца заяўшчыкам і асобай, прыняўшай скаргу.

Асоба, якая праводзіць дазнанне, і следчы абавязаны на працягу дваццаці чатырох гадзін накіраваць паступіўшую скаргу разам са сваімі тлумачэннямі пракурору.

Падача скаргі да яе вырашэння не прыпыняе прывядзенне ў выкананне абскарджваемага дзеяння, калі гэтага не палічаць патрэбным зрабіць адпаведна асоба, якая праводзіць дазнанне, следчы або пракурор.

Артыкул 219. **Разгляд скаргі пракурорам**

Пракурор на працягу трох сутак пасля атрымання скаргі абавязан разгледзець яе і паведаміць заяўшчыку аб выніках разгляду. У выпадку адмовы пракурор абавязан вытлумачыць матывы, па якіх скарга прызнана неабгрунтаванай.

Артыкул 220. **Абскарджанне дзеянняў і рашэнняў пракурора**

Скаргі на дзеянні і рашэнні пракурора падаюцца вышэйстаячаму пракурору.

ГЛАВА 22

АСАБЛІВАСЦІ ПАПЯРЭДНЯГА СЛЕДСТВА ПА СПРАВАХ АБ АСОБАХ, ЯКІЯ ЗНАХОДЗЯЦЦА Ў СТАНЕ ПОЎНАЙ АДСУТНАСЦІ ПАМЯЦІ, І АСОБАХ, ЗАХВАРЭЎШЫХ НА ПСІХІЧНУЮ ХВАРОБУ ПАСЛЯ ЎЧЫНЕННЯ ЗЛАЧЫНСТВА

Артыкул 221. **Парадак папярэдняга следства**

Па справах аб грамадска небяспечных дзеяннях асоб, якія знаходзяцца ў стане поўнай адсутнасці памяці, а таксама аб злачынствах асоб, захварэўшых на псіхічную хваробу пасля ўчынення злачынства, абавязкова правядзенне папярэдняга следства.

Пры правядзенні папярэдняга следства павінны быць высветлены наступныя акалічнасці:

1) час, месца, спосаб і іншыя акалічнасці ўчынення грамадска небяспечнага дзеяння;

2) учыненне грамадска небяспечнага дзеяння данай асобай;

3) наяўнасць у асобы, якая ўчыніла грамадска небяспеч-

нае дзеянне, псіхічных захворванняў у мінулым, ступень і характар псіхічнага захворвання ў момант учынення грамадска небяспечнага дзеяння і да часу расследавання справы;

4) паводзіны асобы, якая ўчыніла грамадска небяспечнае дзеянне, як да яго ўчынення, так і пасля;

5) характар і размер шкоды, нанесенай грамадска небяспечным дзеяннем.

Накіраванне асобы на судова-псіхіятрычную экспертызу дапускаецца толькі пры наяўнасці дастатковых даных, якія ўказваюць, што іменна гэтая асоба ўчыніла грамадска небяспечнае дзеянне, адносна якога ўзбуджана крымінальная справа і вядзецца расследаванне.

Калі з прычыны псіхічнага стану правядзенне следчых дзеянняў з удзелам асобы, якая ўчыніла грамадска небяспечнае дзеянне, з'яўляецца немагчымым, следчы складае аб гэтым пратакол.

Артыкул 222. **Заканчэнне папярэдняга следства**

Пасля заканчэння папярэдняга следства следчы выносіць пастанову:

1) аб спыненні вядзення справы — у выпадках, прадугледжаных артыкулам 208 гэтага Кодэкса, або ў выпадках, калі па характару ўчыненага грамадска небяспечнага дзеяння і свайму псіхічнаму стану асоба, якая ўчыніла гэтае дзеянне, не з'яўляецца небяспечнай для грамадства;

2) аб накіраванні справы ў суд пры ўстанаўленні падстаў для прымянення да асобы, якая ўчыніла грамадска небяспечнае дзеянне, прымусовых мер медыцынскага характару.

У пастанове аб накіраванні справы ў суд павінны быць выкладзены ўсе акалічнасці справы, устаноўленыя папярэднім следствам, і падставы для ўжывання судом прымусовых мер медыцынскага характару.

Пастанова разам са справай накіроўваецца пракурору, які пры згодзе з пастановай перадае справу ў суд, а пры нязгодзе — вяртае справу для правядзення дадатковага расследавання. Пры адсутнасці падстаў для ўжывання прымусовых мер медыцынскага характару пракурор спыняе справу.

Пры спыненні справы, калі па характару ўчыненага грамадска небяспечнага дзеяння і свайму псіхічнаму стану асоба, якая ўчыніла гэтае дзеянне, не з'яўляецца небяспечнай для грамадства, але з'яўляецца псіхічна хворай, следчы або пракурор паведамляюць аб ёй мясцовым органам аховы здароўя.

РАЗДЗЕЛ ЧАЦВЁРТЫ

СУДАВОДСТВА Ў СУДЗЕ ПЕРШАЙ ІНСТАНЦЫІ

ГЛАВА 23

АДДАННЕ АБВІНАВАЧВАЕМАГА ПАД СУД І ПАДРЫХТОЎЧЫЯ ДЗЕЯННІ ДА СУДОВАГА ПАСЯДЖЭННЯ

Артыкул 223. **Адданне пад суд**

Суддзя пры наяўнасці дастатковых падстаў для разгляду справы ў судовым пасяджэнні, не прадвырашаючы пытання аб вінаватасці, выносіць пастанову аб адданні абвінавачваемага пад суд.

У выпадках нязгоды суддзі з вывадамі абвінаваўчага заключэння, а таксама пры неабходнасці змяніць меру стрымання, выбраную ў адносінах да абвінавачваемага, справа падлягае разгляду ў распарадчым пасяджэнні суда. Пры гэтым незалежна ад падстаў унясення справы на разгляд распарадчага пасяджэння суд вырашае ўсе пытанні, прадугледжаныя артыкуламі 224 і 230 гэтага Кодэкса.

Пытанне аб адданні пад суд павінна быць вырашана суддзёй або судом у распарадчым пасяджэнні не пазней дзесяці сутак з моманту паступлення справы ў суд.

Артыкул 224. **Пытанні, якія падлягаюць высвятленню пры адданні пад суд**

Пры вырашэнні суддзёй або судом у распарадчым пасяджэнні пытання аб адданні абвінавачваемага пад суд падлягае высвятленню ў адносінах да кожнага з абвінавачваемых наступнае:

1) ці падсудна справа данаму суду;

2) ці ёсць у дзеянні, якое ставіцца ў віну абвінавачваемаму, склад злачынства;

3) ці прад'яўлена абвінавачанне па ўсіх дзеяннях і ці прыцягнуты ўсе ўдзельнікі ўчынення злачынства;

4) ці няма акалічнасцей, якія выклікаюць спыненне альбо прыпыненне справы;

5) ці сабраны па справе доказы, дастатковыя для яе разгляду ў судовым пасяджэнні;

6) ці правільна прыменены да дзеянняў, якія ставяцца ў віну абвінавачваемаму, крымінальны закон;

7) ці захаваны пры ўзбуджэнні справы, правядзенні дазнання або папярэдняга следства патрабаванні гэтага Кодэкса;

8) ці складзена абвінаваўчае заключэнне ў адпаведнасці з патрабаваннямі гэтага Кодэкса;

9) ці правільна абрана мера стрымання ў адносінах да абвінавачваемага;

10) ці прыняты меры, якія забяспечваюць кампенсацыю матэрыяльных страт, нанесеных злачынствам, і магчымую канфіскацыю маёмасці.

Артыкул 225. **Разгляд хадайніцтваў.**

Пры вырашэнні пытання аб адданні абвінавачваемага пад суд суддзя або суд у распарадчым пасяджэнні абавязаны разгледзець наяўныя хадайніцтвы аб допуску да ўдзелу ў справе, аб далейшым накіраванні справы, аб выпатрабаванні дадатковых доказаў, аб грамадзянскім іску і мерах яго забеспячэння. Пры гэтым суддзя або суд у распарадчым пасяджэнні маюць права выклікаць для дачы тлумачэнняў асобу або прадстаўніка арганізацыі, якія заявілі хадайніцтва. Акрамя таго, суд у распарадчым пасяджэнні абавязан разгледзець хадайніцтва аб змяненні меры стрымання.

Аб выніках вырашэння хадайніцтва паведамляецца асобам або арганізацыям, што заявілі хадайніцтва. Адмова ў задавальненні хадайніцтва абскарджанню не падлягае. Аднак хадайніцтва можа быць зноў заяўлена ў судовым пасяджэнні.

Артыкул 226. **Склад суда ў распарадчым пасяджэнні**

Крымінальныя справы ў распарадчым пасяджэнні ўсіх судоў разглядаюцца ў складзе суддзі і двух народных засядацеляў.

Удзел пракурора ў распарадчым пасяджэнні абавязковы.

Артыкул 227. **Парадак распарадчага пасяджэння суда**

Разгляд справы ў распарадчым пасяджэнні пачынаецца дакладам суддзі, які абгрунтоўвае сваю нязгоду з вывадамі абвінаваўчага заключэння або з мерай стрымання. Затым суд выслухоўвае пракурора. Пасля гэтага запрашаюцца выкліканыя ў пасяджэнне суда асобы, якія выслухоўваюцца ў сувязі з заяўленымі імі хадайніцтвамі. Па заяўленых хадайніцтвах суд выслухоўвае заключэнне пракурора. Вызначэнне выносіцца ў дарадчым пакоі.

Выклік сведак і экспертаў у распарадчае пасяджэнне не дапускаецца.

Артыкул 228. Віды вызначэнняў, якія выносяцца судом у распарадчым пасяджэнні

У распарадчым пасяджэнні суд выносіць адно з наступных вызначэнняў:

1) аб адданні абвінавачваемага пад суд;

2) аб вяртанні справы для правядзення дадатковага расследавання;

3) аб прыпыненні вядзення справы;

4) аб накіраванні справы па падсуднасці;

5) аб спыненні вядзення справы.

Артыкул 229. Адданне абвінавачваемага пад суд у распарадчым пасяджэнні

Зрабіўшы вывад, што ёсць дастатковыя падставы для разгляду справы ў судовым пасяджэнні, суд у распарадчым пасяджэнні, не прадвырашаючы пытання аб вінаватасці, выносіць вызначэнне аб адданні абвінавачваемага пад суд. Пры гэтым суд мае права выключыць з абвінаваўчага заключэння асобныя пункты абвінавачання або прымяніць крымінальны закон аб менш цяжкім злачынстве, аднак з тым, каб новае абвінавачанне па сваіх фактычных акалічнасцях не адрознівалася істотна ад абвінавачання, якое ёсць у абвінаваўчым заключэнні.

Рашэнне аб выключэнні асобных пунктаў абвінавачання або аб прымяненні іншага крымінальнага закону павінна быць матывавана ў вызначэнні распарадчага пасяджэння.

Артыкул 230. Вырашэнне пытанняў, звязаных з падрыхтоўкай да разгляду справы ў судовым пасяджэнні

Прызнаўшы наяўнасць дастатковых падстаў для аддання абвінавачваемага пад суд, суддзя або суд у распарадчым пасяджэнні абавязаны таксама вырашыць наступныя пытанні:

1) аб удзеле ў судовым разборы пракурора;

2) аб допуску ў якасці абаронцы асобы, абранай абвінавачваемым, або аб назначэнні абаронцы;

3) аб асобах, якія падлягаюць выкліку ў судовае пасяджэнне ў якасці пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка, іх прадстаўнікоў, сведак і экспертаў;

4) аб выкліку перакладчыка;

5) аб месцы і часе судовага разбору.

Акрамя таго, суд у распарадчым пасяджэнні вырашае пытанне аб допуску грамадскага абвінаваўцы або грамадскага абаронцы, а таксама аб разглядзе справы ў закрытым судовым пасяджэнні ў выпадках, прадугледжаных артыкулам 13 гэтага Кодэкса.

Пастанова суддзі або вызначэнне распарадчага пасяджэння суда аб неабходнасці ўдзелу ў судовым разборы пракурора абавязкова для апошняга.

Калі пракурор, накіроўваючы справу ў суд, паведаміць, што ён лічыць неабходным падтрымліваць абвінавачанне, то суддзя або суд у распарадчым пасяджэнні не маюць права адмовіць яму ў гэтым.

Артыкул 231. Пастанова суддзі і вызначэнне распарадчага пасяджэння суда

У пастанове суддзі і вызначэнні распарадчага пасяджэння суда павінна ўказвацца:

1) час і месца вынясення пастановы або вызначэння;

2) пасада і прозвішча суддзі, які вынес пастанову, або склад суда ў распарадчым пасяджэнні, прозвішча сакратара, пасада і прозвішча пракурора, якія прымалі ўдзел у распарадчым пасяджэнні;

3) падставы і сутнасць прынятых рашэнняў.

Пастанова падпісваецца суддзёй. Вызначэнне падпісваецца старшынствуючым і народнымі засядацелямі.

Артыкул 232. Пастанова і вызначэнне аб адданні пад суд

У пастанове суддзі і вызначэнні распарадчага пасяджэння суда аб адданні абвінавачваемага пад суд павінны быць: вывад аб дастатковасці доказаў для разгляду справы ў судовым пасяджэнні, рашэнне аб адданні пад суд, прозвішча, імя і імя па бацьку асобы, якую аддаюць пад суд, крымінальны закон, што падлягае прымяненню, рашэнне аб меры стрымання ў адносінах да падсуднага, а таксама рашэнні па хадайніцтвах і па пытаннях, пералічаных у артыкуле 230 гэтага Кодэкса.

Артыкул 233. Прыпыненне справы і накіраванне яе па падсуднасці

Калі пры разглядзе пытання аб адданні пад суд высветліцца, што абвінавачваемы скрыўся і месцазнаходжанне яго

невядома, суддзя або суд у распарадчым пасяджэнні выносяць пастанову або вызначэнне аб прыпыненні вядзення справы да адшукання абвінавачваемага, а справу вяртаюць пракурору.

У выпадку засведчанага ўрачом, працуючым у лячэбнай установе, цяжкага захворвання абвінавачваемага, якое выключае магчымасць яго ўдзелу ў судовым пасяджэнні, суддзя або суд у распарадчым пасяджэнні выносяць пастанову або вызначэнне аб прыпыненні вядзення справы да выздараўлення абвінавачваемага.

Калі суддзя або суд у распарадчым пасяджэнні ўстановяць, што справа не падсудная данаму суду, яны выносяць пастанову або вызначэнне аб накіраванні справы па падсуднасці.

Артыкул 234. **Вяртанне справы для правядзення дадатковага расследавання**

Суд у распарадчым пасяджэнні накіроўвае справу для правядзення дадатковага расследавання ў выпадках:

1) непаўнаты праведзенага дазнання або папярэдняга следства, якая не можа быць папоўнена ў судовым пасяджэнні;

2) істотнага парушэння крымінальна-працэсуальнага закону пры правядзенні дазнання або папярэдняга следства, якое перашкаджае разгляду справы судом;

3) наяўнасці падстаў для прад'яўлення абвінавачваемаму іншага абвінавачання, звязанага з прад'яўленым раней, альбо для змянення абвінавачання на больш цяжкае або на абвінавачанне, якое істотна адрозніваецца па фактычных акалічнасцях ад абвінавачання, што змяшчалася ў абвінаваўчым заключэнні;

4) наяўнасці падстаў для прыцягнення да крымінальнай адказнасці па данай справе іншых асоб пры немагчымасці выдзеліць аб іх матэрыялы справы;

5) няправільнага злучэння або раз'яднання справы.

Справа накіроўваецца для дадатковага расследавання пракурору. Пры гэтым суд абавязан указаць у сваім вызначэнні, на якой падставе справа вяртаецца і якія акалічнасці павінны быць дадаткова высветлены.

Пры накіраванні справы для дадатковага расследавання суд абавязан вырашыць пытанне аб меры стрымання ў адносінах да абвінавачваемага.

Артыкул 235. **Меры забеспячэння грамадзянскага іску і канфіскацыі маёмасці**

У выпадку непрыняцця асобай, якая праводзіць дазнанне, або следчым мер, якія забяспечваюць кампенсацыю матэрыяльных страт, нанесеных злачынствам, і магчымай канфіскацыі маёмасці, калі такія меры не могуць быць прыняты непасрэдна судом, суддзя або суд у распарадчым пасяджэнні абавязваюць адпаведныя органы прыняць неабходныя меры забеспячэння.

Артыкул 236. **Спыненне справы**

Пры наяўнасці акалічнасцей, указаных у артыкуле 5 і пункце 3 артыкула 208 гэтага Кодэкса, суд у распарадчым пасяджэнні спыняе справу. Пры гэтым суд адмяняе прынятыя меры стрымання, меры забеспячэння грамадзянскага іску і канфіскацыі маёмасці і вырашае пытанне аб рэчавых доказах. Копія вызначэння аб спыненні справы ўручаецца асобе, якая прыцягвалася да крымінальнай адказнасці, і пацярпеўшаму.

Пры ўстанаўленні фактаў, якія патрабуюць ужывання мер грамадскага ўздзеяння да асобы, якая прыцягвалася да крымінальнай адказнасці, суд, спыняючы крымінальную справу, даводзіць аб гэтых фактах да ведама адпаведнага таварыскага суда, Камісіі па справах непаўналетніх альбо грамадскай арганізацыі, або калектыву працоўных.

Пры спыненні справы па падставах, указаных у артыкуле 50 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, суд паведамляе грамадскай арганізацыі або калектыву працоўных аб задавальненні іх хадайніцтва і перадачы ім на парукі асобы, якая прыцягвалася да крымінальнай адказнасці.

Артыкул 237. **Пратакол распарадчага пасяджэння**

У пратаколе распарадчага пасяджэння ўказваюцца: месца і час пасяджэння, назва і склад суда, сакратар, пракурор, выкліканыя судом асобы, разглядаемая справа, дзеянні суда ў тым парадку, у якім яны мелі месца, хадайніцтвы асоб, выкліканых у распарадчае пасяджэнне, вызначэнні, вынесеныя без уходу ў дарадчы пакой, указанне на вынясенне вызначэння ў дарадчым пакоі.

Пратакол падпісваецца старшынствуючым і сакратаром.

7 Зак. 86

Артыкул 238. **Забеспячэнне магчымасці азнаямлення з матэрыяламі справы**

Пасля аддання абвінавачваемага пад суд суддзя абавязан забяспечыць пракурору, падсуднаму, яго абаронцы, а таксама пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу, грамадзянскаму адказчыку або іх прадстаўнікам магчымасць азнаёміцца з усімі матэрыяламі справы і выпісваць з яе неабходныя звесткі.

У выпадку заяўлення хадайніцтва грамадскай арганізацыі або калектыву працоўных аб допуску іх прадстаўніка да азнаямлення з матэрыяламі справы да судовага пасяджэння суддзя пасля праверкі паўнамоцтваў прадстаўніка мае права дазволіць яму знаёміцца з матэрыяламі справы.

Артыкул 239. **Уручэнне копіі абвінаваўчага заключэння, пастановы суддзі або вызначэння суда**

Падсуднаму павінна быць уручана судом копія абвінаваўчага заключэння.

Калі пры вырашэнні пытання аб адданні пад суд зменены абвінавачанне або мера стрымання, або спіс асоб, якія падлягаюць выкліку ў суд, то падсуднаму ўручаецца таксама копія вызначэння суда або пастановы суддзі.

Па справах аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 110, 128, часткай першай і 129 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, калі па іх не праводзілася папярэдняе следства або дазнанне, падсуднаму ўручаюцца копіі заявы пацярпеўшага і пастановы суддзі аб адданні яго пад суд.

Разгляд справы ў судовым пасяджэнні не можа быць пачаты раней трох сутак з моманту ўручэння падсуднаму гэтых дакументаў.

Артыкул 240. **Выклік у судовае пасяджэнне**

Суддзя дае распараджэнне аб выкліку ў судовае пасяджэнне асоб, указаных у яго пастанове або ў вызначэнні распарадчага пасяджэння, забяспечвае ўручэнне ім судовых позваў, а таксама прымае іншыя меры для падрыхтоўкі судовага пасяджэння.

Артыкул 241. **Тэрміны разгляду справы ў судовым пасяджэнні**

Справа павінна быць пачата разглядам у судовым пасяджэнні не пазней чатырнаццаці сутак з моманту вынясення пастановы суддзі альбо вызначэння распарадчага пасяджэння аб адданні абвінавачваемага пад суд.

ГЛАВА 24

АГУЛЬНЫЯ ЎМОВЫ СУДОВАГА РАЗБОРУ

Артыкул 242. **Непасрэднасць, вуснасць і бесперапыннасць судовага разбору**

Суд першай інстанцыі пры разглядзе справы абавязан непасрэдна даследаваць доказы па справе: дапытаць падсудных, пацярпеўшых, сведак, заслухаць заключэнні экспертаў, агледзець рэчавыя доказы, абвясціць пратаколы і іншыя дакументы.

Судовае пасяджэнне па кожнай справе адбываецца бесперапынна, акрамя часу, назначанага для адпачынку. Разгляд тымі ж суддзямі іншых спраў раней заканчэння слухання пачатай справы не дапускаецца.

Артыкул 243. **Роўнасць правоў удзельнікаў судовага разбору**

Абвінаваўца, падсудны, абаронца, а таксама пацярпеўшы, грамадзянскі істец, грамадзянскі адказчык і іх прадстаўнікі ў судовым разборы карыстаюцца роўнымі правамі па прадстаўленню доказаў, удзелу ў даследаванні доказаў і заяўленню хадайніцтваў.

Артыкул 244. **Старшынствуючы ў судовым пасяджэнні**

У пасяджэнні раённага (гарадскога) народнага суда старшынствуе старэйшы народны суддзя, народны суддзя, а ў пасяджэнні ўсякага іншага суда — старшыня, намеснік старшыні або член суда.

Старшынствуючы кіруе судовым пасяджэннем, прымаючы ўсе прадугледжаныя гэтым Кодэксам меры да ўсебаковага, поўнага і аб'ектыўнага даследавання акалічнасцей справы і ўстанаўлення ісціны, выключаючы з судовага разбору ўсё, што не мае дачынення да справы, і забяспечваючы выхаваўчае ўздзеянне судовага працэсу.

У выпадку пярэчання якой-небудзь з асоб, якая ўдзельнічае ў судовым разборы, супраць дзеянняў старшынствуючага, гэтыя пярэчанні заносяцца ў пратакол судовага пасяджэння.

Артыкул 245. **Удзел падсуднага ў судовым разборы**

Разбор справы ў пасяджэнні суда першай інстанцыі праходзіць з удзелам падсуднага, яўка якога ў суд абавязковая.

Разбор справы ў адсутнасці падсуднага дапускаецца толькі ў тых выпадках, калі падсудны знаходзіцца па-за межамі Саюза ССР і ўхіляецца ад яўкі ў суд.

Артыкул 246. **Вынікі няяўкі падсуднага**

Пры няяўцы падсуднага справа павінна быць адкладзена, за выключэннем выпадку, прадугледжанага артыкулам 245 гэтага Кодэкса.

Суд мае права падвергнуць падсуднага, які не з'явіўся, прыводу, а таксама выбраць або змяніць у адносінах да яго меру стрымання.

Артыкул 247. **Удзел пракурора ў судовым разборы**

Пракурор падтрымлівае перад судом дзяржаўнае абвінавачанне, прымае ўдзел у даследаванні доказаў, дае заключэнні па ўзнікаючых у час судовага разбору пытаннях, прадстаўляе суду свае меркаванні адносна прымянення крымінальнага закону і меры пакарання ў адносінах да падсуднага.

Пракурор, падтрымліваючы абвінавачанне, кіруецца патрабаваннямі закону і сваім унутраным перакананнем, заснаваным на разглядзе ўсіх акалічнасцей справы.

Калі ў выніку судовага разбору пракурор пераканаецца, што даныя судовага следства не пацвярджаюць прад'яўленага падсуднаму абвінавачання, ён абавязан адмовіцца ад абвінавачання і выкласці суду матывы адмовы.

Адмова пракурора ад абвінавачання не вызваляе суд ад абавязку працягваць разбор справы і вырашыць на агульных падставах пытанне аб вінаватасці або невінаватасці падсуднага.

Пракурор мае права прад'явіць або падтрымаць прад'яўлены пацярпеўшым грамадзянскі іск, калі гэтага патрабуе ахова дзяржаўных або грамадскіх інтарэсаў або правоў грамадзян.

Артыкул 248. **Удзел абаронцы ў судовым разборы**

Абаронца прымае ўдзел у даследаванні доказаў, выказвае сваю думку па ўзнікаючых у час судовага разбору пытаннях, выкладае суду меркаванні па сутнасці абвінавачання, адносна акалічнасцей, уплываючых на ступень і характар адказнасці падсуднага, аб прымяненні крымінальнага закону, аб меры пакарання і грамадзянска-прававых выніках злачынства.

Артыкул 249. **Удзел грамадскіх абвінаваўцаў і абаронцаў у судовым разборы**

Прадстаўнікі грамадскіх арганізацый працоўных могуць быць па вызначэнню суда дапушчаны да ўдзелу ў судовым разборы крымінальных спраў у якасці грамадскіх абвінаваўцаў або абаронцаў.

Грамадскі абвінаваўца мае права прымаць удзел у даследаванні доказаў, заяўляць перад судом хадайніцтвы і адводы, удзельнічаць у судовых спрэчках, выкладаючы суду думку аб даказанасці абвінавачання, грамадскай небяспецы падсуднага і ўчыненага ім. Грамадскі абвінаваўца можа выказаць меркаванні наконт прымянення крымінальнага закону і меры пакарання ў адносінах да падсуднага і па іншых пытаннях справы. Грамадскі абвінаваўца мае права адмовіцца ад абвінавачання, калі даныя судовага следства даюць для гэтага падставу.

Грамадскі абаронца мае права прымаць удзел у даследаванні доказаў, заяўляць перад судом хадайніцтвы і адводы, удзельнічаць у судовых спрэчках, выкладаючы суду думку аб акалічнасцях, уплываючых на ступень і характар адказнасці падсуднага, аб прымяненні крымінальнага закону, а таксама аб магчымасці змякчэння пакарання падсуднаму, умоўнага яго асуджэння або вызвалення ад пакарання і аддачы на парукі той грамадскай арганізацыі або калектыву працоўных, ад імя якіх грамадскі абаронца выступае.

Артыкул 250. **Вынікі няяўкі пракурора, грамадскага абвінаваўцы, абаронцы, грамадскага абаронцы**

У выпадку няяўкі пракурора ў судовае пасяджэнне суд вырашае пытанне аб магчымасці разгляду справы ў яго адсутнасці або аб адкладанні справы. Калі суд прызнае ўдзел пракурора неабходным, разбор справы адкладваецца.

Пры няяўцы абаронцы і немагчымасці замяніць яго ў гэтым пасяджэнні разбор справы адкладваецца. Замена абаронцы, які не з'явіўся ў судовае пасяджэнне, дапускаецца толькі са згоды падсуднага.

Пры няяўцы грамадскага абвінаваўцы або грамадскага абаронцы суд, у залежнасці ад акалічнасцей справы, вырашае пытанне аб адкладанні справы разглядам або аб яе разглядзе ў іх адсутнасці.

Новаўступіўшым у справу пракурору, грамадскаму абвінаваўцу, абаронцу і грамадскаму абаронцу павінен быць дадзе-

ны час, неабходны для падрыхтоўкі да ўдзелу ў судовым разборы.

Аб няяўцы пракурора або адваката без уважлівай прычыны суд паведамляе адпаведна вышэйстаячаму пракурору або прэзідыуму калегіі адвакатаў. Пры няяўцы грамадскага абвінаваўцы або грамадскага абаронцы без уважлівай прычыны суд паведамляе аб гэтым адпаведнай грамадскай арганізацыі.

Артыкул 251. Вынікі няяўкі пацярпеўшага

Пры няяўцы пацярпеўшага суд вырашае пытанне аб разборы справы або адкладанні яе, у залежнасці ад таго, ці магчымы ў адсутнасці пацярпеўшага поўнае высвятленне ўсіх акалічнасцей справы і абарона яго правоў і законных інтарэсаў.

Пры няяўцы без уважлівых прычын пацярпеўшага па справах аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 110, 128, часткай першай і 129 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, калі па іх не праводзілася папярэдняе следства або дазнанне, справа спыняецца, аднак па хадайніцтву падсуднага справа ў гэтых выпадках можа быць разгледжана па сутнасці ў адсутнасці пацярпеўшага.

Артыкул 252. Вынікі няяўкі грамадзянскага істца або грамадзянскага адказчыка

Пры няяўцы грамадзянскага істца або яго прадстаўніка суд пакідае грамадзянскі іск без разгляду; пры гэтым за пацярпеўшым захоўваецца права прад'явіць іск у парадку грамадзянскага судаводства.

Суд мае права па хадайніцтву грамадзянскага істца разгледзець грамадзянскі іск у яго адсутнасці.

Суд разглядае грамадзянскі іск незалежна ад яўкі грамадзянскага істца або яго прадстаўніка, калі іск падтрымлівае пракурор або калі суд прызнае гэта неабходным.

Няяўка грамадзянскага адказчыка або яго прадстаўніка не спыняе разгляд грамадзянскага іску.

Артыкул 253. Вынікі няяўкі перакладчыка

Пры няяўцы перакладчыка ў судовае пасяджэнне і немагчымасці яго замены справа разглядам адкладваецца. Калі перакладчык ухіляецца ад яўкі ў судовае пасяджэнне або ад выканання сваіх абавязкаў без уважлівых прычын, да яго могуць быць прыняты меры, прадугледжаныя артыкулам 129 гэтага Кодэкса.

Артыкул 254. Межы судовага разбору

Разбор справы ў судзе праводзіцца толькі ў адносінах да абвінавачваемых і толькі па таму абвінавачанню, па якому яны аддадзены пад суд.

Змяненне абвінавачання ў судзе дапускаецца, калі гэтым не пагаршаецца становішча падсуднага і не парушаецца яго права на абарону. Калі змяненне абвінавачання выклікае парушэнне права падсуднага на абарону, суд накіроўвае справу для новага папярэдняга следства або дазнання.

Не дапускаецца змяненне абвінавачання ў судзе на больш цяжкае або на такое, якое істотна адрозніваецца па фактычных акалічнасцях ад першапачатковага абвінавачання.

Калі змяненне абвінавачання заключаецца ў выключэнні часткі яго або прыкмет злачынства, якія абцяжваюць адказнасць падсуднага, суд мае права працягваць разбор справы.

Артыкул 255. Узбуджэнне справы па новаму абвінавачанню

Калі пры судовым разборы будуць устаноўлены акалічнасці, што ўказваюць на ўчыненне падсудным злачынства, па якому абвінавачанне яму раней прад'яўлена не было, суд, не прыпыняючы разбору, выслухоўвае заключэнне пракурора, што ўдзельнічае ў справе, узбуджае справу па новаму абвінавачанню і накіроўвае неабходныя матэрыялы для правядзення дазнання або папярэдняга следства.

У выпадку, калі новае абвінавачанне звязана з першапачатковым і раздзельны іх разгляд не з'яўляецца магчымым, уся справа павінна быць вернута для правядзення дадатковага расследавання.

Артыкул 256. Узбуджэнне справы ў адносінах да новай асобы

Калі пры судовым разборы будуць устаноўлены акалічнасці, якія ўказваюць на ўчыненне злачынства асобай, не прыцягнутай да крымінальнай адказнасці, суд, выслухаўшы заключэнне пракурора, які ўдзельнічае ў справе, узбуджае ў адносінах да гэтай асобы справу і накіроўвае неабходныя матэрыялы для правядзення дазнання або папярэдняга следства.

У выпадках, калі новаўзбуджаная справа знаходзіцца ў сувязі са справай, якая разглядаецца, і паасобны іх разгляд немагчымы, суд накіроўвае ўсю справу для правядзення дадатковага расследавання.

Узбуджэнне справы ў адносінах да сведкі, пацярпеўшага, эксперта або перакладчыка, якія далі заведама ілжывае паказанне, заключэнне або пераклад, можа мецьмесца толькі аднача́сова з пастанаўленнем прыгавору.

Суд мае права ўжыць меру стрымання да асобы, у адносінах да якой узбуджана справа, кіруючыся правіламі артыкулаў 84, 86 і 87 гэтага Кодэкса.

Артыкул 257. Адкладанне разбору і прыпыненне справы

Пры немагчымасці разбору справы з прычыны няяўкі ў судовае пасяджэнне каго-небудзь з выкліканых асоб або ў сувязі з неабходнасцю выпатрабавання новых доказаў суд адкладвае разбор і прымае меры да выкліку асоб, якія не з'явіліся, або выпатрабавання новых доказаў.

Калі падсудны скрыўся, а таксама ў выпадку псіхічнага або іншага цяжкага захворвання падсуднага, што выключае адмагчымасць яго яўкі ў суд, суд прыпыняе судаводства ў адносінах да гэтага падсуднага да яго адшукання або выздараўлення і працягвае разбор у адносінах да астатніх падсудных. Пошукі знікшага падсуднага аб'яўляюцца вызначэннем суда.

Артыкул 258. Накіраванне справы для правядзення дадатковага расследавання

Калі ў час судовага разбору будуць устаноўлены акалічнасці, указаныя ў артыкуле 234 гэтага Кодэкса, суд накіроўвае справу для правядзення дадатковага расследавання.

Пры паступленні справы ў суд пасля заканчэння дадатковага расследавання пытанне аб адданні абвінавачваемага пад суд вырашаецца ў агульным парадку.

Артыкул 259. Спыненне справы ў судовым пасяджэнні

Справа падлягае спыненню ў судовым пасяджэнні, калі ў час судовага разбору будуць высветлены акалічнасці, прадугледжаныя артыкулам 5 гэтага Кодэкса, акрамя выпадкаў, указаных у частцы другой гэтага артыкула.

Артыкул 260. Вырашэнне пытання аб меры стрымання

У час судовага разбору суд мае права абраць, змяніць або адмяніць меру стрымання ў адносінах да падсуднага.

Артыкул 261. **Парадак вынясення вызначэнняў у судовым пасяджэнні**

Па ўсіх пытаннях, якія вырашаюцца судом у час судовага разбору, суд выносіць вызначэнні.

Вызначэнні аб накіраванні справы для правядзення дадатковага расследавання, аб узбуджэнні справы па новаму абвінавачанню або ў адносінах да новай асобы, аб спыненні справы, аб абранні, змяненні або адмене меры стрымання, аб адводах і аб назначэнні экспертызы выносяцца судом у дарадчым пакоі і выкладаюцца ў выглядзе асобных дакументаў, якія падпісваюцца ўсім складам суда.

Усе іншыя вызначэнні могуць, па ўгледжанню суда, выносіцца альбо ва ўказаным вышэй парадку, альбо пасля нарады суддзяў на месцы з занясеннем вызначэння ў пратакол судовага пасяджэння.

Вызначэнні, вынесеныя судом у час судовага разбору, падлягаюць абвяшчэнню.

Артыкул 262. **Распарадак судовага пасяджэння**

Пры ўваходзе суддзяў усе прысутныя ў зале судовага пасяджэння ўстаюць.

Усе ўдзельнікі працэсу звяртаюцца да суда, даюць свае паказанні і робяць заявы стоячы. Адступленне ад гэтага правіла можа быць дапушчана толькі з дазволу старшынствуючага.

Усе ўдзельнікі працэсу, а таксама ўсе прысутныя ў зале судовага пасяджэння грамадзяне павінны беспярэчна падпарадкоўвацца распараджэнням старшынствуючага аб захаванні парадку ў судовым пасяджэнні.

Асобы, якія не дасягнулі шаснаццацігадовага ўзросту, у залу судовага пасяджэння не дапускаюцца, за выключэннем выпадкаў, калі яны выкліканы судом.

Пракурор і абаронца, якія ўдзельнічаюць у справе, абавязаны прысутнічаць пры абвяшчэнні прыгавору.

Артыкул 263. **Меры, якія прымаюцца ў адносінах да парушальнікаў парадку ў судовым пасяджэнні**

У выпадку парушэння падсудным парадку ў час судовага пасяджэння, а таксама пры непадпарадкаванні распараджэнням старшынствуючага старшынствуючы папярэджвае падсуднага аб тым, што пры паўтарэнні гэтых дзеян-

няў ён будзе выдалены з залы пасяджэння. Пры паўторным парушэнні парадку падсудны, па вызначэнню суда, можа быць выдалены з залы пасяджэння, і разбор справы працягваецца ў яго адсутнасці. Аднак прыгавор абвяшчаецца ў прысутнасці падсуднага або аб'яўляецца яму неадкладна пасля абвяшчэння.

У выпадку непадпарадкавання пракурора, грамадскага абвінаваўцы, абаронцы і грамадскага абаронцы распараджэнням старшынствуючага ён робіць ім папярэджанне. Пры далейшым непадпарадкаванні ўказаных асоб распараджэнням старшынствуючага разгляд справы па вызначэнню суда можа быць адкладзены, калі не з'яўляецца магчымым без шкоды для справы замяніць даную асобу іншай. Адначасова суд паведамляе аб гэтым адпаведна вышэйстаячаму пракурору, прэзідыуму калегіі адвакатаў або грамадскай арганізацыі.

Грамадзянскі ісцец, грамадзянскі адказчык, пацярпеўшы і іх прадстаўнікі, эксперт і перакладчык у выпадку парушэння імі парадку ў судовым пасяджэнні або непадпарадкавання распараджэнням старшынствуючага могуць быць выдалены з залы пасяджэння па вызначэнню суда.

Астатнія асобы, якія прысутнічаюць у зале судовага пасяджэння, у такіх выпадках могуць быць выдалены па распараджэнню старшынствуючага. Акрамя таго, на іх можа быць судом накладзен штраф у размеры да дзесяці рублёў.

Вызначэнне аб накладанні штрафу за парушэнне, дапушчанае ў судовым пасяджэнні, выносіцца судом, які разглядае справу, у тым жа судовым пасяджэнні.

Артыкул 264. **Пратакол судовага пасяджэння**

Пратакол у судовым пасяджэнні вядзе сакратар, які абавязан поўна і правільна выкладаць у пратаколе дзеянні і рашэнні суда, а таксама дзеянні ўдзельнікаў працэсу, якія мелі месца ў ходзе пасяджэння.

У пратаколе судовага пасяджэння ўказваецца: месца і дата пасяджэння з абазначэннем часу яго пачатку і заканчэння, назва і склад суда, сакратар, перакладчык, пракурор, грамадскі абвінаваўца, абаронца, грамадскі абаронца, падсудны, а таксама пацярпеўшы, грамадзянскі ісцец, грамадзянскі адказчык і іх прадстаўнікі і іншыя выкліканыя судом асобы, разглядаемая справа, даныя аб асобе падсуднага і мера стрымання, час уручэння дакументаў, прадугледжаных артыкулам 239 гэтага Кодэкса, дзеянні суда ў тым

парадку, у якім яны мелі месца, заявы і хадайніцтвы асоб, якія ўдзельнічаюць у справе, вызначэнні, вынесеныя судом без уходу ў дарадчы пакой, указанне на вынясенне вызначэнняў у дарадчым пакоі, растлумачэнне асобам, якія ўдзельнічаюць у справе, іх правоў і абавязкаў, падрабязны змест паказанняў, пытанні, зададзеныя эксперту, і яго адказы, вынікі праведзеных у судовым пасяджэнні аглядаў і іншых дзеянняў па збіранню доказаў, указанне на факты, якія асобы, што ўдзельнічаюць у справе, прасілі засведчыць у пратаколе, указанне на факты парушэння парадку ў зале судовага пасяджэння, калі яны мелі месца, і на асобу парушальніка, кароткі змест судовых спрэчак і апошняга слова падсуднага, указанне аб абвяшчэнні прыгавору і растлумачэнні парадку і тэрміну яго абскарджання.

Пратакол судовага пасяджэння павінен быць падрыхтаваны і падпісаны не пазней чым праз трое сутак пасля заканчэння судовага пасяджэння, а па складаных справах — не пазней сямі сутак.

Пратакол падпісваецца старшынствуючым і сакратаром судовага пасяджэння.

Старшынствуючы абавязан забяспечыць удзельнікам працэсу магчымасць азнаёміцца з пратаколам.

Артыкул 265. **Заўвагі на пратакол судовага пасяджэння**

На працягу трох сутак пасля падпісання пратакола пракурор, абаронца, падсудны, а таксама пацярпеўшы, грамадзянскі ісцец, грамадзянскі адказчык і іх прадстаўнікі могуць падаць свае заўвагі на пратакол.

Артыкул 266. **Разгляд заўваг на пратакол судовага пасяджэння**

Заўвагі на пратакол судовага пасяджэння разглядаюцца старшынствуючым, які ў выпадку згоды з заўвагамі сведчыць іх правільнасць і далучае да пратакола судовага пасяджэння.

Пры нязгодзе старшынствуючага з заўвагамі яны ўносяцца на разгляд распарадчага пасяджэння суда, прычым старшынствуючы і хоць бы адзін з народных засядацеляў павінны быць з ліку суддзяў, якія ўдзельнічалі ў разборы справы. У неабходных выпадках выклікаюцца асобы, якія падалі заўвагі на пратакол.

У выніку разгляду заўваг суд выносіць матываванае вы-

значэнне аб засведчанні іх правільнасці альбо аб адхіленні іх. Заўвагі на пратакол і вызначэнне суда далучаюцца да пратакола судовага пасяджэння.

Артыкул 267. **Парадак вырашэння судом пытання аб накладанні грашовых спагнанняў**

Грашовыя спагнанні ў выпадках, прадугледжаных артыкуламі 89, 97 і 129 гэтага Кодэкса, накладаюцца судом, да падсуднасці якога адносіцца адпаведная крымінальная справа.

Ва ўказаных выпадках пытанне аб накладанні грашовага спагнання вырашаецца судом у судовым пасяджэнні асобна ад крымінальнай справы з выклікам асобы, на якую можа быць накладзена грашовае спагнанне. Няяўка выкліканай асобы без уважлівых прычын не спыняе разгляду справы.

У судовым пасяджэнні абвяшчаецца пратакол, складзены асобай, што праводзіла дазнанне, следчым або пракурорам, у якім выкладзены акалічнасці дапушчанага парушэння. Пасля гэтага заслухоўваюцца тлумачэнні парушальніка, заключэнне пракурора, калі ён удзельнічае ў справе, і выносіцца вызначэнне.

Суд, які вынес вызначэнне аб накладанні грашовага спагнання на перакладчыка, паручыцеля, асобу, якая парушыла парадак у зале судовага пасяджэння, мае права адтэрмінаваць і растэрмінаваць выкананне на тэрмін да трох месяцаў.

ГЛАВА 25

ПАДРЫХТОЎЧАЯ ЧАСТКА СУДОВАГА ПАСЯДЖЭННЯ

Артыкул 268. **Адкрыццё судовага пасяджэння**

Старшынствуючы ў назначаны для разгляду крымінальнай справы час адкрывае судовае пасяджэнне і аб'яўляе, якая справа падлягае разгляду суда.

Артыкул 269. **Праверка яўкі ў суд**

Сакратар дакладвае аб яўцы ў суд пракурора, грамадскага абвінаваўцы, падсуднага, абаронцы, грамадскага абаронцы, а таксама пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка і іх прадстаўнікоў, перакладчыка, сведак і экспертаў і паведамляе аб прычынах няяўкі адсутных.

Артыкул 270. **Растлумачэнне перакладчыку яго абавязкаў**

Старшынствуючы растлумачвае перакладчыку яго абавязак перакладаць суду паказанні і заявы асоб, што ўдзельнічаюць у справе, не валодаючых мовай, на якой вядзецца судаводства, а гэтым асобам — змест паказанняў, заяў, дакументаў, абвяшчаемых на судзе, прамоў і рэплік у судовых спрэчках, а таксама распараджэнні старшынствуючага і рашэнні суда.

Перакладчык папярэджваецца старшынствуючым аб адказнасці па артыкулу 177 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР за заведама няправільны пераклад.

Артыкул 271. **Выдаленне сведак з залы судовага пасяджэння**

Сведкі, якія з'явіліся, да пачатку іх допыту выдаляюцца з залы судовага пасяджэння. Старшынствуючы прымае меры да таго, каб дапытаныя судом сведкі не звязваліся з недапытанымі сведкамі.

Артыкул 272. **Устанаўленне асобы падсуднага і своечасовасці ўручэння яму копіі абвінаваўчага заключэння**

Старшынствуючы ўстанаўлівае асобу падсуднага, высвятляючы яго прозвішча, імя, імя па бацьку, год, месяц, дзень і месца нараджэння, месца пражывання, заняткі, адукацыю, сямейнае становішча і іншыя звесткі аб асобе падсуднага, якія могуць мець значэнне для справы.

Затым старшынствуючы пытаецца ў падсуднага, ці ўручаны яму і калі іменна копіі дакументаў, пералічаных у артыкуле 239 гэтага Кодэкса.

У выпадку неўручэння ўказаных дакументаў у тэрмін, устаноўлены артыкулам 239 гэтага Кодэкса, разбор справы павінен быць адкладзены.

Артыкул 273. **Аб'яўленне складу суда і растлумачэнне права адводу**

Старшынствуючы аб'яўляе склад суда, паведамляе, хто з'яўляецца пракурорам, абаронцам, грамадскім абвінаваўцам, грамадскім абаронцам, а таксама сакратаром судовага пасяджэння, экспертам і перакладчыкам, растлумачвае падсуднаму і іншым удзельнікам судовага разбору іх права за-

явіць адвод суддзям, сакратару судовага пасяджэння, пракурору, эксперту і перакладчыку. Калі ў судовым пасяджэнні прысутнічае запасны народны засядацель, старшынствуючы аб'яўляе аб гэтым.

Запасному народнаму засядацелю можа быць заяўлены адвод.

Заяўленыя адводы дазваляюцца па правілах, устаноўленых артыкуламі 29, 30, 42, 74 і 131 гэтага Кодэкса.

Папярэдні ўдзел у справе ў якасці сакратара судовага пасяджэння не з'яўляецца падставай для адводу.

Артыкул 274. **Растлумачэнне падсуднаму яго правоў**

Старшынствуючы растлумачвае падсуднаму яго правы на судовым разборы, прадугледжаныя артыкулам 48 гэтага Кодэкса.

Артыкул 275. **Растлумачэнне пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу і грамадзянскаму адказчыку іх правоў**

Старшынствуючы растлумачвае пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу, грамадзянскаму адказчыку і іх прадстаўнікам правы на судовым разборы, прадугледжаныя адпаведна артыкуламі 54, 55 і 57 гэтага Кодэкса. Пацярпеўшаму па справах аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 110, 128, часткай першай і 129 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, калі па іх не праводзілася папярэдняе следства або дазнанне, растлумачваецца, акрамя таго, яго права на прымірэнне з падсудным.

Артыкул 276. **Растлумачэнне эксперту яго правоў і абавязкаў**

Старшынствуючы растлумачвае эксперту яго правы і абавязкі, прадугледжаныя артыкулам 73 гэтага Кодэкса, і папярэджвае яго аб адказнасці за адмову ад дачы заключэння і за дачу заведама ілжывага заключэння па артыкулах 178 і 177 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

Артыкул 277. **Заяўленне і вырашэнне хадайніцтваў**

Старшынствуючы апытвае пракурора, грамадскага абвінаваўцу, падсуднага, абаронцу, грамадскага абаронцу, а таксама пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка або іх прадстаўнікоў, ці ёсць у іх якія-небудзь ха-

дайніцтвы. Асобы, заявіўшыя хадайніцтвы, абавязаны іх абгрунтаваць.

Суд, выслухаўшы думку астатніх удзельнікаў судовага разбору, павінен абмеркаваць кожнае заяўленае хадайніцтва, задаволіць яго, калі акалічнасці, якія падлягаюць высвятленню, маюць значэнне для справы, або вынесці матываванае вызначэнне аб адмове ў задавальненні заяўленага хадайніцтва.

Адмова суда ў задавальненні хадайніцтва не абмяжоўвае права асобы, якой у гэтым адмоўлена, зноў заявіць яго ў далейшым у залежнасці ад ходу судовага разбору.

Суд мае права, незалежна ад таго, ці заяўлена хадайніцтва, вынесці вызначэнне аб выкліку новых сведак, назначэнні экспертызы, выпатрабаванні дакументаў і іншых доказаў.

Артыкул 278. **Вырашэнне пытання аб магчымасці разгляду крымінальнай справы ў адсутнасці якой-небудзь з асоб, якія ўдзельнічаюць у справе**

Пры няяўцы каго-небудзь з удзельнікаў судовага разбору, а таксама сведкі або эксперта суд выслухоўвае думку падсуднага, яго абаронцы, грамадскага абаронцы, грамадскага абвінаваўцы, а таксама пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка або іх прадстаўнікоў і заключэнне пракурора аб магчымасці разбору справы і выносіць вызначэнне аб працягу разбору або аб яго адкладанні.

У выпадку неабходнасці адкласці разгляд справы суд абавязан да закрыцця судовага пасяджэння паставіць перад удзельнікамі судовага разбору пытанне, ці не маюць яны хадайніцтваў па справе. Калі такія хадайніцтвы заяўлены, суд абавязан вырашыць іх.

ГЛАВА 26

СУДОВАЕ СЛЕДСТВА

Артыкул 279. **Пачатак судовага следства**

Судовае следства пачынаецца з абвяшчэння абвінаваўчага заключэння. У выпадках змянення абвінавачання ў распарадчым пасяджэнні суда абвяшчаецца таксама вызначэнне распарадчага пасяджэння.

Калі папярэдняе следства або дазнанне па справе не праводзілася, судовае следства пачынаецца абвяшчэннем пастановы суддзі альбо вызначэння суда аб адданні пад суд, альбо выкладам заявы пацярпеўшага.

Старшынствуючы апытвае кожнага падсуднага, ці зразумела яму абвінавачанне, у неабходных выпадках растлумачвае падсуднаму сутнасць абвінавачання і пытае, ці прызнае ён сябе вінаватым. Па жаданню падсуднага старшынствуючы дае яму магчымасць матываваць адказ.

Артыкул 280. **Устанаўленне парадку даследавання доказаў**

Пасля апытання падсудных аб прызнанні або адмаўленні імі сваёй віны суд выслухоўвае прапанову пракурора, грамадскага абвінаваўцы, падсуднага, абаронцы, грамадскага абаронцы, а таксама пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка і іх прадстаўнікоў аб паслядоўнасці допыту падсудных, пацярпеўшых, сведак, экспертаў і выносіць вызначэнне аб парадку даследавання доказаў.

Артыкул 281. **Допыт падсуднага**

Допыт падсуднага пачынаецца прапановай старшынствуючага даць паказанні адносна абвінавачання і вядомых яму акалічнасцей справы. Пасля гэтага яго дапытваюць суддзі, пракурор, грамадскі абвінаваўца, а таксама пацярпеўшы, грамадзянскі ісцец, грамадзянскі адказчык або іх прадстаўнікі, абаронца, грамадскі абаронца. Затым падсуднаму могуць быць зададзены пытанні іншымі падсуднымі і іх абаронцамі. Старшынствуючым адхіляюцца пытанні, якія не маюць дачынення да справы.

Суддзі маюць права задаваць пытанні падсуднаму ў любы момант судовага следства.

Допыт падсуднага ў адсутнасці іншага падсуднага дапускаецца толькі па вызначэнню суда ў выключных выпадках, калі гэтага патрабуюць інтарэсы ўстанаўлення ісціны. У гэтым выпадку, пасля вяртання падсуднага ў залу судовага пасяджэння, старшынствуючы паведамляе яму змест паказанняў, дадзеных у яго адсутнасці, і дае яму магчымасць задаць пытанні падсуднаму, дапытанаму ў яго адсутнасці.

Падсудны мае права даваць паказанні ў любы момант судовага следства.

Артыкул 282. Удзел у судовым пасяджэнні законных прадстаўнікоў непаўналетняга падсуднага.

У судовае пасяджэнне павінны быць выкліканы бацькі або іншыя законныя прадстаўнікі непаўналетняга падсуднага. Яны маюць права ўдзельнічаць у даследаванні доказаў на судовым следстве, прадстаўляць доказы, заяўляць хадайніцтвы і адводы. Указаныя правы павінны быць ім растлумачаны пры адкрыцці судовага пасяджэння.

Пры неабходнасці дапытаць бацькоў і іншых законных прадстаўнікоў падсуднага ў якасці сведак суд заслухоўвае іх паказанні.

Законныя прадстаўнікі падсуднага прысутнічаюць у зале судовага пасяджэння на працягу ўсяго судовага разбору.

У выключных выпадках, калі ўдзел у судовым пасяджэнні законнага прадстаўніка можа нанесці шкоду інтарэсам непаўналетняга абвінавачваемага, суд мае права сваім матываваным вызначэннем альбо поўнасцю адхіліць законнага прадстаўніка ад удзелу ў судовым пасяджэнні, альбо абмежаваць яго ўдзел у той ці іншай частцы судовага пасяджэння.

Суд, выслухаўшы думку абаронцы і законнага прадстаўніка падсуднага і заключэнне пракурора, мае права сваім вызначэннем выдаліць непаўналетняга з залы судовага пасяджэння на час даследавання акалічнасцей, якія могуць мець адмоўны ўплыў на непаўналетняга.

Няяўка законных прадстаўнікоў падсуднага не прыпыняе разгляду справы, калі суд не палічыць іх удзел неабходным.

Артыкул 283. Удзел у судовым пасяджэнні прадстаўнікоў навучальна-выхаваўчых устаноў і грамадскіх арганізацый.

З мэтай узмацнення выхаваўчага ўздзеяння судовага разбору справы аб непаўналетнім аб часе і месцы разгляду справы суд паведамляе школе або іншай навучальна-выхаваўчай установе, у якой вучыўся непаўналетні, а таксама грамадскім арганізацыям па месцы яго вучобы або работы. У выпадку неабходнасці суд мае права выклікаць у судовае пасяджэнне прадстаўнікоў гэтых арганізацый, а таксама прадстаўнікоў грамадскіх арганізацый па месцы работы бацькоў, апекуна або папячыцеля падсуднага.

Артыкул 284. **Абвяшчэнне паказанняў падсуднага**

Абвяшчэнне на судзе паказанняў падсуднага, дадзеных пры правядзенні дазнання або папярэдняга следства, можа мець месца ў наступных выпадках:

1) пры наяўнасці істотных супярэчнасцей паміж гэтымі паказаннямі і паказаннямі, дадзенымі падсудным на судзе;

2) пры адмове падсуднага ад дачы паказанняў на судзе;

3) калі справа разглядаецца ў адсутнасці падсуднага.

Гэтае правіла пашыраецца таксама на выпадкі абвяшчэння паказанняў падсуднага, дадзеных на судзе.

Артыкул 285. **Папярэджанне сведкі аб адказнасці за адмову або ўхіленне ад дачы паказанняў і за дачу заведама ілжывых паказанняў**

Перад допытам старшынствуючы ўстанаўлівае асобу сведкі, растлумачвае яго грамадзянскі абавязак і абавязак праўдзіва расказаць усё вядомае яму па справе і папярэджвае яго аб адказнасці за адмову або ўхіленне ад дачы паказанняў і за дачу заведама ілжывых паказанняў.

У сведкі адбіраецца падпіска аб тым, што яму растлумачаны яго абавязкі і адказнасць. Падпіска далучаецца да пратакола судовага пасяджэння.

Сведкам, якія не дасягнулі шаснаццацігадовага ўзросту, старшынствуючы растлумачвае значэнне поўных і праўдзівых паказанняў. Аб адказнасці за адмову або ўхіленне ад дачы паказанняў і за дачу заведама ілжывых паказанняў гэтыя сведкі не папярэджваюцца і падпіска ў іх не адбіраецца.

Артыкул 286. **Допыт сведак**.

Сведкі дапытваюцца паасобку і ў адсутнасці яшчэ не дапытаных сведак.

Старшынствуючы высвятляе дачыненне сведкі да падсуднага і пацярпеўшага і прапануе паведаміць сведку ўсё, што яму вядома па справе. Пасля гэтага сведку дапытваюць судзі, пракурор, грамадскі абвінаваўца, а таксама пацярпеўшы, грамадзянскіісцец, грамадзянскі адказчык і іх прадстаўнікі, абаронца, грамадскі абаронца і падсудны. Калі сведка выклікан у судовае пасяджэнне па хадайніцтву аднаго з удзельнікаў судовага разбору, гэты ўдзельнік задае пытанні такому сведку першым. Старшынствуючым адхіляюцца пытанні, якія не маюць дачынення да справы.

Суддзі маюць права задаваць пытанні сведку ў любы момант судовага следства.

Дапытаныя сведкі застаюцца ў зале пасяджэння і не могуць выходзіць да заканчэння судовага следства без дазволу суда.

Суд можа дазволіць дапытаным сведкам пакінуць залу судовага пасяджэння раней заканчэння судовага следства не інакш як пасля заслухання думак пракурора, грамадскага абвінаваўцы, падсуднага, абаронцы, грамадскага абаронцы, а таксама пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка і іх прадстаўнікоў.

Артыкул 287. **Выкарыстанне сведкам пісьмовых заметак і дакументаў**

Сведка пры допыце яго на судзе можа карыстацца пісьмовымі заметкамі ў тых выпадках, калі яго паказанні датычаць якіх-небудзь лічбовых і іншых даных, якія цяжка ўтрымаць у памяці. Гэтыя заметкі павінны быць прад'яўлены суду па яго патрабаванню.

Сведку дазваляецца прачытанне наяўных у яго дакументаў, якія датычаць дадзенага ім паказання; гэтыя дакументы прад'яўляюцца суду і па вызначэнню суда могуць быць далучаны да справы.

Артыкул 288. **Допыт непаўналетняга сведкі**

Пры допыце сведак ва ўзросце да чатырнаццаці год, а па ўгледжанню суда — і пры допыце сведак ва ўзросце ад чатырнаццаці да шаснаццаці год выклікаецца педагог. У выпадку неабходнасці выклікаюцца таксама бацькі або іншыя законныя прадстаўнікі непаўналетняга. Указаныя асобы могуць, з дазволу старшынствуючага, задаваць сведку пытанні.

Допыт непаўналетняга сведкі, калі гэтага патрабуюць інтарэсы ўстанаўлення ісціны, можа быць па вызначэнню суда праведзены ў адсутнасці падсуднага. Пасля вяртання падсуднага ў залу судовага пасяджэння яму павінна быць паведамлена паказанне сведкі і дадзена магчымасць задаваць пытанні гэтаму сведку.

Сведка, які не дасягнуў шаснаццаці год, павінен быць выдален з залы пасяджэння пасля заканчэння яго допыту, акрамя выпадкаў, калі суд прызнае неабходным далейшую прысутнасць гэтага сведкі.

Артыкул 289. **Абвяшчэнне паказанняў сведкі**

Абвяшчэнне на судзе паказанняў, дадзеных сведкай пры правядзенні дазнання або папярэдняга следства, можа мець месца ў наступных выпадках:

1) пры наяўнасці істотных супярэчнасцей паміж гэтымі паказаннямі і паказаннямі сведкі на судзе;

2) пры адсутнасці ў судовым пасяджэнні сведкі па прычынах, якія выключаюць магчымасць яго яўкі ў суд.

Гэтае правіла пашыраецца таксама на выпадкі абвяшчэння паказанняў сведкі, дадзеных на судзе.

Артыкул 290. **Допыт пацярпеўшага**

Пацярпеўшы дапытваецца па правілах, устаноўленых для допыту сведак, але раней за сведак.

Удзел пацярпеўшага ў крымінальнай справе ў якасці грамадзянскага істца або абвінаваўцы не выключае магчымасці яго допыту.

Артыкул 291. **Правядзенне экспертызы на судзе**

Эксперт удзельнічае ў даследаванні акалічнасцей справы, якія датычаць прадмета экспертызы. Ён можа задаваць пытанні падсуднаму, пацярпеўшаму і сведкам аб акалічнасцях, якія маюць значэнне для дачы заключэння.

Пасля высвятлення ўсіх акалічнасцей, якія маюць значэнне для дачы заключэння, старшынствуючы прапануе пракурору, грамадскаму абвінаваўцу, абаронцу, грамадскаму абаронцу, падсуднаму, а таксама пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу, грамадзянскаму адказчыку і іх прадстаўнікам прадставіць у пісьмовым выглядзе пытанні эксперту. Пастаўленыя пытанні павінны быць абвешчаны і па іх заслухана думка ўдзельнікаў судовага разбору і заключэнне пракурора. Суд разглядае гэтыя пытанні, адхіляе тыя з іх, якія не датычаць справы або кампетэнцыі эксперта, а таксама фармулюе новыя пытанні, пасля чаго эксперт пачынае складаць заключэнне.

Заключэнне даецца экспертам у пісьмовым выглядзе, абвяшчаецца ім у судовым пасяджэнні і далучаецца да справы разам з пытаннямі. Эксперт мае права зрабіць у сваім заключэнні вывады па акалічнасцях справы, што датычаць яго кампетэнцыі, аб якіх яму не былі пастаўлены пытанні.

Пры неабходнасці прадставіць эксперту ўзоры для параўнаўчага даследавання прымяняюцца правілы артыкула 185 гэтага Кодэкса.

Артыкул 292. **Допыт эксперта**

Пасля абвяшчэння экспертам заключэння яму могуць быць зададзены пытанні для растлумачэння або дапаўнення дадзенага ім заключэння.

Пытанні эксперту спачатку задаюць суддзі, а затым пракурор, грамадскі абвінаваўца, пацярпеўшы, грамадзянскі істец, грамадзянскі адказчык і іх прадстаўнікі, абаронца, грамадскі абаронца і падсудны.

Артыкул 293. **Правядзенне дадатковай або паўторнай экспертызы**

У выпадках, прадугледжаных артыкулам 77 гэтага Кодэкса, суд можа назначыць дадатковую або паўторную экспертызу.

Дадатковая або паўторная экспертыза праводзіцца па правілах, устаноўленых артыкуламі 291 і 292 гэтага Кодэкса.

Артыкул 294. **Агляд рэчавых доказаў**

Рэчавыя доказы, прадстаўленыя ў суд разам са справай, а таксама прадстаўленыя ў судовае пасяджэнне, павінны быць агледжаны судом і прад'яўлены пракурору, грамадскаму абвінаваўцу, падсуднаму, абаронцу, грамадскаму абаронцу, а таксама пацярпеўшаму, грамадзянскаму істцу, грамадзянскаму адказчыку і іх прадстаўнікам. Агляд рэчавых доказаў можа быць праведзены ў любы момант судовага следства як па ініцыятыве суда, так і па хадайніцтву ўдзельнікаў судовага разбору. У выпадку неабходнасці рэчавыя доказы могуць быць прад'яўлены сведкам і эксперту. Асобы, якім прад'яўлены рэчавыя доказы, могуць звяртаць увагу суда на тыя ці іншыя акалічнасці, звязаныя з аглядам.

Агляд рэчавых доказаў, якія не маглі быць дастаўлены ў суд, праводзіцца, у выпадку неабходнасці, усім складам суда па месцы знаходжання рэчавага доказу, з захаваннем правіл, устаноўленых часткай першай гэтага артыкула.

Артыкул 295. **Абвяшчэнне дакументаў**

Дакументы, далучаныя да справы або прадстаўленыя ў судовым пасяджэнні, калі ў іх выкладзены або засведчаны акалічнасці, маючыя значэнне для справы, падлягаюць абвяшчэнню. Дакументы могуць быць абвешчаны ў любы момант судовага следства поўнасцю або часткова як па ініцыятыве суда, так і па хадайніцтву пракурора, грамадскага абвіна-

ваўцы, падсуднага, абаронцы, грамадскага абаронцы, а таксама пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка і іх прадстаўнікоў. Дакументы, прадстаўленыя ў судовае пасяджэнне, па вызначэнню суда могуць быць далучаны да справы.

Артыкул 296. **Агляд мясцовасці і памяшкання**

Суд, прызнаўшы неабходным агледзець якое-небудзь памяшканне або мясцовасць, праводзіць агляд усім складам у прысутнасці пракурора, грамадскага абвінаваўцы, падсуднага, абаронцы, грамадскага абаронцы, а таксама пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка і іх прадстаўнікоў. У выпадку неабходнасці агляд праводзіцца ў прысутнасці сведак і эксперта.

Пасля прыбыцця на месца агляду старшынствуючы аб'яўляе аб працягу судовага пасяджэння, і суд пачынае агляд; пры гэтым падсуднаму, пацярпеўшаму, сведкам і эксперту могуць быць прапанаваны пытанні ў сувязі з аглядам.

Удзельнікі судовага разбору, якія прысутнічаюць пры аглядзе, могуць звяртаць увагу суда на ўсё тое, што, на іх думку, можа садзейнічаць высвятленню акалічнасцей справы.

Артыкул 297. **Заканчэнне судовага следства**

Пасля даследавання ўсіх доказаў старшынствуючы апытвае пракурора, грамадскага абвінаваўцу, падсуднага, абаронцу, грамадскага абаронцу, а таксама пацярпеўшага, грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка і іх прадстаўнікоў, ці жадаюць яны дапоўніць судовае следства і чым іменна. У выпадку заяўлення хадайніцтваў аб дапаўненні судовага следства суд абмяркоўвае гэтыя хадайніцтвы і вырашае іх.

Пасля вырашэння хадайніцтваў і пасля выканання неабходных следчых дзеянняў старшынствуючы аб'яўляе судовае следства закончаным.

ГЛАВА 27

СУДОВЫЯ СПРЭЧКІ І АПОШНЯЕ СЛОВА ПАДСУДНАГА

Артыкул 298. **Судовыя спрэчкі**

Пасля заканчэння судовага следства суд пераходзіць да выслухоўвання судовых спрэчак. Судовыя спрэчкі складаюцца

з прамоў пракурора, грамадскага абвінаваўцы, а таксама грамадзянскага істца, грамадзянскага адказчыка або іх прадстаўнікоў, абаронцы, грамадскага абаронцы і падсуднага, калі абаронца ў судовым пасяджэнні не ўдзельнічае.

Па справах аб злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 110, 128, часткай першай і 129 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, у судовых спрэчках удзельнічаюць пацярпеўшы або яго прадстаўнік, калі ў справу не ўступіў пракурор. У выпадку аб'яднання ў адным судаводстве сустрэчных абвінавачанняў па такіх справах парадак чарговасці выступленняў у судовых спрэчках вызначаецца судом.

Паслядоўнасць выступленняў пракурора і грамадскага абвінаваўцы, а таксама паслядоўнасць выступленняў абаронцы і грамадскага абаронцы ўстанаўліваецца судом па іх прапанове.

Удзельнікі судовых спрэчак не маюць права спасылацца на доказы, якія не былі прадметам даследавання на судовым следстве. У выпадку неабходнасці прад'яўлення новых доказаў яны могуць хадайнічаць аб аднаўленні судовага следства.

Суд не можа абмяжоўваць працягласць судовых спрэчак пэўным часам, але старшынствуючы мае права спыняць асоб, якія ўдзельнічаюць у спрэчках, калі яны закранаюць акалічнасці, якія не маюць дачынення да разглядаемай справы.

Пасля заканчэння прамоў усімі ўдзельнікамі судовых спрэчак яны могуць выступіць яшчэ па аднаму разу з рэплікай адносна сказанага ў прамовах. Права апошняй рэплікі заўсёды належыць абаронцу, а пры яго адсутнасці — падсуднаму.

Артыкул 299. **Апошняе слова падсуднага**

Пасля заканчэння судовых спрэчак старшынствуючы дае падсуднаму апошняе слова. Пытанні да падсуднага ў часе яго апошняга слова не дапускаюцца.

Суд не можа абмяжоўваць працягласць апошняга слова падсуднага пэўным часам, але старшынствуючы мае права спыняць падсуднага ў тых выпадках, калі ён закранае акалічнасці, якія яўна не маюць дачынення да справы.

Калі падсудны ў апошнім слове паведаміць аб новых акалічнасцях, якія маюць істотнае значэнне для справы, суд абавязан аднавіць судовае следства.

Артыкул 300. **Уход суда на нараду для пастанаўлення прыгавору**

Выслухаўшы апошняе слова падсуднага, суд неадкладна выходзіць на нараду для пастанаўлення прыгавору, аб чым старшынствуючы аб'яўляе прысутным у зале судовага пасяджэння.

ГЛАВА 28

ПАСТАНАЎЛЕННЕ ПРЫГАВОРУ

Артыкул 301. **Вынясенне прыгавору імем Беларускай ССР або Саюза ССР**

Суд выносіць прыгавор імем Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

Ваенныя трыбуналы ў адпаведнасці з артыкулам 43 Асноў крымінальнага судаводства Саюза ССР і саюзных рэспублік выносяць прыгавор імем Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Артыкул 302. **Законнасць і абгрунтаванасць прыгавору**

Прыгавор суда павінен быць законным і абгрунтаваным.

Суд абгрунтоўвае прыгавор толькі на тых доказах, якія былі разгледжаны ў судовым пасяджэнні.

Прыгавор суда павінен быць матываваны.

Артыкул 303. **Тайна нарады суддзяў**

Прыгавор пастанаўляецца судом у дарадчым пакоі. У час нарады суддзяў у дарадчым пакоі могуць знаходзіцца толькі суддзі, якія ўваходзяць у склад суда па данай справе. Прысутнасць іншых асоб не дапускаецца.

З надыходам начнога часу суд мае права спыніць нараду для адпачынку. Суддзі не маюць права разгалашаць меркаванні, якія мелі месца ў час нарады.

Артыкул 304. **Пытанні, якія вырашаюцца судом пры пастанаўленні прыгавору**

Пры пастанаўленні прыгавору суд у дарадчым пакоі вырашае наступныя пытанні:

1) ці мела месца дзеянне, ва ўчыненні якога абвінавачваецца падсудны;

2) ці ёсць у гэтым дзеянні склад злачынства і якім іменна крымінальным законам яно прадугледжана;

3) ці ўчыніў гэтае дзеянне падсудны;

4) ці вінаваты падсудны ва ўчыненні гэтага злачынства;

5) ці падлягае падсудны пакаранню за ўчыненае ім злачынства;

6) якое іменна пакаранне павінна быць назначана падсуднаму і ці падлягае яно адбыццю падсудным;

7) ці падлягае задавальненню грамадзянскі іск, у карысць каго і ў якім размеры, а таксама ці падлягаюць кампенсацыі матэрыяльныя страты, калі грамадзянскі іск не быў прад'яўлен;

8) што рабіць з рэчавымі доказамі;

9) на каго і ў якім размеры павінны быць ускладзены судовыя выдаткі;

10) аб меры стрымання ў адносінах да падсуднага.

Калі падсудны абвінавачваецца ва ўчыненні некалькіх злачынстваў, суд вырашае пытанні, указаныя ў пунктах 1—6 гэтага артыкула, па кожнаму злачынству паасобку.

Калі ва ўчыненні злачынства абвінавачваюцца некалькі падсудных, суд вырашае гэтыя пытанні ў адносінах да кожнага падсуднага паасобку.

Артыкул 305. Абмеркаванне пытання аб наглядзе за ўмоўна асуджаным і правядзенні з ім выхаваўчай работы

Пры ўжыванні ўмоўнага асуджэння суд у парадку, устаноўленым законам, вырашае, на каго ўскласці нагляд за ўмоўна асуджаным і правядзенне з ім выхаваўчай работы.

Калі аб умоўным асуджэнні ёсць хадайніцтва грамадскай арганізацыі або калектыву рабочых, служачых, калгаснікаў па месцы работы вінаватага, суд можа перадаць умоўна асуджанага гэтай арганізацыі або калектыву для перавыхавання і выпраўлення.

Артыкул 306. Абмеркаванне пытання аб прысутнасці поўнай памяці ў падсуднага

У тых выпадках, калі ў час дазнання, папярэдняга следства або судовага разбору ўзнікала пытанне аб прысутнасці поўнай памяці ў падсуднага, суд абавязан пры пастанаўленні прыгавору яшчэ раз абмеркаваць гэтае пытанне. Прызнаўшы, што падсудны ў час учынення грамадска небяспечнага дзеяння знаходзіўся ў стане поўнай адсутнасці памяці або пасля ўчы-

нення злачынства захварэў на псіхічную хваробу, якая пазбаўляе яго магчымасці ўсведамляць свае дзеянні або кіраваць імі, суд выносіць вызначэнне ў парадку главы дваццаць дзевятай гэтага Кодэкса.

Артыкул 307. **Ужыванне судом да непаўналетняга прымусовых мер выхаваўчага характару**

Калі ў выніку судовага разбору па справе суд зробіць вывад, што выпраўленне асобы, учыніўшай ва ўзросце да васемнаццаці год злачынства, якое не прадстаўляе вялікай грамадскай небяспекі, магчыма без ужывання крымінальнага пакарання, ён пастанаўляе абвінаваўчы прыгавор з ужываннем да непаўналетняга адной з прымусовых мер выхаваўчага характару, прадугледжаных артыкулам 60 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

Артыкул 308. **Парадак нарады суддзяў**

Пастанаўленню прыгавору папярэднічае нарада суддзяў. Старшынствуючы ставіць на вырашэнне суда пытанні ў парадку, указаным у артыкуле 304 гэтага Кодэкса. Кожнае пытанне павінна быць пастаўлена ў такой форме, каб на яго мог быць дадзены альбо сцвярджальны, альбо адмоўны адказ.

Усе пытанні вырашаюцца простай большасцю галасоў. Ніхто з суддзяў не мае права ўстрымацца ад галасавання. Старшынствуючы падае свой голас апошнім.

Артыкул 309. **Асобая думка суддзі**

Старшынствуючы або народны засядацель, які застаўся пры асобай думцы, мае права выкласці яе ў дарадчым пакоі ў пісьмовым выглядзе. Асобая думка пры абвяшчэнні прыгавору не аб'яўляецца, але далучаецца да справы.

Калі на прыгавор суда, па якому адзін з суддзяў застаўся пры асобай думцы, не паступіць касацыйнай скаргі або пратэсту, суд, які вырашаў справу, пасля ўваходжання прыгавору ў законную сілу, накіроўвае справу старшыні вышэйстаячага суда для вырашэння пытання аб прынясенні пратэсту ў парадку нагляду.

Артыкул 310. **Аднаўленне судовага следства або накіраванне справы для правядзення дадатковага расследавання**

Калі ў час абмеркавання ў дарадчым пакоі пытанняў, указаных у артыкулах 304—306 гэтага Кодэкса, суд прызнае не-

абходным высветліць якія-небудзь акалічнасці, што маюць значэнне для справы, ён аднаўляе судовае следства, аб чым выносіць вызначэнне. Пасля заканчэння судовага следства суд зноў адкрывае судовыя спрэчкі і выслухоўвае апошняе слова падсуднага.

Калі ў час нарады суд зробіць вывад аб неабходнасці накіравання справы для правядзення дадатковага расследавання, ён выносіць аб гэтым матываванае вызначэнне.

Артыкул 311. **Віды прыгавораў**

Прыгавор суда можа быць абвінаваўчым або апраўдальным.

Абвінаваўчы прыгавор не можа быць заснаваны на меркаваннях і пастанаўляецца толькі пры ўмове, калі ў ходзе судовага разбору вінаватасць падсуднага ва ўчыненні злачынства даказана. Суд пастанаўляе абвінаваўчы прыгавор без назначэння пакарання, калі да моманту разгляду справы ў судзе дзеянне страціла грамадскую небяспеку або асоба, якая яго ўчыніла, перастала быць грамадска небяспечнай.

Апраўдальны прыгавор пастанаўляецца ў выпадках, калі:

1) не ўстаноўлена падзея злачынства;

2) у дзеянні падсуднага няма складу злачынства;

3) не даказан удзел падсуднага ва ўчыненні злачынства.

Артыкул 312. **Вырашэнне грамадзянскага іску пры пастанаўленні прыгавору**

Пры пастанаўленні абвінаваўчага прыгавору суд у залежнасці ад даказанасці падстаў і размераў грамадзянскага іску задавальняе прад'яўлены іск поўнасцю або часткова або адмаўляе ў ім.

У выключных выпадках, пры немагчымасці зрабіць падрабязны разлік па грамадзянскаму іску без адкладання разбору справы, суд можа прызнаць за грамадзянскім істцом права на задавальненне іску і перадаць пытанне аб яго размерах на разгляд у парадку грамадзянскага судаводства.

Пры пастанаўленні апраўдальнага прыгавору суд:

1) адмаўляе ў задавальненні грамадзянскага іску, калі не ўстаноўлена падзея злачынства або не даказан удзел падсуднага ва ўчыненні злачынства;

2) пакідае іск без разгляду ў выпадку апраўдання падсуднага з-за адсутнасці складу злачынства.

Артыкул 313. **Забеспячэнне грамадзянскага іску**

У выпадку задавальнення грамадзянскага іску суд мае права да ўваходжання прыгавору ў законную сілу пастанавіць аб прыняцці мер забеспячэння гэтага іску, калі яны раней не былі прыняты.

Калі грамадзянскі іск не быў прад'яўлены і страты, нанесеныя злачынствам, не былі кампенсаваны, суд мае права пры вынясенні абвінаваўчага прыгавору пастанавіць аб прыняцці мер забеспячэння іску, аб чым паведамляе зацікаўленым асобам альбо арганізацыям.

У выпадку, калі на працягу шасці месяцаў з дня ўваходжання прыгавору ў законную сілу пацярпеўшым не будзе заяўлены іск у парадку грамадзянскага судаводства, то прынятыя судом меры па забеспячэнню грамадзянскага іску трацяць сілу.

Артыкул 314. **Складанне прыгавору**

Пасля вырашэння пытанняў, указаных у артыкулах 304—306 гэтага Кодэкса, суд пераходзіць да складання прыгавору. Ён павінен быць складзены ў ясных, зразумелых выразах і складацца з уводнай, апісальнай і рэзалютыўнай частак.

Прыгавор выкладаецца на той мове, на якой адбываўся судовы разбор.

Прыгавор павінен быць напісаны адным з суддзяў, што ўдзельнічаюць у яго пастанаўленні, і падпісваецца ўсімі суддзямі. Суддзя, які застаўся пры асобай думцы, таксама падпісвае прыгавор.

Выпраўленні ў прыгаворы павінны быць агавораны і агаворкі падпісаны ўсімі суддзямі ў дарадчым пакоі да абвяшчэння прыгавору.

Артыкул 315. **Уводная частка прыгавору**

Ва ўводнай частцы прыгавору ўказваецца:

1) прыгавор вынесен імем Беларускай ССР, а ў выпадках, прадугледжаных часткай другой артыкула 301 гэтага Кодэкса,— імем Саюза ССР;

2) час і месца пастанаўлення прыгавору;

3) назва суда, які пастанавіў прыгавор, склад суда, сакратар судовага пасяджэння, пракурор, грамадскі абвінаваўца, абаронца, грамадскі абаронца;

4) імя, імя па бацьку, прозвішча падсуднага, год, месяц, дзень і месца яго нараджэння, месца пражывання, месца работы, заняткі, адукацыя, сямейнае становішча і іншыя звесткі аб асобе падсуднага, якія маюць значэнне для справы;

5) крымінальны закон, які прадугледжвае злачынства, ва ўчыненні якога абвінавачваецца падсудны.

Артыкул 316. Апісальная частка прыгавору

Апісальная частка абвінаваўчага прыгавору павінна змяшчаць апісанне злачыннага дзеяння, прызнанага доказаным, з указаннем месца, часу, спосабу яго ўчынення, характару віны, матываў і вынікаў злачынства; доказы, на якіх заснаваны вывады суда, і матывы, па якіх суд адхіліў іншыя доказы; указанні на акалічнасці, што змякчаюць або абцяжваюць адказнасць; у выпадку прызнання часткі абвінавачання неабгрунтаванай — падставы да гэтага. Суд абавязан таксама прывесці матывы змянення абвінавачання, калі яно было праведзена ў судзе, а ў неабходных выпадках — матывы адносна абранай меры пакарання. Акрамя таго, павінна быць матывавана вызваленне падсуднага ад пакарання, ужыванне ўмоўнага асуджэння, а таксама назначэнне пакарання ніжэй ніжэйшай мяжы, прадугледжанай крымінальным законам за данае злачынства, або пераход да іншага больш мяккага пакарання. Калі па справе ёсць больш чым адзін падсудны, пералічаныя ўказанні павінны быць зроблены адносна кожнага з падсудных у паасобку.

У апісальнай частцы апраўдальнага прыгавору выкладаецца сутнасць абвінавачання, па якому абвінавачваемы быў аддадзены пад суд; акалічнасці справы, устаноўленыя судом; прыводзяцца доказы, якія з'явіліся падставай для апраўдання падсуднага, з указаннем матываў, што растлумачваюць, чаму суд адхіляе доказы, на якіх было заснавана абвінавачванне. Не дапускаецца ўключэнне ў апраўдальны прыгавор фармулёвак, якія ставяць пад сумненне невінаватасць апраўданага.

У апісальнай частцы абвінаваўчага і апраўдальнага прыгавору павінны быць матывы, якія абгрунтоўваюць рашэнне суда адносна грамадзянскага іску або кампенсацыі матэрыяльных страт, нанесеных злачынствам.

Артыкул 317. Рэзалютыўная частка абвінаваўчага прыгавору

У рэзалютыўнай частцы абвінаваўчага прыгавору павінны быць указаны:

1) прозвішча, імя і імя па бацьку падсуднага;

2) рашэнне аб прызнанні падсуднага вінаватым;

3) крымінальны закон, па якому падсудны прызнан вінаватым;

4) від і размер пакарання, назначанага падсуднаму за кожнае злачынства, якое прызнана даказаным; канчатковая мера пакарання, якая падлягае адбыццю ў адпаведнасці з артыкуламі 39 і 40 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР;

5) працягласць выпрабавальнага тэрміну і на каго ўскладаецца абавязак назірання за асуджаным у выпадку ўжывання ўмоўнага асуджэння;

6) рашэнне аб заліку папярэдняга заключэння, калі падсудны да пастанаўлення прыгавору ўтрымліваўся пад вартай у парадку меры стрымання або затрымання;

7) рашэнне аб меры стрымання ў адносінах да падсуднага да ўваходжання прыгавору ў законную сілу.

Калі падсуднаму прад'яўлена абвінавачанне па некалькіх артыкулах крымінальнага закону, то ў рэзалютыўнай частцы прыгавору павінна быць дакладна ўказана, па якіх з іх падсудны апраўдан і па якіх асуджан.

У выпадку вызвалення падсуднага ад адбыцця пакарання або вынясення абвінаваўчага прыгавору без назначэння пакарання аб гэтым указваецца ў рэзалютыўнай частцы.

Пакаранне ва ўсіх выпадках павінна быць абазначана такім чынам, каб не ўзнікла пры выкананні прыгавору ніякіх сумненняў адносна віду і размеру пакарання, назначанага судом.

У выпадках, прадугледжаных артыкулам 35 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, у рэзалютыўнай частцы прыгавору выкладаецца рашэнне суда ўвайсці пасля ўваходжання прыгавору ў законную сілу ў адпаведныя дзяржаўныя органы з прадстаўленнем аб пазбаўленні падсуднага ордэна, медаля альбо ганаровага, воінскага або іншага звання.

Артыкул 318. **Рэзалютыўная частка апраўдальнага прыгавору**

У рэзалютыўнай частцы апраўдальнага прыгавору павінны быць:

1) прозвішча, імя і імя па бацьку падсуднага;

2) рашэнне аб апраўданні падсуднага;

3) указанне аб адмене меры стрымання, калі яна была абрана;

4) указанне аб адмене мер забеспячэння канфіскацыі маёмасці, калі такія меры былі прыняты.

Артыкул 319. **Іншыя пытанні, якія падлягаюць вырашэнню ў рэзалютыўнай частцы прыгавору**

У рэзалютыўнай частцы як абвінаваўчага, так і апраўдальнага прыгавору, акрамя пытанняў, пералічаных адпаведна ў артыкулах 317, 318 гэтага Кодэкса, павінны быць:

1) рашэнне па прад'яўленаму грамадзянскаму іску або рашэнне аб кампенсацыі страт;

2) вырашэнне пытання аб адабранні ў асуджанага грошай і іншых каштоўнасцей, нажытых злачынным шляхам;

3) вырашэнне пытання аб рэчавых доказах;

4) указанне аб размеркаванні судовых выдаткаў;

5) указанне парадку і тэрміну касацыйнага абскарджання і апратэставання прыгавору.

Артыкул 320. **Прыняцце судом мер апекі дзяцей і да аховы маёмасці асуджанага**

Калі ў асобы, асуджанай да пазбаўлення волі, застаюцца без нагляду непаўналетнія дзеці або без прыгляду маёмасць і жыллё, суд адначасова з пастанаўленнем прыгавору выносіць вызначэнне аб перадачы дзяцей пад апеку сваякоў альбо іншых асоб або ўстаноў і аб прыняцці мер да аховы маёмасці.

Артыкул 321. **Прыватнае вызначэнне суда**

Адначасова з пастанаўленнем прыгавору суд пры наяўнасці да таго падстаў прыватным вызначэннем звяртае ўвагу кіраўнікоў устаноў, прадпрыемстваў, арганізацый і іншых асоб на прычыны і ўмовы, якія садзейнічалі ўчыненню злачынства і патрабуюць прыняцця адпаведных мер.

Копія прыватнага вызначэння накіроўваецца адпаведнай установе, прадпрыемству, арганізацыі, службовай асобе, якія ў месячны тэрмін абавязаны паведаміць суду аб прынятых імі мерах.

Суд мае права прыватным вызначэннем звярнуць увагу адпаведных службовых асоб на парушэнні, дапушчаныя пры правядзенні дазнання або папярэдняга следства.

Суд па матэрыялах судовага разбору мае права прыватным вызначэннем звярнуць увагу грамадскіх арганізацый і

калектываў працоўных на няправільныя паводзіны асобных грамадзян на вытворчасці ці ў быце або на парушэнне імі грамадскага абавязку. У неабходных выпадках копія прыватнага вызначэння можа быць накіравана ў таварыскі суд.

Прыватнае вызначэнне падпісваецца ўсімі суддзямі і можа быць, паводле меркавання суда, абвешчана ў судовым пасяджэнні.

Артыкул 322. Абвяшчэнне прыгавору

Пасля падпісання прыгавору суд вяртаецца ў залу судовага пасяджэння і старшынствуючы або народны засядацель абвяшчае прыгавор.

Усе прысутныя ў зале судовага пасяджэння, не выключаючы складу суда, выслухоўваюць прыгавор стоячы.

Калі прыгавор напісан на мове, якой падсудны не валодае, то ўслед за абвяшчэннем прыгавору ён павінен быць прачытаны перакладчыкам у перакладзе на родную мову падсуднага або іншую мову, якой ён валодае.

Пасля абвяшчэння прыгавору старшынствуючы растлумачвае асуджанаму або апраўданаму парадак і тэрмін яго абскарджання.

Артыкул 323. Вызваленне падсуднага з-пад варты

Пры апраўданні падсуднага або вызваленні яго ад пакарання ці ад адбывання пакарання або ў выпадку асуджэння яго да пакарання, не звязанага з пазбаўленнем волі, суд, у выпадку знаходжання падсуднага пад вартай, вызваляе яго неадкладна ў зале судовага пасяджэння.

Артыкул 324. Уручэнне копіі прыгавору асуджанаму або апраўданаму

Не пазней трох сутак пасля абвяшчэння прыгавору копія яго павінна быць уручана асуджанаму або апраўданаму.

Артыкул 325. Аплата працы адваката, які выступаў па назначэнню

У тым выпадку, калі адвакат удзельнічаў у справе па назначэнню, суд адначасова з пастанаўленнем прыгавору выносіць вызначэнне аб размеры ўзнагароджання, якое павінна быць выплачана юрыдычнай кансультацыі падсудным.

ГЛАВА 29

СУДАВОДСТВА ПА УЖЫВАННЮ ПРЫМУСОВЫХ МЕР МЕДЫЦЫНСКАГА ХАРАКТАРУ

Артыкул 326. **Падставы для ўжывання прымусовых мер медыцынскага характару**

Прымусовыя меры медыцынскага характару, прадугледжаныя артыкулам 55 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, ужываюцца судом да асоб, якія ўчынілі грамадска небяспечныя дзеянні, прадугледжаныя крымінальным законам, у стане поўнай адсутнасці памяці або захварэлі пасля ўчынення злачынства на псіхічную хваробу, якая пазбаўляе іх магчымасці ўсведамляць свае дзеянні або кіраваць імі, калі гэтыя асобы па характару ўчыненага імі дзеяння і свайму хваравітаму стану з'яўляюцца небяспечнымі для грамадства.

Парадак судаводства па ўжыванню прымусовых мер медыцынскага характару вызначаецца агульнымі правіламі гэтага Кодэкса і, апрача таго, наступнымі артыкуламі.

Артыкул 327. **Падрыхтоўчыя дзеянні да судовага пасяджэння**

Народны суддзя або старшыня суда, атрымаўшы ад пракурора справу, назначае яе да разгляду ў судовым пасяджэнні, паведамляе аб гэтым пракурору, абаронцу і законным прадстаўнікам асобы, якая ўчыніла грамадска небяспечнае дзеянне, і выклікае пацярпеўшых, сведак, а ў неабходных выпадках і экспертаў.

Народны суддзя або старшыня суда мае права зрабіць распараджэнне аб выкліку ў судовае пасяджэнне асобы, аб якой разглядаецца справа, калі гэтаму не перашкаджае характар яе захворвання.

У выпадках, калі народны суддзя або старшыня суда ўбачыць падставы да спынення судаводства па ўжыванню прымусовых мер медыцынскага характару або падставы да вяртання справы для правядзення дадатковага расследавання, ён уносіць справу на разгляд распарадчага пасяджэння суда.

Артыкул 328. **Разгляд справы аб асобе, у якой поўнасцю адсутнічае памяць**

Разгляд справы, якая паступіла ў суд у парадку артыкула 222 гэтага Кодэкса, адбываецца ў судовым пасяджэнні па правілах глаў дваццаць чацвёртай — дваццаць шостай гэ-

тага Кодэкса з абавязковым удзелам пракурора і абаронцы.

У судовым пасяджэнні павінны быць правераны доказы, якія ўстанаўліваюць або абвяргаюць учыненне данай асобай грамадска небяспечнага дзеяння, прадугледжанага крымінальным законам, заслухана заключэнне экспертаў аб псіхічным стане абвінавачваемага і правераны іншыя акалічнасці, якія маюць істотнае значэнне для вырашэння пытання аб ужыванні прымусовых мер медыцынскага характару.

Пасля заканчэння судовага следства суд выслухоўвае пракурора і абаронцу.

Артыкул 329. **Вырашэнне справы судом**

Суд вырашае справу сваім вызначэннем, якое выносіцца ў дарадчым пакоі.

Пры вынясенні вызначэння суд павінен вырашыць наступныя пытанні:

1) ці мела месца грамадска небяспечнае дзеянне, прадугледжанае крымінальным законам;

2) ці зрабіла гэтае дзеянне асоба, аб якой разглядаецца справа;

3) ці зрабіла даная асоба грамадска небяспечнае дзеянне ў стане поўнай адсутнасці памяці;

4) ці захварэла даная асоба пасля ўчынення злачынства на псіхічную хваробу, якая пазбаўляе яе магчымасці ўсведамляць свае дзеянні або кіраваць імі, і ці не з'яўляецца гэтае захворванне часовым расстройствам псіхічнай дзейнасці, якое патрабуе толькі прыпынення судаводства па справе;

5) ці павінна быць ужыта прымусовая мера медыцынскага характару і якая іменна.

Артыкул 330. **Вызначэнне суда**

Прызнаўшы, што асоба ўчыніла грамадска небяспечнае дзеянне, прадугледжанае крымінальным законам, у стане поўнай адсутнасці памяці або што гэтая асоба пасля ўчынення злачынства захварэла на хранічную псіхічную хваробу, якая пазбаўляе яе магчымасці ўсведамляць свае дзеянні або кіраваць імі, суд выносіць вызначэнне ў адпаведнасці з артыкуламі 11 і 55—57 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР аб вызваленні гэтай асобы адпаведна ад крымінальнай адказнасці або пакарання і аб ужыванні да яе прымусовай меры медыцынскага характару з указаннем, якой іменна, або аб спыненні справы і аб неўжыванні такіх мер у выпадках, калі асоба па характару ўчыненага ёю дзеяння і свайму хвараві-

таму стану не з'яўляецца небяспечнай для грамадства і не мае патрэбы ў прымусовым лячэнні. У гэтых выпадках суд паведамляе аб хворым органам аховы здароўя.

Прызнаўшы, што поўная адсутнасць памяці ў асобы, аб якой разглядаецца справа, не ўстаноўлена або што захворванне асобы, якая ўчыніла злачынства, не выключае ўжывання да яе мер пакарання, суд сваім вызначэннем вяртае справу для правядзення дадатковага расследавання і далейшага накіравання справы ў агульным парадку.

У выпадку, калі суд прызнае, што ўдзел гэтай асобы ва ўчыненні грамадска небяспечнага дзеяння не даказан, таксама як і пры ўстанаўленні акалічнасцей, прадугледжаных артыкулам 5 гэтага Кодэкса, суд выносіць вызначэнне аб спыненні справы па ўстаноўленай ім падставе незалежна ад наяўнасці і характару захворвання асобы, паведамляючы аб гэтым органам аховы здароўя.

У вызначэнні суда вырашаюцца пытанні, указаныя ў артыкуле 319 гэтага Кодэкса.

Артыкул 331. **Абскарджанне і апратэставанне вызначэння суда**

Вызначэнне суда можа быць на працягу сямі сутак абскарджана абаронцам, пацярпеўшым і яго прадстаўніком, блізкім сваяком асобы, аб якой разглядалася справа, і апратэставана пракурорам у вышэйстаячы суд.

Артыкул 332. **Адмена або змяненне прымусовай меры медыцынскага характару**

Калі ў выніку выздараўлення асобы, прызнанай страціўшай памяць, або змянення стану яе здароўя адпадае неабходнасць у далейшым ужыванні раней прынятай прымусовай меры медыцынскага характару, суд па прадстаўленню адміністрацыі медыцынскай установы, у якой утрымліваецца гэтая асоба, заснаванаму на заключэнні камісіі ўрачоў, разглядае ў парадку, устаноўленым часткамі першай і шостай артыкула 377 гэтага Кодэкса, пытанне аб адмене або змяненні прымусовай меры медыцынскага характару.

Тыя ж правілы ўжываюцца і ў адносінах да асобы, захварэўшай пасля ўчынення злачынства на хранічную псіхічную хваробу, калі гэтая асоба ў выніку наступіўшага змянення ў стане здароўя не мае патрэбы ў далейшым ужыванні прымусовых мер медыцынскага характару, хоць і застаецца псіхічнахворай.

Хадайніцтва аб адмене або змяненні прымусовых мер медыцынскага характару могуць узбуджаць блізкія сваякі асобы, прызнанай страціўшай памяць, і іншыя зацікаўленыя асобы. Суд у гэтых выпадках пасылае запытанне ў адпаведныя органы аховы здароўя аб стане здароўя асобы, аб якой узбуджана хадайніцтва.

Указаныя ў гэтым артыкуле пытанні вырашаюцца судом, які вынес вызначэнне аб ужыванні прымусовай меры медыцынскага характару, або судом па месцы ўжывання такой меры з абавязковым удзелам пракурора.

Артыкул 333. **Аднаўленне справы ў адносінах да асобы, да якой ужыта прымусовая мера медыцынскага характару**

Калі асоба, да якой з прычыны яе захворвання на псіхічную хваробу, што наступіла пасля ўчынення злачынства, была ўжыта прымусовая мера медыцынскага характару, будзе прызнана ўрачэбнай камісіяй выздаравеўшай, то суд на падставе заключэння медыцынскай установы выносіць па правілах артыкула 377 гэтага Кодэкса вызначэнне аб адмене прынятай прымусовай меры медыцынскага характару і вырашае пытанне аб накіраванні справы для правядзення дазнання або папярэдняга следства, прыцягнення гэтай асобы ў якасці абвінавачваемай і перадачы справы ў суд у агульным парадку.

Час, праведзены ў медыцынскай установе, уключаецца ў тэрмін утрымання пад вартай.

РАЗДЗЕЛ ПЯТЫ

СУДАВОДСТВА Ў КАСАЦЫЙНАЙ ІНСТАНЦЫІ

ГЛАВА 30

АБСКАРДЖАННЕ І АПРАТЭСТАВАННЕ СУДОВЫХ ПРЫГАВОРАЎ, ВЫЗНАЧЭННЯЎ І ПАСТАНОЎ, ЯКІЯ НЕ ЎВАЙШЛІ Ў ЗАКОННУЮ СІЛУ

Артыкул 334. **Права касацыйнага абскарджання і апратэставання прыгавору**

Падсудны, яго абаронца і законны прадстаўнік, а таксама пацярпеўшы і яго прадстаўнік маюць права абскардзіць у касацыйным парадку прыгавор суда.

Пракурор абавязан апратэставаць у касацыйным парадку кожны незаконны або неабгрунтаваны прыгавор.

Грамадзянскі істец, грамадзянскі адказчык і іх прадстаўнікі маюць права абскардзіць прыгавор у частцы, якая адносіцца да грамадзянскага іску.

Асоба, апраўданая па суду, мае права абскардзіць у касацыйным парадку апраўдальны прыгавор у частцы матываў і падстаў апраўдання.

Прыгаворы Вярхоўнага Суда Беларускай ССР абскарджанню і апратэставанню ў касацыйным парадку не падлягаюць.

Артыкул 335. **Парадак касацыйнага абскарджання і апратэставання прыгавору**

Прыгаворы, якія не ўвайшлі ў законную сілу, могуць быць абскарджаны і апратэставаны ў касацыйным парадку:

1) прыгаворы раённых (гарадскіх) народных судоў — у абласны суд;

2) прыгаворы абласных судоў — у Вярхоўны Суд Беларускай ССР;

3) прыгаворы ваенных трыбуналаў — у парадку, устаноўленым артыкуламі 20 і 21 Палажэння аб ваенных трыбуналах.

Касацыйныя скаргі і пратэсты падаюцца праз суд, які вынес прыгавор, аднак падача скаргі або пратэсту непасрэдна ў касацыйную інстанцыю не з'яўляецца перашкодай для разгляду скаргі або пратэсту.

Прыгавор, вынесены пры паўторным разглядзе справы, можа быць абскарджаны або апратэставаны ў агульным парадку.

Артыкул 336. **Паведамленне аб пададзеных пратэстах і скаргах**

Аб падачы пратэсту або скаргі суд першай інстанцыі паведамляе асуджанаму, апраўданаму і іншым удзельнікам працэсу, інтарэсаў якіх датычыць скарга або пратэст.

Асуджаны, апраўданы і іншыя ўдзельнікі працэсу маюць права знаёміцца з паступіўшымі ў суд пратэстамі і скаргамі і падаць на іх свае пярэчанні.

Асуджанаму або апраўданаму па іх аб тым просьбе ўручаецца копія пратэсту або скаргі пацярпеўшага.

Пярэчанні, паступіўшыя на скаргу або пратэст, далучаюцца да справы або накіроўваюцца ў дадатак да яго на працягу сутак.

Артыкул 337. Тэрміны касацыйнага абскарджання і апратэставання прыгавору

Касацыйныя скаргі і пратэсты на прыгавор суда першай інстанцыі могуць быць пададзены на працягу сямі сутак з дня абвяшчэння прыгавору, а асуджаным, якія ўтрымліваюцца пад вартай,— у той жа тэрмін з дня ўручэння яму копіі прыгавору.

На працягу тэрміну, устаноўленага для абскарджання прыгавору, справа не можа быць выпатрабавана з суда. Пракурор, а таксама асуджаны, апраўданы, іх абаронцы і законныя прадстаўнікі, пацярпеўшы, грамадзянскі ісцец, грамадзянскі адказчык і іх прадстаўнікі маюць права азнаёміцца ў судзе з судаводствам па справе і з паступіўшымі скаргамі або пратэстам.

Касацыйная скарга або пратэст, пададзеныя з пропускам тэрміну, вяртаюцца асобе, якая падала скаргу або пратэст.

Дадатковыя касацыйныя скаргі і пратэсты і пісьмовыя пярэчанні на іх могуць быць пададзены ў касацыйную інстанцыю да пачатку разгляду справы.

Артыкул 338. Аднаўленне тэрміну на касацыйнае абскарджанне або апратэставанне

У выпадку пропуску тэрміну на абскарджанне або апратэставанне прыгавору па ўважлівых прычынах асобы, якія маюць права на падачу касацыйнай скаргі або пратэсту, могуць хадайнічаць перад судом, які пастанавіў прыгавор, аб аднаўленні прапушчанага тэрміну. Пытанне аб аднаўленні тэрміну вырашаецца ў распарадчым пасяджэнні суда, які мае права выклікаць асобу, што ўзбудзіла хадайніцтва, для дачы тлумачэнняў.

Вызначэнне суда аб адмове ў аднаўленні прапушчанага тэрміну можа быць абскарджана або апратэставана ў агульным парадку ў вышэйстаячы суд, які мае права аднавіць прапушчаны тэрмін і разгледзець справу па скарзе або пратэсту па сутнасці.

Артыкул 339. Вынікі падачы касацыйнай скаргі або пратэсту

Падача касацыйнай скаргі або пратэсту на прыгавор прыпыняе прывядзенне прыгавору ў выкананне.

Пасля сканчэння тэрміну, устаноўленага для абскар-

джання або апратэставання, суд, які пастанавіў прыгавор, накіроўвае справу з паступіўшымі скаргамі і пратэстам у касацыйную інстанцыю і паведамляе зацікаўленым асобам аб дні разгляду справы ў касацыйнай інстанцыі.

Артыкул 340. Абскарджанне і апратэставанне вызначэння суда першай інстанцыі і пастановы суддзі

На вызначэнне суда першай інстанцыі і пастанову суддзі па крымінальнай справе можа быць пададзена прыватная скарга або прыватны пратэст асобамі, указанымі ў артыкуле 334 гэтага Кодэкса, за наступнымі выключэннямі:

1) вызначэнні суда аб накладанні грашовага спагнання або штрафу ў выпадках, прадугледжаных гэтым Кодэксам, аб узбуджэнні крымінальнай справы ў парадку артыкулаў 255, часткі першай і 256 гэтага Кодэкса могуць быць абскарджаны асобамі, адносна да якіх яны вынесены, або апратэставаны пракурорам. Пастанова суддзі аб адмове ва ўзбуджэнні справы можа быць абскарджана пацярпеўшым або апратэставана пракурорам;

2) вызначэнні суда і пастановы суддзі, вынесеныя ў выпадках, прадугледжаных артыкуламі 229, 232, 234, 255, часткай другой, 258, 310, часткай другой, 321 гэтага Кодэкса, абскарджанню не падлягаюць, але могуць быць апратэставаны пракурорам;

3) вызначэнні суда і пастановы суддзі, вынесеныя ў выпадках, прадугледжаных артыкуламі 38, 39, 225, 233, 246, 249, 257, 260, 263 (апрача вызначэнняў аб накладанні штрафу), 266, 277, 278, 280, 281, 282, часткай пятай, 288, 291, 310, часткай першай, 369—373, 375, 378 і 379 гэтага Кодэкса, абскарджанню і апратэставанню не падлягаюць.

У выпадках абскарджання або апратэставання вызначэння, вынесенага ў час судовага разбору справы, якая закончылася пастанаўленнем прыгавору, справа накіроўваецца ў касацыйную інстанцыю толькі пасля заканчэння тэрміну, устаноўленага для абскарджання прыгавору.

Правілы, устаноўленыя главамі трыццатай і трыццаць першай гэтага Кодэкса адносна тэрмінаў, парадку падачы і разгляду касацыйных скаргаў і пратэстаў, пашыраюцца на тэрміны, парадак падачы і разгляд прыватных скарг і прыватных пратэстаў.

ГЛАВА 31

РАЗГЛЯД СПРАЎ ПА КАСАЦЫЙНАЙ СКАРЗЕ І ПРАТЭСТУ

Артыкул 341. **Праверка законнасці і абгрунтаванасці прыгавору**

Пры разглядзе справы ў касацыйным парадку суд правярае законнасць і абгрунтаванасць прыгавору па наяўных у справе і дадаткова прадстаўленых матэрыялах. Суд не звязан довадамі касацыйнай скаргі або пратэсту і правярае справу ў поўным аб'ёме адносна ўсіх асуджаных, у тым ліку і тых, якія скаргаў не падалі і адносна якіх не пададзен касацыйны пратэст.

У выпадку выяўлення парушэнняў закону, якія выклікаюць адмену або змяненне прыгавору, суд кіруецца правіламі артыкулаў 347—350 гэтага Кодэкса.

Артыкул 342. **Тэрміны разгляду справы ў касацыйнай інстанцыі**

Абласны суд і ваенны трыбунал павінны разгледзець справу, якая паступіла па касацыйнай скарзе або пратэсту, у дзень, назначаны судом першай інстанцыі, але не пазней дзесяці сутак, а Вярхоўны Суд Беларускай ССР — не пазней дваццаці сутак пасля паступлення справы. Не пазней чым за трое сутак да разгляду справы ў памяшканні суда касацыйнай інстанцыі павінна быць вывешана аб'ява аб часе яе разгляду.

Артыкул 343. **Адкрыты разгляд спраў у касацыйнай інстанцыі**

Касацыйная інстанцыя разглядае справы ў адкрытым судовым пасяджэнні, за выключэннем выпадкаў, указаных у артыкуле 13 гэтага Кодэкса.

Артыкул 344. **Асобы, якія ўдзельнічаюць у разглядзе справы ў касацыйным парадку**

Пры разглядзе справы ў касацыйным парадку пракурор дае заключэнне аб законнасці і абгрунтаванасці прыгавору. У пасяджэнні суда, які разглядае справу ў касацыйным парадку, могуць удзельнічаць абаронца, а таксама грамадзянскі ісцец, грамадзянскі адказчык, пацярпеўшы і іх прадстаўнікі.

Пытанне аб удзеле асуджанага ў пасяджэнні суда, які разглядае справу ў касацыйным парадку, вырашаецца гэтым судом. Асуджаны або апраўданы, які з'явіўся ў судовае пася-

джэнне, ва ўсіх выпадках дапускаецца да дачы тлумачэнняў.

Няяўка асоб, якім своечасова паведамлена аб дні разгляду справы, не перашкаджае яе разгляду.

Артыкул 345. **Прадстаўленне новых матэрыялаў у касацыйную інстанцыю**

У пацвярджэнне або абвяржэнне довадаў, прыведзеных у скарзе або пратэсце, асобы, указаныя ў артыкуле 334 гэтага Кодэкса, маюць права прадставіць у касацыйную інстанцыю дадатковыя матэрыялы як да, так і ў час разгляду справы, але да дачы заключэння пракурорам.

Артыкул 346. **Парадак разгляду справы ў касацыйнай інстанцыі**

Старшынствуючы адкрывае судовае пасяджэнне і аб'яўляе, якая справа павінна быць разгледжана. Затым старшынствуючы ўпэўніваецца, хто з'явіўся па справе, пасля чаго суд вырашае пытанне аб магчымасці разгляду справы. Пасля гэтага старшынствуючы аб'яўляе склад суда, прозвішчы пракурора і перакладчыка і апытвае асоб, што з'явіліся па справе, ці ёсць у іх заявы аб адводзе.

Старшынствуючы пытаецца ў асоб, што з'явіліся па справе, аб наяўных у іх хадайніцтвах. Па заяўленых хадайніцтвах суд выносіць вызначэнне.

Разгляд справы пачынаецца дакладам аднаго з членаў суда, які выкладае сутнасць справы і довады скаргі або пратэсту. Калі справа разглядаецца па пратэсту, то пасля даклада члена суда пракурор абгрунтоўвае пратэст. У выпадку прадстаўлення дадатковых матэрыялаў старшынствуючы або член суда знаёміць з імі пракурора і асоб, указаных у артыкуле 344 гэтага Кодэкса, калі яны ўдзельнічаюць у пасяджэнні.

Затым асуджаны або апраўданы, іх абаронцы і законныя прадстаўнікі, пацярпеўшы, грамадзянскі ісцец і грамадзянскі адказчык або іх прадстаўнікі, калі яны ўдзельнічаюць у пасяджэнні, даюць тлумачэнні. Пасля дачы тлумачэнняў суд выслухоўвае заключэнне пракурора і ідзе ў дарадчы пакой для вынясення вызначэння.

Распарадак судовага пасяджэння і меры, што прымаюцца ў адносінах да парушальнікаў, вызначаюцца правіламі артыкулаў 262 і 263 гэтага Кодэкса.

Да пачатку судовага пасяджэння асоба, якая абскардзіла або апратэставала прыгавор, мае права адклікаць сваю скаргу

або пратэст. Вышэйстаячы пракурор мае права адклікаць пратэст, прынесены ніжэйстаячым пракурорам.

Артыкул 347. **Вынясенне вызначэння**

У выніку разгляду справы ў касацыйным парадку суд прымае адно з наступных рашэнняў:

1) пакідае прыгавор без змянення, а скаргі або пратэст — без задавальнення;

2) адмяняе прыгавор і накіроўвае справу на новае расследаванне або новы судовы разгляд;

3) адмяняе прыгавор і спыняе справу;

4) змяняе прыгавор.

Пры вынясенні вызначэння суд кіруецца патрабаваннямі артыкулаў 308, 309 і 314 гэтага Кодэкса. Вынесенае вызначэнне неадкладна абвяшчаецца ў зале судовага пасяджэння старшынствуючым або членам суда.

Артыкул 348. **Недапушчальнасць узмацнення пакарання асуджанаму або прымянення да яго закону аб больш цяжкім злачынстве**

Суд пры разглядзе справы ў касацыйным парадку можа змякчыць назначанае судом першай інстанцыі пакаранне або прымяніць закон аб менш цяжкім злачынстве, але не мае права ўзмацніць пакаранне, а таксама прымяніць закон аб больш цяжкім злачынстве.

Прыгавор можа быць адменены ў сувязі з неабходнасцю прымянення закону аб больш цяжкім злачынстве або за мяккасцю пакарання толькі ў выпадках, калі па гэтых падставах пададзен пратэст пракурорам або пададзена скарга пацярпеўшым ці яго прадстаўніком.

Артыкул 349. **Адмена апраўдальнага прыгавору**

Апраўдальны прыгавор можа быць адменены ў касацыйным парадку не інакш як па пратэсту пракурора, або па скарзе пацярпеўшага ці яго прадстаўніка, або па скарзе асобы, апраўданай па суду.

Артыкул 350. **Падставы да адмены або змянення прыгавору**

Падставамі да адмены або змянення прыгавору пры разглядзе справы ў касацыйным парадку з'яўляюцца:

1) аднабаковасць або непаўната дазнання, папярэдняга або судовага следства;

2) неадпаведнасць вывадаў суда, выкладзеных у прыгаворы, фактычным акалічнасцям справы;

3) істотнае парушэнне крымінальна-працэсуальнага закону;

4) няправільнае прымяненне крымінальнага закону;

5) неадпаведнасць назначанага судом пакарання цяжкасці злачынства і асобе асуджанага.

Артыкул 351. **Аднабаковасць або непаўната дазнання папярэдняга або судовага следства**

Аднабаковым або няпоўна праведзеным прызнаецца дазнанне, папярэдняе або судовае следства, якія пакінулі нявысветленымі такія акалічнасці, устанаўленне якіх магло мець істотнае значэнне пры пастанаўленні прыгавору.

Дазнанне, папярэдняе або судовае следства ва ўсякім выпадку прызнаецца аднабаковым або няпоўным, калі па справе:

1) не былі дапытаны асобы, чые паказанні маюць істотнае значэнне для справы, або не была праведзена экспертыза, калі яе правядзенне па закону з'яўляецца абавязковым, а таксама не былі выпатрабаваны дакументы або рэчавыя доказы, якія маюць істотнае значэнне;

2) не былі даследаваны акалічнасці, указаныя ў вызначэнні суда, які перадаў справу для правядзення дадатковага расследавання або на новы судовы разгляд;

3) не ўстаноўлены з дастатковай паўнатой даныя аб асобе абвінавачваемага.

Артыкул 352. **Неадпаведнасць вывадаў суда, выкладзеных у прыгаворы, фактычным акалічнасцям справы**

Прыгавор прызнаецца неадпаведным фактычным акалічнасцям справы, калі:

1) вывады суда не пацвярджаюцца доказамі, разгледжанымі ў судовым пасяджэнні;

2) суд не ўлічыў акалічнасцей, якія маглі зрабіць істотны ўплыў на вывады суда;

3) пры наяўнасці супярэчлівых доказаў, якія маюць істотнае значэнне для вывадаў суда, у прыгаворы не ўказана, па якіх падставах суд прыняў адзін з гэтых доказаў і адхіліў іншыя;

4) вывады суда, выкладзеныя ў прыгаворы, маюць істотныя супярэчнасці, якія зрабілі або маглі зрабіць уплыў на вы-

рашэнне пытання аб вінаватасці або невінаватасці асуджанага ці апраўданага, на правільнасць прымянення крымінальнага закону ці на вызначэнне меры пакарання.

Артыкул 353. Істотнае парушэнне крымінальна-працэсуальнага закону

Істотнымі парушэннямі крымінальна-працэсуальнага закону прызнаюцца такія парушэнні, якія шляхам пазбаўлення або абмежавання гарантаваных законам правоў удзельнікаў працэсу пры разглядзе справы або іншым шляхам перашкодзілі суду ўсебакова разабраць справу і зрабілі або маглі зрабіць уплыў на пастанаўленне законнага і абгрунтаванага прыгавору.

Прыгавор падлягае адмене ва ўсякім выпадку, калі:

1) судом пры наяўнасці падстаў, прадугледжаных артыкулам 259 гэтага Кодэкса, крымінальная справа не была спынена;

2) прыгавор вынесен незаконным складам суда;

3) справа разгледжана ў адсутнасць падсуднага ў тых выпадках, калі па закону яго прысутнасць абавязковая;

4) справа разгледжана без удзелу абаронцы ў тых выпадках, калі па закону яго ўдзел абавязковы;

5) парушана тайна нарады суддзяў пры пастанаўленні прыгавору;

6) прыгавор не падпісан кім-небудзь з суддзяў;

7) у справе няма пратакола судовага пасяджэння.

Артыкул 354. Няправільнае прымяненне крымінальнага закону

Няправільным прымяненнем крымінальнага закону з'яўляецца:

1) непрымяненне судом закону, які павінен быў быць прыменены;

2) прымяненне закону, які не павінен быў быць прыменены;

3) няправільнае вытлумачэнне закону, якое супярэчыць яго дакладнаму сэнсу.

Артыкул 355. Неадпаведнасць назначанага судом пакарання цяжкасці злачынства і асобе асуджанага

Неадпаведным цяжкасці злачынства і асобе асуджанага прызнаецца пакаранне, калі яно хоць і не выходзіць за межы,

прадугледжаныя адпаведным крымінальным законам, але па свайму размеру з'яўляецца яўна несправядлівым як з-за мяккасці, так і з-за суровасці.

Артыкул 356. Вынікі адмены прыгавору з накіраваннем справы на новы разгляд

Адмяняючы прыгавор з накіраваннем справы на новы разгляд, суд указвае ў вызначэнні, ці павінна быць судаводства па справе пачата з дадатковага дазнання ці папярэдняга следства, аддання пад суд ці судовага разбору.

У выпадку адмены прыгавору з прычыны неабходнасці прад'яўлення больш цяжкага абвінавачання або абвінавачання, якое істотна адрозніваецца па фактычных акалічнасцях ад першапачаткова прад'яўленага, справа накіроўваецца адпаведнаму пракурору для дадатковага расследавання.

У выпадку адмены прыгавору з прычыны парушэнняў, дапушчаных пры разглядзе справы ў судзе, справа накіроўваецца для новага разгляду ў суд, які пастанавіў прыгавор, але ў іншым складзе, або ў іншы суд.

Артыкул 357. Адмена абвінаваўчага прыгавору са спыненнем справы

Суд пры разглядзе справы ў касацыйным парадку адмяняе абвінаваўчы прыгавор і спыняе справу ў наступных выпадках:

1) пры наяўнасці падстаў, указаных у артыкуле 5 гэтага Кодэкса і артыкулах 13, частцы першай і 14 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР;

2) калі доказамі, разгледжанымі судом першай інстанцыі, прад'яўленае падсуднаму абвінавачанне не пацверджана і няма падстаў для правядзення дадатковага расследавання і новага судовага разгляду.

Артыкул 358. Змяненне прыгавору

У выпадку, калі пры разглядзе справы ў касацыйным парадку будзе ўстаноўлена, што судом першай інстанцыі няправільна прыменены крымінальны закон або назначана пакаранне, якое не адпавядае цяжкасці злачынства і асобе асуджанага, касацыйная інстанцыя можа, не перадаючы справу на новы разгляд, унесці неабходныя змяненні ў прыгавор з захаваннем патрабаванняў артыкула 348 гэтага Кодэкса, з тым, аднак, каб пакаранне па змененаму прыгавору не перавышала пер-

шапачаткова назначанага пакарання, а таксама не быў прыменены закон аб больш цяжкім злачынстве.

Касацыйная інстанцыя не мае права ўносіць у прыгавор змяненні, заснаваныя на не ўстаноўленых прыгаворам суда першай інстанцыі акалічнасцях або адхіленых ім доказах.

Артыкул 359. **Змест касацыйнага вызначэння**

У касацыйным вызначэнні павінна быць указана:

1) час і месца вынясення вызначэння;

2) назва і склад суда, які вынес вызначэнне, пракурор і іншыя асобы, што ўдзельнічалі пры разглядзе справы ў касацыйнай інстанцыі;

3) асоба, падаўшая касацыйную скаргу або пратэст;

4) кароткі змест прыгавору, скаргі або пратэсту, заключэння пракурора, тлумачэнняў асоб, якія ўдзельнічалі ў справе;

5) рашэнне суда другой інстанцыі па скарзе або пратэсту.

Пры пакіданні без задавальнення скаргі або пратэсту ў вызначэнні павінны быць указаны падставы, па якіх довады скаргі або пратэсту прызнаны няправільнымі або неістотнымі.

Пры адмене або змяненні прыгавору ў вызначэнні павінна быць указана, патрабаванні якіх артыкулаў закону парушаны і ў чым заключаюцца парушэнні або ў чым заключаецца неабгрунтаванасць прыгавору.

Пры перадачы справы для правядзення дадатковага расследавання або новага судовага разгляду павінны быць указаны тыя акалічнасці, якія неабходна высветліць.

Артыкул 360. **Абавязковасць указанняў касацыйнай інстанцыі**

Указанні суда, што разглядае справу ў касацыйным парадку, абавязковыя пры дадатковым расследаванні і пры паўторным разглядзе справы судом.

Суд, які разглядае справу ў касацыйным парадку, не мае права ўстанаўліваць або лічыць даказанымі факты, якія не былі ўстаноўлены ў прыгаворы або адхілены ім, а таксама не мае права прадрашаць пытанні аб даказанасці або недаказанасці абвінавачання, аб дакладнасці або недакладнасці таго ці іншага доказу і аб перавагах адных доказаў перад другімі, аб прымяненні судом першай інстанцыі таго ці іншага крымінальнага закону і аб меры пакарання.

Артыкул 361. **Разгляд справы судом першай інстанцыі пасля адмены першапачатковага прыгавору**

Пасля адмены першапачатковага прыгавору справа павінна быць разгледжана ў агульным парадку.

Узмацненне пакарання або прымяненне закону аб больш цяжкім злачынстве пры новым разглядзе справы судом першай інстанцыі дапускаецца толькі пры ўмове, калі першапачатковы прыгавор быў адменены з-за мяккасці пакарання або ў сувязі з неабходнасцю прымянення закону аб больш цяжкім злачынстве па касацыйнаму пратэсту пракурора або па скарзе пацярпеўшага ці яго прадстаўніка, а таксама калі пры новым расследаванні справы пасля адмены прыгавору будуць устаноўлены акалічнасці, якія сведчаць аб учыненні абвінавачваемым больш цяжкага злачынства.

Артыкул 362. **Зварот да выканання вызначэння касацыйнай інстанцыі**

Вызначэнне касацыйнай інстанцыі з'яўляецца канчатковым і можа быць апратэставана толькі ў парадку судовага нагляду.

Вызначэнне аб пакіданні прыгавору без змянення або аб змяненні прыгавору не пазней пяці сутак пасля яго вынясення накіроўваецца разам са справай, касацыйнай скаргай або пратэстам на прыгавор і дадаткова прадстаўленымі матэрыяламі для выканання суду, які пастанавіў прыгавор.

Вызначэнне аб адмене прыгавору і накіраванні справы на новы разгляд са стадыі папярэдняга следства разам са справай накіроўваецца не пазней трох сутак пракурору, а ў выпадках накіравання справы для разгляду са стадыі аддання пад суд або судовага следства — суду, якому перададзена справа на новы разгляд. Копія вызначэння ў гэтых выпадках накіроўваецца суду, які пастанавіў прыгавор.

Калі на падставе вызначэння касацыйнай інстанцыі асуджаны павінен быць вызвалены з-пад варты, копія гэтага вызначэння накіроўваецца касацыйнай інстанцыяй у сутачны тэрмін непасрэдна адміністрацыі месца зняволення для выканання.

Артыкул 363. **Прыватнае вызначэнне касацыйнай інстанцыі**

Суд, які разглядае справу ў касацыйным парадку, мае права прыватным вызначэннем звярнуць увагу адпаведных служ-

бовых асоб на парушэнні, дапушчаныя пры правядзенні дазнання, папярэдняга следства або пры разглядзе справы судом, а таксама вынесці іншыя прыватныя вызначэнні, прадугледжаныя артыкулам 321 гэтага Кодэкса.

РАЗДЗЕЛ ШОСТЫ

ВЫКАНАННЕ ПРЫГАВОРУ

ГЛАВА 32

ВЫКАНАННЕ ПРЫГАВОРУ

Артыкул 364. Уваходжанне прыгавору ў законную сілу і прывядзенне яго ў выкананне

Прыгавор уваходзіць у законную сілу пасля сканчэння тэрміну на касацыйнае абскарджанне і апратэставанне, калі ён не быў абскарджаны або апратэставаны. У выпадку падачы касацыйнай скаргі або касацыйнага пратэсту прыгавор, калі ён не адменен, уваходзіць у законную сілу пасля разгляду справы вышэйстаячым судом.

Прыгавор, які не падлягае касацыйнаму абскарджанню, уваходзіць у сілу з моманту яго абвяшчэння.

Абвінаваўчы прыгавор прыводзіцца ў выкананне пасля ўваходжання яго ў законную сілу.

Апраўдальны прыгавор і прыгавор, які вызваляе падсуднага ад пакарання, прыводзіцца ў выкананне неадкладна пасля абвяшчэння прыгавору.

Нагляд за законнасцю выканання прыгавораў ажыццяўляецца пракурорам.

Артыкул 365. Уваходжанне вызначэння суда і пастановы суддзі ў законную сілу і прывядзенне іх у выкананне

Вызначэнне суда і пастанова суддзі ўваходзяць у законную сілу і прыводзяцца ў выкананне пасля сканчэння тэрміну на абскарджанне і апратэставанне або, у выпадку падачы прыватнай скаргі ці пратэсту, — пасля разгляду справы вышэйстаячым судом.

Вызначэнне суда і пастанова суддзі, якая не падлягае абскарджанню і апратэставанню, уваходзіць у сілу і прыводзіцца ў выкананне неадкладна пасля яе вынясення.

Пратэст пракурора на вызначэнне суда аб датэрміновым і ўмоўна-датэрміновым вызваленні, замене пакарання больш мяккім і вызваленні ад адбывання пакарання па хваробе прыпыняе выкананне вызначэння.

Артыкул 366. **Абавязковасць прыгавору, вызначэння і пастановы суда**

У адпаведнасці з артыкулам 54 Асноў крымінальнага судаводства Саюза ССР і саюзных рэспублік увайшоўшыя ў законную сілу прыгавор, вызначэнне і пастанова суда абавязковыя для ўсіх дзяржаўных і грамадскіх устаноў, прадпрыемстваў і арганізацый, службовых асоб і грамадзян і падлягаюць выкананню на ўсёй тэрыторыі СССР.

Артыкул 367. **Парадак накіравання да выканання прыгавору, вызначэння і пастановы суда**

Накіраванне да выканання прыгавору, вызначэння і пастановы суда ўскладаецца на суд, які пастанавіў прыгавор. Распараджэнне аб выкананні прыгавору пасылаецца суддзёй або старшынёй суда разам з копіяй прыгавору таму органу, на які ўскладзен абавязак прывядзення прыгавору ў выкананне. У выпадку змянення прыгавору пры разглядзе справы ў касацыйным ці наглядным парадку да копіі прыгавору прыкладаюцца копіі вызначэння або пастановы касацыйнай ці нагляднай інстанцыі.

Органы, што прыводзяць прыгавор у выкананне, неадкладна паведамляюць суду, які пастанавіў прыгавор, аб прывядзенні яго ў выкананне. Адміністрацыя месца пазбаўлення волі павінна паведамляць суду, які вынес прыгавор, аб месцы адбывання пакарання асуджаным, а таксама аб яго вызваленні.

Суд, які вынес прыгавор, абавязан сачыць за тым, каб прыгавор, вызначэнні і пастановы былі прыведзены ў выкананне.

У выпадках, прадугледжаных артыкулам 305 гэтага Кодэкса, суд, які перадаў умоўна асуджанага на выпраўленне і перавыхаванне грамадскай арганізацыі або калектыву пра-

цоўных, абавязан накіраваць ім копію прыгавору і ажыццяўляць кантроль за выкананнем прыгавору.

З мэтай павышэння выхаваўчага ўздзеяння прыгавору копія прыгавору пасля ўваходжання яго ў законную сілу накіроўваецца ў неабходных выпадках судом, які вынес прыгавор, па месцы работы, вучобы або пражывання асуджанага.

Прыгавор, якім аб'яўлена грамадскае ганьбаванне, пасля ўваходжання ў законную сілу ў неабходных выпадках даводзіцца да ведама грамадскасці праз друк або іншым спосабам.

Артыкул 368. **Прадастаўленне сваякам спаткання з асуджаным і паведамленне ім аб накіраванні прыгавору да выканання**

Да накіравання прыгавору да выканання народны суддзя або старшыня суда абавязан прадаставіць блізкім сваякам асуджанага, які ўтрымліваецца пад вартай, па іх просьбе магчымасць спаткання з ім.

Пасля ўваходжання ў законную сілу прыгавору, якім асуджаны, што знаходзіцца пад вартай, прыгаворан да пазбаўлення волі або ссылкі, адміністрацыя месца зняволення абавязана паведаміць сям'і асуджанага аб тым, куды ён накіроўваецца для адбыцця пакарання.

Артыкул 369. **Адтэрміноўка выканання прыгавору**

Выкананне прыгавору аб асуджэнні асобы да пазбаўлення волі, ссылкі, высылкі або папраўчых работ без пазбаўлення волі можа быць адтэрмінавана пры наяўнасці адной з наступных падстаў:

1) цяжкай хваробы асуджанага, якая перашкаджае адбыванню пакарання, — да яго выздараўлення;

2) цяжарнасці асуджанай — на тэрмін не больш аднаго года пасля родаў;

3) калі неадкладнае адбыванне пакарання можа выклікаць асабліва цяжкія вынікі для асуджанага або яго сям'і з прычыны пажару ці іншых стыхійных бедстваў, цяжкай хваробы ці смерці адзінага працаздольнага члена сям'і або іншых выключных акалічнасцей — на тэрмін, устаноўлены судом, але не больш трох месяцаў.

Уплата штрафу можа быць адтэрмінавана або растэрмінавана на тэрмін да шасці месяцаў, калі неадкладная ўплата штрафу з'яўляецца немагчымай для асуджанага.

Артыкул 370. **Вызваленне ад адбывання пакарання па хваробе**

У выпадку, калі асоба, асуджаная да пазбаўлення волі, у час адбывання пакарання захварэла хранічнай псіхічнай або іншай цяжкай хваробай, якая перашкаджае адбыванню пакарання, суд па прадстаўленню адміністрацыі папраўча-працоўнай установы на падставе заключэння ўрачэбнай камісіі мае права вынесці вызначэнне аб яе вызваленні ад далейшага адбывання пакарання.

Пры вызваленні ад далейшага адбывання пакарання асуджанага, захварэўшага хранічнай псіхічнай хваробай, суд мае права ўжыць прымусовыя меры медыцынскага характару або перадаць яго на апекаванне органаў аховы здароўя.

Пры вырашэнні пытання аб вызваленні ад далейшага адбывання пакарання асоб, захварэўшых цяжкай хваробай, апрача асоб, захварэўшых псіхічнай хваробай, суд улічвае цяжкасць зробленага злачынства, асобу асуджанага і іншыя акалічнасці.

Артыкул 371. **Датэрміновае і ўмоўна-датэрміновае вызваленне ад пакарання і замена пакарання больш мяккім**

Датэрміновае і ўмоўна-датэрміновае вызваленне асуджанага, а таксама замена неадбытай часткі пакарання больш мяккім пакараннем у выпадках, прадугледжаных артыкуламі 51 і 52 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, праводзіцца судом па прадстаўленню Наглядальнай камісіі пры выканаўчым камітэце раённага, гарадскога Савета дэпутатаў працоўных па месцу адбывання пакарання, або па прадстаўленню адміністрацыі папраўча-працоўнай установы, узгодненаму з Наглядальнай камісіяй, або органа, на які ўскладзена выкананне прыгавору аб ссылцы і высылцы, а ў адносінах да непаўналетніх і па хадайніцтву Камісіі па справах непаўналетніх.

Вызваленне ад пакарання ў выглядзе пазбаўлення права займаць пэўныя пасады або займацца пэўнай дзейнасцю праводзіцца судом па хадайніцтву грамадскай арганізацыі, калектыву працоўных або асуджанага.

У выпадку адмовы суда ў датэрміновым або ўмоўна-датэрміновым вызваленні ад пакарання або замены неадбытай часткі пакарання больш мяккім пакараннем паўторны разгляд прадстаўленняў па гэтых пытаннях можа мець месца не раней

чым пасля сканчэння шасці месяцаў з дня вынясення вызначэння аб адмове.

Артыкул 372. Замена турэмнага зняволення адбываннем пакарання ў калоніі і адбывання пакарання ў калоніі турэмным зняволеннем

Замена турэмнага зняволення адбываннем пакарання ў папраўча-працоўнай калоніі, а таксама замена адбывання пакарання ў калоніі турэмным зняволеннем у выпадках, указаных у артыкуле 23 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, праводзіцца судом па прадстаўленню Наглядальнай камісіі пры выканаўчым камітэце раённага, гарадскога Савета дэпутатаў працоўных або па прадстаўленню адміністрацыі папраўча-працоўнай установы, узгодненаму з Наглядальнай камісіяй.

У выпадку адмовы суда ў замене турэмнага зняволення пазбаўленнем волі ў папраўча-працоўнай калоніі паўторны разгляд прадстаўлення па гэтаму пытанню можа мець месца не раней чым пасля сканчэння шасці месяцаў з дня вынясення вызначэння аб адмове.

Артыкул 373. Замена папраўчых работ і штрафу іншымі мерамі пакарання

Замена папраўчых работ штрафам або грамадскім ганьбаваннем у адносінах да асоб, прызнаных непрацаздольнымі, а таксама замена папраўчых работ па месцы работы папраўчымі работамі, адбываемымі ў іншых месцах, у раёне пражывання асуджанага або замена папраўчых работ пазбаўленнем волі, у адпаведнасці з артыкулам 28 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, праводзіцца судом па прадстаўленню органа, які ведае папраўчымі работамі.

Замена штрафу папраўчымі работамі праводзіцца судом у адпаведнасці з артыкулам 30 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

Артыкул 374. Залік часу знаходжання ў лячэбнай установе ў тэрмін адбывання пакарання

Калі асоба, адбываючая пакаранне ў выглядзе пазбаўлення волі, была змешчана ў лячэбную ўстанову, то час знаходжання ў ёй асуджанага залічваецца ў тэрмін адбывання пакарання.

Артыкул 375. **Выкананне прыгавору пры наяўнасці іншых нявыкананых прыгавораў**

У выпадку, калі ў адносінах да асуджанага ёсць некалькі не прыведзеных у выкананне прыгавораў, аб чым не было вядома суду, які пастанавіў апошні па часе прыгавор, гэты суд або аднайменны суд па месцы выканання прыгавору абавязан вынесці вызначэнне аб прымяненні да асуджанага пакарання па ўсіх указаных прыгаворах, кіруючыся артыкуламі 39 і 40 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР.

Артыкул 376. **Суды, якія вырашаюць пытанні, звязаныя з прывядзеннем прыгавору ў выкананне**

Пытанні аб адтэрміноўцы выканання прыгавору, аб непрывядзенні ў выкананне прыгавору, у адпаведнасці з артыкулам 47 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, аб замене штрафу і папраўчых работ без пазбаўлення волі іншымі мерамі пакарання ў выпадках, прадугледжаных артыкулам 373 гэтага Кодэкса, аб скарачэнні выпрабавальнага тэрміну пры ўмоўным асуджэнні, у адпаведнасці з артыкулам 43 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, аб змяненні або спыненні ўжывання да псіхічнахворых прымусовых мер медыцынскага характару, у адпаведнасці з артыкулам 57 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, аб прадоўжанні або спыненні прымусовага лячэння ў адносінах да алкаголікаў і наркаманаў, у адпаведнасці з артыкулам 59 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, а таксама ўсякія сумненні і няяснасці, узнікаючыя пры прывядзенні прыгавору ў выкананне, вырашаюцца судом, які пастанавіў прыгавор.

Калі прыгавор прыводзіцца ў выкананне па-за раёнам дзейнасці суда, які пастанавіў прыгавор, гэтыя пытанні вырашаюцца аднайменным судом, а пры адсутнасці ў раёне выканання прыгавору аднайменнага суда — вышэйстаячым судом. У гэтым выпадку копія вызначэння накіроўваецца суду, які пастанавіў прыгавор.

Пытанні аб вызваленні ад адбывання пакарання па хваробе, аб умоўна-датэрміновым або датэрміновым вызваленні ад пакарання, аб замене неадбытай часткі пакарання больш мяккім пакараннем, аб замене турэмнага зняволення адбываннем пакарання ў папраўча-працоўнай калоніі і адбывання пакарання ў папраўча-працоўнай калоніі турэмным зняволеннем вырашаюцца вызначэннем раённага (гарадскога) народнага суда па месцу адбывання пакарання, незалежна ад таго, якім судом быў вынесены прыгавор.

Артыкул 377. **Парадак вырашэння пытанняў, звязаных з выкананнем прыгавору**

Пытанні, звязаныя з выкананнем прыгавору, вырашаюцца судом у судовым пасяджэнні з удзелам пракурора.

У пасяджэнне, як правіла, выклікаецца асуджаны. Калі пытанне датычыць выканання прыгавору ў частцы грамадзянскага іску, выклікаецца таксама грамадзянскіісцец. Няяўка асуджанага або грамадзянскага істца не спыняе разгляду справы.

Пры вырашэнні судом пытання аб вызваленні асуджанага па хваробе або змяшчэнні яго ў бальніцу абавязкова прысутнасць прадстаўніка ўрачэбнай камісіі, якая дала заключэнне.

Пры разглядзе судом пытання аб умоўна-датэрміновым або датэрміновым вызваленні ад пакарання, аб замене неадбытай часткі пакарання больш мяккім, а таксама аб замене турэмнага зняволення адбываннем пакарання ў папраўча-працоўнай калоніі і адбывання пакарання ў папраўча-працоўнай калоніі турэмным зняволеннем выклікаецца прадстаўнік установы, на якую ўскладзена выкананне прыгавору, а таксама запрашаецца прадстаўнік Наглядальнай камісіі пры выканаўчым камітэце раённага, гарадскога Савета дэпутатаў працоўных.

У тых выпадках, калі справа разглядаецца судом па прадстаўленню Камісіі па справах непаўналетніх, суд паведамляе гэтай камісіі аб часе і месцы разгляду хадайніцтва.

Разгляд справы пачынаецца дакладам старшынствуючага, пасля чаго суд заслухоўвае асоб, якія з'явіліся ў пасяджэнне, і заключэнне пракурора. Затым суд ідзе на нараду для вынясення вызначэння.

Артыкул 378. **Разгляд судамі хадайніцтваў аб зняцці судзімасці**

Хадайніцтвы аб зняцці судзімасці, у адпаведнасці з артыкулам 54 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, разглядаюцца раённымі (гарадскімі) народнымі судамі па месцы пражывання асоб, адбыўшых пакаранне.

Суды разглядаюць пытанне аб зняцці судзімасці ў адносінах да асоб, асуджаных да пазбаўлення волі на тэрмін звыш дзесяці год, па хадайніцтву асобы, якая адбыла пакаранне, або па хадайніцтву грамадскіх арганізацый, а аб датэрміно-

вым зняцці судзімасці — па хадайніцтву грамадскіх арганізацый.

Хадайніцтвы разглядаюцца судом у адкрытым судовым пасяджэнні без выпатрабавання судовай справы, з выклікам асуджанага, з удзелам пракурора і, у неабходных выпадках, прадстаўніка грамадскай арганізацыі, якая ўзбудзіла хадайніцтва.

Разгляд хадайніцтваў аб зняцці судзімасці пачынаецца дакладам старшынствуючага, пасля чаго суд разглядае наяўныя дакументы, заслухоўвае выкліканых асоб і заключэнне пракурора.

Паўторнае хадайніцтва аб зняцці судзімасці можа быць узбуджана не раней як праз год з дня вынясення вызначэння аб адмове.

Артыкул 379. **Разгляд хадайніцтваў аб уключэнні часу адбывання папраўчых работ у працоўны стаж**

Хадайніцтвы аб уключэнні часу адбывання папраўчых работ у працоўны стаж, у адпаведнасці з артыкулам 27 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, разглядаюцца судом, які пастанавіў прыгавор, па правілах, выкладзеных у артыкуле 378 гэтага Кодэкса.

Хадайніцтвы аб уключэнні часу адбывання папраўчых работ у працоўны стаж могуць быць заяўлены на працягу года пасля адбывання папраўчых работ.

РАЗДЗЕЛ СЁМЫ

ПЕРАГЛЯД ПРЫГАВОРАЎ, ВЫЗНАЧЭННЯЎ І ПАСТАНОЎ, ШТО ЎВАЙШЛІ Ў ЗАКОННУЮ СІЛУ

ГЛАВА 33

ПЕРАГЛЯД СПРАВЫ Ў ПАРАДКУ СУДОВАГА НАГЛЯДУ

Артыкул 380. **Перагляд у парадку судовага нагляду ўвайшоўшых у законную сілу прыгавору, вызначэння і пастановы суда**

Перагляд у парадку судовага нагляду ўвайшоўшых у законную сілу прыгавору, вызначэння і пастановы суда дапус-

каецца толькі па пратэсту пракурора, старшыні суда і іх намеснікаў, пералічаных у гэтым артыкуле.

Пратэсты падаюць:

1) Генеральны Пракурор СССР—на прыгаворы, вызначэнні і пастановы любога суда Беларускай ССР;

2) Старшыня Вярхоўнага Суда СССР—на пастановы Пленума, а таксама на прыгаворы судовай калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР;

3) Намеснікі Генеральнага Пракурора СССР — на прыгаворы, вызначэнні і пастановы любога суда Беларускай ССР, за выключэннем пастаноў Пленума Вярхоўнага Суда Беларускай ССР;

4) Намеснікі Старшыні Вярхоўнага Суда СССР — на прыгаворы судовай калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР;

5) Пракурор Беларускай ССР, Старшыня Вярхоўнага Суда Беларускай ССР і іх намеснікі — на прыгаворы, вызначэнні і пастановы любога суда Беларускай ССР, за выключэннем пастаноў Пленума Вярхоўнага Суда Беларускай ССР;

6) Старшыня абласнога суда, пракурор вобласці — на прыгаворы і вызначэнні раённага (гарадскога) народнага суда і вызначэнні судовай калегіі па крымінальных справах абласнога суда, які разглядаў справу ў касацыйным парадку.

Пратэсты на прыгаворы ваенных трыбуналаў падаюцца ў парадку, устаноўленым артыкуламі 20 і 21 Палажэння аб ваенных трыбуналах.

Асоба, якая падала пратэст, мае права яго адклікаць. Пратэст, пададзены пракурорам, можа быць адкліканы вышэйстаячым пракурорам. Адкліканне пратэсту дапускаецца толькі да пачатку яго разгляду ў судовым пасяджэнні.

Артыкул 381. **Прыпыненне выканання прыгавору, вызначэння, пастановы суда**

У адпаведнасці з артыкулам 48 Асноў крымінальнага судаводства Саюза ССР і саюзных рэспублік, Генеральны Пракурор СССР, Старшыня Вярхоўнага Суда СССР, іх намеснікі, Галоўны ваенны пракурор і Старшыня Ваеннай калегіі Вярхоўнага Суда СССР, у адпаведнасці з іх кампетэнцыяй, маюць права прыпыніць да вырашэння справы ў парадку судовага нагляду выкананне апратэставанага прыгавору, вызначэння і пастановы суда.

Пракурор Беларускай ССР і Старшыня Вярхоўнага Суда Беларускай ССР маюць права прыпыніць да вырашэння

справы ў парадку судовага нагляду выкананне апратэставанага прыгавору, вызначэння і пастановы любога суда Беларускай ССР, апрача пастановы Пленума Вярхоўнага Суда Беларускай ССР.

Артыкул 382. Пратэст у парадку судовага нагляду на мяккасць пакарання, спыненне справы або апраўдальны прыгавор

Перагляд у парадку судовага нагляду абвінаваўчага прыгавору, вызначэння і пастановы суда па матывах мяккасці пакарання або неабходнасці прымянення да асуджанага закону аб больш цяжкім злачынстве, а таксама апраўдальнага прыгавору або вызначэння ці пастановы суда аб спыненні справы дапускаецца толькі на працягу года пасля ўваходжання іх у законную сілу.

Артыкул 383. Суды, якія разглядаюць справы па пратэстах у парадку нагляду

Прэзідыум абласнога суда разглядае справы па пратэстах на касацыйныя вызначэнні гэтага суда і на ўвайшоўшыя ў законную сілу прыгаворы раённых (гарадскіх) народных судоў.

Судовая калегія па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР разглядае справы па пратэстах на пастановы прэзідыумаў абласных судоў, а таксама прыгаворы і вызначэнні абласных судоў, калі яны не былі прадметам касацыйнага разгляду ў Вярхоўным Судзе Беларускай ССР.

Пленум Вярхоўнага Суда Беларускай ССР разглядае справы па пратэстах на прыгаворы і вызначэнні судовай калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР.

Апрача таго, прэзідыум абласнога суда разглядае пратэсты на вызначэнні раённых (гарадскіх) народных судоў і пастановы суддзяў гэтых судоў, якія ўвайшлі ў законную сілу.

Калі ў разглядзе данай справы ў судзе першай інстанцыі або ў касацыйнай інстанцыі прымала ўдзел большасць членаў прэзідыума абласнога суда, старшыня абласнога суда або пракурор вобласці, якія падалі пратэст, накіроўваюць справу адпаведна Старшыні Вярхоўнага Суда Беларускай ССР або Пракурору Беларускай ССР для абмеркавання пытання аб падачы пратэсту ў парадку судовага нагляду ў судовую калегію па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР.

У тых жа выпадках, калі такая справа павінна была быць разгледжана ў прэзідыуме абласнога суда па пратэсту Генеральнага Пракурора СССР, Старшыні Вярхоўнага Суда Беларускай ССР, Пракурора Беларускай ССР або іх намеснікаў, яна перадаецца на разгляд у парадку судовага нагляду ў судовую калегію па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР.

Артыкул 384. **Выпатрабаванне справы**

Асобы, указаныя ў артыкуле 380 гэтага Кодэкса, маюць права выпатрабаваць у межах сваёй кампетэнцыі любую крымінальную справу для вырашэння пытання аб прынясенні пратэсту на ўвайшоўшыя ў законную сілу прыгавор, вызначэнне або пастанову суда.

Права выпатрабавання справы з раённых (гарадскіх) народных судоў належыць таксама пракурорам раёнаў (гарадоў), якія ў неабходных выпадках уносяць вышэйстаячаму пракурору прадстаўленне аб падачы пратэсту ў парадку судовага нагляду.

Артыкул 385. **Прыняцце рашэння па выпатрабаванай справе**

Убачыўшы, што прыгавор, вызначэнне або пастанова суда па выпатрабаванай справе з'яўляецца незаконнай або неабгрунтаванай, асоба, указаная ў артыкуле 380 гэтага Кодэкса, падае пратэст і накіроўвае справу з пратэстам у адпаведную наглядную інстанцыю.

У выпадку, калі асоба, якая выпатрабавала справу, не выявіла ў ёй падстаў для падачы пратэсту, яна паведамляе аб гэтым асобе, установе або арганізацыі, па хадайніцтву якіх справа была выпатрабавана для праверкі, з указаннем матываў адмовы. Справа вяртаецца ў суд, з якога яна была выпатрабавана.

Артыкул 386. **Парадак разгляду справы па пратэсту**

Справа па пратэсту на ўвайшоўшыя ў законную сілу прыгавор, вызначэнне або пастанову разглядаецца нагляднай інстанцыяй у судовым пасяджэнні не пазней пятнаццаці сутак, а Пленумам Вярхоўнага Суда Беларускай ССР — не пазней месячнага тэрміну з моманту паступлення справы з пратэстам.

У разглядзе справы ў парадку судовага нагляду прымае ўдзел:

1) у прэзідыуме абласнога суда — пракурор вобласці;

2) у судовай калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР — пракурор, упаўнаважаны Пракурорам Беларускай ССР;

3) у Пленуме Вярхоўнага Суда Беларускай ССР — Пракурор Беларускай ССР або яго намеснік.

Суд, які разглядае справу ў парадку судовага нагляду, у неабходных выпадках мае права выклікаць у судовае пасяджэнне асуджанага.

Справа дакладваецца старшынёй суда або па яго назначэнню членам прэзідыума ці членам суда, які раней не ўдзельнічаў у разглядзе справы. Дакладчык выкладае акалічнасці справы, змест прыгавору, вызначэння і пастановы, змест пратэсту. Дакладчыку могуць быць зададзены пытанні. Калі ў судовым пасяджэнні ўдзельнічае асуджаны, то ён мае права пасля даклада суддзі даваць свае вусныя тлумачэнні.

Затым даецца слова пракурору для падтрымання пададзенага ім пратэсту або для дачы заключэння па пратэсту старшыні суда або яго намесніка, пасля чаго прэзідыум абласнога суда або Пленум Вярхоўнага Суда Беларускай ССР выносяць пастанову, а судовая калегія па крымінальных справах — вызначэнне, якія прымаюцца большасцю галасоў. Вызначэнне судовай калегіі па крымінальных справах складаецца ў дарадчым пакоі. Пры роўнасці галасоў пратэст, разгледжаны ў прэзідыуме абласнога суда або ў Пленуме Вярхоўнага Суда Беларускай ССР, лічыцца адхіленым.

Артыкул 387. **Вызначэнні і пастановы суда, які разглядае пратэст**

У выніку разгляду справы ў парадку нагляду суд можа:

1) пакінуць пратэст без задавальнення;

2) адмяніць прыгавор і ўсе наступныя судовыя вызначэнні і пастановы і спыніць справу судаводствам або перадаць яе на новае расследаванне ці новы судовы разгляд;

3) адмяніць касацыйнае вызначэнне, а таксама наступныя судовыя вызначэнні і пастановы, калі яны былі вынесены, і перадаць справу на новы касацыйны разгляд;

4) адмяніць вызначэнні і пастановы, вынесеныя ў парадку судовага нагляду, і пакінуць у сіле, са змяненнем або без змянення, прыгавор суда і касацыйнае вызначэнне;

5) унесці змяненні ў прыгавор, вызначэнне або пастанову суда.

Артыкул 388. **Падставы да адмены або змянення ўвайшоўшых у законную сілу прыгавору, вызначэння і пастановы суда**

Падставамі да адмены або змянення прыгавору пры разглядзе справы ў парадку судовага нагляду з'яўляюцца акалічнасці, указаныя ў артыкуле 350 гэтага Кодэкса.

Вызначэнні суда першай інстанцыі, пастановы суддзі, вызначэнні касацыйнай інстанцыі, вызначэнні і пастановы нагляднай інстанцыі павінны быць адменены або зменены, калі суд, які разглядае пратэст, прызнае, што гэтым вызначэннем або пастановай вынесена незаконнае або неабгрунтаванае рашэнне судом першай інстанцыі, беспадстаўна пакінуты без змянення, адменены або зменены вышэйстаячым судом ранейшыя вызначэнні, пастановы або прыгавор па справе, або калі пры разглядзе справы ў вышэйстаячым судзе былі дапушчаны парушэнні закону, якія зрабілі або маглі зрабіць уплыў на правільнасць вынесенага ім вызначэння ці пастановы.

Артыкул 389. **Межы правоў нагляднай інстанцыі**

Пры разглядзе пратэсту ў парадку судовага нагляду суд не звязан довадамі пратэсту і абавязан праверыць усё судаводства па справе ў поўным аб'ёме. Калі па справе асуджана некалькі асоб, а пратэст пададзен у адносінах да аднаго або часткі асуджаных, суд абавязан праверыць справу ў адносінах да ўсіх асуджаных.

Суд пры разглядзе справы ў парадку судовага нагляду можа змякчыць назначанае асуджанаму пакаранне або прымяніць закон аб менш цяжкім злачынстве, але не мае права ўзмацніць пакаранне, а таксама прымяніць закон аб больш цяжкім злачынстве.

Прызнаўшы няправільным апраўданне падсуднага або спыненне справы ў судзе першай ці касацыйнай інстанцыі, таксама як назначэнне асуджанаму пакарання, якое па сваёй мяккасці не адпавядае ўчыненаму, суд нагляднай інстанцыі мае права з захаваннем умоў, устаноўленых у артыкуле 382 гэтага Кодэкса, адмяніць прыгавор або вызначэнне і накіраваць справу для новага разгляду адпаведна ў суд першай ці касацыйнай інстанцыі.

Пры гэтым, вяртаючы справу ў суд першай інстанцыі, суд нагляднай інстанцыі павінен указаць стадыю, з якой справа вяртаецца на новы разгляд.

Калі неабгрунтаванае спыненне справы або незаконнае змякчэнне пакарання асуджанаму было дапушчана пры разглядзе справы ў парадку нагляду, вышэйстаячая наглядная інстанцыя мае права адмяніць вызначэнне або пастанову ніжэйстаячай нагляднай інстанцыі і пакінуць без змен прыгавор суда першай інстанцыі або вызначэнне касацыйнай інстанцыі.

У выпадку, калі па справе асуджана або апраўдана некалькі падсудных, суд не мае права адмяніць прыгавор, вызначэнне або пастанову ў частцы тых апраўданых або асуджаных, адносна якіх пратэст не ўносіцца, калі адмена прыгавору, вызначэння або пастановы пагаршае іх становішча.

Артыкул 390. **Абавязковасць указанняў суда, які разглядае справу ў парадку нагляду**

Указанні суда, які разглядае справу ў парадку судовага нагляду, абавязковыя пры дадатковым расследаванні і пры паўторным разглядзе справы судом.

Суд, які разглядае справу ў парадку судовага нагляду, не мае права ўстанаўліваць або лічыць даказанымі факты, якія не былі ўстаноўлены ў прыгаворы або адхілены ім, а таксама не мае права прадрашаць пытанні аб даказанасці або недаказанасці абвінавачання, аб дакладнасці або недакладнасці таго ці іншага доказу і аб перавагах адных доказаў перад іншымі, аб прымяненні судом першай інстанцыі таго ці іншага крымінальнага закону і аб меры пакарання.

Гэтак жа сама суд пры разглядзе справы ў парадку судовага нагляду, адмяняючы касацыйнае вызначэнне, не мае права прадрашаць вывады, якія могуць быць зроблены касацыйнай інстанцыяй пры паўторным разглядзе справы.

Артыкул 391. **Змест вызначэння або пастановы**

Пастанова, вынесеная пры разглядзе справы прэзідыумам абласнога суда, або вызначэнне судовай калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР у парадку судовага нагляду павінна адпавядаць патрабаванням артыкула 359 гэтага Кодэкса.

Вызначэнне падпісваецца ўсім складам суда, а пастанова — старшынствуючым у пасяджэнні прэзідыума.

Вызначэнне або пастанова суда далучаецца да справы разам з пратэстам.

Артыкул 392. **Разгляд справы пасля адмены першапачатковага прыгавору**

Пасля адмены першапачатковага прыгавору справа павінна быць разгледжана ў агульным парадку.

Узмацненне пакарання або прымяненне закону аб больш цяжкім злачынстве пры новым разглядзе справы судом першай інстанцыі дапускаецца толькі пры ўмове, калі першапачатковы прыгавор быў адменены ў парадку нагляду з-за мяккасці пакарання або ў сувязі з неабходнасцю прымянення закону аб больш цяжкім злачынстве, а таксама калі пры новым расследаванні справы пасля адмены прыгавору будуць устаноўлены акалічнасці, якія сведчаць аб учыненні абвінавачваемым больш цяжкага злачынства.

ГЛАВА 34

АДНАЎЛЕННЕ СПРАЎ ПА НОВААДКРЫТЫХ АКАЛІЧНАСЦЯХ

Артыкул 393. **Падставы аднаўлення спраў па новаадкрытых акалічнасцях**

Увайшоўшыя ў законную сілу прыгавор, вызначэнне і пастанова суда могуць быць адменены па новаадкрытых акалічнасцях.

Падставамі для аднаўлення крымінальнай справы па новаадкрытых акалічнасцях з'яўляюцца:

1) устаноўленая ўвайшоўшым у законную сілу прыгаворам суда заведамая ілжывасць паказанняў сведкі або заключэння эксперта, а таксама падложнасць рэчавых доказаў, пратаколаў следчых і судовых дзеянняў і іншых дакументаў або заведамая ілжывасць перакладу, якія выклікалі пастанаўленне неабгрунтаванага або незаконнага прыгавору;

2) устаноўленыя ўвайшоўшым у законную сілу прыгаворам суда злачынныя злоўжыванні суддзяў, дапушчаныя імі пры разглядзе данай справы;

3) устаноўленыя ўвайшоўшым у законную сілу прыгаворам суда злачынныя злоўжыванні асоб, якія праводзілі расследаванне па справе, выклікаўшыя пастанаўленне неабгрунтаванага і незаконнага прыгавору або вызначэння суда аб спыненні справы;

4) іншыя акалічнасці, невядомыя суду пры пастанаўленні

прыгавору або вызначэння, якія самі па сабе або разам з акалічнасцямі, раней устаноўленымі, даказваюць невінаватасць асуджанага або ўчыненне ім менш цяжкага ці больш цяжкага злачынства, чым тое, за якое ён асуджан, а таксама даказваюць вінаватасць апраўданага або асобы, адносна якой справа была спынена.

Пры немагчымасці вынесці прыгавор з-за сканчэння тэрмінаў даўнасці, выдання акта амністыі або з прычыны памілавання паасобных людзей, а таксама з прычыны смерці абвінавачваемага новаадкрытыя акалічнасці, указаныя ў пунктах 1—3 гэтага артыкула, устанаўліваюцца расследаваннем, якое праводзіцца ў парадку, прадугледжаным артыкулам 396 гэтага Кодэкса.

Артыкул 394. **Тэрміны аднаўлення спраў па новаадкрытых акалічнасцях**

Перагляд апраўдальнага прыгавору, вызначэння і пастановы суда аб спыненні справы, а таксама перагляд абвінаваўчага прыгавору, вызначэння і пастановы суда па матывах мяккасці пакарання або неабходнасці прымянення да асуджанага закону аб больш цяжкім злачынстве дапускаецца толькі на працягу тэрмінаў даўнасці прыцягнення да крымінальнай адказнасці, устаноўленых артыкулам 46 Крымінальнага кодэкса Беларускай ССР, і не пазней аднаго года з дня адкрыцця новых акалічнасцей.

Перагляд абвінаваўчага прыгавору па новаадкрытых акалічнасцях у карысць асуджанага тэрмінамі не абмежаван.

Смерць асуджанага не перашкаджае аднаўленню аб ім справы па новаадкрытых акалічнасцях з мэтай рэабілітацыі гэтага асуджанага.

Артыкул 395. **Узбуджэнне судаводства па новаадкрытых акалічнасцях**

Заявы грамадзян, паведамленні ўстаноў, прадпрыемстваў, арганізацый і службовых асоб аб новаадкрытых акалічнасцях накіроўваюцца пракурору.

Пры наяўнасці адной з падстаў, прадугледжаных артыкулам 393 гэтага Кодэкса, пракурор у межах сваёй кампетэнцыі выносіць пастанову аб узбуджэнні судаводства па новаадкрытых акалічнасцях і праводзіць расследаванне гэтых акалічнасцей або дае аб гэтым даручэнне следчаму. Пры расследа-

ванні новаадкрытых акалічнасцей могуць праводзіцца з захаваннем правіл гэтага Кодэкса допыты, агляды, экспертызы, выняцці і іншыя неабходныя следчыя дзеянні.

Калі пракурор не бачыць падстаў для ўзбуджэння судаводства па новаадкрытых акалічнасцях, ён адмаўляе ў гэтым сваёй матываванай пастановай. Пастанова пракурора павінна быць даведзена да ведама зацікаўленых асоб, устаноў, прадпрыемстваў або арганізацый, якія могуць абскардзіць яе вышэйстаячаму пракурору.

Артыкул 396. **Дзеянні пракурора пасля заканчэння расследавання новаадкрытых акалічнасцей**

Пасля заканчэння расследавання новаадкрытых акалічнасцей пры наяўнасці падстаў для аднаўлення справы пракурор накіроўвае справу з матэрыяламі расследавання і сваім заключэннем праз адпаведнага вышэйстаячага пракурора ў суд, кіруючыся пры гэтым правіламі артыкула 397 гэтага Кодэкса.

Пры адсутнасці падстаў да аднаўлення справы пракурор сваёй матываванай пастановай спыняе судаводства. Гэтая пастанова павінна быць даведзена да ведама зацікаўленых асоб, устаноў, прадпрыемстваў або арганізацый, якія могуць яе абскардзіць вышэйстаячаму пракурору.

Артыкул 397. **Вырашэнне судом пытання аб аднаўленні справы па новаадкрытых акалічнасцях**

Справы па новаадкрытых акалічнасцях аднаўляюцца:

1) у адносінах да прыгавораў і вызначэнняў раённых (гарадскіх) народных судоў—прэзідыумам абласнога суда;

2) у адносінах да прыгавораў, вызначэнняў і пастаноў абласных судоў — судовай калегіяй па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР;

3) у адносінах да прыгавораў, вызначэнняў і пастаноў Вярхоўнага Суда Беларускай ССР — Пленумам Вярхоўнага Суда Беларускай ССР.

Папярэдні разгляд справы ў касацыйным парадку або ў парадку судовага нагляду не перашкаджае яе разгляду ў той жа судовай інстанцыі ў парадку аднаўлення па новаадкрытых акалічнасцях.

Аднаўленне справы па новаадкрытых акалічнасцях праводзіцца ў судовым пасяджэнні па правілах, устаноўленых у артыкуле 386 гэтага Кодэкса.

Артыкул 398. **Вызначэнні і пастановы суда, які разглядае справу па новаадкрытых акалічнасцях**

Разгледзеўшы справу па новаадкрытых акалічнасцях, прэзідыум абласнога суда або Пленум Вярхоўнага Суда Беларускай ССР выносяць пастанову, а судовая калегія па крымінальных справах Вярхоўнага Суда Беларускай ССР — вызначэнне:

1) аб адмене прыгавору, вызначэння або пастановы суда і перадачы справы для правядзення новага расследавання або новага судовага разбору;

2) аб адмене прыгавору, вызначэння або пастановы суда і аб спыненні справы;

3) аб адхіленні заключэння пракурора.

Артыкул 399. **Судаводства пасля аднаўлення справы па новаадкрытых акалічнасцях**

Папярэдняе расследаванне і судовы разбор пасля аднаўлення справы ў сувязі з адменай прыгавору па новаадкрытых акалічнасцях, а таксама абскарджанне новавынесенага прыгавору праводзіцца на агульных падставах.

Пры судовым разборы справы, па якой быў адменены прыгавор у сувязі з новаадкрытымі акалічнасцямі, суд першай інстанцыі не звязан размерамі пакарання, назначанага па адмененаму прыгавору.

АЛФАВІТНА-ПРАДМЕТНЫ УКАЗАЛЬНІК ДА КРЫМІНАЛЬНА-ПРАЦЭСУАЛЬНАГА КОДЭКСА БЕЛАРУСКАЙ ССР

А

Абарона, абаронца — забеспячэнне абвінавачваемаму права на А. — 14; удзел А. у крымінальным судаводстве — 49; запрашэнне, назначэнне і замена А. — 50; абавязковы ўдзел А. — 51; адмова ад А. — 52; абавязкі і правы А. —53; пры правядзенні дазнання А. не ўдзельнічае—117; права абвінавачваемага на азнаямленне з матэрыяламі справы з дапамогай А. — 200; правы А. пры азнаямленні з усімі матэрыяламі справы — 202; хадайніцтвы А. аб дапаўненні папярэдняга следства—204; вырашэнне пытання аб удзеле А. пры адданні пад суд—230; удзел А. у судовым разборы — 248; вынікі няяўкі А. у судовае пасяджэнне — 250; абавязковая прысутнасць А. пры абвяшчэнні прыгавору — 262; паведамленне А. аб разглядзе справы аб асобе, якая знаходзіцца ў стане поўнай адсутнасці памяці, — 327; вынікі разгляду справы без удзелу А., калі па закону яго ўдзел абавязковы — 353.

Абвінаваўчае заключэнне — 198, 205; дадатак да А. з. — 206; накіраванне справы пракурору пасля падпісання А. з. — 207; пытанні, што падлягаюць вырашэнню пракурорам па справе, якая паступіла з А. з., — 213; рашэнне пракурора па справе, якая паступіла з А. з., — 214, 215; абавязковы разгляд справы ў распарадчым пасяджэнні ў выпадку нязгоды суддзі з вывадамі А. з. — 223; праверка правільнасці складання А. з. пры адданні пад суд — 224; уручэнне копіі А. з. падсуднаму — 239; абвяшчэнне А. з. — 279.

Абвінавачанне — права абвінавачваемага ведаць, у чым ён абвінавачваецца, і даваць тлумачэнні па прад'яўленаму яму А. — 48; удзел у справе абаронцы з моманту прад'яўлення А. — 49; падтрыманне А. пацярпеўшым — 54; падтрыманне А. пракурорам — 106; прад'яўленне А. — 142, 147; змяненне або дапаўненне А. — 155; змяненне А. пры зацвярджэнні абвінаваўчага заключэння пракурорам — 215; змяненне А. у распарадчым пасяджэнні — 229; адмова пракурора ад А. — 247; змяненне А. у судзе — 254; растлумачэнне падсуднаму сутнасці А. — 279.

Абвінавачваемы — недапушчальнасць прыцягнення ў якасці А. інакш, як на падставах і ў парадку, устаноўленых законам, — 4; смерць А. і прымірэнне з пацярпеўшым з'яўляюцца падставай да спынення спраў

прыватнага абвінавачання; недапушчальнасць спынення справы прыватнага абвінавачання, калі А. супраць гэтага пярэчыць, — 5; уручэнне А. следчых і судовых дакументаў у перакладзе на яго родную мову — 12; забеспячэнне А. права на абарону — 14; забарона дамагацца паказанняў А. шляхам насілля, пагроз і іншых незаконных мер — 15; правы А. — 48; права А. адмовіцца ад абаронцы — 52; паказанні А.—71; абавязковасць правядзення экспертызы для вызначэння псіхічнага стану і ўзросту А. — 75; паведамленне аб узяцці А. пад варту — 94; абавязковасць задавальнення хадайніцтваў А., якія маюць значэнне для справы, — 128; прыцягненне ў якасці А. — 142; пастанова аб прыцягненні ў якасці А. — 143; парадак выкліку А. — 144; абавязковасць яўкі А. — 145; прывод А. — 146; растлумачэнне А. яго правоў на папярэднім следстве — 148; парадак допыту А. — 149; пратакол допыту А. — 152; уласнаручны запіс А. сваіх паказанняў — 153; адхіленне А. ад пасады — 154; азнаямленне А. з пастановай аб назначэнні экспертызы — 183; правы А. пры назначэнні і правядзенні экспертызы — 184; змяшчэнне А. у медыцынскую ўстанову — 187; прад'яўленне А. заключэння эксперта — 192; пошукі А. — 195; меры да ўстанаўлення асобы, якая падлягае прыцягненню ў якасці А., — 196; азнаямленне А. з матэрыяламі справы — 200; хадайніцтвы А. аб дапаўненні папярэдняга следства — 204; адданне А. пад суд — 228, 229.

Абласны суд — ажыццяўленне нагляду за судовай дзейнасцю раённых (гарадскіх) народных судоў — 17; склад судовай калегіі па крымінальных справах А. с. — 23; падсуднасць — 32; гл. Прэзідыум абласнога суда. Суд.

Абскарджанне — гл. Скаргі. Касацыйная скарга. Прыватная скарга.

Аб'яднанне спраў — 108, 126.

Агледжанне — парадак правядзення — 180; пратакол А. — 181.

Агляд — падставы для правядзення А. — 177; парадак правядзення А. — 178; А. трупа — 179; пратакол А. — 181; А. рэчавых доказаў на судзе — 294; А. мясцовасці і памяшкання судом у прысутнасці ўдзельнікаў судовага разбору — 296.

Адвакат — 49; аплата працы А., які выступаў па назначэнню, — 325; гл. Абаронца.

Адвод — агульныя палажэнні — 16; А. суддзі — 27—30; А. пракурора — 42; А. следчага і асобы, якая праводзіць дазнанне, — 47; А. эксперта — 74; А. перакладчыка — 131; растлумачэнне ўдзельнікам судовага разбору права А. — 273.

Адданне пад суд — 223—225, 228—230, 232.

Адкладанне справы — 246, 250, 251, 253, 257, 278.

Адмова — ва ўзбуджэнні крымінальнай справы — 111; А. следчага ў задавальненні хадайніцтваў — 128, 199; сведчанне факту адмовы ад падпісання пратакола следчага дзеяння — 139; папярэджанне сведкі аб адказнасці за А. ад дачы паказанняў — 158, 162, 285; А. ад выдачы прадметаў і дакументаў пры правядзенні выняцця — 169; А. абвінавачваемага ад азнаямлення з матэрыяламі справы — 203; А. у задавальненні хадайніцтваў пры вырашэнні пытання аб адданні пад суд — 225; абвяшчэнне паказанняў падсуднага ў выпадку яго А. ад дачы паказанняў — 284; А. у задавальненні грамадзянскага іску пры пастанаўленні прыгавору — 312; А. у датэрміновым і ўмоўна-датэрміновым вызваленні ад пакарання — 371; А. у замене турэмнага зняволення адбываннем пакарання ў папраўча-працоўнай калоніі — 372; А. у хадайніцтве аб зняцці судзімасці — 378; А. у хадайніцтве аб уключэнні часу

адбывання папраўчых работ у працоўны стаж — 379; А. пракурора ва ўзбуджэнні крымінальнай справы па новаадкрытых акалічнасцях — 395.

Аднаўленне спраў — А. спыненай справы — 210; А. с. у адносінах да асобы, якая выздаравела пасля ўжывання да яе прымусовых мер медыцынскага характару, — 333; А. с. па новаадкрытых акалічнасцях — 393—398; судаводства пасля А. с. па новаадкрытых акалічнасцях — 399.

Адтэрміноўка — выкананне вызначэння аб накладанні грашовага спагнання — 267; А. выканання прыгавору — 369.

Амністыя — 5, 393.

Апазнанне — прад'яўленне для А. — 163, 164; пратакол прад'яўлення для А. — 165.

Арышт — 7; узяцце пад варту — 91; тэрміны ўтрымання пад вартай — 92; меры апекі дзяцей і ахова маёмасці ўзятага пад варту — 93; паведамленне аб узяцці абвінавачваемага пад варту — 94; спатканне з арыштаваным — 95; вызваленне падсуднага з-пад варты — 323, 362; гл. Меры стрымання.

Арышт маёмасці — накладанне А. на маёмасць — 174; пратакол накладання А. на маёмасць — 175, 176; меры забеспячэння грамадзянскага іску і канфіскацыі маёмасці — 235; забеспячэнне грамадзянскага іску — 313.

Асабістае паручыцельства — гл. Паручыцелі.

Асоба, якая праводзіць дазнанне, — абавязак усебакова, поўна і аб'ектыўна даследаваць акалічнасці справы — 15; адвод — 47; абавязак растлумачэння правоў асобам, якія ўдзельнічаюць у справе, і забеспячэнне ажыццяўлення іх — 60; гл. Дазнанне.

Асобая думка суддзі — 309.

Асуджаны — 48; паведамленне суда, які вынес прыгавор, аб месцы адбывання пакарання А. — 367; прадастаўленне сваякам спаткання з А.—368; выклік А. пры вырашэнні пытанняў, звязаных з выкананнем прыгавору, — 377.

Асобнае даручэнне — судоў, пракурораў, следчых і органаў дазнання адпаведным органам іншых саюзных рэспублік і замежных дзяржаў — 19, 20; выкананне А. д. следчым або органам дазнання іншага раёна — 127.

В

Ваеннаслужачыя — ужыванне меры стрымання ў адносінах да В. — 84; назіранне камандавання воінскай часці за абвінавачваемым, які з'яўляецца В., — 96.

Ваенныя трыбуналы — падсуднасць — 34; парадак касацыйнага абскарджання і апратэставання прыгавораў В. т. — 335; пратэсты на прыгаворы В. т. — 380.

Вобыск — падставы для правядзення В. — 167; асобы, якія прысутнічаюць пры В., — 168; парадак правядзення В. — 169; адабранне прадметаў і дакументаў пры В. — 170; асабісты В. — 171; правядзенне В. у памяшканнях дыпламатычных прадстаўніцтваў — 172; пратакол В. — 175, 176.

Вочная стаўка — парадак В. с. — 162.

Выдзяленне справы — 126, 255, 256.

Вызначэнне — суда аб прызнанні асобы пацярпеўшым, грамадзянскім істцом або грамадзянскім адказчыкам — 58; В. аб ужыванні меры стрымання — 87; В. суда аб узбуджэнні справы — 110; В. распарадчага пасяджэння — 231; змест В. распарадчага пасяджэння — 232; В. распарадчага пасяджэння аб прыпыненні або накіраванні справы па падсуднасці — 233; В. аб пошуках падсуднага — 257; парадак вынясення В.

у судовым пасяджэнні — 261; В. аб накладанні штрафу — 263; В. аб мерах апекі дзяцей і ахове маёмасці асуджанага — 320; абскарджанне і апратэставанне В. першай інстанцыі — 340; В. касацыйнай інстанцыі — 347; змест касацыйнага В. — 359; зварот да выканання В. касацыйнай інстанцыі — 362; уваходжанне В. у законную сілу і прывядзенне ў выкананне — 365; абавязковасць В. суда — 366; парадак накіравання да выканання В. суда — 367; В. нагляднай інстанцыі — 387; змест В. нагляднай інстанцыі — 391; В. суда, які разглядае справу па новаадкрытых акалічнасцях, — 398.

Выкананне прыгавору — 364, 366, 367; адтэрміноўка В. п. — 369; залік часу знаходжання ў лячэбнай установе ў тэрмін адбыцця пакарання — 374; В. п. пры наяўнасці іншых нявыкананых прыгавораў — 375; суды, якія вырашаюць пытанні, звязаныя з прывядзеннем у В. п., — 376; парадак вырашэння пытанняў, звязаных з В. п., — 377; прыпыненне В. п. — 381.

Выклік — абвінавачваемага — 144; сведкі — 156; пацярпеўшага — 161; В. асоб у судовае пасяджэнне — 230, 240.

Вынясенне прыгавору — гл. Прыгавор.

Выняцце — падставы для правядзення В. — 166; асобы, якія прысутнічаюць пры В., — 168; парадак правядзення В. — 169; адабранне прадметаў і дакументаў пры В. — 170; правядзенне В. у памяшканнях дыпламатычных прадстаўніцтваў — 172; В. паштова-тэлеграфнай карэспандэнцыі — 173; пратакол В. — 175, 176.

Вярхоўны Суд БССР — нагляд за судовай дзейнасцю судовых органаў БССР — 17; склад судовай калегіі па крымінальных справах — 23; падсуднасць — 33; прыгаворы Вярхоўнага Суда БССР касацыйнаму абскарджанню і апратэставанню не падлягаюць — 334; перагляд спраў у парадку судовага нагляду — 383.

Вярхоўны Суд СССР — нагляд за судовай дзейнасцю — 17.

Г

Глуханямыя — абавязковы ўдзел абаронцы — 51, 129.

Грамадзянства — дзеянне крымінальна-працэсуальнага закону ў адносінах да грамадзян замежных дзяржаў і асоб без Г. — 21.

Грамадзяне замежных дзяржаў — дзеянне крымінальна-працэсуальнага закону ў адносінах да грамадзян замежных дзяржаў — 21.

Грамадзянскі адказчык — правы — 57; прадстаўнікі Г. а. — 59; абавязковасць задавальнення хадайніцтваў Г. а., якія маюць значэнне для справы, — 128; прыцягненне ў якасці Г. а. — 135; азнаямленне Г. а. з матэрыяламі справы — 199; азнаямленне Г. а. з матэрыяламі дадатковага следства — 204; забеспячэнне магчымасці азнаямлення з матэрыяламі справы — 238; вынікі няяўкі Г. а. у судовае пасяджэнне — 252; растлумачэнне Г. а. правоў у судовым пасяджэнні — 275.

Грамадзянскі іск — 56; меры забеспячэння Г. і. у распарадчым пасяджэнні — 235; права пракурора падтрымаць Г. і. — 247, 252; вырашэнне Г. і. пры пастанаўленні прыгавору — 304, 312; забеспячэнне Г. і. да ўваходжання прыгавору ў законную сілу — 313, 319.

Грамадзянскі істец — правы і абавязкі — 55; прадстаўнікі Г. і. — 59; абавязковасць задавальнення хадайніцтваў Г. і., якія маюць значэнне для справы, — 128; прызнанне Г. і. — 134; азнаямленне Г. і. з матэрыяламі справы — 199; азнаямленне Г. і. з матэрыяламі дадатковага следства — 204; забеспячэнне магчымасці азнаямлення з матэрыяламі справы — 238; вынікі няяўкі Г. і. у судовае пасяджэнне — 252; растлумачэнне Г. і. правоў у судовым пасяджэнні — 275.

Грамадскасць — накіраванне матэрыялаў без узбуджэння справы для ўжывання мер грамадскага ўздзеяння — 6; паручыцельства грамадскай арганізацыі або калектыву працоўных — 90; адмова ва ўзбуджэнні крымінальнай справы і накіраванне заявы або паведамлення на разгляд грамадскай арганізацыі, таварыскаму суду, калектыву працоўных—111; прыцягненне Г. да раскрыцця злачынстваў — 124; ужыванне мер грамадскага ўздзеяння да перакладчыка пры ўхіленні яго ад выканання сваіх абавязкаў — 129; прыпыненне спраў у сувязі з перадачай на разгляд Г. — 208; паведамленне следчага аб спыненні справы для ўжывання мер грамадскага ўздзеяння — 209; вырашэнне пытання аб допуску грамадскага абвінаваўцы або грамадскага абаронцы — 230; паведамленне суда аб спыненні справы для ўжывання мер грамадскага ўздзеяння — 236; азнаямленне прадстаўніка Г. з матэрыяламі справы — 238; удзел грамадскіх абвінаваўцаў і грамадскіх абаронцаў у судовым разборы — 249; вынікі няяўкі грамадскага абвінаваўцы і грамадскага абаронцы — 250; перадача ўмоўна асуджанага Г. для перавыхавання і выпраўлення — 305; прыватнае вызначэнне суда ў адрас грамадскіх арганізацый — 321; накіраванне копіі прыгавору Г. — 367; хадайніцтвы Г. аб вызваленні ад пакарання ў выглядзе пазбаўлення права займаць пэўныя пасады — 371; разгляд хадайніцтваў Г. аб зняцці судзімасці — 378; разгляд хадайніцтваў Г. аб уключэнні часу адбывання папраўчых работ у працоўны стаж — 379.

Грамадскі абвінаваўца і грамадскі абаронца — вырашэнне ў распарадчым пасяджэнні пытання аб допуску Г. а. і Г. а. — 230; удзел Г. а. і Г. а. у судовым разборы — 249; вынікі няяўкі Г. а. і Г. а. — 250; меры, што ўжываюцца ў адносінах да Г. а. і Г. а., якія парушаюць парадак у судовым пасяджэнні, — 263; растлумачэнне Г. а. і Г. а. права адводу — 273; вырашэнне судом хадайніцтваў, заяўленых Г. а. і Г. а., — 277; удзел Г. а. і Г. а. у судовым следстве — 280—297; удзел Г. а. і Г. а. у судовых спрэчках — 298; указанне ў прыгаворы на ўдзел у судовым разборы Г. а. і Г. а. — 315.

Грашовае спагнанне — накладанне Г. с. на паручыцеляў — 89; накладанне Г. с. на перакладчыка — 129; парадак накладання Г. с. — 267.

Грошы — накладанне арышту на грашовыя ўклады — 174; указанне ў прыгаворы суда аб адабранні ў асуджанага Г., нажытых злачынным шляхам, — 319; гл. Рэчавыя доказы.

Д

Дадатковае расследаванне — права пракурора вярнуць справу на Д. р. — 211; вяртанне справы на Д. р. са стадыі аддання пад суд — 228, 234; накіраванне справы на Д. р. са стадыі судовага разбору — 258, 310.

Дазнанне — абавязак узбуджэння крымінальнай справы і раскрыцця злачынства — 3; асобы, якія праводзяць Д., — 45; паўнамоцтвы органа Д. — 46; абавязак выяўляць прычыны і ўмовы ўчынення злачынства і прымаць меры да іх ліквідацыі — 62; органы Д. — 115; дзейнасць органаў Д. па справах, па якіх праваздзенне папярэдняга следства абавязкова, — 116; дзейнасць органаў Д. па справах, па якіх правядзенне папярэдняга следства не абавязкова, — 117; тэрмін правядзення Д.—118; сканчэнне або прыпыненне Д. — 121; абскарджанне дзеянняў органаў Д. — 218—220; гл. Асоба, якая праводзіць дазнанне. Папярэдняе следства.

Дакументы — 83; выняцце Д. — 166; адабранне Д. пры выняцці і вобыску — 170; выкарыстанне сведкамі пісьмовых заметак і Д. — 287; абвя-

шчэнне Д. на судовым пасяджэнні — 295; падложнасць Д., як падстава для аднаўлення справы — 393.
Датэрміновае вызваленне — 371.
Даўнасць — спыненне справы з прычыны заканчэння тэрмінаў Д. — 5; спыненне прыпыненай справы з прычыны заканчэння тэрмінаў Д. — 194, 393.
Дзяржаўная пошліна — вызваленне ад Д. п. грамадзянскага іску ў крымінальнай справе — 56.
Дзяржаўная тайна — захаванне Д. т. пры разборы спраў — 13; вынясце дакументаў, маючых звесткі, якія з'яўляюцца Д. т., — 166.
Дзяржаўныя злачынствы — падсуднасць спраў аб Д. з. — 32; папярэдняе следства па справах аб Д. з. — 122, 123.
Доказы — акалічнасці, якія падлягаюць даказванню па крымінальнай справе, — 61; віды Д. — 63; збіранне Д. — 64; ацэнка Д. — 65; паказанні сведкі — 68; паказанні пацярпеўшага — 69; паказанні падазраваемага — 70; паказанні абвінавачваемага — 71; заключэнне эксперта — 76; рэчавыя Д. — 78; пратаколы следчых і судовых дзеянняў—82; дакументы — 83; вырашэнне хадайніцтваў аб выпатрабаванні дадатковых Д. пры аддачы пад суд — 225; адкладанне справы для прадстаўлення новых Д. — 257; падложнасць Д. як падстава для аднаўлення справы — 393.
Допыт — абвінавачваемага — 149; удзел педагога ў Д. непаўналетняга абвінавачваемага — 150; месца Д. сведкі — 157; парадак Д. сведкі—158; Д. непаўналетняга сведкі — 159; пратакол Д. сведкі — 160; Д. пацярпеўшага — 161; Д. эксперта — 191; Д. падсуднага — 281; Д. сведкі ў судовым пасяджэнні — 286, 288; Д. пацярпеўшага ў судовым пасяджэнні — 290; Д. эксперта ў судовым пасяджэнні — 292.
Дыпламатычная недатыкальнасць — дзеянне крымінальна-працэсуальнага закону ў адносінах да асоб, якія карыстаюцца правам Д. н., — 21; правядзенне вобыску і вынясця ў памяшканнях Д. прадстаўніцтваў — 172.

З

Завочны разгляд справы — 245.
Закон — крымінальна-працэсуальны — 1; незалежнасць суддзяў і падпарадкаванне іх толькі З. — 11; нагляд за дакладным выкананнем З.—18; дзеянне крымінальна-працэсуальнага З. у адносінах да грамадзян замежных дзяржаў і асоб без грамадзянства — 21; ужыванне крымінальнага З. аб менш цяжкім злачынстве — 229; вынікі няправільнага ўжывання крымінальнага З. — 350; істотнае парушэнне крымінальна-працэсуальнага З. — 353; панясце няправільнага ўжывання крымінальнага З. — 354.
Залік папярэдняга заключэння — 317.
Замежныя судова-следчыя ўстановы — парадак сувязі судоў, пракурораў, следчых і органаў дазнання з адпаведнымі ўстановамі замежных дзяржаў — 20.
Затрыманне — падазраваемага ва ўчыненні злачынства — 119.
Заявы — З. і паведамленні аб злачынстве — 107; абавязковасць разгляду З. і паведамленняў аб злачынстве — 108; накіраванне З. або паведамленняў па падследнасці або падсуднасці — 112.
Звальненне з пасады — абвінавачваемага — 154.
Зняволенне — гл. Арышт.
Зняцце судзімасці — 378.

І

Ілжывы данос — 107.

К

Калонія папраўча-працоўная — замена турэмнага зняволення адбываннем пакарання ў К. і адбывання пакарання ў К. турэмным зняволеннем — 372.

Камісіі па справах непаўналетніх — умоўна-датэрміновае вызваленне па хадайніцтву К. — 371.

Канфіскацыя маёмасці — К. рэчавых доказаў — 81; забеспячэнне кампенсацыі матэрыяльных страт, нанесеных злачынствам, і выкананне прыгавору ў частцы К. м. — 136; меры забеспячэння К. м. — 235.

Карэспандэнцыя — гл. Пошта.

Касацыйнае вызначэнне — гл. Вызначэнне.

Касацыйная скарга — права К. абскарджання прыгавору — 334; парадак К. абскарджання — 335; паведамленні аб пададзеных К. с. — 336; тэрмін падачы К. с. на прыгавор — 337; аднаўленне тэрміну на К. абскарджанне — 338; вынікі падачы К. с. — 339; разгляд спраў па К. с. —341—363.

Касацыйны пратэст — гл. Пратэст.

Каштоўнасці — гл. Рэчавыя доказы.

М

Маёмасць — ахова М. асобы, якая ўзята пад варту, — 93; забеспячэнне кампенсацыі матэрыяльных страт, нанесеных злачынствам, і выкананне прыгавору ў частцы канфіскацыі М. — 136; меры па ахове М. асуджанага — 320; гл. Арышт маёмасці.

Медалі — гл. Ордэны і медалі.

Медыцынскае агледжанне — 180; гл. Урач. Агледжанне.

Меры пакарання — вызначэнне М. п. пры пастанаўленні прыгавору — 304, 317; недапушчальнасць узмацнення пакарання асуджанаму — 348; П., не адпавядаючае цяжкасці злачынства і асобе асуджанага, — 355; выпадкі магчымага ўзмацнення П. пры паўторным разглядзе справы—361; вызваленне ад адбывання П. па хваробе — 370; замена турэмнага зняволення адбываннем П. у калоніі і адбывання П. у калоніі турэмным зняволеннем — 372; замена папраўчых работ і штрафу іншымі М. п. — 373; залік часу знаходжання ў лячэбнай установе ў тэрмін адбывання П. — 374.

Меры стрымання — агульныя палажэнні аб ужыванні М. с. — 84; ужыванне М. с. да прад'яўлення абвінавачання — 85; акалічнасці, якія ўлічваюцца пры абранні М. с., — 86; пастанова і вызначэнне аб ужыванні М. с. — 87; падпіска аб нявыездзе — 88; асабістае паручыцельства — 89; паручыцельства грамадскай арганізацыі або калектыву працоўных — 90; узяцце пад варту — 91; назіранне камандавання воінскай часці — 96; аддача непаўналетніх пад нагляд — 97; адмена або змяненне М. с. — 98; затрыманне падазраваемага ва ўчыненні злачынства — 119; М. с. у адносінах да абвінавачваемага, якога шукаюць,—195; змяненне М. с. пракурорам пры зацверджанні абвінаваўчага заключэння — 216; абавязковы разгляд справы ў распарадчым пасяджэнні ў выпадку неабходнасці змянення М. с. — 223; вырашэнне пытання аб правільнасці выбрання М. с. пры адданні пад суд — 224;

ужыванне М. с. да асобы, у адносінах да якой узбуджана справа ў судовым пасяджэнні, — 256; вырашэнне пытання аб М. с. у судовым пасяджэнні — 260; вырашэнне пытання аб М. с. пры пастанаўленні прыгавору — 304, 317, 318.
Міліцыя — 115; гл. Дазнанне.
Мова судаводства — 12.

Н

Нагляд пракурорскі — 18; Н. пракурора за законнасцю ўзбуджэння крымінальнай справы — 114; Н. пракурора за выкананнем законаў пры правядзенні дазнання і папярэдняга следства — 211; Н. пракурора за законнасцю выканання прыгавораў — 364.
Нагляд судовы — 17; накіраванне справы з асобай думкай суддзі старшыні вышэйстаячага суда для прынясення пратэсту ў парадку Н. — 309; асобы, якім прадастаўлена права прынясення пратэстаў у парадку Н., — 380; суды, якія разглядаюць справы па пратэстах у парадку Н., — 383; выпатрабаванне спраў у парадку Н. — 384; прыняцце рашэння па выпатрабаванай справе ў парадку Н. — 385; разгляд справы ў парадку Н. — 386—388; межы правоў наглядная інстанцыі — 389; абавязковасць указанняў суда, які разглядае справу ў парадку Н., — 390.
Наглядальная камісія — прадстаўленне Н. к. аб датэрміновым вызваленні — 371; прадстаўленне Н. к. аб замене турэмнага зняволення адбываннем пакарання ў калоніі і адбывання пакарання ў калоніі турэмным зняволеннем — 372.
Нарада суддзяў — вынясенне вызначэння распарадчага пасяджэння—227; парадак вынясення вызначэнняў у судовым пасяджэнні — 261; уход суда на нараду для пастанаўлення прыгавору — 300; тайна Н. с.—303; пытанні, якія вырашаюцца судом пры пастанаўленні прыгавору, — 304; парадак Н. с. — 308; асобая думка суддзі — 309; уход суддзяў на нараду для вынясення касацыйнага вызначэння — 346; вынікі парушэння тайны Н. с. пры пастанаўленні прыгавору — 353; Н. с. пры складзе вызначэння нагляднай інстанцыі — 386.
Народны засядацель — удзел Н. з. і калегіяльнасць у разглядзе спраў—10; незалежнасць суддзяў і падпарадкаванне іх толькі закону — 11; адвод Н. з. — 16; удзел у разглядзе крымінальнай справы Н. з., выбраных у склад данага суда, — 24; запасны Н. з. — 26; удзел Н. з. у распарадчым пасяджэнні — 226; адвод запаснаму Н. з. — 273.
Непаўналетнія — акалічнасці, якія выключаюць судаводства па крымінальнай справе ў адносінах да Н., — 5; удзел абаронцы ў справах аб злачынствах Н. — 49; ужыванне меры стрымання ў адносінах да Н. — 84; утрыманне Н., якія падвергнуты затрыманню або папярэдняму зняволенню, — 91; меры апекі дзяцей узятага пад варту — 93; аддание Н. пад нагляд — 97; абавязковасць правядзення папярэдняга следства па справах аб злачынствах Н. — 123; удзел педагога ў допыце Н. абвінавачваемага — 150; акалічнасці, якія падлягаюць выяўленню па справах Н., — 151; парадак допыту Н. сведкі следчым — 158, 159; азнаямленне законнага прадстаўніка Н. абвінавачваемага з матэрыяламі справы — 201; удзел законных прадстаўнікоў Н. падсуднага ў судовым пасяджэнні — 282; удзел у судовым пасяджэнні прадстаўнікоў навучальна-выхаваўчых устаноў і грамадскіх арганізацый — 283; допыт Н. сведкі ў судовым пасяджэнні — 288; ужыванне судом да Н. прыму-

совых мер выхаваўчага характару — 307; меры апекі дзяцей асуджанага да пазбаўлення волі — 320.
Нямыя — гл. Глуханямыя.
Няяўка — сведкі — 67; эксперта — 73; перакладчыка—129; падсуднага—245; вынікі Н. падсуднага — 246; вынікі Н. пракурора, грамадскага абвінаваўцы, абаронцы, грамадскага абаронцы — 250; вынікі Н. пацярпеўшага — 251; вынікі Н. грамадзянскага істца або грамадзянскага адказчыка — 252; вынікі Н. перакладчыка — 253; вырашэнне пытання аб магчымасці разгляду справы ў выпадку Н. якой-небудзь з асоб, што ўдзельнічаюць у справе, — 278.

О

Ордэны і медалі — прадстаўленне аб пазбаўленні падсуднага О. і м. — 317.

П

Падазраваемы — паказанні — 70; ужыванне ў адносінах да П. меры стрымання — 85; затрыманне асобы, П. ва ўчыненні злачынства, — 119; выклік і допыт П. — 120; задавальненне хадайніцтваў П., якія маюць значэнне для справы, — 128; змяшчэнне П. у медыцынскую ўстанову — 187.
Падпіска — аб нявыездзе — 88; П. сведкі аб адказнасці за дачу ілжывых паказанняў — 285.
Падследнасць — накіраванне заявы або паведамлення па П. — 112.
Падсуднасць — раённага (гарадскога) народнага суда — 31; абласнога суда — 32; Вярхоўнага Суда БССР — 33; ваеннага трыбунала — 34; права вышэйстаячага суда прыняць да свайго судаводства крымінальную справу, падсудную ніжэйстаячаму суду, — 35; тэрытарыяльная П. крымінальнай справы — 36; вызначэнне П. пры аб'яднанні крымінальных спраў — 37; перадача крымінальнай справы па П. — 38; перадача крымінальнай справы з суда, якому яна П., у іншы суд — 39; недапушчальнасць спрэчак аб П. — 40; накіраванне заявы або паведамлення па П. — 112; вырашэнне пытання аб П. пры аддапні пад суд — 224, 228, 233.
Падсудны — 48; спагнанне з П. судовых выдаткаў — 104; забеспячэнне П. магчымасці азнаямлення са справай — 238; уручэнне П. копіі абвінаваўчага заключэння, пастановы суддзі або вызначэння суда — 239; удзел П. у судовым разборы — 245; вырашэнне пытання аб вінаватасці або невінаватасці П. у выпадку адмовы пракурора ад абвінавачання — 247; узбуджэнне судом справы, у адносінах да П., па новаму абвінавачанню — 255; няяўка П. — 257; вырашэнне пытання аб меры стрымання ў адносінах да П. — 260; вынікі парушэння П. парадку судовага пасяджэння — 263; устанаўленне асобы П. і своечасовасці ўручэння яму копіі абвінаваўчага заключэння — 272; растлумачэнне П. яго правоў — 273, 274, 277; растлумачэнне П. сутнасці абвінавачання—279; допыт П. — 281; удзел у судовым пасяджэнні законных прадстаўнікоў непаўналетняга П. — 282; абвяшчэнне паказанняў П. — 284; прамова П. — 298; апошняе слова П. — 299; абмеркаванне пытання аб прысутнасці поўнай памяці ў П. — 306; вызваленне П. з-пад варты — 323; вынікі разгляду справы ў адсутнасці П. — 353.
Пазбаўленне волі — гл. Арышт.
Памілаванне — гл. Амністыя.

Панятыя — пакрыццё панесеных расходаў — 103; удзел П. пры правядзенні следчых дзеянняў — 132; абавязковая прысутнасць П. пры правядзенні выняцця і вобыску — 168; прысутнасць П. пры асабістым вобыску — 171; прысутнасць П. пры правядзенні агляду — 178; прысутнасць П. пры знешнім аглядзе трупа — 179; прысутнасць П. пры агледжанні — 180; прысутнасць П. пры правядзенні следчага эксперыменту — 182.

Папраўчыя работы — замена П. р. іншымі мерамі пакарання — 373; разгляд хадайніцтваў аб уключэнні часу адбывання П. р. у працоўны стаж — 379.

Папярэдняе следства — меры стрымання — 84—98; пратаколы пры правядзенні П. с. — 99; агульныя ўмовы правядзення П. с. — 122—141; органы П. с. — 122; крымінальныя справы, па якіх правядзенне П. с. абавязкова, — 123; прыцягненне грамадскасці да ўдзелу ў раскрыцці злачынстваў — 124; пачатак правядзення П. с. — 125; месца правядзення П. с. — 127; пратакол следчага дзеяння — 138; тэрмін правядзення П. с. — 140; недапушчальнасць разгалашэння даных П. с.—141; прыцягненне ў якасці абвінавачваемага і допыт абвінавачваемага — 142—155; допыт сведкі і пацярпеўшага пры правядзенні П. с. — 156—161; вочная стаўка, прад'яўленне для апазнання пры правядзенні П. с. — 162—165; выняцце, вобыск, накладанне арышту на маёмасць пры правядзенні П. с. — 166—176; агляд і агледжанне пры правядзенні П. с. — 177—182; экспертыза пры правядзенні П. с. — 183—193; прыпыненне П. с. — 194—196; аднаўленне П. с. — 197; заканчэнне П. с. — 198—210; хадайніцтва абвінавачваемага і яго абаронцы аб дапаўненні П. с. — 204; нагляд пракурора за выкананнем законаў пры правядзенні П. с. — 211—217; абскарджанне дзеянняў следчага і пракурора пры правядзенні П. с. — 218—220; асаблівасці П. с. па справах аб асобах, якія знаходзяцца ў стане поўнай адсутнасці памяці, і аб асобах, захварэўшых на псіхічную хваробу пасля ўчынення злачынства, — 221, 222; накіраванне справы на новае П. с. — 254; вынікі аднабаковасці або непаўнаты П. с. — 350; расследаванне справы па новаадкрытых акалічнасцях — 395, 396, 399.

Парукі — гл. Грамадскасць.

Паручыцелі — асабістае паручыцельства — 89; паручыцельства грамадскай арганізацыі або калектыву працоўных — 90.

Пастанова — аб прызнанні асобы пацярпеўшым, грамадзянскім істцом або грамадзянскім адказчыкам — 58; П. аб ужыванні меры стрымання—87; П. аб узбуджэнні крымінальнай справы — 110, 125; П. аб аб'яднанні і выдзяленні спраў — 126; П. аб прыцягненні ў якасці абвінавачваемага — 142, 143; П. аб правядзенні выняцця і вобыску — 169; П. аб выняцці паштова-тэлеграфнай карэспандэнцыі — 173; П. аб назначэнні экспертызы — 183; П. аб прыпыненні папярэдняга следства — 194; П. аб аднаўленні папярэдняга следства — 197; П. аб адмове ў задавальненні хадайніцтва пацярпеўшага, грамадзянскага істца і грамадзянскага адказчыка пры азнаямленні з матэрыяламі справы — 199; П. аб спыненні справы — 209; П. аб аднаўленні спыненай справы — 210; П. суддзі аб аддачы пад суд — 231, 232; П. суддзі аб прыпыненні справы — 233; уступленне П. суддзі ў законную сілу і прывядзенне ў выкананне — 365; абавязковасць П. суда — 366; парадак накіравання да выканання П. суда — 367; П. наглядна інстанцыі — 387; змест П. наглядна інстанцыі — 391; П. суда, які разглядае справу па новаадкрытых акалічнасцях, — 398.

Пасяджэнне суда — гл. Распарадчае пасяджэнне. Судовае пасяджэнне.

Пацярпеўшы — прымірэнне абвінавачваемага з П. з'яўляецца падставай для спынення справы прыватнага абвінавачання — 5; правы П. — 54; вынясенне пастановы або вызначэння аб прызнанні асобы П. — 58; прадстаўнікі П. — 59; паказанні П. — 69; пакрыццё П. панесеных расходаў — 103; крымінальныя справы, якія ўзбуджаюцца па скаргах П., — 106; абавязковасць задавальнення хадайніцтваў П., якія маюць значэнне для справы, — 128; прызнанне П. — 133; выклік і допыт П. — 161; азнаямленне П. з матэрыяламі справы — 199; азнаямленне П. з матэрыяламі дадатковага следства — 204; вынікі няяўкі П. у судовае пасяджэнне — 251; растлумачэнне П. правоў у судовым пасяджэнні — 275; допыт П. у судовым пасяджэнні — 290; адмена прыгавору па скарзе П. — 348, 349.

Перагляд — гл. Аднаўленне спраў. Нагляд судовы.

Перадача справы — парадак П. с. у орган папярэдняга следства, дазнанне і суд іншай саюзнай рэспублікі — 19; П. с. па падсуднасці — 38; П. с. з суда, якому яна падсудна, у іншы суд — 39; П. с. па падсуднасці пры адданні пад суд — 233.

Перакладчык — 12; пакрыццё П. панесеных расходаў — 103,129; удзел П. у допытах і іншых следчых дзеяннях — 130; адвод П. — 131; вынікі няяўкі П. у судовае пасяджэнне — 253; растлумачэнне П. яго абавязкаў — 270; заведамая ілжывасць перакладу выклікае аднаўленне справы па навааадкрытых акалічнасцях — 393.

Пленум Вярхоўнага Суда БССР — склад — 23; пратэсты на пастановы П. — 380; разгляд пратэстаў на прыгаворы і вызначэнні Вярхоўнага Суда БССР — 383; парадак разгляду П. спраў па пратэсту — 386; аднаўленне спраў па навааадкрытых акалічнасцях П. — 397.

Поўная адсутнасць памяці — асаблівасці папярэдняга следства па справах асоб, якія знаходзяцца ў стане П. а. п., — 221, 222; абмеркаванне пытання аб прысутнасці поўнай памяці ў падсуднага — 306; судаводства па ўжыванню мер медыцынскага характару — 326—333.

Пошта — падача скаргі па П. — 100; выняцце паштова-тэлеграфнай карэспандэнцыі — 173; агляд паштова-тэлеграфнай карэспандэнцыі — 178.

Пошукі — абвінавачваемага — 195; падсуднага — 257.

Правасуддзе — ажыццяўленне П. толькі судом — 8; ажыццяўленне П. на асновах роўнасці грамадзян перад законам і судом — 9; незалежнасць суддзяў і падпарадкаванне іх толькі закону — 11; роўнасць правоў удзельнікаў судовага разбору — 243.

Прадстаўленне — аб ліквідацыі прычын і ўмоў, якія садзейнічаюць учыненню злачынства, — 137.

Прадстаўнікі — допуск законных П. у якасці абаронцы — 49; П. пацярпеўшага, грамадзянскага істца і грамадзянскага адказчыка — 59; допыт законнага П. у якасці сведкі — 66; правядзенне выняцця і вобыску ў памяшканнях дыпламатычных прадстаўніцтваў — 172; азнаямленне законнага П. непаўналетняга з матэрыяламі справы — 201; законны П. непаўналетняга падсуднага — 282; удзел у судовым пасяджэнні П. навучальна-выхаваўчых устаноў і грамадскіх арганізацый — 283; паведамленне законных П. аб дні разгляду справы аб асобе, якая знаходзіцца ў стане поўнай адсутнасці памяці, — 327; гл. Пацярпеўшы. Грамадзянскі істец. Грамадзянскі адказчык. Абарона.

Прад'яўленне абвінавачання — гл. Абвінавачанне. Абвінавачваемы. Абвінаваўчае заключэнне.

Пракурор — абавязак узбуджэння крымінальнай справы і раскрыцця злачынства — 3; абавязак П. усебакова, поўна і аб'ектыўна даследаваць

акалічнасці справы — 15; пракурорскі нагляд у крымінальным судаводстве — 18; паўнамоцтвы П. — 41; адвод П. — 42; права П. прад'яўляць грамадзянскі іск — 56; абавязак растлумачэння і забеспячэння правоў асобам, якія ўдзельнічаюць у справе, — 60; абавязак выяўляць прычыны і ўмовы ўчынення злачынства і прымаць меры да іх ліквідацыі — 62; падоўжанне тэрміну ўтрымання пад вартай — 92; абавязковасць санкцыі П. для змянення меры стрымання, абранай па ўказанню П., — 98; уступленне П. у справы прыватнага абвінавачання — 106; нагляд П. за законнасцю ўзбуджэння крымінальнай справы — 114; падоўжанне П. тэрміну дазнання — 118; паведамленне П. аб усякім затрыманні асобы, падазраваемай ва ўчыненні злачынства, — 119; падоўжанне тэрміну папярэдняга следства — 140; абавязковасць санкцыі П. для выняцця дакументаў, маючых звесткі, якія з'яўляюцца дзяржаўнай тайнай, — 166; накіраванне следчым справы П. пасля падпісання абвінаваўчага заключэння — 207; паўнамоцтвы П. па ажыццяўленню нагляду за выкананнем законаў пры правядзенні дазнання і папярэдняга следства — 211; абавязковасць указанняў П. — 212; пытанні, якія падлягаюць вырашэнню П. па справе, што паступіла з абвінаваўчым заключэннем, — 213; рашэнне П. па справе, якая паступіла з абвінаваўчым заключэннем, — 214; змяненне абвінавачання пры зацвярджэнні абвінаваўчага заключэння П. — 215; змяненне меры стрымання пры зацвярджэнні П. абвінаваўчага заключэння — 216; накіраванне П. справы ў суд — 217; абскарджанне дзеянняў П. — 218—220; абавязковы ўдзел П. у распарадчым пасяджэнні — 226; вырашэнне пытання аб удзеле П. у судовым разборы — 230; удзел П. у судовым разборы — 247; вынікі няяўкі П. у судовае пасяджэнне — 250; абавязковая прысутнасць П. пры абвяшчэнні прыгавору — 262; пратэсты П. на прыгаворы — 334; заключэнне П. пры разглядзе справы ў касацыйнай інстанцыі — 344, 346; ажыццяўленне нагляду за законнасцю выканання прыгавору — 364; удзел П. у вырашэнні пытанняў, звязаных з выкананнем прыгавору, — 377; удзел П. у разглядзе хадайніцтваў аб зняцці судзімасці — 378; дзеянні П. пры атрыманні паведамлення аб новаадкрытых акалічнасцях — 395, 396.

Пракурор БССР — пракурорскі нагляд у крымінальным судаводстве — 18; падоўжанне тэрміну ўтрымання пад вартай — 92; падоўжанне тэрміну папярэдняга следства — 140; права прынясення пратэстаў у парадку судовага нагляду — 380; права прыпыніць выкананне апратэставанага прыгавору — 381; удзел у пасяджэнні Пленума Вярхоўнага Суда БССР — 386.

Пракурор вобласці — падоўжанне тэрміну ўтрымання пад вартай — 92; падоўжанне тэрміну папярэдняга следства — 140; права прынясення пратэстаў у парадку судовага нагляду — 380; удзел у пасяджэнні прэзідыума абласнога суда — 386.

Пракурор СССР Генеральны — пракурорскі нагляд у крымінальным судаводстве — 18; падоўжанне тэрміну ўтрымання пад вартай — 92; права прынясення пратэстаў у парадку нагляду — 380; права прыпынення выканання апратэставанага прыгавору — 381.

Пратакол — следчых і судовых дзеянняў у якасці доказу — 82; абавязковасць вядзення П. — 99; П. яўкі з пакаяннем — 109; П. следчага дзеяння — 138; сведчанне факту адмовы ад падпісання або немагчымасці падпісання П. следчага дзеяння — 139; П. допыту абвінавачваемага — 152; П. допыту сведкі — 160; П. вочнай стаўкі — 162; П. прад'яўлення для апазнання — 165; П. выняцця, вобыску, накладання арышту на маёмасць — 175; абавязковасць уручэння копіі П. выняцця,

вобыску, накладання арышту на маёмасць — 176; П. агляду і агледжання — 181; П. аб правядзенні следчага эксперыменту — 182; П. аб азнаямленні абвінавачваемага з пастановай аб назначэнні экспертызы — 183; П. атрымання ўзораў для параўнаўчага даследавання — 185; П. допыту эксперта — 191; П. аб азнаямленні пацярпеўшага, грамадзянскага істца і грамадзянскага адказчыка з матэрыяламі справы — 199; П. абвяшчэння аб заканчэнні папярэдняга следства і аб прад'яўленні абвінавачваемаму і абаронцу матэрыялаў справы — 203; запісенне ў П. хадайніцтваў абвінавачваемага і яго абаронцы аб дапаўненні папярэдняга следства — 204; П. распарадчага пасяджэння — 237; змест П. судовага пасяджэння — 264; заўвагі на П. судовага пасяджэння — 265; разгляд заўваг на П. судовага пасяджэння — 266; адсутнасць П. судовага пасяджэння ў справе як падстава да адмены прыгавору — 353.

Пратэст — касацыйны П. на незаконны або неабгрунтаваны прыгавор — 334; парадак апратэставання прыгавору — 335; паведамленні аб пададзеных П. — 336; тэрмін прынясення П. — 337; аднаўленне тэрміну на касацыйнае апратэставанне — 338; вынікі прынясення касацыйнага П. — 339; апратэставанне вызначэння суда першай інстанцыі і пастановы суддзі — 340; разгляд спраў па касацыйнаму П. — 341—363; адмена прыгавору па П. за мяккасцю пакарання або ў сувязі з неабходнасцю ўжывання закону аб больш цяжкім злачынстве — 348; адмена апраўдальнага прыгавору па П. пракурора — 349; П. у парадку нагляду, адклікание П. — 380; П. на мяккасць пакарання, спыненне справы або апраўдаўчы прыгавор — 382.

Прыватнае абвінавачанне — 5; права пацярпеўшага падтрымліваць абвінавачанне — 54; крымінальныя справы, якія ўзбуджаюцца па скарзе пацярпеўшага, — 106, 108; растлумачэнне пацярпеўшаму і падсуднаму правоў на прымірэнне — 275.

Прыватнае вызначэнне — 321, 363.

Прыватная скарга — 340.

Прыватны пратэст — 340.

Прывод — сведкі, эксперта пры няяўцы без уважлівай прычыны — 67, 73; П. абвінавачваемага — 146; П. падсуднага — 246.

Прыгавор — падставы для пастанаўлення апраўдальнага П. або абвінаваўчага П. з вызваленнем асуджанага ад пакарання — 5; публічнае абвяшчэнне П. — 13; пастанаўленне П. — 301—325; віды П. — 311; вырашэнне грамадзянскага іску пры пастанаўленні П. — 312; абвяшчэнне П. — 322; адмена апраўдальнага П. — 349; падставы для адмены або змянення П. — 350—355; вынікі адмены П. з накіраваннем справы на новы разгляд — 356; адмена абвінаваўчага П. са спыненнем справы — 357; змяненне П. — 358; абавязковасць П. — 366; адмена або змяненне П. у парадку нагляду — 387, 388; гл. Выкананне прыгавору.

Прымусовае лячэнне — 198, 222; судаводства па ўжыванню прымусовых мер медыцынскага характару — 326—333; ужыванне П. л. да асобы, вызваленай ад адбывання пакарання ў сувязі з цяжкай хваробай, — 370.

Прыпыненне — дазнання — 121; П. папярэдняга следства — 194—197; П. справы ў распарадчым пасяджэнні — 228, 233; П. справы ў судовым пасяджэнні — 257; П. выканання прыгавору ў выпадку падачы касацыйнай скаргі або прынясення пратэсту — 339; П. выканання прыгавору — 381.

Прэзідыум абласнога суда — склад — 23; перагляд спраў у парадку судовага нагляду — 386; удзел пракурора ў П. — 386; змест пастановы

П. — 391; вырашэнне П. пытання аб аднаўленні справы па новаадкрытых акалічнасцях — 397.
Псіхічная хвароба — гл. Хвароба.

Р

Раённы (гарадскі) народны суд — склад — 23; падсуднасць — 31; гл. Суд.
Распарадчае пасяджэнне — 223—237.
Растлумачэнне — некаторых назваў, якія ўжываюцца ў гэтым Кодэксе, — 22.
Рэабілітацыя — 5, 394.
Рэчавыя доказы — 78; захоўванне Р. д. — 79; тэрміны захоўвання Р. д. — 80; меры, якія прымаюцца ў адносінах да Р. д. пры вырашэнні крымінальнай справы, — 81; агляд Р. д. — 294; вырашэнне пытання аб Р. д. пры пастанаўленні прыгавору — 304, 319; гл. Дакументы.

С

Сакратар судовага пасяджэння — адвод — 16; вядзенне пратаколу судовага пасяджэння — 264; даклад С. аб яўцы ў суд выкліканых асоб — 269; права ўдзельнікаў судовага разбору заявіць адвод С. — 273.
Сваякі — у якасці абаронцы могуць быць дапушчаны блізкія С. — 49; у выпадку смерці пацярпеўшага яго правамі карыстаюцца блізкія С. — 54; спатканне С. з арыштаваным — 95; права абскарджання вызначэння суда аб ужыванні прымусовых мер медыцынскага характару да асобы, якая знаходзіцца ў стане поўнай адсутнасці памяці, яго блізкімі С. — 331; узбуджэнне хадайніцтваў аб адмене або змяненні прымусовых мер медыцынскага характару блізкімі С. асобы, якая знаходзіцца ў стане поўнай адсутнасці памяці, — 332; спатканні С. з асуджаным і паведамленне іх аб прывядзенні прыгавору ў выкананне — 368.
Сведкі — асобы, якія выклікаюцца ў якасці С., — 66; абавязкі С. — 67; паказанні С. — 68; пакрыццё С. панесеных расходаў — 103; парадак выкліку С. — 156; месца допыту С. — 157; парадак допыту С. — 158; пратакол допыту С. — 160; недапушчальнасць выкліку С. у распарадчае пасяджэнне — 227; узбуджэнне справы ў адносінах да С., якія далі заведамаілжывыя паказанні, — 256; выдаленне С. з залы судовага пасяджэння — 271; адказнасць С. за адмову ад дачы паказанняў і за ілжывыя паказанні — 285; допыт С. у судовым пасяджэнні — 286—288; абвяшчэнне паказанняў С. — 289; вынікі ілжывасці паказанняў С. — 393.
Скарга — спыненне справы з прычыны адсутнасці С. пацярпеўшага — 5; перадача С. па пошце — 100; узбуджэнне справы па С. пацярпеўшага — 106, 108; С. на адмову ва ўзбуджэнні крымінальнай справы — 111; абскарджанне дзеянняў органа дазнання, следчага і пракурора — 218—220; абскарджанне вызначэння суда першай інстанцыі і пастановы суддзі — 340; гл. Касацыйная скарга. Прыватная скарга.
Склад суда — 23; суддзі, якія ўдзельнічаюць у разглядзе крымінальнай справы, — 24; нязменнасць складу суда пры разборы справы — 25; акалічнасці, якія адхіляюць суддзю ад удзелу ў разглядзе крымінальнай справы, — 27; недапушчальнасць удзелу суддзі ў разглядзе крымінальнай справы — 28; адвод С. с. — 29, 30; С. с. у распарадчым пасяджэнні — 226; незаконны С. с. з'яўляецца падставай для адмены прыгавору — 353.

Следчы — абавязак узбуджэння крымінальнай справы і раскрыцця злачынства — 3; абавязак усебакова, поўна і аб'ектыўна даследаваць акалічнасці справы — 15; паўнамоцтвы С. — 43, 44; адвод С. — 47; абавязак С. растлумачваць правы асобам, якія ўдзельнічаюць у справе, — 60; абавязак С. выяўляць прычыны і ўмовы, якія садзейнічалі ўчыненню злачынства, і прымаць меры да іх ліквідацыі — 62; прысутнасць С. пры правядзенні экспертызы — 189; абскарджанне дзеянняў С. — 218—220; гл. Папярэдняе следства.

Следчы эксперымент — 182.

Сляпыя — 51.

Смерць — абвінавачваемага з'яўляецца падставай для спынення справы — 5; С. пацярпеўшага — 54; абавязковае правядзенне экспертызы для ўстанаўлення прычын С. — 75; С. адзінага працаздольнага члена сям'і асуджанага выклікае адтэрміноўку выканання прыгавору — 369; С. асуджанага не перашкаджае аднаўленню справы па новаадкрытых акалічнасцях — 394.

Спыненне справы — акалічнасці, якія выключаюць судаводства па справе, — 5; С. с., якая ўзбуджаецца не інакш як па скарзе пацярпеўшага, — 106; заканчэнне дазнання С. с. — 121; С. с. у той частцы абвінавачання, у якой яна не знайшла пацвярджэння, — 155; С. прыпыненай справы — 194; заканчэнне папярэдняга следства складаннем пастановы аб С. с. — 198; падставы да С. с. — 208; пастанова аб С. с.—209; аднаўленне спыненай справы — 210; вызначэнне распарадчага пасяджэння аб С. с. — 228, 236; падставы для С. с. у судовым пасяджэнні — 259; падставы для адмены прыгавору, калі справа падлягала С., — 353; падставы да С. с. пры разглядзе ў касацыйным парадку — 357; права нагляднай інстанцыі на С. с. — 387.

Старшынствуючы — 23, 244, 262—264, 266, 268, 270—277, 279, 281, 285—300, 308, 309, 322.

Старшыня абласнога суда — права прынясення пратэстаў у парадку судовага нагляду — 380.

Старшыня Вярхоўнага Суда БССР — права прынясення пратэстаў у парадку судовага нагляду — 380; права прыпыніць выкананне апратэставанага прыгавору — 381.

Старшыня Вярхоўнага Суда СССР — права прынясення пратэстаў у парадку нагляду — 380; права прыпынення выканання апратэставанага прыгавору — 381.

Суд — абавязак узбуджэння крымінальнай справы — 3; удзел народных засядацеляў і калегіяльнасць у разглядзе спраў — 10; абавязак усебакова, поўна і аб'ектыўна даследаваць акалічнасці справы — 15; склад С. — 23; абавязак растлумачэння і забеспячэння правоў асобам, якія ўдзельнічаюць у справе, — 60; абавязак выяўляць прычыны і ўмовы, якія садзейнічалі ўчыненню злачынства, і прымаць меры да іх ліквідацыі — 62; накіраванне пракурорам справы ў С. — 217.

Судаводства — задачы — 2; мова, на якой вядзецца С., — 12.

Суддзя — незалежнасць С. і падпарадкаванне іх толькі закону — 11; С., якія ўдзельнічаюць у разглядзе крымінальнай справы,— 24; акалічнасці, якія адхіляюць С. ад удзелу ў разглядзе крымінальнай справы, — 27; недапушчальнасць паўторнага ўдзелу С. у разглядзе справы — 28; адвод С. — 29, 30; вынясенне пастановы аб адданні пад суд — 223, 224; вырашэнне хадайніцтваў пры адданні пад суд — 225; удзел С. у распарадчым пасяджэнні — 226; вырашэнне С. пытанняў пры адданні пад суд — 230; абавязак С. забяспечыць азнаямленне са

справай удзельнікаў працэсу — 238; непадпісанне кім-небудзь з С. прыгавору як падстава да яго адмены — 353.
Судовае пасяджэнне — публічнасць судовага разбору —13; суддзі, якія ўдзельнічаюць у разглядзе крымінальнай справы, — 24; нязменнасць складу суда пры разборы справы — 25; недапушчальнасць паўторнага ўдзелу суддзі ў разглядзе крымінальнай справы — 28; непасрэднасць, вуснасць і бесперапыннасць судовага разбору — 242; кіраванне С. п. — 244; распарадак С. п. — 262; меры, якія прымаюцца да парушальнікаў парадку ў С. п.,— 263; пратакол С. п.—264; падрыхтоўчая частка С. п. — 268—278; судовыя спрэчкі — 298.
Судовае следства — 279—298; хадайніцтвы аб аднаўленні С. с. — 298; аднаўленне С. с. — 299, 310.
Судовыя выдаткі — 102; пакрыццё сведкам, пацярпеўшым, экспертам, перакладчыкам, панятым панесеных расходаў — 103; спагнанне С. в.—104; вырашэнне пытання аб С. в. пры вынясенні прыгавору —304, 319.

Т

Таварыскі суд — гл. Грамадскасць.
Трыбунал — гл. Ваенны трыбунал.
Тэрмін — выззаленне пракурорам асоб, якія ўтрымліваюцца пад вартай звыш Т., устаноўленага законам або прыгаворам суда, — 7; Т. захоўвання рэчавых доказаў — 80; Т. для прад'яўлення абвінавачання асобе, у адносінах да якой абрана мера стрымання, — 85; Т. утрымання пад вартай — 92; вылічэнне Т. — 100; аднаўленне прапушчанага Т. — 101; Т. правядзення дазнання — 118; Т. паведамлення пракурору аб усякім выпадку затрымання асобы, падазраваемай ва ўчыненні злачынства, — 119; Т. накіравання пракурору пастановы органа дазнання аб прыпыненні справы — 121; Т. выканання асобнага даручэння следчым або органам дазнання — 127; Т. разгляду прадстаўлення следчага прадпрыемствамі, установамі, грамадскімі арганізацыямі — 137; Т. папярэдняга следства — 140; Т. прад'яўлення абвінавачання — 147; Т. разгляду пракурорам справы, якая паступіла з абвінаваўчым заключэннем, — 214; Т. накіравання скаргі пракурору на дзеянні органа дазнання, следчага — 218; Т. разгляду скаргі пракурорам — 219; Т. вырашэння пытання аб аддачы пад суд — 223; Т. для ўручэння падсуднаму копій абвінаваўчага заключэння, пастановы або вызначэння аб аддачы пад суд — 239; Т. разгляду справы ў судовым пасяджэнні — 241; Т. падрыхтоўкі і падпісання пратаколу судовага пасяджэння — 264; Т. для падачы заўваг на пратакол судовага пасяджэння — 265; адтэрміноўка і растэрміноўка грашовага спагнання — 267; указанне ў прыгаворы Т. яго абскарджання і апратэставання — 319; Т. падачы касацыйных скарг і прынясенне пратэстаў — 337; аднаўленне Т. на касацыйнае абскарджанне і апратэставанне — 338; Т. разгляду справы ў касацыйнай інстанцыі — 342; Т. уваходжання прыгавору ў законную сілу — 364; Т. уваходжання вызначэння ў законную сілу — 365; адтэрміноўка выканання прыгавору — 369; Т. для паўторнага разгляду прадстаўленняў аб датэрміновым вызваленні — 371; Т. для паўторнага разгляду прадстаўлення аб замене турэмнага зняволення адбываннем пакарання ў калоніі — 372; Т. разгляду паўторнага хадайніцтва аб зняцці судзімасці — 378; Т. заяўлення хадайніцтва аб уключэнні часу адбывання папраўча-працоўных работ

у працоўны стаж — 379; Т. перагляду прыгавору па матывах мяккасці пакарання, апраўдальнага прыгавору або вызначэння аб спыненні справы ў парадку судовага нагляду — 382; Т. разгляду справы наглядной інстанцыі — 386; Т. аднаўлення спраў па новаадкрытых акалічнасцях — 394.

Турэмнае зняволенне — замена Т. з. адбываннем пакарання ў калоніі і адбывання пакарання ў калоніі Т. з. — 372.

У

Узбуджэнне справы — абавязак суда, пракурора, следчага і органа дазнання У. с. — 3; акалічнасці, якія выключаюць судаводства па крымінальнай справе, — 5; накіраванне матэрыялаў без У. с. для ўжывання мер грамадскага ўздзеяння — 6; прычыны і падставы да У. с. — 105; крымінальныя справы, якія ўзбуджаюцца па скарзе пацярпеўшага, — 106, 108; парадак У. с. — 110; адмова ва У. с. — 111; накіраванне справы пасля яе У. — 113; нагляд пракурора за законнасцю У. с.—114; У. с. судом па новаму абвінавачанню — 255; У. с. судом у адносінах да новай асобы — 256; У. судаводства па новаадкрытых акалічнасцях — 395.

Узрост — абавязковае правядзенне экспертызы для вызначэння У. абвінавачваемага — 75.

Узяцце пад варту — гл. Арышт.

Умоўна-датэрміновае вызваленне — гл. Датэрміновае вызваленне.

Умоўнае асуджэнне — суд можа перадаць У. а. на перавыхаванне і выпраўленне калектыву працоўных па яго хадайніцтву — 305.

Урач — удзел У. у аглядзе трупа — 179; удзел У. у агледжанні — 180.

Урачэбная камісія — 332, 370, 377.

Ускрыццё трупа — прысутнасць следчага пры У. т. — 189.

Утрыманне пад вартай — гл. Арышт.

Ф

Фізічныя недахопы — удзел абаронцы ў справах асоб, якія маюць Ф. н., — 49, 51.

Х

Хвароба — няяўка абвінавачваемага да следчага ў сувязі з Х. — 145; прыпыненне папярэдняга следства ў сувязі з Х. абвінавачваемага—194; асаблівасці папярэдняга следства па справах аб асобах, якія знаходзяцца ў стане поўнай адсутнасці памяці, і асобах, захварэўшых на псіхічную Х. пасля ўчынення злачынства, — 221, 222; прыпыненне судаводства па справе ў сувязі з Х. абвінавачваемага — 233, 257; абмеркаванне пытання аб прысутнасці поўнай памяці ў падсуднага пры пастанаўленні прыгавору — 306; адтэрміноўка выканання прыгавору ў выпадку Х. — 369; вызваленне ад адбывання пакарання ў выпадку Х. — 370; гл. Прымусовае лячэнне.

Ц

Цяжарнасць — адтэрміноўка выканання прыгавору ў выпадку Ц. асуджанай — 369.

Цялеснае пашкоджанне — абавязковае правядзенне экспертызы для ўстанаўлення характару і цяжкасці Ц. п. — 75.

Ш

Шкода — забеспячэнне пакрыцця матэрыяльнай Ш., нанесенай злачынствам, — 136; гл. Грамадзянскі іск.

Штраф — на парушальнікаў у судовым пасяджэнні — 263; адтэрміноўка ўплаты Ш. — 369; замена Ш. іншымі мерамі пакарання — 373.

Э

Эксперт — 72; абавязкі і правы Э. — 73; адвод Э. — 74; заключэнне Э. — 76; пакрыццё Э. панесеных расходаў — 103; прысутнасць Э. пры ўскрыцці трупа — 179; змест заключэння эксперта — 190; допыт Э. — 191; прад'яўленне абвінавачваемаму заключэння Э. — 192; недапушчальнасць выкліку Э. у распарадчае пасяджэнне — 227; растлумачэнне Э. правоў і абавязкаў у судовым пасяджэнні — 276; допыт Э. у судовым пасяджэнні — 292.

Экспертыза — назначэнне — 72; абавязковае правядзенне Э. — 75; дадатковая і паўторная Э. — 77; парадак назначэння Э. — 183; правы абвінавачваемага пры назначэнні і правядзенні Э. — 184; правядзенне Э. у экспертнай установе — 186; змяшчэнне абвінавачваемага або падазраваемага ў медыцынскую ўстанову — 187; правядзенне Э. па-за экспертнай установай — 188; прысутнасць следчага пры правядзенні Э. — 189; правядзенне дадатковай і паўторнай Э. — 193; накіраванне асобы на судова-псіхіятрычную Э. — 221; правядзенне Э. на судзе — 291; правядзенне дадатковай або паўторнай Э. на судзе — 293.

Я

Яўка з пакаяннем — 109.

ЗМЕСТ

Закон аб зацвярджэнні Крымінальна-працэсуальнага кодэкса Беларускай ССР

	Артыкулы	Стар.
Раздзел першы		
Агульныя палажэнні		
Глава 1. Асноўныя палажэнні	1—22	7
Глава 2. Суд і падсуднасць	23—40	15
Глава 3. Пракурор	41—42	20
Глава 4. Следчы і асоба, якая праводзіць дазнанне	43—47	21
Глава 5. Удзельнікі працэсу, іх правы і абавязкі	48—60	23
Глава 6. Доказы	61—83	28
Глава 7. Меры стрымання	84—98	36
Глава 8. Пратаколы, тэрміны і судовыя выдаткі	99—104	40
Раздзел другі		
Узбуджэнне крымінальнай справы		
Глава 9. Узбуджэнне крымінальнай справы	105—114	43
Раздзел трэці		
Дазнанне і папярэдняе следства		
Глава 10. Дазнанне	115—121	47
Глава 11. Агульныя ўмовы вядзення папярэдняга следства	122—141	51
Глава 12. Прыцягненне ў якасці абвінавачваемага і допыт абвінавачваемага	142—155	59
Глава 13. Допыт сведкі і пацярпеўшага	156—161	64
Глава 14. Вочная стаўка, прад'яўленне для апазнання	162—165	66
Глава 15. Выняцце, вобыск, накладанне арышту на маёмасць	166—176	68
Глава 16. Агляд і агледжанне	177—182	73
Глава 17. Правядзенне экспертызы	183—193	75
Глава 18. Прыпыненне папярэдняга следства	194—197	79
Глава 19. Заканчэнне папярэдняга следства	198—210	80

Глава 20. Нагляд пракурора за выкананнем законаў пры правядзенні дазнання і папярэдняга следства 211—217 86
Глава 21. Абскарджанне дзеянняў органа дазнання, следчага і пракурора . . . . 218—220 89
Глава 22. Асаблівасці папярэдняга следства па справах аб асобах, якія знаходзяцца ў стане поўнай адсутнасці памяці, і асобах, захварэўшых на псіхічную хваробу пасля ўчынення злачынства . . 221—222 90

Раздзел чацвёрты

Судаводства ў судзе першай інстанцыі

Глава 23. Адданне абвінавачваемага пад суд і падрыхтоўчыя дзеянні да судовага пасяджэння . . . 223—241 92
Глава 24. Агульныя ўмовы судовага разбору . . . . . 242—267 99
Глава 25. Падрыхтоўчая частка судовага пасяджэння . 268—278 108
Глава 26. Судовае следства . . . . 279—297 111
Глава 27. Судовыя спрэчкі і апошняе слова падсуднага 298—300 118
Глава 28. Пастанаўленне прыгавору . . . . 301—325 120
Глава 29. Судаводства па ўжыванню прымусовых мер медыцынскага характару . . . . 326—333 129

Раздзел пяты

Судаводства ў касацыйнай інстанцыі

Глава 30. Абскарджанне і апратэставанне судовых прыгавораў, вызначэнняў і пастаноў, якія не ўвайшлі ў законную сілу . . . . 334—340 132
Глава 31. Разгляд спраў па касацыйнай скарзе і пратэсту . . . . 341—363 136

Раздзел шосты

Выкананне прыгавору

Глава 32. Выкананне прыгавору . . . . 364—379 144

Раздзел сёмы

Перагляд прыгавораў, вызначэнняў і пастаноў, што ўвайшлі ў законную сілу

Глава 33. Перагляд справы ў парадку судовага нагляду . 380—392 151
Глава 34. Аднаўленне спраў па новаадкрытых акалічнасцях . . . . 393—399 158
Алфавітна-прадметны ўказальнік да Крымінальна-працэсуальнага кодэкса Беларускай ССР 162

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ КОДЕКС БЕЛОРУССКОЙ ССР

ЗАКОН
ОБ УТВЕРЖДЕНИИ УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОГО КОДЕКСА БЕЛОРУССКОЙ ССР

Верховный Совет Белорусской Советской Социалистической Республики **постановляет:**

Статья 1. Утвердить Уголовно-процессуальный кодекс Белорусской ССР и ввести его в действие с 1 апреля 1961 года.

Статья 2. Поручить Президиуму Верховного Совета Белорусской ССР установить порядок введения в действие Уголовно-процессуального кодекса Белорусской ССР и утвердить перечень законодательных актов Белорусской ССР, утрачивающих силу в связи с введением Уголовно-процессуального кодекса Белорусской ССР в действие.

Председатель Президиума Верховного Совета Белорусской ССР
В. КОЗЛОВ.

Секретарь Президиума Верховного Совета Белорусской ССР
Д. ЛУКАШЕВИЧ.

29 декабря 1960 года, гор. Минск.

УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНЫЙ КОДЕКС БЕЛОРУССКОЙ ССР

РАЗДЕЛ ПЕРВЫЙ

ОБЩИЕ ПОЛОЖЕНИЯ

ГЛАВА 1

ОСНОВНЫЕ ПОЛОЖЕНИЯ

Статья 1. **Законодательство об уголовном судопроизводстве**

Порядок производства по уголовным делам на территории Белорусской ССР определяется Основами уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик и издаваемыми в соответствии с ними другими законами Союза ССР и Уголовно-процессуальным кодексом Белорусской ССР.

При производстве по уголовному делу применяется уголовно-процессуальный закон, действующий соответственно во время дознания, предварительного следствия либо рассмотрения дела судом.

Установленный уголовно-процессуальными законами порядок судопроизводства является единым и обязательным по всем уголовным делам и для всех судов, органов прокуратуры, предварительного следствия и дознания.

Статья 2. **Задачи уголовного судопроизводства**

Задачами советского уголовного судопроизводства являются быстрое и полное раскрытие преступлений, изобличение ви-

новных и обеспечение правильного применения закона с тем, чтобы каждый совершивший преступление был подвергнут справедливому наказанию и ни один невиновный не был привлечен к уголовной ответственности и осужден.

Уголовное судопроизводство должно способствовать укреплению социалистической законности, предупреждению и искоренению преступлений, воспитанию граждан в духе неуклонного исполнения советских законов и уважения правил социалистического общежития.

Статья 3. **Обязанность возбуждения уголовного дела и раскрытия преступления**

Суд, прокурор, следователь и орган дознания обязаны в пределах своей компетенции возбудить уголовное дело в каждом случае обнаружения признаков преступления, принять все предусмотренные законом меры к установлению события преступления, лиц, виновных в совершении преступления, и к их наказанию.

Статья 4. **Недопустимость привлечения в качестве обвиняемого иначе как на основаниях и в порядке, установленных законом**

Никто не может быть привлечен в качестве обвиняемого иначе как на основаниях и в порядке, установленных законом.

Статья 5. **Обстоятельства, исключающие производство по уголовному делу**

Уголовное дело не может быть возбуждено, а возбужденное дело подлежит прекращению:

1) за отсутствием события преступления;

2) за отсутствием в деянии состава преступления;

3) за истечением сроков давности;

4) вследствие акта амнистии, если он устраняет применение наказания за совершенное деяние, а также ввиду помилования отдельных лиц;

5) в отношении лица, не достигшего к моменту совершения общественно опасного деяния возраста, по достижении которого, согласно закону, возможна уголовная ответственность;

6) за примирением потерпевшего с обвиняемым по делам, возбуждаемым не иначе как по жалобе потерпевшего, кроме случаев, предусмотренных частями второй и третьей статьи 106 настоящего Кодекса;

7) за отсутствием жалобы потерпевшего, если дело может быть возбуждено не иначе как по его жалобе, кроме случаев, предусмотренных частью третьей статьи 106 настоящего Кодекса, когда прокурору предоставлено право возбуждать дела и при отсутствии жалобы потерпевшего;

8) в отношении умершего, за исключением случаев, когда производство по делу необходимо для реабилитации умершего или возобновления дела в отношении других лиц по вновь открывшимся обстоятельствам;

9) в отношении лица, о котором имеется по тому же обвинению вступивший в законную силу приговор суда либо определение или постановление суда о прекращении дела;

10) в отношении лица, о котором имеется неотмененное постановление органа дознания, следователя, прокурора о прекращении дела по тому же обвинению, кроме случаев, предусмотренных статьями 255 и 256 настоящего Кодекса.

Если обстоятельства, указанные в пунктах 1, 2, 3 и 4 настоящей статьи, обнаруживаются в стадии судебного разбирательства, суд доводит разбирательство дела до конца и постановляет оправдательный приговор — в случаях, предусмотренных пунктами 1 и 2, или обвинительный приговор с освобождением осужденного от наказания — в случаях, предусмотренных пунктами 3 и 4.

Прекращение дела по основаниям, указанным в пунктах 3 и 4 настоящей статьи, не допускается, если обвиняемый против этого возражает. В этом случае производство дела продолжается в обычном порядке.

Статья 6. **Направление материалов без возбуждения уголовного дела для применения мер общественного воздействия**

В случае совершения лицом малозначительного или не представляющего большой общественной опасности преступления, когда факт преступления очевиден, а лицо, его совершившее, может быть исправлено мерами общественного воздействия, суд, прокурор, а также следователь и орган дознания, с согласия прокурора, вправе, не возбуждая уголовного дела, передать материалы на рассмотрение товарищеского суда или Комиссии по делам несовершеннолетних либо передать виновного на поруки коллективу трудящихся или общественной организации для перевоспитания и исправления, если об этом имеется их ходатайство.

Статья 7. **Неприкосновенность личности**

Никто не может быть подвергнут аресту иначе как по постановлению суда или с санкции прокурора.

Прокурор обязан немедленно освободить всякого незаконно лишенного свободы или содержащегося под стражей свыше срока, предусмотренного законом или судебным приговором.

Статья 8. **Осуществление правосудия только судом**

Правосудие по уголовным делам осуществляется только судом. Никто не может быть признан виновным в совершении преступления и подвергнут уголовному наказанию иначе как по приговору суда.

Статья 9. **Осуществление правосудия на началах равенства граждан перед законом и судом**

Правосудие по уголовным делам осуществляется на началах равенства перед законом и судом всех граждан, независимо от их социального, имущественного и служебного положения, национальной и расовой принадлежности, вероисповедания.

Статья 10. **Участие народных заседателей и коллегиальность в рассмотрении дел**

Уголовные дела во всех судах рассматриваются судьями и народными заседателями, избранными в установленном законом порядке.

Рассмотрение уголовных дел во всех судах в первой инстанции производится в составе судьи и двух народных заседателей.

Народные заседатели пользуются равными правами с председательствующим в судебном заседании в решении всех вопросов, возникающих при рассмотрении дела и постановлении приговора.

Рассмотрение дел в кассационном порядке осуществляется судами в составе трех членов суда, а в порядке судебного надзора — в составе не менее трех членов суда.

Статья 11. **Независимость судей и подчинение их только закону**

При осуществлении правосудия по уголовным делам судьи и народные заседатели независимы и подчиняются только за-

кону. Судьи и народные заседатели разрешают уголовные дела на основе закона, в соответствии с социалистическим правосознанием, в условиях, исключающих постороннее воздействие на судей.

Статья 12. Язык, на котором ведется судопроизводство

Судопроизводство в Белорусской ССР ведется на белорусском или русском языках.

Участвующим в деле лицам, не владеющим языком, на котором ведется судопроизводство, обеспечивается право делать заявления, давать показания, выступать на суде и заявлять ходатайства на родном языке, а также пользоваться услугами переводчика в порядке, установленном настоящим Кодексом.

Следственные и судебные документы, в соответствии с установленным настоящим Кодексом порядком, вручаются обвиняемому в переводе на его родной язык или на другой язык, которым он владеет.

Статья 13. Гласность судебного разбирательства

Разбирательство дел во всех судах открытое, за исключением случаев, когда это противоречит интересам охраны государственной тайны.

Закрытое судебное разбирательство, кроме того, допускается по мотивированному определению суда по делам о преступлениях лиц, не достигших шестнадцатилетнего возраста, по делам о половых преступлениях, а также по другим делам в целях предотвращения разглашения сведений об интимных сторонах жизни участвующих в деле лиц.

Приговоры судов во всех случаях провозглашаются публично.

Статья 14. Обеспечение обвиняемому права на защиту

Обвиняемый имеет право на защиту.

Суд, прокурор, следователь и лицо, производящее дознание, обязаны обеспечить обвиняемому возможность защищаться установленными законом средствами и способами от предъявленного ему обвинения и обеспечить охрану его личных и имущественных прав.

Статья 15. Всестороннее, полное и объективное исследование обстоятельств дела

Суд, прокурор, следователь и лицо, производящее дознание, обязаны принять все предусмотренные законом меры для

всестороннего, полного и объективного исследования обстоятельств дела, выявить как уличающие, так и оправдывающие обвиняемого, а также отягчающие и смягчающие его вину обстоятельства.

Суд, прокурор, следователь и лицо, производящее дознание, не вправе перелагать обязанность доказывания на обвиняемого.

Запрещается домогаться показаний обвиняемого путем насилия, угроз и иных незаконных мер.

Статья 16. **Отвод судьи, прокурора и других участников процесса**

Судья, народный заседатель, прокурор, следователь, лицо, производящее дознание, секретарь судебного заседания, эксперт и переводчик не могут принимать участие в производстве по уголовному делу и подлежат отводу, если они лично, прямо или косвенно заинтересованы в этом деле.

Статья 17. **Надзор вышестоящих судов за судебной деятельностью**

В соответствии со статьей 19 Основ уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик надзор за судебной деятельностью судебных органов Союза ССР, действующих на территории Белорусской ССР, а также судебных органов Белорусской ССР в пределах, установленных законом, осуществляет Верховный Суд СССР.

Верховный Суд Белорусской ССР осуществляет надзор за судебной деятельностью всех судебных органов Белорусской ССР.

Областные суды осуществляют надзор за судебной деятельностью районных (городских) народных судов данной области, города.

Статья 18. **Прокурорский надзор в уголовном судопроизводстве**

В соответствии со статьей 20 Основ уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик:

Надзор за точным исполнением законов Союза ССР и законов Белорусской ССР в уголовном судопроизводстве осуществляется Генеральным Прокурором СССР как непосредственно, так и через Прокурора Белорусской ССР и иных подчиненных ему прокуроров.

Прокурор обязан во всех стадиях уголовного судопроизводства своевременно принимать предусмотренные законом меры к устранению всяких нарушений закона, от кого бы эти нарушения ни исходили.

Свои полномочия в уголовном судопроизводстве прокурор осуществляет независимо от каких бы то ни было органов и должностных лиц, подчиняясь только закону и руководствуясь указаниями Генерального Прокурора СССР.

Постановления прокурора, вынесенные в соответствии с законом, обязательны для исполнения всеми учреждениями, предприятиями, организациями, должностными лицами и гражданами.

Статья 19. **Порядок сношения судов, прокуроров, следователей и органов дознания с соответствующими органами других союзных республик**

При необходимости выполнения отдельных следственных действий или принятия розыскных мер на территории других союзных республик прокуроры, следователи и органы дознания по делам, находящимся в их производстве, непосредственно сносятся с соответствующими органами других союзных республик.

Прокуроры, следователи и органы дознания Белорусской ССР обязаны в пределах своей компетенции исполнять поручения соответствующих органов других союзных республик.

При необходимости передачи уголовного дела в орган предварительного следствия, дознания или суд другой союзной республики дело направляется соответственно через Прокурора Белорусской ССР или Председателя Верховного Суда Белорусской ССР.

Статья 20. **Порядок сношения судов, прокуроров, следователей и органов дознания с соответствующими учреждениями иностранных государств**

Порядок сношения судов, прокуроров, следователей и органов дознания с соответствующими учреждениями иностранных государств, а равно порядок выполнения поручений последних определяется законодательством Союза ССР и Белорусской ССР и международными договорами, заключенными СССР и Белорусской ССР с соответствующим государством.

Статья 21. **Действие уголовно-процессуального закона в отношении граждан иностранных государств и лиц без гражданства**

Судопроизводство по делам о преступлениях, совершенных гражданами иностранных государств и лицами без гражданства, ведется на территории Белорусской ССР в соответствии с правилами настоящего Кодекса.

В отношении лиц, обладающих правом дипломатической неприкосновенности, процессуальные действия, предусмотренные настоящим Кодексом, производятся лишь по их просьбе или с их согласия. Согласие на производство этих действий испрашивается через Министерство иностранных дел.

Статья 22. **Разъяснение некоторых наименований, содержащихся в настоящем Кодексе**

Содержащиеся в настоящем Кодексе наименования имеют следующее значение:

1) «Суд» — Верховный Суд СССР, Верховный Суд Белорусской ССР, областные суды, районные (городские) народные суды, военные трибуналы;

2) «Суд первой инстанции» — суд, управомоченный постановить приговор по делу;

3) «Кассационная инстанция» — суд, рассматривающий в кассационном порядке дела по жалобам и протестам на приговоры и определения суда первой инстанции и постановления судьи, не вступившие в законную силу;

4) «Надзорная инстанция» — суд, рассматривающий в порядке судебного надзора дела по протестам на приговоры, определения и постановления, вступившие в законную силу;

5) «Судья» — народный судья, председатель, заместитель председателя, член суда, народный заседатель;

6) «Прокурор» — Генеральный Прокурор СССР, Прокурор Белорусской ССР, прокуроры областей, городов, районов, их заместители и помощники, прокуроры отделов и управлений прокуратур и военные прокуроры;

7) «Следователь» — следователь прокуратуры, следователь органов государственной безопасности;

8) «Законные представители» — родители, усыновители, опекуны, попечители обвиняемого или потерпевшего, представители учреждений и организаций, на попечении которых находится обвиняемый или потерпевший;

9) «Близкие родственники» — родители, дети, усыновители,

усыновленные, родные братья и сестры, дед, бабка, внуки, а также супруг;

10) «Приговор» — решение, вынесенное судом в заседании по вопросу о виновности или невиновности подсудимого и о применении или неприменении к нему наказания;

11) «Определение» — всякое, помимо приговора, решение, вынесенное судом первой инстанции при производстве по уголовному делу; всякое решение кассационной инстанции; решение, принятое судебной коллегией по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР при пересмотре судебных приговоров, определений и постановлений, вступивших в законную силу;

12) «Частное определение» — определение, которым суд доводит до сведения соответствующих органов об установленных при рассмотрении дела недостатках в работе того или иного учреждения, предприятия, организации или отдельных должностных лиц;

13) «Постановление» — решение, принятое Пленумом Верховного Суда Белорусской ССР, президиумами областных судов при пересмотре судебных приговоров, определений и постановлений, вступивших в законную силу; всякое решение, принятое судьей единолично; решение следователя, лица, производящего дознание, прокурора, принятое при производстве предварительного следствия и дознания;

14) «Протокол» — документ, в котором в порядке, установленном настоящим Кодексом, удостоверяется факт производства, содержание и результаты следственных и судебных действий;

15) «Кассационная жалоба» — жалоба на приговор, не вступивший в законную силу;

16) «Частная жалоба» — жалоба на определение суда первой инстанции и постановление судьи, не вступившие в законную силу;

17) «Кассационный протест» — протест прокурора об отмене или изменении приговора, не вступившего в законную силу;

18) «Частный протест» — протест прокурора на определение суда первой инстанции и постановление судьи, не вступившие в законную силу;

19) «Протест в порядке надзора» — протесты управомоченных законом лиц об отмене или изменении приговора, определения, постановления, вступивших в законную силу;

20) «Ночное время» — время с двадцати двух до шести часов по местному времени.

ГЛАВА 2

СУД И ПОДСУДНОСТЬ

Статья 23. **Состав суда**

Районный (городской) народный суд рассматривает уголовные дела в составе председательствующего — старшего народного судьи, народного судьи и двух народных заседателей. Все другие суды рассматривают уголовные дела в составе председательствующего — председателя, заместителя председателя суда или члена соответствующего суда и двух народных заседателей.

Судебная коллегия по уголовным делам областного суда и Верховного Суда Белорусской ССР рассматривает жалобы и протесты на приговоры, определения и постановления в составе трех членов суда.

Президиум областного суда рассматривает протесты в порядке судебного надзора при наличии большинства членов президиума.

Пленум Верховного Суда Белорусской ССР рассматривает протесты в порядке судебного надзора при наличии не менее двух третей состава Верховного Суда Белорусской ССР.

Статья 24. **Судьи, участвующие в рассмотрении уголовного дела**

Участвовать в рассмотрении уголовного дела могут лишь судьи и народные заседатели, избранные в состав данного суда.

Статья 25. **Неизменность состава суда при разбирательстве дела**

Каждое дело должно быть рассмотрено в одном и том же составе судей. Если кто-либо из судей лишен возможности продолжать участвовать в заседании, он заменяется другим судьей и разбирательство дела начинается сначала, за исключением случаев, предусмотренных статьей 26 настоящего Кодекса.

Статья 26. **Запасный народный заседатель**

По делу, требующему продолжительного времени для его разбирательства, может быть вызван запасный народный заседатель. Запасный народный заседатель присутствует в зале судебного заседания с начала разбирательства данного дела и в случае выбытия народного заседателя заменяет его.

Если запасный народный заседатель, вступивший на место

выбывшего, не требует возобновления судебных действий, разбирательство дела продолжается.

Статья 27. **Обстоятельства, устраняющие судью от участия в рассмотрении уголовного дела**

Судья не может участвовать в рассмотрении дела:

1) если он является потерпевшим, гражданским истцом, гражданским ответчиком, свидетелем, а также если он участвовал в данном деле в качестве эксперта, переводчика, лица, производившего дознание, следователя, прокурора, общественного обвинителя, защитника, общественного защитника, законного представителя обвиняемого, представителя потерпевшего, гражданского истца или гражданского ответчика;

2) если он является родственником потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика или их представителей, родственником обвиняемого или его законного представителя, родственником прокурора, общественного обвинителя, защитника, общественного защитника, следователя или лица, производившего дознание;

3) если имеются иные обстоятельства, дающие основания считать, что судья лично, прямо или косвенно заинтересован в этом деле.

В состав суда, рассматривающего уголовное дело, не могут входить лица, состоящие в родстве между собой.

Статья 28. **Недопустимость повторного участия судьи в рассмотрении уголовного дела**

Судья, принимавший участие в рассмотрении уголовного дела в суде первой инстанции, не может участвовать в рассмотрении этого дела в суде кассационной инстанции или в порядке судебного надзора в президиуме областного суда или в судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР, а равно участвовать в новом рассмотрении дела в суде первой инстанции в случае отмены приговора или определения о прекращении дела, постановленных с его участием.

Судья, принимавший участие в рассмотрении дела в суде кассационной инстанции, не может участвовать в рассмотрении этого дела в суде первой инстанции или в порядке судебного надзора в президиуме областного суда или в судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР, а равно в новом рассмотрении дела в суде кассационной инстанции после отмены определения, постановленного с его участием.

Судья, принимавший участие в рассмотрении дела в порядке судебного надзора в президиуме областного суда или в судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР, не может участвовать в рассмотрении того же дела в суде первой и кассационной инстанции.

Статья 29. **Отвод судьи**

При наличии обстоятельств, указанных в статьях 27 и 28 настоящего Кодекса, судья обязан заявить самоотвод. По тем же основаниям отвод судье может быть заявлен прокурором, общественным обвинителем, защитником, общественным защитником, подсудимым, его законным представителем, а также потерпевшим, гражданским истцом, гражданским ответчиком или их представителями.

Статья 30. **Порядок разрешения отвода, заявленного судье**

Отвод, заявленный судье, разрешается остальными судьями в отсутствие отводимого, который, однако, вправе предварительно публично изложить остальным судьям свое объяснение по поводу заявленного ему отвода. При равенстве голосов судья считается отведенным.

Отвод, заявленный двум судьям или всему составу суда, разрешается судом в полном составе простым большинством голосов. Вопрос об отводе разрешается судом в совещательной комнате.

Статья 31. **Уголовные дела, подсудные районному (городскому) народному суду**

Районному (городскому) народному суду подсудны все дела, кроме дел, подсудных вышестоящим судам или военным трибуналам.

Статья 32. **Уголовные дела, подсудные областному суду**

Областному суду подсудны уголовные дела о преступлениях, предусмотренных статьями 61, 63—74, 76, 78, частью второй, 81, 82, частью первой, 83, 84, 86, 86^1, 100, 149 и 172—175 Уголовного кодекса Белорусской ССР (Указ Президиума Верховного Совета БССР от 7 марта 1961 г.).

Статья 33. **Уголовные дела, подсудные Верховному Суду Белорусской ССР**

Верховному Суду Белорусской ССР подсудны уголовные дела особой сложности или особого общественного значения,

принимаемые им к своему производству по усмотрению Председателя Верховного Суда Белорусской ССР или по представлению Прокурора Белорусской ССР.

Статья 34. **Уголовные дела, подсудные военному трибуналу**

Подсудность уголовных дел военному трибуналу определяется Положением о военных трибуналах.

Статья 35. **Право вышестоящего суда принять к своему производству уголовное дело, подсудное нижестоящему суду**

Вышестоящий суд вправе принять к своему производству в качестве суда первой инстанции любое дело, подсудное нижестоящему суду.

Статья 36. **Территориальная подсудность уголовного дела**

Дело подлежит рассмотрению в том суде, в районе деятельности которого совершено преступление.

Если определить место совершения преступления невозможно, дело подсудно тому суду, в районе деятельности которого закончено предварительное следствие или дознание по делу.

Статья 37. **Определение подсудности при объединении уголовных дел**

При обвинении одного лица или группы лиц в совершении нескольких преступлений, дела о которых подсудны разноименным судам, дело о всех преступлениях рассматривается вышестоящим из этих судов.

Если дело по обвинению одного лица или группы лиц в совершении нескольких преступлений подсудно военному трибуналу в отношении хотя бы одного лица или одного преступления, дело о всех лицах и преступлениях, в соответствии со статьей 12 Положения о военных трибуналах, рассматривается военным трибуналом.

Дело, которое по тем или иным основаниям подсудно одновременно нескольким одноименным судам, рассматривается тем судом, в районе деятельности которого было закончено предварительное следствие или дознание по делу.

Статья 38. **Передача уголовного дела по подсудности**

Судья или суд в распорядительном заседании, установив, что поступившее дело не подсудно данному суду, направляет дело по подсудности.

Суд, установив, что находящееся в его производстве дело подсудно другому такому же суду, вправе оставить дело в своем производстве только в случае, если он уже приступил к его рассмотрению в судебном заседании. Однако, если дело подсудно вышестоящему суду или военному трибуналу, оно во всех случаях подлежит направлению по подсудности.

Передача в нижестоящий суд дела, начатого рассмотрением в судебном заседании вышестоящего суда, не допускается.

Статья 39. **Передача уголовного дела из суда, которому оно подсудно, в другой суд**

В отдельных случаях, в целях наиболее быстрого, полного и объективного рассмотрения дела, а равно в целях наилучшего обеспечения воспитательной роли судебного разбирательства дела, оно может быть передано вышестоящим судом для рассмотрения в другой такой же суд. Передача дела по этим основаниям допускается лишь до начала его рассмотрения в судебном заседании.

Вопрос о передаче дела в этих случаях разрешается председателем вышестоящего суда по представлению прокурора или суда, которому подсудно дело.

Вопрос о передаче дела в суд другой области по указанным в настоящей статье основаниям разрешается Председателем Верховного Суда Белорусской ССР.

Статья 40. **Недопустимость споров о подсудности**

Споры о подсудности между судами не допускаются. Всякое дело, направленное из одного суда в другой в порядке, предусмотренном статьями 38 и 39 настоящего Кодекса, подлежит безусловному принятию к производству тем судом, куда оно направлено.

ГЛАВА 3

ПРОКУРОР

Статья 41. **Полномочия прокурора**

В соответствии с Положением о прокурорском надзоре в СССР и в порядке, предусмотренном настоящим Кодексом,

прокурор осуществляет надзор за законностью возбуждения уголовного дела и за исполнением законов при производстве дознания и предварительного следствия, при рассмотрении дела в суде и при исполнении приговора.

Статья 42. **Отвод прокурора**

Прокурор не может принимать участия в производстве по делу при наличии оснований, указанных в статье 27 настоящего Кодекса.

Участие прокурора в производстве предварительного следствия или дознания, а равно поддержание им обвинения на суде не являются препятствием для дальнейшего участия его в деле.

При наличии оснований для отвода прокурор обязан устраниться от участия в деле. По этим же основаниям прокурору может быть заявлен отвод обвиняемым, его законным представителем и защитником, общественным защитником и общественным обвинителем, а также потерпевшим, гражданским истцом, гражданским ответчиком или их представителями.

Вопрос об отводе прокурора разрешается при производстве дознания и предварительного следствия вышестоящим прокурором, а в суде — судом, рассматривающим дело.

ГЛАВА 4

СЛЕДОВАТЕЛЬ И ЛИЦО, ПРОИЗВОДЯЩЕЕ ДОЗНАНИЕ

Статья 43. **Следователь**

Предварительное следствие по уголовным делам производят назначенные в установленном законом порядке следователи органов прокуратуры и следователи органов государственной безопасности в пределах их компетенции.

Статья 44. **Полномочия следователя**

При производстве предварительного следствия все решения о направлении следствия и о производстве следственных действий следователь принимает самостоятельно, за исключением случаев, когда законом предусмотрено получение санкции от прокурора, и несет полную ответственность за их законное и своевременное проведение.

В случае несогласия следователя с указаниями прокурора о привлечении в качестве обвиняемого, о квалификации пре-

ступления и объеме обвинения, о направлении дела для предания обвиняемого суду или о прекращении дела, следователь вправе представить дело вышестоящему прокурору с письменным изложением своих возражений. В этом случае прокурор или отменяет указания нижестоящего прокурора, или поручает производство следствия по этому делу другому следователю.

По делам, по которым предварительное следствие обязательно, следователь вправе в любой момент приступить к производству предварительного следствия, не дожидаясь выполнения органами дознания действий, предусмотренных статьей 116 настоящего Кодекса.

Следователь по расследуемым им делам вправе давать органам дознания поручения и указания о производстве розыскных и следственных действий и требовать от органов дознания содействия при производстве отдельных следственных действий. Такие поручения и указания следователя даются в письменном виде и являются для органов дознания обязательными.

Постановления следователя, вынесенные в соответствии с законом по находящемуся в его производстве уголовному делу, обязательны для исполнения всеми учреждениями, предприятиями, организациями, должностными лицами и гражданами.

Следователь вправе задержать и допросить лицо, подозреваемое в совершении преступления, в порядке и по основаниям, предусмотренным статьями 119 и 120 настоящего Кодекса.

Статья 45. **Лицо, производящее дознание**

Дознание по уголовным делам производят должностные лица, уполномоченные на то органами дознания, перечисленными в статье 115 настоящего Кодекса.

Статья 46. **Полномочия органа дознания**

На органы дознания возлагается принятие необходимых оперативно-розыскных и иных предусмотренных уголовно-процессуальным законом мер в целях обнаружения преступлений и лиц, их совершивших.

На органы дознания возлагается также обязанность принятия всех мер, необходимых для предупреждения и пресечения преступления.

Деятельность органов дознания различается в зависимости от того, действуют ли они по делам, по которым производство

предварительного следствия обязательно, или же по делам, по которым производство предварительного следствия не обязательно.

Статья 47. Отвод следователя и лица, производящего дознание

Следователь или лицо, производящее дознание, не могут принимать участия в расследовании дела при наличии оснований, предусмотренных статьей 27 настоящего Кодекса. Их участие в дознании или предварительном следствии, которое производилось ранее по данному делу, не является основанием для отвода.

При наличии оснований для отвода следователь или лицо, производящее дознание, обязаны устраниться от участия в деле. По этим же основаниям им может быть заявлен отвод подозреваемым, обвиняемым, защитником, а также потерпевшим, гражданским истцом, гражданским ответчиком или их представителями.

Заявление об отводе или самоотводе следователя или лица, производящего дознание, подается прокурору, который рассматривает и разрешает его в течение двадцати четырех часов.

ГЛАВА 5

УЧАСТНИКИ ПРОЦЕССА, ИХ ПРАВА И ОБЯЗАННОСТИ

Статья 48. Обвиняемый

Обвиняемым признается лицо, в отношении которого в установленном настоящим Кодексом порядке вынесено постановление о привлечении в качестве обвиняемого. После предания обвиняемого суду он именуется подсудимым, а после вынесения обвинительного приговора — осужденным.

Обвиняемый имеет право: знать, в чем он обвиняется, и давать объяснения по предъявленному ему обвинению; представлять доказательства; заявлять ходатайства; знакомиться по окончании предварительного следствия или дознания со всеми материалами дела; иметь защитника с момента, предусмотренного статьей 49 настоящего Кодекса; участвовать в судебном разбирательстве в суде первой инстанции; заявлять отводы; приносить жалобы на действия и решения лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда.

Подсудимый имеет право на последнее слово.

Статья 49. **Участие защитника в уголовном судопроизводстве**

Защитник допускается к участию в деле с момента объявления обвиняемому об окончании предварительного следствия и предъявления обвиняемому для ознакомления всего производства по делу.

По делам о преступлениях несовершеннолетних, а также лиц, которые в силу своих физических или психических недостатков не могут сами осуществлять свое право на защиту, защитник допускается к участию в деле с момента предъявления обвинения.

По делам, по которым не производилось предварительного следствия, защитник допускается с момента предания обвиняемого суду.

В качестве защитника допускаются адвокаты, представители профессиональных союзов и других общественных организаций.

По определению суда или постановлению судьи в качестве защитника могут быть допущены близкие родственники и законные представители обвиняемого, а также другие лица.

Одно и то же лицо не может быть защитником двух обвиняемых, если интересы защиты одного из них противоречат интересам другого.

Статья 50. **Приглашение, назначение и замена защитника**

Защитник из числа лиц, указанных в статье 49 настоящего Кодекса, приглашается обвиняемым, его законным представителем, а также другими лицами по поручению или с согласия обвиняемого.

По просьбе обвиняемого участие защитника обеспечивается следователем и судом.

В тех случаях, когда участие избранного обвиняемым защитника невозможно в течение длительного срока, следователь и суд вправе предложить обвиняемому пригласить другого защитника или назначить обвиняемому защитника через коллегию адвокатов.

Статья 51. **Обязательное участие защитника**

Участие защитника при судебном разбирательстве обязательно по делам:

1) в которых участвует прокурор;

2) немых, слепых, глухих и других лиц, которые в силу

своих физических или психических недостатков не могут сами осуществлять свое право на защиту;

3) несовершеннолетних;

4) лиц, не владеющих языком, на котором ведется судопроизводство;

5) лиц, преданных суду за преступления, за которые в качестве меры наказания может быть применена смертная казнь;

6) лиц, между интересами которых имеются противоречия и хотя бы один из них имеет защитника.

При наличии одного из обстоятельств, предусмотренных пунктами 2 и 3 настоящей статьи, участие защитника обязательно и на предварительном следствии.

Если в случаях, предусмотренных настоящей статьей, защитник не приглашен самим обвиняемым, его законным представителем или другими лицами по его поручению, суд или соответственно следователь и прокурор обязаны обеспечить участие защитника в деле.

Статья 52. **Отказ от защитника**

Обвиняемый вправе в любой момент производства по делу отказаться от защитника. Такой отказ допускается только по инициативе самого обвиняемого и не может являться препятствием для участия в деле прокурора, а равно защитников других подсудимых.

Отказ от защитника, заявленный несовершеннолетним или обвиняемым, который в силу своих физических или психических недостатков не может сам осуществлять свое право на защиту, не обязателен для суда или соответственно для следователя и прокурора.

Статья 53. **Обязанности и права защитника**

Защитник обязан использовать все указанные в законе средства и способы защиты в целях выяснения обстоятельств, оправдывающих обвиняемого или смягчающих его ответственность, и оказывать обвиняемому необходимую юридическую помощь.

С момента допущения к участию в деле защитник вправе: иметь свидание с обвиняемым; знакомиться со всеми материалами дела и выписывать из него необходимые сведения; представлять доказательства; заявлять ходатайства; участвовать в судебном разбирательстве; заявлять отводы; приносить жалобы на действия и решения следователя, прокурора и суда.

Кроме того, с разрешения следователя защитник может присутствовать при допросах обвиняемого и при производстве иных следственных действий, выполняемых по ходатайствам обвиняемого или его защитника.

Адвокат не вправе отказаться от принятой на себя защиты обвиняемого.

Статья 54. **Потерпевший**

Потерпевшим признается лицо, которому преступлением причинен моральный, физический или имущественный вред.

Гражданин, признанный потерпевшим от преступления, или его представитель имеют право: давать показания по делу; представлять доказательства; заявлять ходатайства; знакомиться с материалами дела с момента окончания предварительного следствия, а по делам, по которым предварительное следствие не проводилось, — с момента предания суду; участвовать в исследовании доказательств на судебном следствии; заявлять отводы; приносить жалобы на действия лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда, а также приносить жалобы на приговор или определения суда и постановления судьи.

В случаях, предусмотренных частью первой статьи 106 настоящего Кодекса, потерпевший имеет право в судебном разбирательстве лично или через своего представителя поддерживать обвинение.

По делам о преступлениях, последствием которых явилась смерть потерпевшего, права, предусмотренные настоящей статьей, имеют его близкие родственники или его законные представители.

Статья 55. **Гражданский истец**

Гражданским истцом признается гражданин, учреждение, предприятие или организация, понесшие материальный ущерб от преступления и предъявившие требование о его возмещении в соответствии со статьей 56 настоящего Кодекса.

Гражданский истец или его представитель имеют право: представлять доказательства; заявлять ходатайства; участвовать в судебном разбирательстве; просить орган дознания, следователя и суд о принятии мер обеспечения заявленного ими иска; поддерживать гражданский иск; знакомиться с материалами дела с момента окончания предварительного следствия, а по делам, по которым предварительное следствие не проводилось, — с момента предания суду; заявлять отводы;

приносить жалобы на действия лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда, а также приносить жалобы на приговор или определения суда в части, касающейся гражданского иска.

Гражданский истец обязан по требованию суда представлять имеющиеся в его распоряжении документы, связанные с предъявленным иском.

Статья 56. **Гражданский иск в уголовном деле**

Лицо, понесшее материальный ущерб от преступления, вправе при производстве по уголовному делу предъявлять к обвиняемому или к лицам, несущим материальную ответственность за действия обвиняемого, гражданский иск, который рассматривается судом совместно с уголовным делом. Гражданский иск в уголовном деле освобождается от государственной пошлины.

Гражданский иск может быть предъявлен с момента возбуждения уголовного дела до начала судебного следствия. Отказ в иске, постановленный в порядке гражданского судопроизводства, лишает истца права вторичного предъявления того же иска по уголовному делу.

Прокурор вправе предъявить или поддержать предъявленный потерпевшим гражданский иск, если этого требует охрана государственных или общественных интересов или прав граждан.

Если гражданский иск остался непредъявленным, суд при постановлении приговора вправе по собственной инициативе разрешить вопрос о возмещении материального ущерба, причиненного преступлением.

Доказывание гражданского иска, предъявленного по уголовному делу, производится по правилам, установленным настоящим Кодексом.

Лицо, не предъявившее гражданский иск по уголовному делу, а равно лицо, чей гражданский иск остался без рассмотрения, имеет право предъявить его в порядке гражданского судопроизводства.

Статья 57. **Гражданский ответчик**

В качестве гражданских ответчиков могут быть привлечены родители, опекуны, попечители или другие лица, а также учреждения, предприятия и организации, которые в силу закона несут материальную ответственность за ущерб, причиненный преступными действиями обвиняемого.

Гражданский ответчик или его представитель имеют право: возражать против предъявленного иска; давать объяснения по существу предъявленного иска; представлять доказательства; заявлять ходатайства; знакомиться с материалами дела в части, относящейся к гражданскому иску, с момента окончания предварительного следствия, а по делам, по которым предварительное следствие не проводилось, — с момента предания суду; участвовать в судебном разбирательстве; заявлять отводы; приносить жалобы на действия лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда, а также приносить жалобы на приговор и определения суда в части, касающейся гражданского иска.

Статья 58. **Признание лица потерпевшим, гражданским истцом или гражданским ответчиком**

О признании лица потерпевшим, гражданским истцом или гражданским ответчиком лицо, производящее дознание, следователь, прокурор или судья выносят постановление, а суд — определение.

Статья 59. **Представители потерпевшего, гражданского истца и гражданского ответчика**

В качестве представителей потерпевшего, гражданского истца и гражданского ответчика могут участвовать в деле близкие родственники, законные представители, адвокаты, представители профсоюзных и иных общественных организаций, а также иные лица, допущенные к участию в деле с разрешения лица, производящего дознание, следователя или суда.

Статья 60. **Обязанность разъяснения и обеспечения прав участвующим в деле лицам**

Суд, прокурор, следователь и лицо, производящее дознание, обязаны разъяснить участвующим в деле лицам их права и обеспечить возможность осуществления этих прав.

ГЛАВА 6

ДОКАЗАТЕЛЬСТВА

Статья 61. **Обстоятельства, подлежащие доказыванию по уголовному делу**

При производстве дознания, предварительного следствия и разбирательстве уголовного дела в суде подлежат доказыванию:

1) событие преступления (время, место, способ и другие обстоятельства совершения преступления);

2) виновность обвиняемого в совершении преступления;

3) обстоятельства, влияющие на степень и характер ответственности обвиняемого;

4) характер и размер ущерба, причиненного преступлением.

Статья 62. **Выявление причин и условий, способствовавших совершению преступления**

При производстве дознания, предварительного следствия и судебного разбирательства уголовного дела органы дознания, следователь, прокурор и суд обязаны выявлять причины и условия, способствовавшие совершению преступления, и принимать меры к их устранению.

Статья 63. **Доказательства**

Доказательствами по уголовному делу являются любые фактические данные, на основе которых в определенном законом порядке органы дознания, следователь и суд устанавливают наличие или отсутствие общественно опасного деяния, виновность лица, совершившего это деяние, и иные обстоятельства, имеющие значение для правильного разрешения дела.

Эти данные устанавливаются: показаниями свидетеля, показаниями потерпевшего, показаниями подозреваемого, показаниями обвиняемого, заключением эксперта, вещественными доказательствами, протоколами следственных и судебных действий и иными документами.

Статья 64. **Собирание доказательств**

Лицо, производящее дознание, следователь, прокурор и суд вправе, в пределах своей компетенции, по находящимся в их производстве делам, вызывать в порядке, установленном настоящим Кодексом, любое лицо для допроса или для дачи заключения в качестве эксперта; производить осмотры, обыски и другие предусмотренные настоящим Кодексом следственные действия; требовать от учреждений, предприятий, организаций, должностных лиц и граждан представления предметов и документов, могущих установить необходимые по делу фактические данные; требовать производства ревизий.

Доказательства могут быть представлены подозреваемым, обвиняемым, защитником, прокурором, а также потерпевшим, гражданским истцом, гражданским ответчиком и их предста-

вителями и любыми гражданами, учреждениями, предприятиями и организациями.

Все собранные по делу доказательства подлежат тщательной, всесторонней и объективной проверке со стороны лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда.

Статья 65. **Оценка доказательств**

Суд, прокурор, следователь и лицо, производящее дознание, оценивают доказательства по своему внутреннему убеждению, основанному на всестороннем, полном и объективном рассмотрении всех обстоятельств дела в их совокупности, руководствуясь законом и социалистическим правосознанием.

Никакие доказательства для суда, прокурора, следователя и лица, производящего дознание, не имеют заранее установленной силы.

Статья 66. **Лица, вызываемые в качестве свидетелей**

В качестве свидетеля для дачи показаний может быть вызвано любое лицо, которому могут быть известны какие-либо обстоятельства, подлежащие установлению по данному делу.

Не могут допрашиваться в качестве свидетеля:

1) защитник обвиняемого — об обстоятельствах дела, которые стали ему известны от подзащитного;

2) лицо, которое в силу своих физических или психических недостатков не способно правильно воспринимать обстоятельства, имеющие значение для дела, и давать о них правильные показания. Для разрешения вопроса о способности лица правильно воспринимать обстоятельства, имеющие значение для дела, и давать о них правильные показания в необходимых случаях приглашаются эксперты.

Участие в деле законных представителей потерпевшего, подозреваемого, обвиняемого не исключает возможности допроса этих лиц в качестве свидетелей.

Статья 67. **Обязанности свидетеля**

Свидетель обязан явиться по вызову лица, производящего дознание, следователя, прокурора, суда и дать правдивые показания: сообщить все известное ему по делу и ответить на поставленные вопросы.

При неявке свидетеля без уважительной причины лицо, производящее дознание, следователь, прокурор и суд вправе подвергнуть его приводу.

За отказ или уклонение от дачи показаний свидетель несет

ответственность по статье 178 Уголовного кодекса Белорусской ССР, а за дачу заведомо ложных показаний — по статье 177 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

Статья 68. **Показания свидетеля**

Свидетель может быть допрошен о любых обстоятельствах, подлежащих установлению по данному делу, в том числе о личности обвиняемого, потерпевшего и о своих взаимоотношениях с ними. Не могут служить доказательством данные, сообщаемые свидетелем, если он не может указать источник своей осведомленности.

Статья 69. **Показания потерпевшего**

Потерпевший обязан явиться по вызову лица, производящего дознание, следователя, прокурора, суда и дать правдивые показания: сообщить все известное ему по делу и ответить на поставленные вопросы.

Потерпевший дает показания об известных ему обстоятельствах по делу, о своих взаимоотношениях с обвиняемым, а также об имеющихся в деле доказательствах.

Потерпевший допрашивается по правилам, установленным для допроса свидетелей.

За отказ или уклонение от дачи показаний потерпевший несет ответственность по статье 178 Уголовного кодекса Белорусской ССР, а за дачу заведомо ложных показаний — по статье 177 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

Статья 70. **Показания подозреваемого**

Подозреваемый дает показания по поводу обстоятельств, послуживших основанием для его задержания или применения к нему меры пресечения, а равно по поводу иных известных ему обстоятельств по делу.

Статья 71. **Показания обвиняемого**

Обвиняемый вправе дать показания по предъявленному ему обвинению, а равно по поводу иных известных ему обстоятельств по делу и имеющихся в деле доказательств.

Статья 72. **Экспертиза**

Экспертиза назначается в случаях, когда при производстве дознания, предварительного следствия и при судебном разбирательстве необходимы специальные познания в науке, технике, искусстве или ремесле. Экспертиза производится эксперта-

ми соответствующих учреждений либо иными специалистами, назначенными лицом, производящим дознание, следователем, прокурором и судом. В качестве эксперта может быть вызвано любое лицо, обладающее необходимыми познаниями для дачи заключения. Вопросы, поставленные перед экспертом, и его заключение не могут выходить за пределы специальных познаний эксперта.

Статья 73. **Обязанности и права эксперта**

Эксперт обязан явиться по вызову лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда и дать объективное заключение по поставленным перед ним вопросам. Если поставленный вопрос выходит за пределы специальных знаний эксперта или представленные ему материалы недостаточны для дачи заключения, эксперт в письменной форме сообщает органу, назначившему экспертизу, о невозможности дать заключение.

Эксперт вправе:

1) знакомиться с материалами дела, относящимися к предмету экспертизы;

2) заявлять ходатайства о представлении ему дополнительных материалов, необходимых для дачи заключения;

3) с разрешения лица, производящего дознание, следователя, прокурора или суда присутствовать при производстве допросов и других следственных и судебных действий и задавать допрашиваемым вопросы, относящиеся к предмету экспертизы.

В случае отказа или уклонения эксперта от выполнения своих обязанностей без уважительных причин или дачи им заведомо ложного заключения, или неявки без уважительных причин по вызову лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда применяются меры, предусмотренные статьей 67 настоящего Кодекса.

Статья 74. **Отвод эксперта**

Эксперт не может принимать участия в деле:

1) при наличии оснований, предусмотренных статьей 27 настоящего Кодекса; однако предыдущее его участие в деле в качестве эксперта не является основанием для отвода;

2) если он находился или находится в служебной или иной зависимости от обвиняемого, потерпевшего, гражданского истца или гражданского ответчика;

3) если он производил по данному делу ревизию, материалы

которой послужили основанием к возбуждению уголовного дела;

4) в случае, когда обнаружится его некомпетентность.

При наличии этих оснований эксперту может быть заявлен отвод обвиняемым, его законным представителем и защитником, подозреваемым, общественным защитником, прокурором, общественным обвинителем, а также потерпевшим, гражданским истцом, гражданским ответчиком или их представителями.

Вопрос об отводе эксперта разрешается при производстве дознания или предварительного следствия соответственно лицом, производящим дознание, следователем или прокурором, а в суде — судом, рассматривающим дело.

Статья 75. **Обязательное проведение экспертизы**

Проведение экспертизы обязательно:

1) для установления причин смерти;

2) для установления характера и тяжести телесных повреждений;

3) для определения психического состояния обвиняемого или подозреваемого в тех случаях, когда у лица, производящего дознание, следователя, прокурора или суда по этому поводу возникают сомнения;

4) для установления возраста обвиняемого, подозреваемого и потерпевшего в тех случаях, когда это имеет значение для дела, а документы о возрасте отсутствуют;

5) для установления половой зрелости потерпевших по делам о преступлениях, предусмотренных статьей 117 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

Статья 76. **Заключение эксперта**

Эксперт дает заключение от своего имени на основании объективной и всесторонней оценки произведенных исследований в соответствии с его специальными знаниями и несет за данное им заключение личную ответственность.

При назначении для производства экспертизы нескольких экспертов они до дачи заключения совещаются между собой. Если эксперты одной специальности придут к общему заключению, последнее подписывается всеми экспертами. В случае разногласия между экспертами каждый эксперт дает свое заключение отдельно.

Заключение эксперта не является обязательным для лица,

производящего дознание, следователя, прокурора и суда, однако несогласие их с заключением должно быть мотивировано.

Статья 77. **Дополнительная и повторная экспертиза**

В случае недостаточной ясности или полноты заключения может быть назначена дополнительная экспертиза, поручаемая тому же или другому эксперту.

В случае необоснованности заключения эксперта или сомнений в его правильности может быть назначена повторная экспертиза, поручаемая другому эксперту или другим экспертам.

Статья 78. **Вещественные доказательства**

Вещественными доказательствами являются предметы, которые служили орудиями преступления или сохранили на себе следы преступления, или были объектами преступных действий обвиняемого, а также деньги и иные ценности, нажитые преступным путем, и все другие предметы, которые могут служить средствами к обнаружению преступления, установлению фактических обстоятельств дела, выявлению виновных либо к опровержению обвинения или смягчению вины обвиняемого.

Статья 79. **Хранение вещественных доказательств**

Вещественные доказательства должны быть подробно описаны в протоколах осмотра, по возможности сфотографированы и приобщены к делу особым постановлением лица, производящего дознание, следователя, прокурора или определением суда. Вещественные доказательства должны храниться при уголовном деле.

Если те или иные предметы в силу их громоздкости или иных причин не могут храниться при уголовном деле, они должны быть по возможности сфотографированы, опечатаны и храниться в месте, указанном лицом, производящим дознание, следователем, прокурором, судом, о чем в деле должна иметься соответствующая справка.

При передаче дела от органа дознания следователю или от одного органа дознания либо следователя другому, а равно при направлении дела прокурору и в суд либо при передаче дела из одного суда в другой вещественные доказательства препровождаются вместе с делом, за исключением случая, предусмотренного частью второй настоящей статьи.

Статья 80. **Сроки хранения вещественных доказательств**

Вещественные доказательства хранятся до вступления приговора в законную силу или до истечения срока на обжалование постановления или определения о прекращении дела. В тех случаях, когда спор о праве на вещь подлежит разрешению в порядке гражданского судопроизводства, вещественные доказательства хранятся до вступления в законную силу решения суда.

В отдельных случаях вещественные доказательства могут быть возвращены их владельцам и до истечения сроков, указанных в части первой настоящей статьи, если это возможно без ущерба для производства по делу.

Вещественные доказательства, подвергающиеся быстрой порче, если не могут быть возвращены владельцу, сдаются в соответствующие учреждения для использования по назначению. При необходимости они возмещаются владельцу предметами того же рода и качества или ему уплачивается их стоимость.

Статья 81. **Меры, принимаемые в отношении вещественных доказательств при разрешении уголовного дела**

В приговоре, определении или постановлении о прекращении дела должен быть решен вопрос о вещественных доказательствах, при этом:

1) орудия преступления, принадлежащие обвиняемому, подлежат конфискации и передаются в соответствующие учреждения или уничтожаются;

2) вещи, запрещенные к обращению, подлежат передаче в соответствующие учреждения или уничтожаются;

3) вещи, не представляющие никакой ценности и не могущие быть использованными, подлежат уничтожению, а в случае ходатайства заинтересованных лиц или учреждений могут быть выданы им;

4) деньги и иные ценности, нажитые преступным путем, по приговору суда подлежат обращению в доход государства; остальные вещи выдаются законным владельцам, а при неустановлении последних переходят в собственность государства. В случае спора о принадлежности этих вещей спор этот подлежит разрешению в порядке гражданского судопроизводства;

5) документы, являющиеся вещественными доказательствами, остаются при деле в течение всего срока хранения последнего либо передаются заинтересованным учреждениям.

Статья 82. **Протоколы следственных и судебных действий**

Протоколы, удостоверяющие обстоятельства и факты, установленные при осмотре, освидетельствовании, выемке, обыске, задержании, предъявлении для опознания, а также при производстве следственного эксперимента, составленные в порядке, предусмотренном настоящим Кодексом, являются доказательством по уголовному делу.

Статья 83. **Документы**

Документы являются доказательствами, если обстоятельства и факты, удостоверенные или изложенные учреждениями, предприятиями, организациями, должностными лицами и гражданами, имеют значение для уголовного дела.

В случаях, когда документы обладают признаками, указанными в статье 78 настоящего Кодекса, они являются вещественными доказательствами.

ГЛАВА 7

МЕРЫ ПРЕСЕЧЕНИЯ

Статья 84. **Применение мер пресечения**

При наличии достаточных оснований полагать, что обвиняемый, находясь на свободе, скроется от следствия и суда или воспрепятствует установлению истины по уголовному делу, или будет заниматься преступной деятельностью, а также для обеспечения исполнения приговора лицо, производящее дознание, следователь, прокурор и суд вправе применить в отношении обвиняемого одну из следующих мер пресечения: подписку о невыезде, личное поручительство или поручительство общественных организаций и коллективов трудящихся, заключение под стражу.

К военнослужащим может применяться в качестве меры пресечения и наблюдение за ними командования воинских частей, в которых они состоят на службе.

К несовершеннолетним в качестве меры пресечения может применяться также отдача под присмотр родителей, опекунов

или попечителей, а к несовершеннолетним, воспитывающимся в детских учреждениях, — отдача под присмотр администрации этих учреждений.

При отсутствии оснований, делающих необходимым применение меры пресечения, у обвиняемого отбирается обязательство являться по вызовам и сообщать о перемене места жительства.

Статья 85. Применение меры пресечения до предъявления обвинения

В исключительных случаях мера пресечения может быть применена в отношении лица, подозреваемого в совершении преступления, и до предъявления ему обвинения. В этом случае обвинение должно быть предъявлено не позднее десяти суток с момента применения меры пресечения. Если в этот срок обвинение не будет предъявлено, мера пресечения отменяется.

Лицо, заключенное под стражу до предъявления ему обвинения, имеет право: обжаловать действия лица, производящего дознание, следователя или прокурора, давать объяснения и заявлять ходатайства.

Статья 86. Обстоятельства, учитываемые при избрании меры пресечения

При разрешении вопроса о необходимости применить меру пресечения, а также об избрании той или иной из них лицо, производящее дознание, следователь, прокурор и суд учитывают, помимо обстоятельств, указанных в статье 84 настоящего Кодекса, также тяжесть совершенного преступления, личность подозреваемого или обвиняемого, род его занятий, возраст, состояние здоровья, семейное положение и другие обстоятельства.

Статья 87. Постановление и определение о применении меры пресечения

О применении меры пресечения лицо, производящее дознание, следователь, прокурор выносят мотивированное постановление, а суд — мотивированное определение, содержащее указание на преступление, в котором подозревается или обвиняется данное лицо, и основание для избрания примененной меры пресечения. Постановление или определение объявляется лицу, в отношении которого оно вынесено.

Статья 88. **Подписка о невыезде**

Подписка о невыезде состоит в отобрании от подозреваемого или обвиняемого обязательства не отлучаться с места жительства или временного нахождения без разрешения лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда.

В случае нарушения подозреваемым или обвиняемым данной им подписки может быть применена более строгая мера пресечения, о чем ему должно быть объявлено при отобрании подписки.

Статья 89. **Личное поручительство**

Личное поручительство состоит в принятии на себя заслуживающими доверия лицами письменного обязательства в том, что они ручаются за то, что подозреваемый или обвиняемый, находясь на свободе, не скроется от следствия и суда, не будет препятствовать установлению истины по уголовному делу и не будет заниматься преступной деятельностью. Число поручителей не может быть менее двух.

При отобрании подписки о личном поручительстве поручитель должен быть поставлен в известность о сущности дела, по которому избрана данная мера пресечения, и об ответственности в случае совершения подозреваемым или обвиняемым действий, для предупреждения которых была применена мера пресечения в виде личного поручительства. В этом случае на каждого поручителя может быть наложено судом денежное взыскание в размере до ста рублей в порядке, предусмотренном статьей 267 настоящего Кодекса, или применены меры общественного воздействия.

Статья 90. **Поручительство общественной организации или коллектива трудящихся**

Поручительство общественной организации или коллектива трудящихся состоит в даче письменного обязательства в том, что общественная организация или коллектив трудящихся ручаются за надлежащее поведение и явку подозреваемого или обвиняемого по вызовам лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда.

Общественная организация или коллектив трудящихся, дающие поручительство, должны быть поставлены в известность о сущности дела, по которому избрана данная мера пресечения.

Статья 91. **Заключение под стражу**

Заключение под стражу в качестве меры пресечения применяется с соблюдением требований статьи 7 настоящего Кодекса лишь по делам о преступлениях, за которые законом предусмотрено наказание в виде лишения свободы.

К лицам, обвиняемым в совершении преступлений, предусмотренных статьями 61—71, 72, частью второй, 74—76, 78, 81, 82, частью первой, 83—85, 87, частями второй и третьей, 88, частями второй и третьей, 89, 90, частью третьей, 91, частью третьей, 96, частью второй, 100, 101, 106, 115, 117, частью второй, 119, частью второй, 141, частями второй и третьей, 142, частями второй и третьей, 143, 144, частью третьей, 146, частью второй, 151, частью второй, 169, частью второй, 172, частью второй, 173, частью второй, 175, частью второй, 227, пунктами «б» и «в», 229, пунктами «б» и «в», 231, пунктом «б», 236, пунктами «б» и «г», 237, 238, пунктом «б», 240, пунктом «в», 244, пунктом «е», 246, пунктом «г», 248, пунктом «в», 250, 251, пунктом «б», 252—256 Уголовного кодекса Белорусской ССР, заключение под стражу в качестве меры пресечения может быть применено по мотивам одной лишь опасности преступления.

Несовершеннолетние, подвергнутые задержанию или предварительному заключению, должны содержаться отдельно от взрослых и от осужденных несовершеннолетних.

Статья 92. **Сроки содержания под стражей**

Содержание под стражей при расследовании дела не может продолжаться более двух месяцев. Этот срок может быть продлен лишь ввиду особой сложности дела прокурором области, военным прокурором военного округа, военного флота — до трех месяцев, а Прокурором Белорусской ССР и Главным военным прокурором — до шести месяцев со дня заключения под стражу. Дальнейшее продление срока содержания под стражей может быть произведено только в исключительных случаях Генеральным Прокурором СССР дополнительно на срок не более трех месяцев.

Статья 93. **Меры попечения о детях и охраны имущества заключенного под стражу**

Лицо, производящее дознание, следователь, прокурор и суд обязаны:

1) при наличии у лица, заключенного под стражу, несовершеннолетних детей, остающихся без надзора,— передать их на попечение родственников либо других лиц или учреждений;

2) при наличии у лица, заключенного под стражу, имущества или жилища, остающегося без присмотра,— принять меры к их охране.

О принятых мерах лицо, производящее дознание, следователь, прокурор и суд уведомляют заключенного под стражу.

Статья 94. **Уведомление о заключении обвиняемого под стражу**

Об избрании в качестве меры пресечения заключения под стражу лицо, производящее дознание, следователь, прокурор и суд сообщают по месту работы и семье обвиняемого. Копия постановления или определения о заключении под стражу посылается в место заключения.

Статья 95. **Свидание с арестованным**

По просьбе близких родственников обвиняемого следователь, прокурор и судья могут разрешить им свидание с арестованным.

Статья 96. **Наблюдение командования воинской части**

Наблюдение командования воинской части за обвиняемым, являющимся военнослужащим, состоит в принятии мер, предусмотренных уставами Вооруженных Сил Союза ССР, для того, чтобы обеспечить надлежащее поведение и явку обвиняемого по вызовам лица, производящего дознание, следователя, прокурора и суда.

Командованию воинской части сообщается о сущности дела, по которому избрана данная мера пресечения.

Об установлении наблюдения командование воинской части в письменной форме уведомляет орган, избравший эту меру пресечения.

Статья 97. **Отдача несовершеннолетних под присмотр**

Отдача под присмотр родителей, опекунов, попечителей, администрации детских учреждений состоит в принятии на себя кем-либо из указанных лиц письменного обязательства

обеспечить явку несовершеннолетнего к следователю и в суд, а также его надлежащее поведение.

При отобрании подписки о принятии несовершеннолетнего под присмотр родители, опекуны, попечители, руководители детских учреждений должны быть поставлены в известность о сущности дела, по которому избрана данная мера пресечения, и об их ответственности в случае нарушения принятого на себя обязательства.

К родителям, опекунам, попечителям, которым был отдан под присмотр несовершеннолетний, в случае нарушения ими принятого обязательства применяются меры, предусмотренные частью второй статьи 89 настоящего Кодекса.

Статья 98. Отмена или изменение меры пресечения

Мера пресечения отменяется, когда в ней отпадает дальнейшая необходимость, или изменяется на более строгую или более мягкую, когда это вызывается обстоятельствами дела.

Отмена или изменение меры пресечения производится мотивированным постановлением лица, производящего дознание, следователя или прокурора, а после передачи дела в суд — мотивированным определением суда.

Отмена или изменение лицом, производящим дознание, и следователем меры пресечения, избранной по указанию прокурора, допускается лишь с санкции прокурора.

ГЛАВА 8

ПРОТОКОЛЫ, СРОКИ И СУДЕБНЫЕ ИЗДЕРЖКИ

Статья 99. Обязательность ведения протокола

При производстве следственных действий, а также в распорядительных и судебных заседаниях судов первой инстанции обязательно ведутся протоколы.

Протокол должен содержать указание на место и дату производства процессуального действия с обозначением времени его начала и окончания и на лиц, принимавших участие в его производстве. В протоколе излагаются процессуальные действия в том порядке, в каком они имели место, выявленные при их производстве существенные для дела обстоятельства, а также заявления лиц, участвовавших при производстве этих действий.

Протокол подписывается лицами, указанными в соответствующих статьях настоящего Кодекса. Все внесенные в протокол изменения, дополнения и исправления должны быть оговорены и удостоверены подписями этих лиц.

Статья 100. **Исчисление сроков**

Сроки, установленные настоящим Кодексом, исчисляются часами, сутками и месяцами. При исчислении сроков не принимается в расчет тот час и сутки, которыми начинается течение сроков.

При исчислении сроков сутками срок истекает в двадцать четыре часа последних суток.

При исчислении сроков месяцами срок истекает в соответствующее число последнего месяца, а если этот месяц не имеет соответствующего числа, срок оканчивается в последние сутки этого месяца.

Если окончание срока приходится на нерабочий день, то последним днем срока считается первый следующий за тем рабочий день.

Срок не считается пропущенным, если жалоба или иной документ сданы до истечения срока на почту, а для лиц, содержащихся под стражей, — если жалоба или иной документ сданы до истечения срока администрации места заключения.

Статья 101. **Восстановление пропущенного срока**

Пропущенный по уважительной причине срок должен быть восстановлен постановлением лица, производящего дознание, следователя, прокурора или определением суда, в производстве которого находится дело.

По ходатайству заинтересованного лица исполнение решения, обжалованного с пропуском установленного срока, может быть приостановлено до разрешения вопроса о восстановлении пропущенного срока.

Статья 102. **Судебные издержки**

Судебные издержки состоят:

1) из сумм, выплачиваемых свидетелям, потерпевшим, экспертам, переводчикам и понятым;

2) из сумм, израсходованных на хранение, пересылку и исследование вещественных доказательств;

3) из иных расходов, понесенных при производстве по данному делу.

Статья 103. **Возмещение свидетелям, потерпевшим, экспертам, переводчикам, понятым понесенных расходов**

За лицом, вызываемым в качестве свидетеля, потерпевшего, эксперта, переводчика и понятого, сохраняется средний заработок по месту его работы за все время, затраченное им в связи с вызовом к лицу, производящему дознание, следователю, прокурору или в суд. Лицам, не являющимся рабочими или служащими, выплачивается вознаграждение за отвлечение их от обычных занятий. Кроме того, все указанные лица имеют право на возмещение понесенных расходов по явке.

Эксперт и переводчик имеют право на вознаграждение за выполнение своих обязанностей, кроме тех случаев, когда эти обязанности выполнялись в порядке служебного задания.

Возмещение расходов по явке и выплата вознаграждения производятся из средств органов дознания, предварительного следствия и суда. Порядок выплаты и размеры сумм, подлежащих выплате, устанавливаются Советом Министров Белорусской ССР.

Статья 104. **Взыскание судебных издержек**

Судебные издержки возлагаются на осужденных или принимаются за счет государства.

В случае признания подсудимого виновным суд вправе взыскать с него судебные издержки. Суд может при этом возложить судебные издержки и на подсудимого, признанного виновным, но освобожденного от наказания.

Если по делу признаны виновными несколько подсудимых, суд постановляет, в каком размере должны быть возложены издержки на каждого из них, учитывая при этом вину, степень ответственности и имущественное положение этих лиц.

В случае прекращения дела или оправдания подсудимого, а также при несостоятельности лица, с которого должны быть взысканы судебные издержки, таковые принимаются на счет государства.

При оправдании подсудимого по делу, возбуждаемому не иначе как по жалобе потерпевшего, суд вправе возложить издержки полностью или частично на лицо, по жалобе которого было начато производство по делу.

При прекращении дела за примирением потерпевшего с обвиняемым суд вправе возложить издержки на обоих или на одного из них.

РАЗДЕЛ ВТОРОЙ

ВОЗБУЖДЕНИЕ УГОЛОВНОГО ДЕЛА

ГЛАВА 9

ВОЗБУЖДЕНИЕ УГОЛОВНОГО ДЕЛА

Статья 105. Поводы и основания к возбуждению уголовного дела

Поводами к возбуждению уголовного дела являются:

1) заявления граждан;

2) сообщения профсоюзных и комсомольских организаций, народных дружин по охране общественного порядка, товарищеских судов и других общественных организаций;

3) сообщения учреждений, предприятий, организаций и должностных лиц;

4) статьи, заметки и письма, опубликованные в печати;

5) явка с повинной;

6) непосредственное обнаружение органом дознания, следователем, прокурором, судьей или судом признаков преступления.

Дело может быть возбуждено только в тех случаях, когда имеются достаточные данные, указывающие на наличие признаков преступления.

Статья 106. Уголовные дела, возбуждаемые по жалобе потерпевшего

Дела о преступлениях, предусмотренных статьями 110, 128, частью первой и 129 Уголовного кодекса Белорусской ССР, возбуждаются не иначе как по жалобе потерпевшего и подлежат прекращению в случае примирения его с обвиняемым. Примирение допускается только до удаления суда в совещательную комнату для постановления приговора. Прекращение этих дел в силу малозначительности не допускается, кроме случаев, предусмотренных статьями 48—50 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

Дела о преступлениях, предусмотренных частью первой статьи 115 Уголовного кодекса Белорусской ССР, возбуждаются не иначе как по жалобе потерпевшей, но прекращению за примирением потерпевшей с обвиняемым не подлежат. Производство по этим делам ведется в общем порядке.

В исключительных случаях, если дело о каком-либо преступлении, предусмотренном статьями 110, 128, частью первой и 129 Уголовного кодекса Белорусской ССР, имеет особое общественное значение или если потерпевший в силу беспомощного состояния, зависимости от обвиняемого или по иным причинам не в состоянии защищать свои права и законные интересы, прокурор вправе возбудить такое дело и при отсутствии жалобы потерпевшего. Дело, возбужденное прокурором, направляется для производства дознания или предварительного следствия, а после окончания расследования разрешается в общем порядке. Такое дело прекращению за примирением потерпевшего с обвиняемым не подлежит.

Прокурор вправе в любой момент вступить в возбужденное судьей по жалобе потерпевшего дело о преступлениях, предусмотренных статьями 110, 128, частью первой и 129 Уголовного кодекса Белорусской ССР, и поддерживать обвинение в суде, если этого требует охрана государственных или общественных интересов или прав граждан. В этом случае дело прекращению за примирением потерпевшего с обвиняемым не подлежит.

Статья 107. **Заявления и сообщения о преступлении**

Заявления граждан могут быть устные и письменные.

Устные заявления заносятся в протокол, который подписывается заявителем и должностным лицом органов дознания, следователем, прокурором или судьей, принявшим заявление. Письменное заявление должно быть подписано лицом, от которого оно исходит.

Заявителю должна быть разъяснена ответственность за заведомо ложный донос, что должно быть удостоверено подписью заявителя.

Сообщения учреждений, предприятий, организаций и должностных лиц должны быть сделаны в письменной форме.

Статья 108. **Обязательность рассмотрения заявлений и сообщений о преступлении**

Прокурор, следователь, орган дознания и судья обязаны принимать заявления и сообщения о любом совершенном или подготовляемом преступлении и принимать по ним решения в срок не более трех суток со дня получения заявления или сообщения, а в исключительных случаях — в срок не более десяти суток.

По поступившим заявлениям и сообщениям могут быть

истребованы необходимые материалы и получены объяснения, однако без производства следственных действий, предусмотренных настоящим Кодексом.

По поступившему заявлению или сообщению должно быть принято одно из следующих решений:

1) о возбуждении уголовного дела;

2) об отказе в возбуждении уголовного дела;

3) о передаче заявления или сообщения по подследственности или подсудности.

О принятом решении сообщается заявителю.

До возбуждения дела о преступлениях, предусмотренных статьями 110, 128, частью первой и 129 Уголовного кодекса Белорусской ССР, судья принимает меры к примирению потерпевшего с лицом, на которое подана жалоба. Если примирение не состоялось, судья при наличии достаточных данных выносит постановление о возбуждении дела и предании суду лица, на которое подана жалоба.

Встречные жалобы могут быть объединены судьей в одном производстве.

Статья 109. **Явка с повинной**

В случае явки с повинной устанавливается личность явившегося и составляется протокол, в котором подробно излагается сделанное заявление. Протокол подписывается явившимся с повинной и должностным лицом, составившим протокол.

Статья 110. **Порядок возбуждения уголовного дела**

При наличии повода и основания к возбуждению уголовного дела прокурор, следователь, орган дознания, судья, суд обязаны в пределах своей компетенции возбудить уголовное дело.

О возбуждении уголовного дела прокурор, следователь, орган дознания, судья выносят постановление, а суд — определение. В постановлении, определении должно быть указано время, место, кем оно составлено, повод и основание к возбуждению дела, статья уголовного закона, по признакам которой оно возбуждается, а также дальнейшее направление дела.

Копия постановления о возбуждении уголовного дела, вынесенного следователем или органом дознания, немедленно направляется прокурору.

Одновременно с возбуждением уголовного дела должны быть приняты меры к предотвращению или пресечению преступления, а равно к закреплению следов преступления.

Статья 111. **Отказ в возбуждении уголовного дела**

В случае отсутствия оснований к возбуждению уголовного дела, а равно при наличии обстоятельств, исключающих производство по делу, прокурор, следователь, орган дознания, судья, суд отказывают в возбуждении уголовного дела.

Если в полученном заявлении или сообщении имеются данные об административном или дисциплинарном проступке либо ином нарушении общественного порядка и правил социалистического общежития, прокурор, следователь, орган дознания, судья, суд вправе направить поступившее заявление или сообщение на рассмотрение общественной организации, товарищескому суду, коллективу трудящихся или передать полученный материал на разрешение в административном или дисциплинарном порядке.

Об отказе в возбуждении уголовного дела выносится мотивированное постановление, определение, о чем уведомляется лицо, учреждение, предприятие или общественная организация, от которых поступило заявление или сообщение, и разъясняется им право на обжалование этого постановления.

Отказ в возбуждении уголовного дела может быть обжалован заявителем соответственно надлежащему прокурору или в вышестоящий суд.

Статья 112. **Направление заявления или сообщения по подследственности или подсудности**

Прокурор, следователь, орган дознания, судья могут, не возбуждая уголовного дела, направить полученное заявление или сообщение по подследственности или подсудности. В необходимых случаях они обязаны принять меры к предотвращению или пресечению преступления, а равно к сохранению следов преступления.

Статья 113. **Направление дела после его возбуждения**

После возбуждения уголовного дела:

1) прокурор направляет дело для производства предварительного следствия или дознания;

2) следователь приступает к производству предварительного следствия, а орган дознания — к производству дознания;

3) судья направляет дело для производства предварительного следствия или дознания либо принимает дело к рассмотрению его судом.

Статья 114. **Надзор прокурора за законностью возбуждения уголовного дела**

Прокурор осуществляет надзор за законностью возбуждения уголовного дела.

Если дело возбуждено следователем или органом дознания без законных поводов и оснований, прокурор своим постановлением отменяет постановление следователя или органа дознания, отказывая в возбуждении уголовного дела, либо прекращает дело, если по нему были произведены следственные действия.

В случае неосновательности отказа в возбуждении дела прокурор своим постановлением отменяет состоявшееся об этом постановление следователя или органа дознания и возбуждает дело.

Если дело возбуждено постановлением судьи или определением суда без законных поводов и оснований, а также в случае неосновательности отказа в возбуждении дела постановлением судьи или определением суда прокурор обязан принести протест в вышестоящий суд.

РАЗДЕЛ ТРЕТИЙ

ДОЗНАНИЕ И ПРЕДВАРИТЕЛЬНОЕ СЛЕДСТВИЕ

ГЛАВА 10

ДОЗНАНИЕ

Статья 115. **Органы дознания**

Органами дознания являются:

1) органы милиции;

2) командиры воинских частей, соединений и начальники военных учреждений — по делам о всех преступлениях, совершенных подчиненными им военнослужащими, а также военнообязанными во время прохождения ими учебных сборов; по делам о преступлениях, совершенных рабочими и служащими Вооруженных Сил в связи с исполнением служебных обязанностей или в расположении части, соединения, учреждения;

3) органы государственной безопасности — по делам, отнесенным законом к их ведению;

4) начальники исправительно-трудовых учреждений — по делам о преступлениях против установленного порядка несения службы, совершенных сотрудниками этих учреждений, а равно по делам о преступлениях, совершенных в расположении исправительно-трудового учреждения;

5) органы государственного пожарного надзора — по делам о пожарах и нарушении противопожарных правил;

6) органы пограничной охраны — по делам о нарушении государственной границы.

Статья 116. **Деятельность органов дознания по делам, по которым производство предварительного следствия обязательно**

При наличии признаков преступления, по которому производство предварительного следствия обязательно, орган дознания возбуждает уголовное дело и, руководствуясь правилами уголовно-процессуального закона, производит неотложные следственные действия по установлению и закреплению следов преступления: осмотр, обыск, выемку, освидетельствование, задержание и допрос подозреваемых, допрос потерпевших и свидетелей.

Об обнаруженном преступлении и начатом дознании орган дознания немедленно уведомляет прокурора.

По выполнении неотложных следственных действий орган дознания, не ожидая указаний прокурора и окончания срока, предусмотренного частью первой статьи 118 настоящего Кодекса, обязан передать дело следователю.

После передачи дела следователю орган дознания может производить по нему следственные и розыскные действия только по поручению следователя. В случае передачи следователю дела, по которому не представилось возможным обнаружить лицо, совершившее преступление, орган дознания продолжает принимать оперативно-розыскные меры для установления преступника, уведомляя следователя о результатах.

Статья 117. **Деятельность органов познания по делам, по которым производство предварительного следствия не обязательно**

По делам, по которым производство предварительного следствия не обязательно, орган дознания возбуждает дело и принимает все предусмотренные уголовно-процессуальным

законом меры для установления обстоятельств, подлежащих доказыванию по уголовному делу.

При производстве дознания по делам, по которым предварительное следствие не обязательно, орган дознания руководствуется правилами, установленными настоящим Кодексом для предварительного следствия, за следующими исключениями:

1) при производстве дознания защитник не участвует;

2) потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик и их представители извещаются об окончании дознания и направлении дела прокурору, но материалы дела для ознакомления им не предъявляются;

3) на органы дознания не распространяются правила, установленные частью второй статьи 44 настоящего Кодекса. При несогласии с указаниями прокурора орган дознания вправе обжаловать их вышестоящему прокурору, не приостанавливая выполнение этих указаний.

По делам, по которым производство предварительного следствия не обязательно, материалы дознания являются основанием для рассмотрения дела в суде.

Статья 118. **Срок производства дознания**

По делам, по которым производство предварительного следствия обязательно, дознание должно быть закончено не позднее десяти суток со дня возбуждения дела.

По делам, по которым производство предварительного следствия не обязательно, дознание должно быть закончено не позднее одного месяца со дня возбуждения уголовного дела, включая в этот срок составление обвинительного заключения, либо постановления о прекращении или приостановлении дела.

Срок дознания, установленный частью второй настоящей статьи, может быть продлен прокурором, осуществляющим надзор за производством дознания, но не более, чем на один месяц.

В исключительных случаях срок производства дознания по делу может быть продлен по правилам, установленным статьей 140 настоящего Кодекса.

Статья 119. **Задержание подозреваемого в совершении преступления**

Орган дознания вправе задержать лицо, подозреваемое в совершении преступления, за которое может быть назначе-

но наказание в виде лишения свободы, только при наличии одного из следующих оснований:

1) когда это лицо застигнуто при совершении преступления или непосредственно после его совершения;

2) когда очевидцы, в том числе и потерпевшие, прямо укажут на данное лицо, как на совершившее преступление;

3) когда на подозреваемом или на его одежде, при нем или в его жилище будут обнаружены явные следы преступления.

При наличии иных данных, дающих основания подозревать лицо в совершении преступления, оно может быть задержано лишь в том случае, если это лицо покушалось на побег или когда оно не имеет постоянного места жительства, или когда не установлена личность подозреваемого.

Лицо, задержанное по подозрению в совершении преступления, имеет право обжаловать действия лица, производящего дознание, следователя или прокурора, давать объяснения и заявлять ходатайства.

О всяком случае задержания лица, подозреваемого в совершении преступления, орган дознания обязан составить протокол с указанием оснований и мотивов задержания и в течение двадцати четырех часов сделать об этом сообщение прокурору. В течение сорока восьми часов с момента получения извещения о произведенном задержании прокурор обязан дать санкцию на заключение под стражу либо освободить задержанного.

Статья 120. **Вызов и допрос подозреваемого**

Вызов и допрос подозреваемого производится с соблюдением правил, установленных статьями 144—146 и 149—153 настоящего Кодекса.

Если подозреваемый был задержан или в отношении его избрана мера пресечения в виде заключения под стражу, его допрос производится немедленно. Однако, если произвести допрос немедленно не представляется возможным, подозреваемый должен быть допрошен не позднее двадцати четырех часов с момента задержания.

Статья 121. **Окончание или приостановление дознания**

Дознание по делам, по которым производство предварительного следствия обязательно, заканчивается составлением постановления о направлении дела следователю.

Дознание по делам, по которым производство предвари-

тельного следствия не обязательно, заканчивается составлением обвинительного заключения или постановления о прекращении дела. При наличии одного из оснований, предусмотренных статьей 208 настоящего Кодекса, орган дознания прекращает дело мотивированным постановлением, копия которого в суточный срок направляется прокурору. В остальных случаях составляется обвинительное заключение, которое со всеми материалами дознания представляется прокурору для утверждения.

При наличии одного из оснований, предусмотренных статьей 194 настоящего Кодекса, орган дознания вправе приостановить производство по делу, по которому предварительное следствие не обязательно. О приостановлении дознания выносится постановление, копия которого в суточный срок направляется прокурору.

ГЛАВА 11

ОБЩИЕ УСЛОВИЯ ПРОИЗВОДСТВА ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО СЛЕДСТВИЯ

Статья 122. **Органы предварительного следствия**

Предварительное следствие по уголовным делам производится следователями прокуратуры, а по делам о преступлениях, предусмотренных статьями 61—67, 69, 70 и 76 Уголовного кодекса Белорусской ССР,— также следователями органов государственной безопасности.

Статья 123. **Уголовные дела, по которым производство предварительного следствия обязательно**

Предварительное следствие обязательно по делам о преступлениях, предусмотренных статьями 61—86[1], 87, частями второй и третьей, 88, частями второй и третьей, 89, 90, частями второй и третьей, 91, 93, 96, частью второй, 97, 100—106, 108, 109, 113—119, 122—127, 128, частями второй и третьей, 130—139, 143, 146, частью второй, 148—150, 152, 153, частью второй, 154, 158, 166—176, 179, 180, 185—187, 189, 191, частью второй, 198, 205, 206, частью второй, 207, частью второй, 208—211, 212, частью второй, 216, 221, 226—258 Уголовного кодекса Белорусской ССР, а также по всем делам о преступлениях, совершенных несовершеннолетними или лицами, которые в силу своих физических или психических недостатков не могут сами осуществлять свое право на защиту.

По делам об иных, кроме вышеперечисленных, преступлениях предварительное следствие производится в тех случаях, если это признают необходимым суд, прокурор или следователь (Указ Президиума Верховного Совета БССР от 7 марта 1961 г.).

Статья 124. **Привлечение общественности к участию в раскрытии преступлений**

Производя расследование, следователь широко использует помощь общественности для раскрытия преступлений и для розыска лиц, их совершивших, а также для выявления и устранения причин и условий, способствовавших совершению преступлений.

Статья 125. **Начало производства предварительного следствия**

Предварительное следствие производится только после возбуждения уголовного дела и в порядке, установленном настоящим Кодексом.

Следователь обязан немедленно приступить к производству следствия по возбужденному им или переданному ему делу. Если уголовное дело возбуждено следователем и принято им к своему производству, то составляется единое постановление о возбуждении уголовного дела и принятии его к своему производству. В случае принятия к своему производству дела, возбужденного прокурором или судом, следователь выносит отдельное постановление о принятии дела к своему производству. Копии этих постановлений следователь не позднее двадцати четырех часов направляет прокурору.

В случае сложности дела или его большого объема предварительное следствие может быть поручено нескольким следователям. Об этом указывается в постановлении о возбуждении дела или выносится отдельное постановление. Один из следователей принимает дело к производству и руководит действиями других следователей. В этом случае подозреваемому, обвиняемому, потерпевшему, гражданскому истцу и гражданскому ответчику при разъяснении права на отвод объявляется весь состав следователей.

Статья 126. **Соединение и выделение уголовных дел**

Могут быть соединены в одном производстве лишь дела по обвинению нескольких лиц в соучастии в совершении одного или нескольких преступлений или же дела по обвинению одного лица в совершении нескольких преступлений, а равно

в заранее не обещанном укрывательстве этих же преступлений и недонесении о них.

Выделение дела допускается только в случаях, вызываемых необходимостью, если это не отразится на всесторонности, полноте и объективности исследования и разрешения дела.

Соединение и выделение дел производится по постановлению следователя или прокурора.

Статья 127. **Место производства предварительного следствия**

Предварительное следствие производится в том районе, где совершено преступление. В целях обеспечения наибольшей быстроты, объективности и полноты расследования, оно может производиться по месту обнаружения преступления, а также по месту нахождения подозреваемого, обвиняемого или большинства свидетелей.

Установив, что данное дело ему не подследственно, следователь обязан произвести все неотложные следственные действия, после чего передать дело прокурору для направления по подследственности. Вопрос о подследственности дела решается прокурором по месту, где следствие начато.

В случае необходимости производства следственных или розыскных действий в другом районе следователь вправе произвести их лично либо поручить производство этих действий соответствующему следователю или органу дознания, который обязан выполнить поручение в срок не свыше десяти суток.

Статья 128. **Обязательность удовлетворения ходатайств, имеющих значение для дела**

Следователь не вправе отказать подозреваемому, обвиняемому и его защитнику, а также потерпевшему, гражданскому истцу, гражданскому ответчику или их представителям в допросе свидетелей, производстве экспертизы и других следственных действий по собиранию доказательств, если обстоятельства, об установлении которых они ходатайствуют, могут иметь значение для дела.

Имеющими для дела значение являются обстоятельства, указанные в статьях 15, 61 и 62 настоящего Кодекса, а равно все другие обстоятельства, выяснение которых может иметь значение для правильного расследования дела.

О результатах рассмотрения ходатайств сообщается лицу,

заявившему ходатайство. При полном или частичном отказе в ходатайстве следователь обязан вынести постановление с указанием мотивов отказа.

Статья 129. **Переводчик**

Переводчиком является лицо, владеющее языками, знание которых необходимо для перевода, и назначенное органом дознания, следователем, прокурором, судом в случае, предусмотренном статьей 12 настоящего Кодекса.

Переводчик обязан явиться по вызову и выполнить полно и точно порученный ему перевод.

В случае заведомо неправильного перевода переводчик несет ответственность по статье 177 Уголовного кодекса Белорусской ССР. При уклонении лица, назначенного переводчиком, от явки или от исполнения своих обязанностей к нему могут быть применены меры общественного воздействия или на него может быть наложено денежное взыскание в размере до десяти рублей. Денежное взыскание налагается судом в порядке статьи 267 настоящего Кодекса.

Правила настоящей статьи распространяются на лицо, понимающее знаки немого или глухого и приглашенное для участия в процессе.

Статья 130. **Участие переводчика**

В случае, предусмотренном статьей 12 настоящего Кодекса, следователь при допросах и иных следственных действиях приглашает переводчика.

Перед началом следственного действия, в котором участвует переводчик, следователь разъясняет переводчику его обязанности и предупреждает об ответственности за заведомо неправильный перевод, что отмечается в протоколе соответствующего следственного действия и удостоверяется подписью переводчика.

Статья 131. **Отвод переводчика**

Переводчик не может участвовать в деле при наличии оснований, предусмотренных статьей 27 настоящего Кодекса, а равно в случае, когда обнаружится его некомпетентность. Предыдущее его участие в деле в качестве переводчика не является основанием для отвода.

Вопрос об отводе переводчика решается в порядке, предусмотренном частями второй и третьей статьи 74 настоящего Кодекса.

Статья 132. **Участие понятых**

При производстве осмотра, обыска, выемки, освидетельствования, а также других следственных действий, в случаях, предусмотренных настоящим Кодексом, вызываются понятые. Понятые вызываются в количестве не менее двух.

В качестве понятых могут быть вызваны незаинтересованные в деле граждане.

Перед началом следственного действия, в котором участвуют понятые, следователь разъясняет им права и обязанности.

Понятой обязан удостоверить факт, содержание и результаты действия, при производстве которых он присутствовал. Понятой вправе делать замечания по поводу произведенных действий. Замечания понятого подлежат занесению в протокол соответствующего следственного действия.

Статья 133. **Признание потерпевшим**

Установив, что преступлением причинен моральный, физический или имущественный вред гражданину, следователь по собственной инициативе или на основании заявления этого лица выносит постановление о признании его потерпевшим. О признании потерпевшим следователь уведомляет потерпевшего или его представителя. При допросе или явке потерпевшего следователь разъясняет ему права, предусмотренные статьей 54 настоящего Кодекса, а в случае признания потерпевшего также и гражданским истцом разъясняет и права, предусмотренные статьей 55 настоящего Кодекса. Об этом делается отметка в протоколе допроса или на постановлении о признании потерпевшим.

Статья 134. **Признание гражданским истцом**

Следователь, усмотрев из дела, что совершенным преступлением причинен материальный ущерб гражданину, учреждению, предприятию или организации, разъясняет им или их представителям право предъявить гражданский иск, о чем составляет протокол или делает письменное уведомление.

В случае предъявления гражданского иска следователь обязан вынести мотивированное постановление о признании гражданским истцом или об отказе в этом.

Постановление о признании гражданским истцом сообщается гражданскому истцу или его представителю. В случае явки гражданского истца или его представителя им разъяс-

няются права, предусмотренные статьей 55 настоящего Кодекса, о чем делается отметка на постановлении, которая удостоверяется подписью гражданского истца или его представителя. Постановление об отказе признать гражданским истцом объявляется заявителю под расписку.

Статья 135. **Привлечение в качестве гражданского ответчика**

Установив, что материальную ответственность за ущерб, причиненный преступными действиями обвиняемого, должны в силу закона нести родители, опекуны, попечители или другие лица либо учреждения, предприятия, организации, следователь выносит мотивированное постановление о привлечении соответствующего лица или учреждения, предприятия, организации в качестве гражданского ответчика.

Постановление объявляется гражданскому ответчику или его представителю. При этом им разъясняются права, предусмотренные статьей 57 настоящего Кодекса, о чем делается отметка на постановлении, которая удостоверяется подписью гражданского ответчика или его представителя.

Статья 136. **Обеспечение возмещения материального ущерба, причиненного преступлением, и исполнение приговора в части конфискации имущества**

При наличии достаточных данных о причинении преступлением материального ущерба следователь, прокурор обязаны принять меры обеспечения предъявленного или возможного в будущем гражданского иска.

При производстве по уголовному делу о преступлении, за которое может быть применено наказание в виде конфискации имущества, следователь, прокурор обязаны принять меры обеспечения против сокрытия имущества обвиняемого, могущего быть конфискованным.

Статья 137. **Меры по устранению причин и условий, способствующих совершению преступления**

При установлении следствием причин и условий, способствующих совершению преступления, следователь должен внести в соответствующие предприятия, учреждения и общественные организации представление о принятии мер по устранению этих причин и условий.

Соответствующие предприятия, учреждения и обществен-

ные организации обязаны не позднее чем в месячный срок рассмотреть представление следователя, принять необходимые меры и сообщить об этом следователю.

Статья 138. **Протокол следственного действия**

Протокол о производстве следственного действия составляется в ходе следственного действия или непосредственно после его окончания следователем. В протоколе указывается: место и дата производства следственного действия, время его начала и окончания, должность и фамилия лица, составившего протокол, фамилия, имя и отчество каждого лица, участвовавшего в следственном действии, а в необходимых случаях и его адрес, содержание следственного действия и обнаруженные при его производстве имеющие значение для дела обстоятельства. Протокол прочитывается всем лицам, участвующим в производстве следственного действия, причем им должно быть разъяснено право делать замечания, подлежащие внесению в протокол.

Протокол подписывается следователем, допрошенным лицом, переводчиком, понятыми и другими лицами, если они участвуют в производстве следственного действия.

К протоколу могут быть приложены фотографические снимки, планы, схемы, слепки и оттиски следов. В этих случаях в протоколе должна быть сделана соответствующая ссылка.

Статья 139. **Удостоверение факта отказа от подписания или невозможности подписания протокола следственного действия**

Если обвиняемый, подозреваемый, свидетель или другое лицо откажется подписать протокол следственного действия, об этом делается отметка в протоколе, заверяемая подписью лица, производившего следственное действие.

Отказавшемуся подписать протокол должна быть предоставлена возможность дать объяснение о причинах отказа, которое заносится в протокол.

Если одно из лиц, указанных в части первой настоящей статьи, в силу физических недостатков лишено возможности подписать протокол следственного действия, об этом делается отметка в протоколе, заверяемая подписью следователя и понятых.

Если обвиняемый, подозреваемый, свидетель и потерпевший не могут по этой же причине подписать протокол допро-

са, следователь приглашает постороннее лицо, которое с согласия допрошенного лица удостоверяет своей подписью правильность записи его показаний. Этот протокол подписывает и следователь, производивший допрос.

Статья 140. **Срок предварительного следствия**

Предварительное следствие по уголовным делам должно быть закончено не позднее чем в двухмесячный срок. В этот срок включается время со дня возбуждения дела и до момента направления прокурору дела с обвинительным заключением или постановлением о передаче дела в суд для рассмотрения вопроса о применении принудительных мер медицинского характера либо до прекращения или приостановления производства по делу.

Срок предварительного следствия, установленный частью первой настоящей статьи, может быть продлен прокурором области, военным прокурором военного округа, военного флота, но не более чем на два месяца. Дальнейшее продление срока предварительного следствия может быть произведено только в исключительных случаях Прокурором Белорусской ССР или соответственно Главным военным прокурором.

При возвращении судом дела для производства дополнительного следствия, а также при возобновлении приостановленного или прекращенного дела срок дополнительного следствия устанавливается прокурором, осуществляющим надзор за следствием, в пределах до одного месяца с момента принятия дела к производству. Дальнейшее продление срока производится на общих основаниях.

В случае необходимости продления срока следствия следователь обязан составить об этом мотивированное постановление и представить его соответствующему прокурору до истечения срока предварительного следствия.

Статья 141. **Недопустимость разглашения данных предварительного следствия**

Данные предварительного следствия могут быть преданы гласности лишь с разрешения следователя или прокурора и в том объеме, в каком они признают это возможным.

В необходимых случаях следователь предупреждает свидетелей, потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика, защитника, эксперта, переводчика, понятых и других лиц, присутствующих при производстве следственных действий, о недопустимости разглашения без его разрешения

данных предварительного следствия. От указанных лиц отбирается подписка с предупреждением об ответственности по статье 180 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

ГЛАВА 12

ПРИВЛЕЧЕНИЕ В КАЧЕСТВЕ ОБВИНЯЕМОГО И ДОПРОС ОБВИНЯЕМОГО

Статья 142. **Привлечение в качестве обвиняемого**

При наличии достаточных доказательств, дающих основание для предъявления обвинения в совершении преступления, следователь выносит мотивированное постановление о привлечении лица в качестве обвиняемого.

Статья 143. **Постановление о привлечении в качестве обвиняемого**

В постановлении о привлечении в качестве обвиняемого должно быть указано: время и место его составления; кем составлено постановление; фамилия, имя, отчество и возраст привлекаемого в качестве обвиняемого; преступление, в совершении которого обвиняется данное лицо, с указанием времени, места и других обстоятельств совершения преступления, поскольку они установлены материалами дела; уголовный закон, предусматривающий данное преступление.

Если обвиняемому вменяется совершение нескольких преступлений, подпадающих под действие разных статей уголовного закона, в постановлении о привлечении в качестве обвиняемого должно быть указано, какие конкретные действия вменяются обвиняемому по каждой из статей уголовного закона.

Статья 144. **Порядок вызова обвиняемого**

Обвиняемый, находящийся на свободе, вызывается к следователю повесткой, которая вручается обвиняемому под расписку с указанием времени вручения. Повестка может быть передана также телефонограммой или телеграммой.

В повестке должно быть указано, кто вызывается в качестве обвиняемого, куда и к кому, день и час явки, а также последствия неявки.

В случае временного отсутствия обвиняемого повестка для передачи ему вручается под расписку кому-либо из сов-

местно с ним проживающих взрослых членов семьи, домоуправлению или администрации по месту его работы.

Обвиняемый, находящийся под стражей, вызывается через администрацию места заключения.

Статья 145. **Обязательность явки обвиняемого**

Обвиняемый обязан явиться по вызову следователя в назначенный срок.

Уважительными причинами неявки обвиняемого признаются:

1) болезнь, лишающая обвиняемого возможности явиться;
2) несвоевременное получение обвиняемым повестки;
3) иные заслуживающие внимания обстоятельства.

Статья 146. **Привод обвиняемого**

В случае неявки без уважительной причины обвиняемый может быть подвергнут приводу.

Привод обвиняемого без предварительного вызова может быть применен только в тех случаях, когда обвиняемый уклоняется от следствия или не имеет определенного места жительства.

Привод обвиняемого, кроме случаев, не терпящих отлагательства, не допускается в ночное время.

О приводе следователь составляет постановление, которое объявляется обвиняемому.

Привод по поручению следователя производится органами милиции.

Статья 147. **Предъявление обвинения**

Предъявление обвинения должно последовать не позднее двух суток с момента вынесения постановления о привлечении в качестве обвиняемого, а в случае привода — в день привода.

Исключением могут быть те случаи, когда из-за неизвестности местопребывания обвиняемого или несвоевременной явки его по вызову предъявить обвинение в указанный срок не представляется возможным.

Следователь, удостоверившись в личности обвиняемого, объявляет ему постановление о привлечении в качестве обвиняемого и разъясняет сущность предъявленного обвинения. Выполнение этих действий удостоверяется подписью обвиняемого на постановлении о привлечении в качестве обвиняемого и подписью следователя с указанием времени предъявления обвинения.

В случае отказа обвиняемого от подписи, следователь удостоверяет на постановлении о предъявлении обвинения, что обвиняемому текст постановления объявлен.

Статья 148. **Разъяснение обвиняемому его прав на предварительном следствии**

При предъявлении обвинения следователь обязан разъяснить обвиняемому его права, предусмотренные статьей 48 настоящего Кодекса, о чем делается отметка на постановлении о привлечении в качестве обвиняемого, которая удостоверяется подписью обвиняемого.

Статья 149. **Порядок допроса обвиняемого**

Следователь обязан допросить обвиняемого немедленно после предъявления ему обвинения.

Допрос обвиняемого не допускается в ночное время, кроме случаев, не терпящих отлагательства.

Обвиняемый допрашивается в месте производства предварительного следствия. Следователь вправе, если признает это необходимым, произвести допрос в месте нахождения обвиняемого.

Обвиняемые, вызванные по одному и тому же делу, допрашиваются порознь, причем следователь принимает меры, чтобы они не могли общаться между собой.

В начале допроса следователь должен спросить обвиняемого, признает ли он себя виновным в предъявленном ему обвинении, после чего предлагает обвиняемому дать показания по существу обвинения.

Следователь выслушивает показания обвиняемого, а затем, в случае необходимости, задает обвиняемому вопросы.

Статья 150. **Участие педагога в допросе несовершеннолетнего обвиняемого**

В допросе несовершеннолетнего обвиняемого, по усмотрению следователя, может участвовать педагог.

Участвующий в допросе педагог вправе задавать вопросы обвиняемому с разрешения следователя. По окончании допроса, участвовавший в нем педагог имеет право ознакомиться с протоколом допроса и сделать письменные замечания о правильности и полноте имеющихся в нем записей. До начала допроса несовершеннолетнего следователь обязан разъяснить педагогу его права, о чем делается отметка в протоколе допроса.

Статья 151. **Обстоятельства, подлежащие выявлению по делам несовершеннолетних**

При производстве предварительного следствия по делам несовершеннолетних подлежат выявлению следующие обстоятельства:

1) возраст несовершеннолетнего (число, месяц, год рождения);

2) условия жизни и воспитания;

3) причины и условия, способствовавшие совершению преступления несовершеннолетним;

4) наличие взрослых подстрекателей и иных соучастников.

При наличии данных об умственной отсталости несовершеннолетнего, не связанной с душевным заболеванием, должно быть выявлено также, мог ли он полностью сознавать значение своих действий. Для выявления этих обстоятельств должны быть допрошены родители несовершеннолетнего, его учителя и воспитатели и другие лица, могущие дать нужные сведения, а равно истребованы необходимые документы и проведены иные следственные действия.

Статья 152. **Протокол допроса обвиняемого**

О каждом допросе обвиняемого следователь составляет протокол с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса. В протоколе допроса указываются данные о личности обвиняемого, в том числе: фамилия, имя, отчество, время и место рождения, гражданство, национальность, образование, семейное положение, место работы, род занятий или должность, местожительство, прежняя судимость, а также и другие сведения, которые окажутся необходимыми по обстоятельствам дела.

Показания обвиняемого заносятся в протокол в первом лице и по возможности дословно; в случае необходимости записываются заданные обвиняемому вопросы и его ответы.

По окончании допроса протокол предъявляется обвиняемому для прочтения или по его просьбе прочитывается следователем. Обвиняемый имеет право требовать дополнения протокола и внесения в него поправок. Эти дополнения и поправки подлежат обязательному занесению в протокол.

По прочтении протокола обвиняемый своей подписью удостоверяет правильность записи его показаний. Перед подписью обвиняемого в протоколе отмечается, прочитал ли про-

токол обвиняемый лично или он ему был прочитан следователем.

Если протокол написан на нескольких страницах, обвиняемый подписывает каждую страницу отдельно. Все дополнения и поправки в протоколе должны быть удостоверены подписью обвиняемого и следователя.

Если допрос обвиняемого производится с участием переводчика, то протокол допроса должен включать указание на разъяснение переводчику его обязанностей и предупреждение об ответственности за заведомо неправильный перевод, что удостоверяется подписью переводчика. В протоколе также отмечаются разъяснение обвиняемому его права на отвод переводчика и поступившие в связи с этим заявления обвиняемого.

Переводчик подписывает каждую страницу протокола и протокол в целом. Обвиняемый своей подписью в конце протокола подтверждает, что сделанный ему в устной форме перевод протокола соответствует данным им показаниям. Если протокол допроса был переведен на другой язык в письменном виде, то перевод в целом и каждая его страница в отдельности должны быть подписаны переводчиком и обвиняемым.

Статья 153. **Собственноручная запись обвиняемым своих показаний**

После дачи обвиняемым показаний, в случае его просьбы, ему должна быть предоставлена возможность написать свои показания собственноручно, о чем делается отметка в протоколе допроса. Показания подписываются обвиняемым и следователем.

Следователь по ознакомлении с письменными показаниями обвиняемого может задать ему дополнительные вопросы. Эти вопросы и ответы на них записываются в протокол. Правильность записей вопросов и ответов удостоверяется подписями обвиняемого и следователя.

Статья 154. **Отстранение от должности**

При привлечении должностного лица в качестве обвиняемого следователь, в случае необходимости отстранить обвиняемого от должности, выносит об этом мотивированное постановление, подлежащее утверждению прокурором. Постановление направляется для исполнения по месту работы обвиняемого.

Отстранение от должности отменяется постановлением следователя, когда в применении этой меры отпадает дальнейшая необходимость.

Статья 155. Изменение и дополнение обвинения

Если при производстве предварительного следствия возникнут основания для изменения предъявленного обвинения или для его дополнения, следователь обязан предъявить обвиняемому новое обвинение с соблюдением требований статей 142, 143 и 147 настоящего Кодекса и допросить его по новому обвинению.

Если в ходе предварительного следствия предъявленное обвинение в какой-либо части не нашло подтверждения, следователь своим постановлением прекращает дело в этой части, о чем объявляет обвиняемому.

ГЛАВА 13

ДОПРОС СВИДЕТЕЛЯ И ПОТЕРПЕВШЕГО

Статья 156. Порядок вызова свидетеля

Свидетель вызывается к следователю повесткой, которая вручается под расписку свидетелю, а в случае его временного отсутствия — кому-либо из взрослых членов семьи или домоуправлению, администрации по месту работы свидетеля. В повестке должно быть указано: кто вызывается в качестве свидетеля, куда и к кому, день и час явки, а также последствия неявки. Свидетель может быть вызван также телефонограммой или телеграммой.

Вызов в качестве свидетеля лица, не достигшего шестнадцатилетнего возраста, производится через его родителей или иных законных представителей. Иной порядок допускается лишь в случае, когда это вызывается обстоятельствами дела.

Статья 157. Место допроса свидетеля

Свидетель допрашивается в месте производства следствия. Следователь вправе, если признает это необходимым, произвести допрос в месте нахождения свидетеля.

Статья 158. Порядок допроса свидетеля

Свидетели, вызванные по одному и тому же делу, допрашиваются порознь и в отсутствие других свидетелей. При

этом следователь принимает меры к тому, чтобы они не могли общаться между собой.

Перед допросом следователь удостоверяется в личности свидетеля, разъясняет ему его обязанности и предупреждает об ответственности за отказ или уклонение от дачи показаний и за дачу заведомо ложных показаний, о чем делается отметка в протоколе, которая удостоверяется подписью свидетеля.

Свидетелям, не достигшим шестнадцатилетнего возраста, следователь разъясняет обязанность правдиво рассказать все известное им по делу, но они не предупреждаются об ответственности за отказ или уклонение от дачи показаний и за дачу заведомо ложных показаний.

В начале допроса следователь выясняет отношение свидетеля к обвиняемому и потерпевшему и другие необходимые сведения о личности допрашиваемого.

Допрос по существу дела начинается предложением свидетелю рассказать все ему известное об обстоятельствах, в связи с которыми он вызван на допрос; после рассказа свидетеля следователь может задать ему вопросы. Наводящие вопросы не допускаются.

Статья 159. **Допрос несовершеннолетнего свидетеля**

При допросе свидетелей в возрасте до четырнадцати лет, а по усмотрению следователя и при допросе свидетелей в возрасте от четырнадцати до шестнадцати лет вызывается педагог. В случае необходимости вызываются также законные представители несовершеннолетнего или его близкие родственники.

Перед началом допроса этим лицам разъясняются их права и обязанности, что отмечается в протоколе допроса.

Указанные лица присутствуют при допросе и могут с разрешения следователя задавать свидетелю вопросы. Следователь вправе отвести заданный вопрос, однако отведенный вопрос должен быть занесен в протокол. По окончании допроса присутствующие своей подписью подтверждают правильность записи показаний.

Статья 160. **Протокол допроса свидетеля**

О допросе свидетеля составляется протокол с соблюдением требований статей 138, 139 и 159 настоящего Кодекса.

Показания свидетеля записываются в первом лице и по возможности дословно. В случае необходимости записываются заданные свидетелю вопросы и его ответы.

По окончании допроса протокол предъявляется свидетелю для прочтения или по просьбе свидетеля прочитывается ему следователем. Свидетель имеет право требовать дополнения протокола и внесения в него поправок. Эти дополнения и поправки подлежат обязательному занесению в протокол. По прочтении протокола свидетель удостоверяет, что показания записаны правильно, о чем отмечается в протоколе перед подписью свидетеля. Перед подписью свидетеля в протоколе также отмечается, прочитал ли свидетель протокол лично или он ему был зачитан следователем. Если протокол написан на нескольких страницах, свидетель подписывает каждую страницу отдельно.

После дачи свидетелем показаний, в случае его просьбы, ему должна быть предоставлена возможность написать свои показания собственноручно, о чем делается отметка в протоколе допроса. Показания подписываются свидетелем и следователем.

В случае, когда допрос производился с участием переводчика, протокол допроса составляется с соблюдением правил, установленных статьей 152 настоящего Кодекса.

Статья 161. **Вызов и допрос потерпевшего**

Вызов и допрос потерпевшего производится в порядке, установленном статьями 156—160 настоящего Кодекса. Перед началом допроса следователь разъясняет потерпевшему его права, предусмотренные статьей 54 настоящего Кодекса, о чем делается соответствующая отметка в протоколе допроса.

ГЛАВА 14

ОЧНАЯ СТАВКА, ПРЕДЪЯВЛЕНИЕ ДЛЯ ОПОЗНАНИЯ

Статья 162. **Порядок очной ставки**

Следователь вправе произвести очную ставку между двумя ранее допрошенными лицами, в показаниях которых имеются существенные противоречия.

Если очная ставка производится с участием свидетеля и потерпевшего, они до начала допроса предупреждаются об ответственности за отказ или уклонение от дачи показаний и за дачу заведомо ложных показаний, что отмечается в протоколе.

Приступая к допросу на очной ставке, следователь опрашивает лиц, между которыми производится очная ставка, знают ли они друг друга и в каких отношениях находятся между собой. Затем указанным лицам поочередно предлагается дать показания по тем обстоятельствам, для выяснения которых производится очная ставка. После дачи показаний каждому из допрашиваемых следователь может задавать вопросы. Лица, между которыми производится очная ставка, могут с разрешения следователя задавать вопросы друг другу, о чем отмечается в протоколе.

Оглашение показаний, данных участниками очной ставки на предыдущих допросах, допускается лишь после дачи ими показаний на очной ставке и записи их в протокол.

В протоколе очной ставки показания допрашиваемых лиц записываются в той очередности, в какой они давались. Каждый участник очной ставки подписывает свои показания и каждую страницу в отдельности.

Статья 163. **Предъявление для опознания**

В случае необходимости следователь может предъявить для опознания лицо или предмет свидетелю, потерпевшему, подозреваемому или обвиняемому.

Опознающие предварительно допрашиваются об обстоятельствах, при которых они наблюдали соответствующее лицо или предмет, и о приметах и особенностях, по которым они могут произвести опознание.

Статья 164. **Порядок предъявления для опознания**

Лицо, опознание которого производится, предъявляется опознающему вместе с другими лицами по возможности сходными по внешности с опознаваемым. Общее число лиц, предъявляемых для опознания, должно быть не менее трех.

Перед началом следственного действия опознаваемому предлагается занять любое место среди предъявляемых лиц, что отмечается в протоколе.

При невозможности предъявления лица опознание может быть произведено по его фотокарточке, предъявляемой одновременно с другими фотокарточками в количестве не менее трех.

Предмет предъявляется в группе однородных предметов.

Если опознающим является свидетель или потерпевший, они перед опознанием предупреждаются об ответственности

за отказ или уклонение от дачи показаний и за дачу заведомо ложных показаний, что отмечается в протоколе.

Опознающему предлагается указать лицо или предмет, о котором он дал показания. Наводящие вопросы не допускаются.

Если опознающий указал на одно из предъявленных ему лиц или один из предметов, ему предлагается объяснить, по каким приметам или особенностям он узнал данное лицо или предмет.

Предъявление для опознания производится в присутствии понятых.

Статья 165. **Протокол предъявления для опознания**

О предъявлении для опознания составляется протокол с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса. В протоколе указываются сведения о личности опознающего, о лицах или предметах, предъявленных для опознания и по возможности дословно излагаются показания опознающего.

ГЛАВА 15

ВЫЕМКА, ОБЫСК, НАЛОЖЕНИЕ АРЕСТА НА ИМУЩЕСТВО

Статья 166. **Основания для производства выемки**

В случае необходимости изъятия определенных предметов и документов, имеющих значение для дела, и если известно, где и у кого они находятся, следователь производит выемку.

Выемка документов, содержащих сведения, являющиеся государственной тайной, производится только с санкции прокурора и в порядке, согласованном с руководителем соответствующего учреждения.

Выемка производится по мотивированному постановлению следователя.

Статья 167. **Основания для производства обыска**

Следователь, имея достаточные основания полагать, что в каком-либо помещении или ином месте, или у какого-либо лица находятся орудия преступления, предметы и ценности, добытые преступным путем, а также другие предметы или

документы, могущие иметь значение для дела, производит обыск для их отыскания и изъятия.

Обыск может производиться и для обнаружения разыскиваемых лиц, а также трупов.

Обыск производится по мотивированному постановлению следователя и только с санкции прокурора. В случаях, не терпящих отлагательства, обыск может быть произведен без санкции прокурора, но с последующим сообщением прокурору в суточный срок о произведенном обыске.

Статья 168. **Лица, присутствующие при выемке и обыске**

При производстве выемки или обыска обязательно присутствие понятых.

При обыске и выемке должно быть обеспечено присутствие лица, у которого производится обыск или выемка, либо совершеннолетних членов его семьи. В случае невозможности их присутствия приглашаются представители домоуправления, исполнительного комитета сельского или поселкового Совета депутатов трудящихся.

Выемки и обыски в помещениях, занятых учреждениями, предприятиями, организациями, производятся в присутствии представителя данного учреждения, предприятия, организации.

Лицам, у которых производится выемка или обыск, понятым, представителям должно быть разъяснено их право присутствовать при всех действиях следователя и делать по поводу этих действий заявления, подлежащие занесению в протокол.

Статья 169. **Порядок производства выемки и обыска**

Производство выемки и обыска в ночное время, кроме случаев, не терпящих отлагательства, не допускается. Приступая к выемке или обыску, следователь обязан предъявить постановление об этом.

При производстве выемки после предъявления постановления следователь предлагает выдать предметы или документы, подлежащие изъятию, а в случае отказа в этом производит выемку принудительно.

При производстве обыска после предъявления постановления следователь предлагает выдать орудия преступления, предметы и ценности, добытые преступным путем, а также другие предметы или документы, могущие иметь значение для дела. Если они выданы добровольно и нет оснований опа-

саться сокрытия разыскиваемых предметов и документов, следователь вправе ограничиться изъятием выданного и не производить дальнейших поисков.

При производстве обыска и выемки следователь вправе вскрывать запертые помещения и хранилища, если владелец отказывается добровольно открыть их, при этом следователь должен избегать не вызываемого необходимостью повреждения запоров, дверей и других предметов.

Следователь обязан принимать меры к тому, чтобы не были оглашены выявленные при обыске и выемке обстоятельства интимной жизни лица, занимающего данное помещение, или других лиц.

Следователь вправе запретить лицам, находящимся в помещении или месте, в котором производится обыск, а также лицам, приходящим в это помещение или место, покидать его, а также сноситься друг с другом или иными лицами до окончания обыска.

Статья 170. **Изъятие предметов и документов при выемке и обыске**

При производстве выемки и обыска следователь должен строго ограничиваться изъятием предметов и документов, могущих иметь отношение к делу. Предметы и документы, запрещенные к обращению, подлежат изъятию независимо от их отношения к делу.

Все изымаемые предметы и документы предъявляются понятым и другим присутствующим лицам и в случае необходимости упаковываются и опечатываются на месте выемки или обыска.

Статья 171. **Личный обыск**

Личный обыск производится в соответствии с правилами, установленными статьями 167—170 настоящего Кодекса.

Личный обыск без вынесения о том отдельного постановления и без санкции прокурора может производиться:

1) при задержании или заключении под стражу;

2) при наличии достаточных оснований полагать, что лицо, находящееся в помещении или ином месте, в котором производится выемка и обыск, скрывает при себе предметы или документы, могущие иметь значение для дела.

Личный обыск может производиться только лицом одного пола с обыскиваемым и в присутствии понятых того же пола.

Статья 172. **Производство выемки и обыска в помещениях дипломатических представительств**

Выемка и обыск в помещениях, занимаемых дипломатическими представительствами, а равно в помещениях, в которых проживают члены дипломатических представительств и их семьи, могут производиться лишь по просьбе или с согласия дипломатического представителя. Согласие дипломатического представителя на выемку или обыск испрашивается через Министерство иностранных дел Белорусской ССР.

Выемка и обыск в указанных помещениях производятся обязательно в присутствии прокурора и представителя Министерства иностранных дел Белорусской ССР.

Статья 173. **Выемка почтово-телеграфной корреспонденции**

Наложение ареста на корреспонденцию и выемка ее в почтово-телеграфных учреждениях может производиться только с санкции прокурора или по постановлению суда.

При необходимости наложить арест на корреспонденцию и произвести ее осмотр и выемку следователь выносит об этом мотивированное постановление. После утверждения прокурором указанного постановления следователь направляет надлежащему почтово-телеграфному учреждению постановление, предлагает задерживать корреспонденцию и уведомляет о времени своего прибытия для производства осмотра и выемки задержанной корреспонденции. Осмотр и выемка производятся в присутствии понятых из числа работников почтово-телеграфного учреждения.

Наложение ареста на корреспонденцию отменяется постановлением следователя, когда в применении этой меры отпадает дальнейшая необходимость.

Статья 174. **Наложение ареста на имущество**

В целях обеспечения гражданского иска или возможной конфискации имущества следователь обязан наложить арест на имущество обвиняемого, подозреваемого или лиц, несущих по закону материальную ответственность за их действия, или иных лиц, у которых находится имущество, приобретенное преступным путем.

О наложении ареста на имущество следователь составляет мотивированное постановление.

Наложение ареста на имущество может быть произведено одновременно с выемкой или обыском либо самостоятельно.

Имущество, на которое налагается арест, описывается с соблюдением требований статей 168 и 169 настоящего Кодекса. Все описываемое имущество должно быть предъявлено понятым и другим присутствующим лицам.

Арест не может быть наложен на предметы, необходимые для самого обвиняемого и лиц, находящихся на его иждивении. Перечень этих предметов устанавливается законодательством Белорусской ССР.

Имущество, на которое наложен арест, передается следователем на хранение представителю исполнительного комитета сельского или поселкового Совета депутатов трудящихся, либо домоуправления, или владельцу этого имущества, или его родственнику, или иному лицу, которому должна быть разъяснена его ответственность за сохранность этого имущества, о чем у него отбирается подписка. В случае необходимости имущество, на которое наложен арест, может быть изъято.

При наложении ареста на денежные вклады производство каких-либо операций по ним прекращается.

Наложение ареста на имущество отменяется постановлением следователя, если в применении этой меры отпадает дальнейшая необходимость.

Статья 175. **Протокол выемки, обыска, наложения ареста на имущество**

О производстве выемки, обыска, наложения ареста на имущество следователь составляет протокол с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса. Если, кроме протоколов, составляется особая опись изъятых или передаваемых на ответственное хранение предметов и документов, опись прилагается к протоколу. Протокол выемки, обыска, наложения ареста на имущество должен содержать указания на разъяснение присутствующим лицам прав, предусмотренных статьей 168 настоящего Кодекса, и сделанные ими заявления.

В отношении предметов и документов, подлежащих изъятию, должно быть указано, выданы ли они добровольно или изъяты принудительно, в каком именно месте и при каких обстоятельствах они обнаружены. Все изымаемые предметы и документы, а равно все описываемое имущество должны

быть перечислены в протоколе или приложенной к нему описи с точным указанием количества, меры, веса или индивидуальных признаков, и по возможности их стоимости.

Если при выемке, описи, наложении ареста на имущество имели место попытки уничтожить или спрятать предметы и документы либо факты нарушения порядка со стороны обыскиваемых или других лиц, протокол должен содержать указание на это и на меры, принятые следователем.

Статья 176. **Обязательность вручения копии протокола**

Копия протокола вручается под расписку лицу, у которого были произведены выемка, обыск, наложение ареста на имущество, или совершеннолетним членам семьи, а при их отсутствии — представителю исполнительного комитета сельского или поселкового Совета депутатов трудящихся или домоуправления.

Если выемка, обыск, наложение ареста на имущество производились в помещении, принадлежащем учреждению, предприятию, организации, копия протокола вручается под расписку соответствующему должностному лицу.

ГЛАВА 16

ОСМОТР И ОСВИДЕТЕЛЬСТВОВАНИЕ

Статья 177. **Основания для производства осмотра**

В целях обнаружения следов преступления, вещественных доказательств, выяснения обстановки происшествия, а равно иных обстоятельств, имеющих значение для дела, следователь производит осмотр места происшествия, местности, помещения, предметов и документов.

Статья 178. **Порядок производства осмотра**

Осмотр производится в присутствии понятых.

Следователь вправе привлечь к участию в осмотре обвиняемого, подозреваемого, потерпевшего.

В необходимых случаях для участия в производстве осмотра следователь может пригласить соответствующего специалиста, не заинтересованного в исходе дела.

Следователь может производить при осмотре измерения,

фотографирование, составлять планы и схемы, изготавливать слепки и оттиски следов.

Осмотр предметов и документов, обнаруженных при выемке или обыске, осмотре места происшествия, местности и помещения, следователь производит на месте производства соответствующего следственного действия. В этом случае результаты осмотра записываются в протокол указанного следственного действия. В случае, если для осмотра предметов или документов потребуется продолжительное время, или по иным основаниям, следователь производит осмотр по месту производства следствия. В необходимых случаях изымаемые предметы упаковываются и опечатываются.

Осмотр почтово-телеграфной корреспонденции производится с соблюдением требований статьи 173 настоящего Кодекса.

Статья 179. **Осмотр трупа**

Наружный осмотр трупа на месте его обнаружения производит следователь в присутствии понятых и с участием судебно-медицинского эксперта, а при невозможности его участия — иного врача.

В случае необходимости извлечения трупа из места захоронения следователь выносит об этом постановление. Извлечение трупа производится в присутствии следователя, судебно-медицинского эксперта и понятых.

Статья 180. **Освидетельствование**

Следователь вправе произвести освидетельствование обвиняемого, подозреваемого, потерпевшего для установления на их теле следов преступления или наличия особых примет, если при этом не требуется судебно-медицинской экспертизы.

О производстве освидетельствования следователь составляет постановление. Постановление о производстве освидетельствования обязательно для лица, в отношении которого оно вынесено.

Освидетельствование производится в присутствии понятых, а в необходимых случаях с участием врача.

Освидетельствование в тех случаях, когда это следственное действие сопровождается обнажением освидетельствуемого лица, производится в присутствии понятых того же пола.

Следователь не присутствует при освидетельствовании

лица другого пола, если освидетельствование сопровождается обнажением этого лица. В этом случае освидетельствование производится врачом в присутствии понятых.

При освидетельствовании не допускаются действия, унижающие достоинство или опасные для здоровья освидетельствуемого лица.

Статья 181. **Протокол осмотра и освидетельствования**

О производстве осмотра и освидетельствования следователем составляется протокол с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса.

В протоколе описываются все действия следователя, а равно все обнаруженное при осмотре и освидетельствовании в той последовательности, как производился осмотр, и в том виде, в каком обнаруженное наблюдалось в момент осмотра или освидетельствования. В протоколе перечисляется и описывается также все изъятое при осмотре или освидетельствовании.

Статья 182. **Следственный эксперимент**

В целях проверки и уточнения данных, имеющих значение для дела, следователь вправе произвести следственный эксперимент путем воспроизведения действий, обстановки или иных обстоятельств определенного события и совершения необходимых опытных действий. При этом следователь в необходимых случаях производит измерения, фотографирование, составляет планы и схемы.

Производство следственного эксперимента допускается при условии, если при этом не унижается достоинство и честь участвующих в нем лиц и окружающих и не создается опасности для их здоровья.

При производстве следственного эксперимента должны присутствовать понятые. В случае необходимости в производстве следственного эксперимента могут участвовать подозреваемый, обвиняемый, потерпевший, свидетель. Следователь вправе пригласить для участия в производстве следственного эксперимента и специалиста, не заинтересованного в исходе дела.

О производстве следственного эксперимента составляется протокол с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса. В протоколе подробно излагаются условия, ход и результаты произведенного следственного эксперимента.

ГЛАВА 17

ПРОИЗВОДСТВО ЭКСПЕРТИЗЫ

Статья 183. **Порядок назначения экспертизы**

Признав необходимым производство экспертизы, следователь составляет об этом постановление, в котором указываются основания для назначения экспертизы, фамилия эксперта или наименование учреждения, в котором должна быть произведена экспертиза, вопросы, поставленные перед экспертом, и материалы, предоставляемые в распоряжение эксперта.

При назначении экспертизы следователь выясняет необходимые данные о специальности и компетентности лица, которому поручается производство экспертизы.

Следователь обязан ознакомить обвиняемого с постановлением о назначении экспертизы и разъяснить его права, установленные статьей 184 настоящего Кодекса. Об этом составляется протокол, подписываемый следователем и обвиняемым.

Постановление о назначении судебно-психиатрической экспертизы и заключение экспертов не объявляются обвиняемому, если его психическое состояние делает это невозможным.

Статья 184. **Права обвиняемого при назначении и производстве экспертизы**

При назначении и производстве экспертизы обвиняемый имеет право:

1) заявить отвод эксперту;

2) просить о назначении эксперта из числа указанных им лиц;

3) представить дополнительные вопросы для получения по ним заключения эксперта;

4) присутствовать с разрешения следователя при производстве экспертизы и давать объяснения эксперту;

5) представлять дополнительные документы;

6) знакомиться с заключением эксперта.

В случае удовлетворения ходатайства обвиняемого следователь соответственно изменяет или дополняет свое постановление о назначении экспертизы.

В случае отказа в ходатайстве следователь выносит мотивированное постановление, которое объявляется обвиняемому под расписку.

Статья 185. Получение образцов для сравнительного исследования

Следователь вправе получить у подозреваемого или обвиняемого образцы почерка или другие образцы, необходимые для сравнительного исследования, о чем составляет постановление.

В необходимых случаях изъятие образцов для сравнительного исследования производится с участием специалиста, не заинтересованного в исходе дела.

Об изъятии образцов для сравнительного исследования составляется протокол с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса.

Статья 186. Производство экспертизы в экспертном учреждении

При поручении производства экспертизы эксперту соответствующего экспертного учреждения следователь направляет в это учреждение свое постановление и материалы, необходимые для производства экспертизы.

По получении постановления следователя руководитель экспертного учреждения поручает производство экспертизы одному или нескольким сотрудникам данного учреждения. По поручению следователя руководитель экспертного учреждения разъясняет сотрудникам, которым поручено производство экспертизы, права и обязанности эксперта, предусмотренные статьей 73 настоящего Кодекса, предупреждает их об ответственности за отказ или уклонение от дачи заключения или за дачу заведомо ложного заключения по статьям 178 и 177 Уголовного кодекса Белорусской ССР, о чем отбирает у них подписку, которая вместе с заключением эксперта направляется следователю.

Статья 187. Помещение обвиняемого или подозреваемого в медицинское учреждение

Если при производстве судебномедицинской или судебнопсихиатрической экспертизы возникает необходимость в стационарном наблюдении, следователь помещает обвиняемого

или подозреваемого в соответствующее медицинское учреждение, о чем указывается в постановлении о назначении экспертизы.

Помещение в лечебно-психиатрическое учреждение обвиняемого или подозреваемого, не содержащегося под стражей, производится с санкции прокурора.

Время пребывания в психиатрическом лечебном учреждении засчитывается в срок содержания под стражей.

Если в судебномедицинское учреждение, в связи с производством экспертизы, направляется подозреваемый, то ему предоставляются права, установленные статьями 183 и 184 настоящего Кодекса.

Статья 188. **Производство экспертизы вне экспертного учреждения**

Если экспертиза производится вне экспертного учреждения, следователь после вынесения постановления о назначении экспертизы вызывает к себе лицо, которому поручается экспертиза, удостоверяется в его личности, специальности и компетентности, устанавливает отношение эксперта к обвиняемому, подозреваемому и потерпевшему, а также проверяет, нет ли оснований к отводу эксперта.

Следователь вручает эксперту постановление о назначении экспертизы, разъясняет эксперту права и обязанности, предусмотренные статьей 73 настоящего Кодекса, и предупреждает его об ответственности за отказ или уклонение от дачи заключения или за дачу заведомо ложного заключения. О выполнении этих действий следователь делает отметку в постановлении о назначении экспертизы, которая удостоверяется подписью эксперта.

Если эксперт делает какие-либо заявления или возбуждает ходатайства по делу, следователь обязан составить протокол с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса.

Статья 189. **Присутствие следователя при производстве экспертизы**

Следователь вправе присутствовать при производстве экспертизы.

При вскрытии трупа во время производства судебномедицинской экспертизы, как правило, присутствует следователь.

Статья 190. **Содержание заключения эксперта**

После производства необходимых исследований эксперт составляет заключение, в котором должно быть указано: когда, где, кем (фамилия, имя и отчество, образование, специальность, ученая степень и звание, занимаемая должность), на каком основании была произведена экспертиза, кто присутствовал при производстве экспертизы, какие материалы эксперт использовал, какие исследования произвел, какие вопросы были поставлены эксперту и его мотивированные ответы. Если при производстве экспертизы эксперт установит обстоятельства, имеющие значение для дела, по поводу которых ему не были поставлены вопросы, он вправе указать на них в своем заключении.

Заключение дается в письменном виде и подписывается экспертом.

Статья 191. **Допрос эксперта**

Следователь вправе допросить эксперта для разъяснения или уточнения данного им заключения. Эксперт вправе изложить свои ответы собственноручно. Протокол допроса эксперта составляется с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса.

Статья 192. **Предъявление обвиняемому заключения эксперта**

Заключение эксперта или его сообщение о невозможности дать заключение, а также протокол допроса эксперта предъявляются обвиняемому, который имеет право дать свои объяснения и заявить возражения, а также просить о постановке дополнительных вопросов эксперту и о назначении дополнительной или повторной экспертизы. О выполнении указанных действий отмечается в протоколе допроса обвиняемого.

Правила настоящей статьи применяются и в случаях, когда экспертиза была произведена до привлечения лица в качестве обвиняемого.

Статья 193. **Производство дополнительной и повторной экспертизы**

Дополнительная и повторная экспертизы назначаются в случаях, предусмотренных статьей 77, и производятся с соблюдением требований статей 183—192 настоящего Кодекса.

ГЛАВА 18

ПРИОСТАНОВЛЕНИЕ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО СЛЕДСТВИЯ

Статья 194. **Основания и сроки приостановления предварительного следствия**

Предварительное следствие приостанавливается:

1) в случае, когда обвиняемый скрылся от следствия или суда или когда по иным причинам не установлено его местопребывание;

2) в случае психического или иного тяжкого заболевания обвиняемого, удостоверенного врачом, работающим в медицинском учреждении;

3) в случае неустановления лица, подлежащего привлечению в качестве обвиняемого.

При наличии одного из этих обстоятельств следователь выносит мотивированное постановление о приостановлении предварительного следствия. Если по делу привлечено два или несколько обвиняемых, а основания для приостановления относятся не ко всем обвиняемым, следователь вправе выделить и приостановить дело в отношении отдельных обвиняемых.

В случаях, предусмотренных пунктами 1 и 3 настоящей статьи, предварительное следствие приостанавливается лишь по истечении срока на его производство; в случаях, предусмотренных пунктом 2 настоящей статьи, оно может быть приостановлено и до окончания срока предварительного следствия.

До приостановления предварительного следствия следователь обязан выполнить все следственные действия, производство которых возможно в отсутствие обвиняемого, принять все меры к его обнаружению, а при неизвестности лица, совершившего преступление, к установлению этого лица.

Производство по приостановленному делу подлежит прекращению по истечении давности, установленной уголовным законом.

Статья 195. **Розыск обвиняемого**

При неизвестности местонахождения обвиняемого следователь принимает необходимые меры к его розыску. Следователь вправе поручить производство розыска органам дознания. Об этом поручении указывается в постановлении о приостановлении предварительного следствия или выносится особое постановление.

Розыск может быть объявлен как во время производства предварительного следствия, так и одновременно с его приостановлением.

При наличии оснований, указанных в статье 84 настоящего Кодекса, следователь может избрать в отношении разыскиваемого меру пресечения. В случаях, предусмотренных статьей 91 настоящего Кодекса, следователь с санкции прокурора может избрать меру пресечения в виде заключения под стражу.

Статья 196. Меры к установлению лица, подлежащего привлечению в качестве обвиняемого

После приостановления предварительного следствия в случае, предусмотренном пунктом 3 статьи 194 настоящего Кодекса, следователь обязан принимать как непосредственно, так и через органы дознания меры к установлению лица, подлежащего привлечению в качестве обвиняемого.

Статья 197. Возобновление предварительного следствия

Приостановленное предварительное следствие возобновляется мотивированным постановлением следователя после того, как отпали основания для приостановления или возникла необходимость производства дополнительных следственных действий.

ГЛАВА 19

ОКОНЧАНИЕ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО СЛЕДСТВИЯ

Статья 198. Окончание предварительного следствия

Производство предварительного следствия заканчивается составлением обвинительного заключения либо постановления о направлении дела в суд для рассмотрения вопроса о применении принудительных мер медицинского характера в порядке, предусмотренном статьей 222 настоящего Кодекса, либо постановления о прекращении дела.

Статья 199. Ознакомление потерпевшего, гражданского истца и гражданского ответчика с материалами дела

Признав предварительное следствие законченным, а собранные доказательства достаточными для составления обви-

нительного заключения, следователь обязан уведомить об этом потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика или их представителей и одновременно разъяснить им, что они вправе ознакомиться с материалами дела.

В случае устного или письменного ходатайства об этом кого-либо из указанных лиц следователь знакомит потерпевшего и гражданского истца или их представителей с материалами дела, а гражданского ответчика или его представителя — с материалами дела, относящимися к заявленному иску.

Об ознакомлении потерпевшего, гражданского истца и гражданского ответчика или их представителей с материалами дела составляются протоколы с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса. В протоколах отмечается, с какими материалами дела ознакомлены потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик или их представители, а также какие ходатайства были при этом заявлены. Письменные ходатайства приобщаются к делу.

В случае полного или частичного отказа в удовлетворении ходатайства следователь выносит об этом мотивированное постановление. Постановление объявляется лицу, заявившему ходатайство.

Статья 200. **Ознакомление обвиняемого со всеми материалами дела**

Признав собранные доказательства достаточными для составления обвинительного заключения и выполнив требования статьи 199 настоящего Кодекса, следователь объявляет обвиняемому, что следствие по его делу окончено и что он имеет право на ознакомление со всеми материалами дела как лично, так и с помощью защитника, а равно на заявление ходатайства о дополнении предварительного следствия.

Если обвиняемый не заявил о желании иметь защитника, ему предъявляются для ознакомления все материалы дела. В случаях, когда обвиняемый ходатайствует о вызове защитника для участия в ознакомлении с производством по делу, а равно в случаях, когда защитник участвует в деле с момента предъявления обвинения, следователь предъявляет все материалы дела обвиняемому и его защитнику. При этом предъявление материалов дела должно быть отложено до явки защитника, но не более чем на пять суток. При невозможности для избранного обвиняемым защитника явиться в указанный срок следователь принимает меры для вызова другого защитника. Все материалы дела предъявляются обвиняемому и его защит-

нику в подшитом и пронумерованном виде. По просьбе обвиняемого или его защитника следователь вправе разрешить им знакомиться с материалами дела раздельно.

Если по делу привлечено несколько обвиняемых, каждому из них предъявляются все материалы дела.

По окончании ознакомления обвиняемого и его защитника с материалами дела следователь обязан спросить их, ходатайствуют ли они о дополнении следствия и чем именно.

Обвиняемый вправе в процессе ознакомления с материалами дела выписывать из него необходимые сведения.

Статья 201. **Ознакомление законного представителя несовершеннолетнего обвиняемого с материалами дела**

При объявлении несовершеннолетнему об окончании предварительного следствия и предъявлении ему для ознакомления материалов дела должен быть допущен законный представитель обвиняемого, если он ходатайствует об этом.

Следователь может не допустить законного представителя несовершеннолетнего к участию в ознакомлении обвиняемого с материалами дела, если признает, что это может идти в ущерб интересам несовершеннолетнего.

Статья 202. **Права защитника при ознакомлении со всеми материалами дела**

Защитник обвиняемого имеет право:

1) иметь свидание с обвиняемым наедине;

2) знакомиться со всеми материалами дела и выписывать из него необходимые сведения;

3) обсуждать с обвиняемым вопрос о заявлении ходатайств;

4) заявлять ходатайства о производстве следственных действий, истребовании и приобщении к делу доказательств и по всем иным вопросам, имеющим значение для дела;

5) заявлять отвод следователю, прокурору, эксперту, переводчику;

6) приносить прокурору жалобы на действия следователя, нарушающие или стесняющие права защитника или обвиняемого;

7) присутствовать с разрешения следователя при производстве следственных действий, выполняемых по ходатайствам, заявленным обвиняемым и его защитником.

Статья 203. **Протокол объявления об окончании предварительного следствия и о предъявлении обвиняемому и его защитнику материалов дела**

О предъявлении обвиняемому и его защитнику для ознакомления всех материалов дела следователь составляет протокол с соблюдением требований статей 138 и 139 настоящего Кодекса. В протоколе отмечается, что обвиняемому объявлено об окончании предварительного следствия, разъяснены его права, какие именно материалы (количество томов и листов) были предъявлены для ознакомления, где и в течение какого времени происходило ознакомление с материалами дела, какие ходатайства были заявлены обвиняемым и его защитником и какие заявления были ими сделаны. Если обвиняемый отказался от ознакомления с материалами дела, об этом указывается в протоколе и излагаются мотивы отказа, если обвиняемый их сообщил.

Статья 204. **Ходатайства обвиняемого и его защитника о дополнении предварительного следствия**

Ходатайства о дополнении предварительного следствия могут быть заявлены обвиняемым и его защитником устно и письменно. Заявленные ходатайства заносятся в протокол, а письменные ходатайства, кроме того, приобщаются к делу.

В случае заявления ходатайства о выяснении обстоятельств, имеющих значение для дела, следователь обязан дополнить предварительное следствие. Если при дополнительно производимых следственных действиях присутствует защитник, он вправе с разрешения следователя задавать вопросы свидетелю, потерпевшему, эксперту и обвиняемому, а равно ходатайствовать о занесении в протокол данных, имеющих значение для дела.

Следователь может отвести вопросы, предлагаемые защитником, однако отведенный вопрос должен быть занесен в протокол.

В случае, если следователь отказывает полностью или частично в удовлетворении заявленных ходатайств, он об этом выносит мотивированное постановление, которое объявляет заявителю.

После производства дополнительных следственных действий следователь обязан ознакомить обвиняемого, его защит-

ника с дополнительно собранными материалами и представить возможность потерпевшему, гражданскому истцу и гражданскому ответчику или их представителям ознакомиться с этими материалами в пределах, установленных настоящим Кодексом.

Статья 205. **Обвинительное заключение**

Обвинительное заключение состоит из описательной и резолютивной частей.

В описательной части излагается сущность дела: место и время совершения преступления, его способы, мотивы, последствия и другие существенные обстоятельства; сведения о потерпевшем; доказательства, которые подтверждают наличие преступления и виновность обвиняемого; обстоятельства, смягчающие и отягчающие ответственность обвиняемого; доводы, приводимые обвиняемым в свою защиту, и результаты проверки этих доводов. Обвинительное заключение должно содержать ссылки на листы дела.

В резолютивной части приводятся сведения о личности обвиняемого и излагается формулировка предъявленного обвинения с указанием статьи или статей уголовного закона, предусматривающих данное преступление.

Обвинительное заключение подписывается следователем с указанием места и времени его составления.

Статья 206. **Приложения к обвинительному заключению**

К обвинительному заключению прилагаются список лиц, подлежащих, по мнению следователя, вызову в судебное заседание, а также справки о сроках следствия, об избранных мерах пресечения с указанием времени содержания под стражей, о вещественных доказательствах, о гражданском иске, о принятых мерах обеспечения гражданского иска и возможной конфискации имущества, о судебных издержках.

В списке лиц, подлежащих вызову в судебное заседание, указывается их местожительство или местонахождение и листы дела, на которых изложены их показания или заключения.

Статья 207. **Направление уголовного дела прокурору**

После подписания обвинительного заключения следователь немедленно направляет дело прокурору.

Статья 208. **Основания к прекращению уголовного дела**

Уголовное дело прекращается:

1) при наличии оснований, указанных в статье 5 настоящего Кодекса;

2) при недоказанности участия обвиняемого в совершении преступления, если исчерпаны все возможности для собирания дополнительных доказательств;

3) при наличии оснований, указанных в статьях 10, части третьей, и 48—50 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

Если по делу привлечено несколько обвиняемых, а основания к прекращению дела относятся не ко всем обвиняемым, то следователь прекращает дело в отношении отдельных обвиняемых.

Статья 209. **Постановление о прекращении дела**

О прекращении дела следователь составляет мотивированное постановление, в котором излагается сущность дела и основания прекращения.

Постановлением должен быть разрешен вопрос о вещественных доказательствах, об отмене меры пресечения и ареста на имущество. Постановление подписывается следователем с указанием места и времени его составления.

Копию постановления о прекращении дела следователь направляет прокурору. Одновременно следователь письменно уведомляет о прекращении и основаниях прекращения уголовного дела лицо, привлекавшееся в качестве обвиняемого, потерпевшего, а также лицо или учреждение, по заявлениям которых дело было возбуждено, и разъясняет порядок обжалования.

Если расследованием установлены факты, требующие применения мер общественного, дисциплинарного или административного воздействия в отношении лица, привлекавшегося в качестве обвиняемого, или иных лиц, следователь, прекращая уголовное дело, доводит об этих фактах до сведения общественной организации или товарищеского суда, или коллектива трудящихся, или администрации соответствующего предприятия, учреждения для принятия общественных или дисциплинарных, или административных мер воздействия.

Постановление о прекращении дела может быть обжаловано прокурору.

Статья 210. **Возобновление прекращенного дела**

Прокурор вправе своим постановлением при наличии к тому оснований отменить постановление следователя о прекращении уголовного дела и возобновить производство по делу.

Возобновление производства по прекращенному делу может иметь место лишь в случае, если не истекли сроки давности.

ГЛАВА 20

НАДЗОР ПРОКУРОРА ЗА ИСПОЛНЕНИЕМ ЗАКОНОВ ПРИ ПРОИЗВОДСТВЕ ДОЗНАНИЯ И ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО СЛЕДСТВИЯ

Статья 211. **Полномочия прокурора по осуществлению надзора за исполнением законов при производстве дознания и предварительного следствия**

Надзор за исполнением законов при производстве дознания и предварительного следствия осуществляется прокурором в соответствии с Положением о прокурорском надзоре в СССР.

Прокурор обязан:

1) привлекать к уголовной ответственности лиц, виновных в совершении преступлений, принимать меры к тому, чтобы ни одно преступление не осталось нераскрытым и ни один преступник не уклонился от ответственности;

2) строго следить за тем, чтобы ни один гражданин не подвергался незаконному и необоснованному привлечению к уголовной ответственности или иному незаконному ограничению в правах;

3) следить за неуклонным соблюдением установленного настоящим Кодексом порядка производства дознания и предварительного следствия;

4) осуществлять надзор за тем, чтобы никто не был подвергнут аресту иначе как по постановлению суда или с санкции прокурора; при решении вопроса о санкции на арест прокурор обязан тщательно ознакомиться со всеми материалами, обосновывающими производство ареста, а в необходимых случаях лично допросить обвиняемого или подозреваемого.

Прокурор вправе:

1) давать указания о производстве дознания и предварительного следствия, об избрании, изменении или отмене в отношении подозреваемого и обвиняемого меры пресечения, о привлечении в качестве обвиняемого, квалификации преступления и объеме обвинения, о направлении дела, а также о производстве отдельных следственных действий и розыске скрывшихся преступников;

2) требовать от органа дознания и следователя для проверки уголовные дела, документы, материалы и иные сведения о совершенных преступлениях, ходе дознания, предварительного следствия и розыска преступников;

3) участвовать в производстве дознания и предварительного следствия и в необходимых случаях лично производить предварительное следствие или отдельные следственные действия;

4) возвращать уголовные дела органу дознания и следователю со своими письменными указаниями о производстве дополнительного расследования;

5) отменять незаконные и необоснованные постановления органа дознания и следователя;

6) отстранять лицо, производящее дознание, или следователя от дальнейшего ведения дознания или следствия, если ими допущено нарушение закона при расследовании дела;

7) изымать любое дело от органа дознания и передавать его следователю, а также передавать дело от одного следователя другому в целях обеспечения наиболее полного и объективного расследования дела;

8) поручать органам дознания выполнение отдельных следственных действий и розыскных мер по делам, находящимся в производстве следователей органов прокуратуры;

9) прекращать уголовные дела по основаниям, предусмотренным настоящим Кодексом.

Статья 212. **Обязательность указаний прокурора**

Указания прокурора даются в письменной форме и обязательны для следователя и лица, производящего дознание. Обжалование полученных указаний вышестоящему прокурору не приостанавливает их исполнения, за исключением случаев, предусмотренных частью второй статьи 44 настоящего Кодекса.

Статья 213. **Вопросы, подлежащие разрешению прокурором по делу, поступившему с обвинительным заключением**

При поступлении дела от органа дознания или следователя прокурор обязан проверить:

1) имело ли место деяние, вменяемое обвиняемому, и имеется ли в этом деянии состав преступления;

2) нет ли в деле обстоятельств, влекущих прекращение дела;

3) произведено ли дознание или предварительное следствие всесторонне, полно и объективно;

4) обосновано ли предъявленное обвинение имеющимися в деле доказательствами;

5) предъявлено ли обвинение по всем установленным дознанием или предварительным следствием преступным деяниям обвиняемого;

6) привлечены ли в качестве обвиняемых все лица, которые изобличены в совершении преступления;

7) правильно ли квалифицировано преступление;

8) правильно ли избрана мера пресечения;

9) приняты ли меры обеспечения гражданского иска и возможной конфискации имущества;

10) выяснены ли обстоятельства, способствовавшие совершению преступления, и приняты ли меры к их устранению;

11) составлено ли обвинительное заключение в соответствии с требованиями настоящего Кодекса;

12) соблюдены ли при производстве дознания или предварительного следствия все иные требования настоящего Кодекса.

Статья 214. **Решение прокурора по делу, поступившему с обвинительным заключением**

Прокурор обязан в срок не более пяти суток рассмотреть поступившее дело и принять по нему одно из следующих решений:

1) утвердить обвинительное заключение;

2) возвратить дело органу дознания или следователю со своими письменными указаниями для производства дополнительного дознания или следствия;

3) прекратить дело, составив о том постановление в соответствии со статьей 209 настоящего Кодекса;

4) в случае несоответствия обвинительного заключения требованиям статьи 205 настоящего Кодекса возвратить дело со своими письменными указаниями следователю или органу дознания для пересоставления обвинительного заключения;

5) составить новое обвинительное заключение, а ранее составленное — из дела изъять и возвратить органу дознания или следователю с указанием обнаруженных неправильностей.

Статья 215. **Изменение обвинения при утверждении обвинительного заключения прокурором**

Прокурор вправе своим постановлением исключить из обвинительного заключения отдельные пункты обвинения, а также применить закон о менее тяжком преступлении. При этом, в случае необходимости, составляется новое обвинительное заключение.

Если требуется изменить обвинение на более тяжкое или существенно отличающееся по фактическим обстоятельствам от первоначального обвинения, прокурор возвращает дело органу дознания или следователю для предъявления нового обвинения.

Статья 216. **Изменение прокурором меры пресечения и списка лиц, подлежащих вызову в судебное заседание**

Прокурор вправе отменить или изменить ранее избранную меру пресечения или избрать меру пресечения, если она не была избрана.

Прокурор вправе также изменить приложенный к обвинительному заключению список лиц, подлежащих вызову в судебное заседание.

Статья 217. **Направление прокурором дела в суд**

Прокурор, утвердив обвинительное заключение либо составив новое обвинительное заключение, направляет дело в суд, которому оно подсудно, и уведомляет обвиняемого, в какой суд направлено дело.

Одновременно прокурор сообщает суду, считает ли он необходимым поддерживать в суде обвинение.

После направления дела в суд всякие ходатайства и жалобы по делу направляются непосредственно в суд.

ГЛАВА 21

ОБЖАЛОВАНИЕ ДЕЙСТВИЙ ОРГАНА ДОЗНАНИЯ, СЛЕДОВАТЕЛЯ И ПРОКУРОРА

Статья 218. **Порядок обжалования**

Жалобы на действия органа дознания или следователя подаются прокурору непосредственно либо через лицо, производящее дознание, или следователя, на действия которых жалоба приносится. Жалобы могут быть как письменные, так и устные. Устные жалобы заносятся в протокол, который подписывается заявителем и лицом, принявшим жалобу.

Лицо, производящее дознание, и следователь обязаны в течение двадцати четырех часов направить поступившую жалобу вместе со своими объяснениями прокурору.

Принесение жалобы впредь до ее разрешения не приостанавливает приведение в исполнение обжалуемого действия, если этого не найдут нужным сделать соответственно лицо, производящее дознание, следователь или прокурор.

Статья 219. **Рассмотрение жалобы прокурором**

Прокурор в течение трех суток по получении жалобы обязан рассмотреть ее и уведомить заявителя о результатах рассмотрения. В случае отказа прокурор обязан изложить мотивы, по которым жалоба признана неосновательной.

Статья 220. **Обжалование действий и решений прокурора**

Жалобы на действия и решения прокурора приносятся вышестоящему прокурору.

ГЛАВА 22

ОСОБЕННОСТИ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОГО СЛЕДСТВИЯ ПО ДЕЛАМ О НЕВМЕНЯЕМЫХ И ЛИЦАХ, ЗАБОЛЕВШИХ ДУШЕВНОЙ БОЛЕЗНЬЮ ПОСЛЕ СОВЕРШЕНИЯ ПРЕСТУПЛЕНИЯ

Статья 221. **Порядок предварительного следствия**

По делам об общественно опасных деяниях невменяемых, а также о преступлениях лиц, заболевших душевной болезнью после совершения преступления, обязательно производство предварительного следствия.

При производстве предварительного следствия должны быть выяснены следующие обстоятельства:

1) время, место, способ и другие обстоятельства совершения общественно опасного деяния;

2) совершение общественно опасного деяния данным лицом;

3) наличие у лица, совершившего общественно опасное деяние, душевных заболеваний в прошлом, степень и характер душевного заболевания в момент совершения общественно опасного деяния и ко времени расследования дела;

4) поведение лица, совершившего общественно опасное деяние, как до его совершения, так и после;

5) характер и размер ущерба, причиненного общественно опасным деянием.

Направление лица на судебно-психиатрическую экспертизу допускается лишь при наличии достаточных данных, указывающих, что именно это лицо совершило общественно опасное деяние, по поводу которого возбуждено уголовное дело и ведется расследование.

Если в силу психического состояния производство следственных действий с участием лица, совершившего общественно опасное деяние, является невозможным, следователь составляет об этом протокол.

Статья 222. **Окончание предварительного следствия**

По окончании предварительного следствия следователь выносит постановление:

1) о прекращении дела производством — в случаях, предусмотренных статьей 208 настоящего Кодекса, или в случаях, когда по характеру совершенного общественно опасного деяния и своему психическому состоянию лицо, совершившее это деяние, не представляет опасности для общества;

2) о направлении дела в суд при установлении оснований для применения к лицу, совершившему общественно опасное деяние, принудительных мер медицинского характера.

В постановлении о направлении дела в суд должны быть изложены все обстоятельства дела, установленные предварительным следствием, и основания для применения судом принудительных мер медицинского характера.

Постановление вместе с делом направляется прокурору, который при согласии с постановлением передает дело в суд, а при несогласии — возвращает дело для производства дополнительного расследования. При отсутствии оснований для

применения принудительных мер медицинского характера прокурор прекращает дело.

При прекращении дела, когда по характеру совершенного общественно опасного деяния и своему психическому состоянию лицо, совершившее это деяние, не представляет опасности для общества, но является душевнобольным, следователь или прокурор сообщает о нем местным органам здравоохранения.

РАЗДЕЛ ЧЕТВЕРТЫЙ

ПРОИЗВОДСТВО В СУДЕ ПЕРВОЙ ИНСТАНЦИИ

ГЛАВА 23

ПРЕДАНИЕ ОБВИНЯЕМОГО СУДУ И ПОДГОТОВИТЕЛЬНЫЕ ДЕЙСТВИЯ К СУДЕБНОМУ ЗАСЕДАНИЮ

Статья 223. **Предание суду**

Судья при наличии достаточных оснований для рассмотрения дела в судебном заседании, не предрешая вопроса о виновности, выносит постановление о предании обвиняемого суду.

В случаях несогласия судьи с выводами обвинительного заключения, а также при необходимости изменить меру пресечения, избранную в отношении обвиняемого, дело подлежит рассмотрению в распорядительном заседании суда. При этом независимо от оснований внесения дела на рассмотрение распорядительного заседания суд решает все вопросы, предусмотренные статьями 224 и 230 настоящего Кодекса.

Вопрос о предании суду должен быть разрешен судьей или судом в распорядительном заседании не позднее десяти суток с момента поступления дела в суд.

Статья 224. **Вопросы, подлежащие выяснению при предании суду**

При разрешении судьей или судом в распорядительном заседании вопроса о предании обвиняемого суду подлежит выяснению в отношении каждого из обвиняемых следующее:

1) подсудно ли дело данному суду;

2) содержит ли деяние, вменяемое в вину обвиняемому, состав преступления;

3) предъявлено ли обвинение по всем деяниям и привлечены ли все участники совершения преступления;

4) не имеется ли обстоятельств, влекущих прекращение либо приостановление дела;

5) собраны ли по делу доказательства, достаточные для его рассмотрения в судебном заседании;

6) правильно ли применен к деяниям, вменяемым обвиняемому, уголовный закон;

7) соблюдены ли при возбуждении дела, производстве дознания или предварительного следствия требования настоящего Кодекса;

8) составлено ли обвинительное заключение в соответствии с требованиями настоящего Кодекса;

9) правильно ли избрана мера пресечения в отношении обвиняемого;

10) приняты ли меры, обеспечивающие возмещение материального ущерба, причиненного преступлением, и возможную конфискацию имущества.

Статья 225. **Рассмотрение ходатайств**

При разрешении вопроса о предании обвиняемого суду судья или суд в распорядительном заседании обязаны рассмотреть имеющиеся ходатайства о допуске к участию в деле, о дальнейшем направлении дела, об истребовании дополнительных доказательств, о гражданском иске и мерах его обеспечения. При этом судья или суд в распорядительном заседании вправе вызвать для дачи объяснений лицо или представителя организации, заявивших ходатайство. Кроме того, суд в распорядительном заседании обязан рассмотреть ходатайство об изменении меры пресечения.

О результатах разрешения ходатайства уведомляются лицо или организация, заявившие ходатайство. Отказ в удовлетворении ходатайства обжалованию не подлежит. Однако ходатайство может быть вновь заявлено в судебном заседании.

Статья 226. **Состав суда в распорядительном заседании**

Уголовные дела в распорядительном заседании всех судов рассматриваются в составе судьи и двух народных заседателей.

Участие прокурора в распорядительном заседании обязательно.

Статья 227. **Порядок распорядительного заседания суда**

Рассмотрение дела в распорядительном заседании начинается докладом судьи, который обосновывает свое несогласие с выводами обвинительного заключения или с мерой пресечения. Затем суд выслушивает прокурора. После этого приглашаются вызванные в заседание суда лица, которые выслушиваются в связи с заявленными ими ходатайствами. По заявленным ходатайствам суд выслушивает заключение прокурора. Определение выносится в совещательной комнате.

Вызов свидетелей и экспертов в распорядительное заседание не допускается.

Статья 228. **Виды определений, выносимых судом в распорядительном заседании**

В распорядительном заседании суд выносит одно из следующих определений:

1) о предании обвиняемого суду;

2) о возвращении дела для производства дополнительного расследования;

3) о приостановлении дела производством;

4) о направлении дела по подсудности;

5) о прекращении дела производством.

Статья 229. **Предание обвиняемого суду в распорядительном заседании**

Придя к выводу, что имеются достаточные основания для рассмотрения дела в судебном заседании, суд в распорядительном заседании, не предрешая вопроса о виновности, выносит определение о предании обвиняемого суду. При этом суд вправе исключить из обвинительного заключения отдельные пункты обвинения или применить уголовный закон о менее тяжком преступлении, однако с тем, чтобы новое обвинение по своим фактическим обстоятельствам не отличалось существенно от обвинения, содержащегося в обвинительном заключении.

Решение об исключении отдельных пунктов обвинения или о применении другого уголовного закона должно быть мотивировано в определении распорядительного заседания.

Статья 230. **Разрешение вопросов, связанных с подготовкой к рассмотрению дела в судебном заседании**

Признав наличие достаточных оснований для предания обвиняемого суду, судья или суд в распорядительном заседании обязаны также разрешить следующие вопросы:

1) об участии в судебном разбирательстве прокурора;

2) о допуске в качестве защитника лица, избранного обвиняемым, или о назначении защитника;

3) о лицах, подлежащих вызову в судебное заседание в качестве потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика, их представителей, свидетелей и экспертов;

4) о вызове переводчика;

5) о месте и времени судебного разбирательства.

Кроме того, суд в распорядительном заседании решает вопрос о допуске общественного обвинителя или общественного защитника, а также о рассмотрении дела в закрытом судебном заседании в случаях, предусмотренных статьей 13 настоящего Кодекса.

Постановление судьи или определение распорядительного заседания суда о необходимости участия в судебном разбирательстве прокурора обязательно для последнего.

Если прокурор, направляя дело в суд, сообщит, что он считает необходимым поддерживать обвинение, то судья или суд в распорядительном заседании не вправе отказать ему в этом.

Статья 231. **Постановление судьи и определение распорядительного заседания суда**

В постановлении судьи и определении распорядительного заседания суда должно указываться:

1) время и место вынесения постановления или определения;

2) должность и фамилия судьи, вынесшего постановление, или состав суда в распорядительном заседании, фамилия секретаря, должность и фамилия прокурора, принимавших участие в распорядительном заседании;

3) основания и существо принятых решений.

Постановление подписывается судьей. Определение подписывается председательствующим и народными заседателями.

Статья 232. **Постановление и определение о предании суду**

Постановление судьи и определение распорядительного заседания суда о предании обвиняемого суду должны содержать: вывод о достаточности доказательств для рассмотрения дела в судебном заседании, решение о предании суду, фамилию, имя и отчество лица, предаваемого суду, уголовный закон, подлежащий применению, решение о мере пресечения в отношении подсудимого, а также решения по ходатайствам и по вопросам, перечисленным в статье 230 настоящего Кодекса.

Статья 233. **Приостановление дела и направление его по подсудности**

Если при рассмотрении вопроса о предании суду выяснится, что обвиняемый скрылся и местопребывание его неизвестно, судья или суд в распорядительном заседании выносят постановление или определение о приостановлении производства по делу впредь до розыска обвиняемого, а дело возвращают прокурору.

В случае удостоверенного врачом, работающим в лечебном учреждении, тяжкого заболевания обвиняемого, исключающего возможность его участия в судебном заседании, судья или суд в распорядительном заседании выносят постановление или определение о приостановлении производства по делу впредь до выздоровления обвиняемого.

Если судья или суд в распорядительном заседании установят, что дело неподсудно данному суду, они выносят постановление или определение о направлении дела по подсудности.

Статья 234. **Возвращение дела для производства дополнительного расследования**

Суд в распорядительном заседании направляет дело для производства дополнительного расследования в случаях:

1) неполноты произведенного дознания или предварительного следствия, которая не может быть восполнена в судебном заседании;

2) существенного нарушения уголовно-процессуального закона при производстве дознания или предварительного следствия, которое препятствует рассмотрению дела судом;

3) наличия оснований для предъявления обвиняемому

другого обвинения, связанного с ранее предъявленным, либо для изменения обвинения на более тяжкое или существенно отличающееся по фактическим обстоятельствам от обвинения, содержащегося в обвинительном заключении;

4) наличия оснований для привлечения к уголовной ответственности по данному делу других лиц при невозможности выделить о них материалы дела;

5) неправильного соединения или разъединения дела.

Дело направляется для дополнительного расследования прокурору. При этом суд обязан указать в своем определении, по какому основанию дело возвращается и какие обстоятельства должны быть дополнительно выяснены.

При направлении дела для дополнительного расследования суд обязан разрешить вопрос о мере пресечения в отношении обвиняемого.

Статья 235. **Меры обеспечения гражданского иска и конфискации имущества**

В случае непринятия лицом, производящим дознание, или следователем мер, обеспечивающих возмещение материального ущерба, причиненного преступлением, и возможной конфискации имущества, если такие меры не могут быть приняты непосредственно судом, судья или суд в распорядительном заседании обязывают соответствующие органы принять необходимые меры обеспечения.

Статья 236. **Прекращение дела**

При наличии обстоятельств, указанных в статье 5 и пункте 3 статьи 208 настоящего Кодекса, суд в распорядительном заседании прекращает дело. При этом суд отменяет принятые меры пресечения, меры обеспечения гражданского иска и конфискации имущества и разрешает вопрос о вещественных доказательствах. Копия определения о прекращении дела вручается лицу, привлекавшемуся к уголовной ответственности, и потерпевшему.

При установлении фактов, требующих применения мер общественного воздействия к лицу, привлекавшемуся к уголовной ответственности, суд, прекращая уголовное дело, доводит об этих фактах до сведения соответствующего товарищеского суда, Комиссии по делам несовершеннолетних либо общественной организации или коллектива трудящихся.

При прекращении дела по основаниям, указанным в статье 50 Уголовного кодекса Белорусской ССР, суд сооб-

щает общественной организации или коллективу трудящихся об удовлетворении их ходатайства и передаче им на поруки лица, привлекавшегося к уголовной ответственности.

Статья 237. Протокол распорядительного заседания

В протоколе распорядительного заседания указываются: место и время заседания, наименование и состав суда, секретарь, прокурор, вызванные судом лица, рассматриваемое дело, действия суда в том порядке, в каком они имели место, ходатайства лиц, вызванных в распорядительное заседание, определения, вынесенные без удаления в совещательную комнату, указание на вынесение определений в совещательной комнате.

Протокол подписывается председательствующим и секретарем.

Статья 238. Обеспечение возможности ознакомления с материалами дела

После предания обвиняемого суду судья обязан обеспечить прокурору, подсудимому, его защитнику, а также потерпевшему, гражданскому истцу, гражданскому ответчику или их представителям возможность ознакомиться со всеми материалами дела и выписывать из него необходимые сведения.

В случае заявления ходатайства общественной организации или коллектива трудящихся о допуске их представителя к ознакомлению с материалами дела до судебного заседания судья после проверки полномочий представителя вправе разрешить ему знакомиться с материалами дела.

Статья 239. Вручение копии обвинительного заключения, постановления судьи или определения суда

Подсудимому должна быть вручена судом копия обвинительного заключения.

Если при решении вопроса о предании суду изменены обвинение или мера пресечения, или список лиц, подлежащих вызову в суд, то подсудимому вручается также копия определения суда или постановления судьи.

По делам о преступлениях, предусмотренных статьями 110, 128, частью первой и 129 Уголовного кодекса Белорусской ССР, если по ним не проводилось предварительное следствие или дознание, подсудимому вручаются копии заявления потерпевшего и постановления судьи о предании его суду.

Рассмотрение дела в судебном заседании не может быть начато ранее трех суток с момента вручения подсудимому этих документов.

Статья 240. Вызов в судебное заседание

Судья дает распоряжение о вызове в судебное заседание лиц, указанных в его постановлении или в определении распорядительного заседания, обеспечивает вручение им судебных повесток, а также принимает иные меры для подготовки судебного заседания.

Статья 241. Сроки рассмотрения дела в судебном заседании

Дело должно быть начато рассмотрением в судебном заседании не позднее четырнадцати суток с момента вынесения постановления судьи либо определения распорядительного заседания о предании обвиняемого суду.

ГЛАВА 24

ОБЩИЕ УСЛОВИЯ СУДЕБНОГО РАЗБИРАТЕЛЬСТВА

Статья 242. Непосредственность, устность и непрерывность судебного разбирательства

Суд первой инстанции при рассмотрении дела обязан непосредственно исследовать доказательства по делу: допросить подсудимых, потерпевших, свидетелей, заслушать заключения экспертов, осмотреть вещественные доказательства, огласить протоколы и иные документы.

Судебное заседание по каждому делу происходит непрерывно, кроме времени, назначенного для отдыха. Рассмотрение теми же судьями других дел ранее окончания слушания начатого дела не допускается.

Статья 243. Равенство прав участников судебного разбирательства

Обвинитель, подсудимый, защитник, а также потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик и их представители в судебном разбирательстве пользуются равными правами по представлению доказательств, участию в исследовании доказательств и заявлению ходатайств.

Статья 244. Председательствующий в судебном заседании

В заседании районного (городского) народного суда председательствует старший народный судья, народный судья, а в заседании всякого иного суда — председатель, заместитель председателя или член суда.

Председательствующий руководит судебным заседанием, принимая все предусмотренные настоящим Кодексом меры к всестороннему, полному и объективному исследованию обстоятельств дела и установлению истины, устраняя из судебного разбирательства все, не имеющее отношения к делу, и обеспечивая воспитательное воздействие судебного процесса.

В случае возражения кого-либо из лиц, участвующих в судебном разбирательстве, против действий председательствующего, эти возражения заносятся в протокол судебного заседания.

Статья 245. Участие подсудимого в судебном разбирательстве

Разбирательство дела в заседании суда первой инстанции происходит с участием подсудимого, явка которого в суд обязательна. Разбирательство дела в отсутствие подсудимого допускается лишь в случаях, когда подсудимый находится вне пределов Союза ССР и уклоняется от явки в суд.

Статья 246. Последствия неявки подсудимого

При неявке подсудимого дело должно быть отложено, за исключением случая, предусмотренного статьей 245 настоящего Кодекса.

Суд вправе подвергнуть неявившегося подсудимого приводу, а равно избрать или изменить в отношении его меру пресечения.

Статья 247. Участие прокурора в судебном разбирательстве

Прокурор поддерживает перед судом государственное обвинение, принимает участие в исследовании доказательств, дает заключения по возникающим во время судебного разбирательства вопросам, представляет суду свои соображения по поводу применения уголовного закона и меры наказания в отношении подсудимого.

Прокурор, поддерживая обвинение, руководствуется требо-

ваниями закона и своим внутренним убеждением, основанным на рассмотрении всех обстоятельств дела.

Если в результате судебного разбирательства прокурор придет к убеждению, что данные судебного следствия не подтверждают предъявленного подсудимому обвинения, он обязан отказаться от обвинения и изложить суду мотивы отказа.

Отказ прокурора от обвинения не освобождает суд от обязанности продолжать разбирательство дела и разрешить на общих основаниях вопрос о виновности или невиновности подсудимого.

Прокурор вправе предъявить или поддержать предъявленный потерпевшим гражданский иск, если этого требует охрана государственных или общественных интересов или прав граждан.

Статья 248. **Участие защитника в судебном разбирательстве**

Защитник принимает участие в исследовании доказательств, высказывает свое мнение по возникающим во время судебного разбирательства вопросам, излагает суду соображения по существу обвинения, относительно обстоятельств, влияющих на степень и характер ответственности подсудимого, о применении уголовного закона, о мере наказания и гражданско-правовых последствиях преступления.

Статья 249. **Участие общественных обвинителей и защитников в судебном разбирательстве**

Представители общественных организаций трудящихся могут быть по определению суда допущены к участию в судебном разбирательстве уголовных дел в качестве общественных обвинителей или защитников.

Общественный обвинитель вправе принимать участие в исследовании доказательств, заявлять перед судом ходатайства и отводы, участвовать в судебных прениях, излагая суду мнение о доказанности обвинения, общественной опасности подсудимого и содеянного им. Общественный обвинитель может высказать соображения по поводу применения уголовного закона и меры наказания в отношении подсудимого и по другим вопросам дела. Общественный обвинитель вправе отказаться от обвинения, если данные судебного следствия дают для этого основание.

Общественный защитник вправе принимать участие в исследовании доказательств, заявлять перед судом ходатайства

и отводы, участвовать в судебных прениях, излагая суду мнение об обстоятельствах, влияющих на степень и характер ответственности подсудимого, о применении уголовного закона, а равно о возможности смягчения наказания подсудимому, условного его осуждения или освобождения от наказания и отдачи на поруки той общественной организации или коллективу трудящихся, от имени которых общественный защитник выступает.

Статья 250. **Последствия неявки прокурора, общественного обвинителя, защитника, общественного защитника**

В случае неявки прокурора в судебное заседание суд разрешает вопрос о возможности рассмотрения дела в его отсутствие или об отложении дела. Если суд признает участие прокурора необходимым, разбирательство дела откладывается.

При неявке защитника и невозможности заменить его в этом заседании разбирательство дела откладывается. Замена защитника, не явившегося в судебное заседание, допускается лишь с согласия подсудимого.

При неявке общественного обвинителя или общественного защитника суд, в зависимости от обстоятельств дела, решает вопрос об отложении дела рассмотрением или о его рассмотрении в их отсутствие.

Вновь вступившим в дело прокурору, общественному обвинителю, защитнику и общественному защитнику должно быть предоставлено время, необходимое для подготовки к участию в судебном разбирательстве.

О неявке прокурора или адвоката без уважительной причины суд сообщает соответственно вышестоящему прокурору или президиуму коллегии адвокатов. При неявке общественного обвинителя или общественного защитника без уважительной причины суд сообщает об этом соответствующей общественной организации.

Статья 251. **Последствия неявки потерпевшего**

При неявке потерпевшего суд решает вопрос о разбирательстве дела или отложении его, в зависимости от того, возможны ли в отсутствие потерпевшего полное выяснение всех обстоятельств дела и защита его прав и законных интересов.

При неявке без уважительных причин потерпевшего по делам о преступлениях, предусмотренных статьями 110, 128, частью первой и 129 Уголовного кодекса Белорусской ССР,

если по ним не проводилось предварительное следствие или дознание, дело прекращается, однако по ходатайству подсудимого дело в этих случаях может быть рассмотрено по существу в отсутствие потерпевшего.

Статья 252. **Последствия неявки гражданского истца или гражданского ответчика**

При неявке гражданского истца или его представителя суд оставляет гражданский иск без рассмотрения; при этом за потерпевшим сохраняется право предъявить иск в порядке гражданского судопроизводства.

Суд вправе по ходатайству гражданского истца рассмотреть гражданский иск в его отсутствие.

Суд рассматривает гражданский иск независимо от явки гражданского истца или его представителя, если иск поддерживает прокурор или если суд признает это необходимым.

Неявка гражданского ответчика или его представителя не останавливает рассмотрения гражданского иска.

Статья 253. **Последствия неявки переводчика**

При неявке переводчика в судебное заседание и невозможности его замены дело рассмотрением откладывается. Если переводчик уклоняется от явки в судебное заседание или от исполнения своих обязанностей без уважительных причин, к нему могут быть приняты меры, предусмотренные статьей 129 настоящего Кодекса.

Статья 254. **Пределы судебного разбирательства**

Разбирательство дела в суде производится только в отношении обвиняемых и лишь по тому обвинению, по которому они преданы суду.

Изменение обвинения в суде допускается, если этим не ухудшается положение подсудимого и не нарушается его право на защиту. Если изменение обвинения влечет за собой нарушение права подсудимого на защиту, суд направляет дело для нового предварительного следствия или дознания.

Не допускается изменение обвинения в суде на более тяжкое или существенно отличающееся по фактическим обстоятельствам от первоначального обвинения.

Если изменение обвинения заключается в исключении части его или признаков преступления, отягчающих ответственность подсудимого, суд вправе продолжать разбирательство дела.

Статья 255. **Возбуждение дела по новому обвинению**

Если при судебном разбирательстве будут установлены обстоятельства, указывающие на совершение подсудимым преступления, по которому обвинение ему ранее предъявлено не было, суд, не приостанавливая разбирательства, выслушивает заключение участвующего в деле прокурора, возбуждает дело по новому обвинению и направляет необходимые материалы для производства дознания или предварительного следствия.

В случае, когда новое обвинение связано с первоначальным и раздельное их рассмотрение не представляется возможным, все дело должно быть возвращено для производства дополнительного расследования.

Статья 256. **Возбуждение дела в отношении нового лица**

Если при судебном разбирательстве будут установлены обстоятельства, указывающие на совершение преступления лицом, не привлеченным к уголовной ответственности, суд, выслушав заключение участвующего в деле прокурора, возбуждает в отношении этого лица дело и направляет необходимые материалы для производства дознания или предварительного следствия.

В случаях, когда вновь возбужденное дело находится в связи с рассматриваемым делом и раздельное их рассмотрение не представляется возможным, суд направляет все дело для производства дополнительного расследования.

Возбуждение дела в отношении свидетеля, потерпевшего, эксперта или переводчика, давших заведомо ложное показание, заключение или перевод, может иметь место лишь одновременно с постановлением приговора.

Суд вправе применить меру пресечения к лицу, в отношении которого возбуждено дело, руководствуясь правилами статей 84, 86 и 87 настоящего Кодекса.

Статья 257. **Отложение разбирательства и приостановление дела**

При невозможности разбирательства дела вследствие неявки в судебное заседание кого-либо из вызванных лиц или в связи с необходимостью истребования новых доказательств суд откладывает разбирательство и принимает меры к вызову неявившихся лиц или истребованию новых доказательств.

Если подсудимый скрылся, а также в случае психического или иного тяжкого заболевания подсудимого, исключающего

возможность его явки в суд, суд приостанавливает производство в отношении этого подсудимого до его розыска или выздоровления и продолжает разбирательство в отношении остальных подсудимых. Розыск скрывшегося подсудимого объявляется определением суда.

Статья 258. **Направление дела для производства дополнительного расследования**

Если во время судебного разбирательства будут установлены обстоятельства, указанные в статье 234 настоящего Кодекса, суд направляет дело для производства дополнительного расследования.

При поступлении дела в суд после окончания дополнительного расследования вопрос о предании обвиняемого суду разрешается в общем порядке.

Статья 259. **Прекращение дела в судебном заседании**

Дело подлежит прекращению в судебном заседании, если во время судебного разбирательства будут выяснены обстоятельства, предусмотренные статьей 5 настоящего Кодекса, кроме случаев, указанных в части второй этой статьи.

Статья 260. **Разрешение вопроса о мере пресечения**

Во время судебного разбирательства суд вправе избрать, изменить или отменить меру пресечения в отношении подсудимого.

Статья 261. **Порядок вынесения определений в судебном заседании**

По всем вопросам, которые разрешаются судом во время судебного разбирательства, суд выносит определения.

Определения о направлении дела для производства дополнительного расследования, о возбуждении дела по новому обвинению или в отношении нового лица, о прекращении дела, об избрании, изменении или отмене меры пресечения, об отводах и о назначении экспертизы выносятся судом в совещательной комнате и излагаются в виде отдельных документов, подписываемых всем составом суда.

Все иные определения могут, по усмотрению суда, выноситься либо в указанном выше порядке, либо после совещания судей на месте с занесением определения в протокол судебного заседания.

Определения, вынесенные судом во время судебного разбирательства, подлежат оглашению.

Статья 262. **Распорядок судебного заседания**

При входе судей все присутствующие в зале судебного заседания встают.

Все участники процесса обращаются к суду, дают свои показания и делают заявления стоя. Отступление от этого правила может быть допущено лишь с разрешения председательствующего.

Все участники процесса, а равно все присутствующие в зале судебного заседания граждане должны беспрекословно подчиняться распоряжениям председательствующего о соблюдении порядка в судебном заседании.

Лица, не достигшие шестнадцатилетнего возраста, в зал судебного заседания не допускаются, за исключением случаев, когда они вызваны судом.

Участвующие в деле прокурор и защитник обязаны присутствовать при оглашении приговора.

Статья 263. **Меры, принимаемые в отношении нарушителей порядка в судебном заседании**

В случае нарушения подсудимым порядка во время судебного заседания, а также при неподчинении распоряжениям председательствующего председательствующий предупреждает подсудимого о том, что при повторении этих действий он будет удален из зала заседания. При повторном нарушении порядка подсудимый, по определению суда, может быть удален из зала заседания, и разбирательство дела продолжается в его отсутствие. Однако приговор провозглашается в присутствии подсудимого или объявляется ему немедленно после провозглашения.

В случае неподчинения прокурора, общественного обвинителя, защитника и общественного защитника распоряжениям председательствующего он делает им предупреждение. При дальнейшем неподчинении указанных лиц распоряжениям председательствующего рассмотрение дела по определению суда может быть отложено, если не представляется возможным без ущерба для дела заменить данное лицо другим. Одновременно суд сообщает об этом соответственно вышестоящему прокурору, президиуму коллегии адвокатов или общественной организации.

Гражданский истец, гражданский ответчик, потерпевший

и их представители, эксперт и переводчик в случае нарушения ими порядка в судебном заседании или неподчинения распоряжениям председательствующего могут быть удалены из зала заседания по определению суда.

Остальные лица, присутствующие в зале судебного заседания, в подобных случаях могут быть удалены по распоряжению председательствующего. Кроме того, на них может быть судом наложен штраф в размере до десяти рублей.

Определение о наложении штрафа за нарушение, допущенное в судебном заседании, выносится судом, рассматривающим дело, в том же судебном заседании.

Статья 264. **Протокол судебного заседания**

Протокол в судебном заседании ведет секретарь, который обязан полно и правильно излагать в протоколе действия и решения суда, а равно действия участников процесса, имевшие место в ходе заседания.

В протоколе судебного заседания указывается: место и дата заседания с обозначением времени его начала и окончания, наименование и состав суда, секретарь, переводчик, прокурор, общественный обвинитель, защитник, общественный защитник, подсудимый, а также потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик и их представители и другие вызванные судом лица, рассматриваемое дело, данные о личности подсудимого и мера пресечения, время вручения документов, предусмотренных статьей 239 настоящего Кодекса, действия суда в том порядке, в каком они имели место, заявления и ходатайства участвующих в деле лиц, определения, вынесенные судом без удаления в совещательную комнату, указание на вынесение определений в совещательной комнате, разъяснение участвующим в деле лицам их прав и обязанностей, подробное содержание показаний, вопросы, заданные эксперту, и его ответы, результаты произведенных в судебном заседании осмотров и других действий по собиранию доказательств, указание на факты, которые участвующие в деле лица просили удостоверить в протоколе, указание на факты нарушения порядка в зале судебного заседания, если они имели место, и на личность нарушителя, краткое содержание судебных прений и последнего слова подсудимого, указание об оглашении приговора и разъяснении порядка и срока его обжалования.

Протокол судебного заседания должен быть изготовлен и подписан не позднее чем через трое суток по окончании су-

дебного заседания, а по сложным делам — не позднее семи суток.

Протокол подписывается председательствующим и секретарем судебного заседания.

Председательствующий обязан обеспечить участникам процесса возможность ознакомиться с протоколом.

Статья 265. Замечания на протокол судебного заседания

В течение трех суток после подписания протокола прокурор, защитник, подсудимый, а также потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик и их представители могут подать свои замечания на протокол.

Статья 266. Рассмотрение замечаний на протокол судебного заседания

Замечания на протокол судебного заседания рассматриваются председательствующим, который в случае согласия с замечаниями удостоверяет их правильность и приобщает к протоколу судебного заседания.

При несогласии председательствующего с замечаниями они вносятся на рассмотрение распорядительного заседания суда, причем председательствующий и хотя бы один из народных заседателей должны быть из числа судей, участвовавших в разбирательстве дела. В необходимых случаях вызываются лица, подавшие замечания на протокол.

В результате рассмотрения замечаний суд выносит мотивированное определение об удостоверении их правильности либо об отклонении их. Замечания на протокол и определение суда приобщаются к протоколу судебного заседания.

Статья 267. Порядок решения судом вопроса о наложении денежных взысканий

Денежные взыскания в случаях, предусмотренных статьями 89, 97 и 129 настоящего Кодекса, налагаются судом, к подсудности которого относится соответствующее уголовное дело.

В указанных случаях вопрос о наложении денежного взыскания решается судом в судебном заседании отдельно от уголовного дела с вызовом лица, на которое может быть наложено денежное взыскание. Неявка вызванного лица без уважительных причин не останавливает рассмотрения дела.

В судебном заседании оглашается протокол, составленный лицом, производившим дознание, следователем или прокуро-

ром, в котором изложены обстоятельства допущенного нарушения. После этого заслушиваются объяснения нарушителя, заключение прокурора, если он участвует в деле, и выносится определение.

Суд, вынесший определение о наложении денежного взыскания на переводчика, поручителя, лицо, нарушившее порядок в зале судебного заседания, вправе отсрочить и рассрочить исполнение на срок до трех месяцев.

ГЛАВА 25

ПОДГОТОВИТЕЛЬНАЯ ЧАСТЬ СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

Статья 268. **Открытие судебного заседания**

Председательствующий в назначенное для рассмотрения уголовного дела время открывает судебное заседание и объявляет, какое дело подлежит рассмотрению суда.

Статья 269. **Проверка явки в суд**

Секретарь докладывает о явке в суд прокурора, общественного обвинителя, подсудимого, защитника, общественного защитника, а также потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика и их представителей, переводчика, свидетелей и экспертов и сообщает о причинах неявки отсутствующих.

Статья 270. **Разъяснение переводчику его обязанностей**

Председательствующий разъясняет переводчику его обязанность переводить суду показания и заявления участвующих в деле лиц, не владеющих языком, на котором ведется судопроизводство, а этим лицам — содержание показаний, заявлений, документов, оглашаемых на суде, речей и реплик, произносимых в судебных прениях, а также распоряжения председательствующего и решения суда.

Переводчик предупреждается председательствующим об ответственности по статье 177 Уголовного кодекса Белорусской ССР за заведомо неправильный перевод.

Статья 271. **Удаление свидетелей из зала судебного заседания**

Явившиеся свидетели до начала их допроса удаляются из зала судебного заседания. Председательствующий принимает

меры к тому, чтобы допрошенные судом свидетели не общались с недопрошенными свидетелями.

Статья 272. Установление личности подсудимого и своевременности вручения ему копии обвинительного заключения

Председательствующий устанавливает личность подсудимого, выясняя его фамилию, имя, отчество, год, месяц, день и место рождения, место жительства, занятие, образование, семейное положение и иные сведения о личности подсудимого, которые могут иметь значение для дела.

Затем председательствующий спрашивает подсудимого, вручены ли ему и когда именно копии документов, перечисленных в статье 239 настоящего Кодекса.

В случае невручения указанных документов в срок, установленный статьей 239 настоящего Кодекса, разбирательство дела должно быть отложено.

Статья 273. Объявление состава суда и разъяснение права отвода

Председательствующий объявляет состав суда, сообщает, кто является прокурором, защитником, общественным обвинителем, общественным защитником, а также секретарем судебного заседания, экспертом и переводчиком, разъясняет подсудимому и другим участникам судебного разбирательства их право заявить отвод судьям, секретарю судебного заседания, прокурору, эксперту и переводчику. Если в судебном заседании присутствует запасный народный заседатель, председательствующий объявляет об этом.

Запасному народному заседателю может быть заявлен отвод.

Заявленные отводы разрешаются по правилам, установленным статьями 29, 30, 42, 74 и 131 настоящего Кодекса.

Предыдущее участие в деле в качестве секретаря судебного заседания не является основанием для отвода.

Статья 274. Разъяснение подсудимому его прав

Председательствующий разъясняет подсудимому его права на судебном разбирательстве, предусмотренные статьей 48 настоящего Кодекса.

Статья 275. **Разъяснение потерпевшему, гражданскому истцу и гражданскому ответчику их прав**

Председательствующий разъясняет потерпевшему, гражданскому истцу, гражданскому ответчику и их представителям права на судебном разбирательстве, предусмотренные соответственно статьями 54, 55 и 57 настоящего Кодекса. Потерпевшему по делам о преступлениях, предусмотренных статьями 110, 128, частью первой и 129 Уголовного кодекса Белорусской ССР, если по ним не проводилось предварительное следствие или дознание, разъясняется, кроме того, его право на примирение с подсудимым.

Статья 276. **Разъяснение эксперту его прав и обязанностей**

Председательствующий разъясняет эксперту его права и обязанности, предусмотренные статьей 73 настоящего Кодекса, и предупреждает его об ответственности за отказ от дачи заключения и за дачу заведомо ложного заключения по статьям 178 и 177 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

Статья 277. **Заявление и разрешение ходатайств**

Председательствующий опрашивает прокурора, общественного обвинителя, подсудимого, защитника, общественного защитника, а также потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика или их представителей, имеются ли у них какие-либо ходатайства. Лица, заявившие ходатайства, обязаны их обосновать.

Суд, выслушав мнение остальных участников судебного разбирательства, должен обсудить каждое заявленное ходатайство, удовлетворить его, если обстоятельства, подлежащие выяснению, имеют значение для дела, или вынести мотивированное определение об отказе в удовлетворении заявленного ходатайства.

Отказ суда в удовлетворении ходатайства не ограничивает права лица, которому в этом отказано, вновь заявить его в дальнейшем в зависимости от хода судебного разбирательства.

Суд вправе, независимо от того, заявлено ли ходатайство, вынести определение о вызове новых свидетелей, назначении экспертизы, истребовании документов и других доказательств.

Статья 278. Разрешение вопроса о возможности рассмотрения уголовного дела в отсутствие кого-либо из участвующих в деле лиц

При неявке кого-либо из участников судебного разбирательства, а равно свидетеля или эксперта суд выслушивает мнение подсудимого, его защитника, общественного защитника, общественного обвинителя, а также потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика или их представителей и заключение прокурора о возможности разбирательства дела и выносит определение о продолжении разбирательства или об его отложении.

В случае необходимости отложить рассмотрение дела суд обязан до закрытия судебного заседания поставить перед участниками судебного разбирательства вопрос, не имеют ли они ходатайств по делу. Если такие ходатайства заявлены, суд обязан разрешить их.

ГЛАВА 26

СУДЕБНОЕ СЛЕДСТВИЕ

Статья 279. Начало судебного следствия

Судебное следствие начинается оглашением обвинительного заключения. В случаях изменения обвинения в распорядительном заседании суда оглашается также определение распорядительного заседания.

Если предварительное следствие или дознание по делу не производилось, судебное следствие начинается оглашением постановления судьи либо определения суда о предании суду, либо изложением заявления потерпевшего.

Председательствующий опрашивает каждого подсудимого, понятно ли ему обвинение, в необходимых случаях разъясняет подсудимому сущность обвинения и спрашивает, признает ли он себя виновным. По желанию подсудимого председательствующий предоставляет ему возможность мотивировать ответ.

Статья 280. Установление порядка исследования доказательств

После опроса подсудимых о признании или отрицании ими своей вины суд выслушивает предложение прокурора, общест-

венного обвинителя, подсудимого, защитника, общественного защитника, а также потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика и их представителей о последовательности допроса подсудимых, потерпевших, свидетелей, экспертов и выносит определение о порядке исследования доказательств.

Статья 281. **Допрос подсудимого**

Допрос подсудимого начинается предложением председательствующего дать показания по поводу обвинения и известных ему обстоятельств дела. После этого его допрашивают судьи, прокурор, общественный обвинитель, а также потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик или их представители, защитник, общественный защитник. Затем подсудимому могут быть заданы вопросы другими подсудимыми и их защитниками. Председательствующим устраняются вопросы, не имеющие отношения к делу.

Судьи вправе задавать вопросы подсудимому в любой момент судебного следствия.

Допрос подсудимого в отсутствие другого подсудимого допускается только по определению суда в исключительных случаях, когда этого требуют интересы установления истины. В этом случае после возвращения подсудимого в зал судебного заседания председательствующий сообщает ему содержание показаний, данных в его отсутствие, и предоставляет ему возможность задать вопросы подсудимому, допрошенному в его отсутствие.

Подсудимый вправе давать показания в любой момент судебного следствия.

Статья 282. **Участие в судебном заседании законных представителей несовершеннолетнего подсудимого**

В судебное заседание должны быть вызваны родители или иные законные представители несовершеннолетнего подсудимого. Они имеют право участвовать в исследовании доказательств на судебном следствии, представлять доказательства, заявлять ходатайства и отводы. Указанные права должны быть им разъяснены при открытии судебного заседания.

При необходимости допросить родителей и иных законных представителей подсудимого в качестве свидетелей суд заслушивает их показания.

Законные представители подсудимого присутствуют в зале судебного заседания в течение всего судебного разбирательства.

В исключительных случаях, когда участие в судебном заседании законного представителя может нанести ущерб интересам несовершеннолетнего подсудимого, суд вправе своим мотивированным определением либо полностью устранить законного представителя от участия в судебном заседании, либо ограничить его участие в той или иной части судебного заседания.

Суд, выслушав мнение защитника и законного представителя подсудимого и заключение прокурора, вправе своим определением удалить несовершеннолетнего из зала судебного заседания на время исследования обстоятельств, могущих отрицательно повлиять на несовершеннолетнего.

Неявка законных представителей подсудимого не приостанавливает рассмотрения дела, если суд не найдет их участие необходимым.

Статья 283. **Участие в судебном заседании представителей учебно-воспитательных учреждений и общественных организаций**

В целях усиления воспитательного воздействия судебного разбирательства дела о несовершеннолетнем, о времени и месте рассмотрения дела суд извещает школу или иное учебно-воспитательное учреждение, в котором учился несовершеннолетний, а также общественные организации по месту его учебы или работы. В случае необходимости суд вправе вызвать в судебное заседание представителей этих организаций, а также представителей общественных организаций по месту работы родителей, опекуна или попечителя подсудимого.

Статья 284. **Оглашение показаний подсудимого**

Оглашение на суде показаний подсудимого, данных при производстве дознания или предварительного следствия, может иметь место в следующих случаях:

1) при наличии существенных противоречий между этими показаниями и показаниями, данными подсудимым на суде;

2) при отказе подсудимого от дачи показаний на суде;

3) когда дело рассматривается в отсутствие подсудимого.

Это правило распространяется также на случаи оглашения показаний подсудимого, данных на суде.

Статья 285. **Предупреждение свидетеля об ответственности за отказ или уклонение от дачи показаний и за дачу заведомо ложных показаний**

Перед допросом председательствующий устанавливает личность свидетеля, разъясняет его гражданский долг и обязанность правдиво рассказать все известное ему по делу и предупреждает его об ответственности за отказ или уклонение от дачи показаний и за дачу заведомо ложных показаний.

У свидетеля отбирается подписка о том, что ему разъяснены его обязанности и ответственность. Подписка приобщается к протоколу судебного заседания.

Свидетелям, не достигшим шестнадцатилетнего возраста, председательствующий разъясняет значение полных и правдивых показаний. Об ответственности за отказ или уклонение от дачи показаний и за дачу заведомо ложных показаний эти свидетели не предупреждаются и подписка у них не отбирается.

Статья 286. **Допрос свидетелей**

Свидетели допрашиваются порознь и в отсутствие еще не допрошенных свидетелей.

Председательствующий выясняет отношение свидетеля к подсудимому и потерпевшему и предлагает сообщить свидетелю все, что ему известно по делу. После этого свидетеля допрашивают судьи, прокурор, общественный обвинитель, а также потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик и их представители, защитник, общественный защитник и подсудимый. Если свидетель вызван в судебное заседание по ходатайству одного из участников судебного разбирательства, этот участник задает вопросы такому свидетелю первым. Председательствующим устраняются вопросы, не имеющие отношения к делу.

Судьи вправе задавать вопросы свидетелю в любой момент судебного следствия.

Допрошенные свидетели остаются в зале заседания и не могут удаляться до окончания судебного следствия без разрешения суда.

Суд может разрешить допрошенным свидетелям удалиться из зала судебного заседания ранее окончания судебного следствия не иначе, как по заслушании мнений прокурора, общественного обвинителя, подсудимого, защитника, обществен-

ного защитника, а также потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика и их представителей.

Статья 287. **Использование свидетелем письменных заметок и документов**

Свидетель при допросе его на суде может пользоваться письменными заметками в тех случаях, когда его показания относятся к каким-либо цифровым и другим данным, которые трудно удержать в памяти. Эти заметки должны быть предъявлены суду по его требованию.

Свидетелю разрешается прочтение имеющихся у него документов, относящихся к данному им показанию; эти документы предъявляются суду и по определению суда могут быть приобщены к делу.

Статья 288. **Допрос несовершеннолетнего свидетеля**

При допросе свидетелей в возрасте до четырнадцати лет, а по усмотрению суда — и при допросе свидетелей в возрасте от четырнадцати до шестнадцати лет вызывается педагог. В случае необходимости вызываются также родители или иные законные представители несовершеннолетнего. Указанные лица могут, с разрешения председательствующего, задавать свидетелю вопросы.

Допрос несовершеннолетнего свидетеля, когда этого требуют интересы установления истины, может быть по определению суда проведен в отсутствие подсудимого. После возвращения подсудимого в зал судебного заседания ему должно быть сообщено показание свидетеля и предоставлена возможность задавать вопросы этому свидетелю.

Свидетель, не достигший шестнадцати лет, должен быть удален из зала заседания по окончании его допроса, кроме случаев, когда суд признает необходимым дальнейшее присутствие этого свидетеля.

Статья 289. **Оглашение показаний свидетеля**

Оглашение на суде показаний, данных свидетелем при производстве дознания или предварительного следствия, может иметь место в следующих случаях:

1) при наличии существенных противоречий между этими показаниями и показаниями свидетеля на суде;

2) при отсутствии в судебном заседании свидетеля по причинам, исключающим возможность его явки в суд.

Это правило распространяется также на случаи оглашения показаний свидетеля, данных на суде.

Статья 290. Допрос потерпевшего

Потерпевший допрашивается по правилам, установленным для допроса свидетелей, но ранее свидетелей.

Участие потерпевшего в уголовном деле в качестве гражданского истца или обвинителя не исключает возможности его допроса.

Статья 291. Производство экспертизы на суде

Эксперт участвует в исследовании обстоятельств дела, относящихся к предмету экспертизы. Он может задавать вопросы подсудимому, потерпевшему и свидетелям об обстоятельствах, имеющих значение для дачи заключения.

По выяснении всех обстоятельств, имеющих значение для дачи заключения, председательствующий предлагает прокурору, общественному обвинителю, защитнику, общественному защитнику, подсудимому, а также потерпевшему, гражданскому истцу, гражданскому ответчику и их представителям представить в письменном виде вопросы эксперту. Поставленные вопросы должны быть оглашены и по ним заслушано мнение участников судебного разбирательства и заключение прокурора. Суд рассматривает эти вопросы, устраняет те из них, которые не относятся к делу или к компетенции эксперта, а также формулирует новые вопросы, после чего эксперт приступает к составлению заключения.

Заключение дается экспертом в письменном виде, оглашается им в судебном заседании и приобщается к делу вместе с вопросами. Эксперт вправе сделать в своем заключении выводы по обстоятельствам дела, относящимся к его компетенции, о которых ему не были поставлены вопросы.

При необходимости представить эксперту образцы для сравнительного исследования применяются правила статьи 185 настоящего Кодекса.

Статья 292. Допрос эксперта

После оглашения экспертом заключения ему могут быть заданы вопросы для разъяснения или дополнения данного им заключения.

Вопросы эксперту сначала задают судьи, а затем прокурор, общественный обвинитель, потерпевший, гражданский истец,

гражданский ответчик и их представители, защитник, общественный защитник и подсудимый.

Статья 293. **Производство дополнительной или повторной экспертизы**

В случаях, предусмотренных статьей 77 настоящего Кодекса, суд может назначить дополнительную или повторную экспертизу.

Дополнительная или повторная экспертиза производится по правилам, установленным статьями 291 и 292 настоящего Кодекса.

Статья 294. **Осмотр вещественных доказательств**

Вещественные доказательства, представленные в суд вместе с делом, а также представленные в судебное заседание, должны быть осмотрены судом и предъявлены прокурору, общественному обвинителю, подсудимому, защитнику, общественному защитнику, а также потерпевшему, гражданскому истцу, гражданскому ответчику и их представителям. Осмотр вещественных доказательств может быть произведен в любой момент судебного следствия как по инициативе суда, так и по ходатайству участников судебного разбирательства. В случае необходимости вещественные доказательства могут быть предъявлены свидетелям и эксперту. Лица, которым предъявлены вещественные доказательства, могут обращать внимание суда на те или иные обстоятельства, связанные с осмотром.

Осмотр вещественных доказательств, которые не могли быть доставлены в суд, производится, в случае необходимости, всем составом суда по месту нахождения вещественного доказательства, с соблюдением правил, установленных частью первой настоящей статьи.

Статья 295. **Оглашение документов**

Документы, приобщенные к делу или представленные в судебном заседании, если в них изложены или удостоверены обстоятельства, имеющие значение для дела, подлежат оглашению. Документы могут быть оглашены в любой момент судебного следствия полностью или частично как по инициативе суда, так и по ходатайству прокурора, общественного обвинителя, подсудимого, защитника, общественного защитника, а также потерпевшего, гражданского истца, гражданского от-

ветчика и их представителей. Документы, представленные в судебное заседание, по определению суда могут быть приобщены к делу.

Статья 296. Осмотр местности и помещения

Суд, признав необходимым осмотреть какое-либо помещение или местность, производит осмотр всем составом в присутствии прокурора, общественного обвинителя, подсудимого, защитника, общественного защитника, а также потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика и их представителей. В случае необходимости осмотр производится в присутствии свидетелей и эксперта.

По прибытии на место осмотра председательствующий объявляет о продолжении судебного заседания, и суд приступает к осмотру; при этом подсудимому, потерпевшему, свидетелям и эксперту могут быть предложены вопросы в связи с осмотром.

Участники судебного разбирательства, присутствующие при осмотре, могут обращать внимание суда на все то, что, по их мнению, может способствовать выяснению обстоятельств дела.

Статья 297. Окончание судебного следствия

После исследования всех доказательств председательствующий опрашивает прокурора, общественного обвинителя, подсудимого, защитника, общественного защитника, а также потерпевшего, гражданского истца, гражданского ответчика и их представителей, желают ли они дополнить судебное следствие и чем именно. В случае заявления ходатайств о дополнении судебного следствия суд обсуждает эти ходатайства и разрешает их.

По разрешении ходатайств и по выполнении необходимых следственных действий председательствующий объявляет судебное следствие законченным.

ГЛАВА 27

СУДЕБНЫЕ ПРЕНИЯ И ПОСЛЕДНЕЕ СЛОВО ПОДСУДИМОГО

Статья 298. Судебные прения

По окончании судебного следствия суд переходит к выслушиванию судебных прений. Судебные прения состоят из речей

прокурора, общественного обвинителя, а также гражданского истца, гражданского ответчика или их представителей, защитника, общественного защитника и подсудимого, если защитник в судебном заседании не участвует.

По делам о преступлениях, предусмотренных статьями 110, 128, частью первой и 129 Уголовного кодекса Белорусской ССР, в судебных прениях участвуют потерпевший или его представитель, если в дело не вступил прокурор. В случае объединения в одном производстве встречных обвинений по таким делам порядок очередности выступлений в судебных прениях определяется судом.

Последовательность выступлений прокурора и общественного обвинителя, а также последовательность выступлений защитника и общественного защитника устанавливается судом по их предложению.

Участники судебных прений не вправе ссылаться на доказательства, не бывшие предметом исследования на судебном следствии. В случае необходимости предъявления новых доказательств они могут ходатайствовать о возобновлении судебного следствия.

Суд не может ограничивать продолжительность судебных прений определенным временем, но председательствующий вправе останавливать участвующих в прениях лиц, если они касаются обстоятельств, не имеющих отношения к рассматриваемому делу.

После произнесения речей всеми участниками судебных прений они могут выступить еще по одному разу с репликой по поводу сказанного в речах. Право последней реплики всегда принадлежит защитнику, а при его отсутствии — подсудимому.

Статья 299. **Последнее слово подсудимого**

После окончания судебных прений председательствующий предоставляет подсудимому последнее слово. Вопросы к подсудимому во время его последнего слова не допускаются.

Суд не может ограничивать продолжительность последнего слова подсудимого определенным временем, но председательствующий вправе останавливать подсудимого в тех случаях, когда он касается обстоятельств, явно не имеющих отношения к делу.

Если подсудимый в последнем слове сообщит о новых обстоятельствах, имеющих существенное значение для дела, суд обязан возобновить судебное следствие.

Статья 300. Удаление суда на совещание для постановления приговора

Выслушав последнее слово подсудимого, суд немедленно удаляется на совещание для постановления приговора, о чем председательствующий объявляет присутствующим в зале судебного заседания.

ГЛАВА 28

ПОСТАНОВЛЕНИЕ ПРИГОВОРА

Статья 301. Вынесение приговора именем Белорусской ССР или Союза ССР

Суд выносит приговор именем Белорусской Советской Социалистической Республики.

Военные трибуналы в соответствии со статьей 43 Основ уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик выносят приговор именем Союза Советских Социалистических Республик.

Статья 302. Законность и обоснованность приговора

Приговор суда должен быть законным и обоснованным.

Суд основывает приговор лишь на тех доказательствах, которые были рассмотрены в судебном заседании.

Приговор суда должен быть мотивирован.

Статья 303. Тайна совещания судей

Приговор постановляется судом в совещательной комнате. Во время совещания судей в совещательной комнате могут находиться лишь судьи, входящие в состав суда по данному делу. Присутствие иных лиц не допускается.

С наступлением ночного времени суд вправе прервать совещание для отдыха. Судьи не вправе разглашать суждения, имевшие место во время совещания.

Статья 304. Вопросы, разрешаемые судом при постановлении приговора

При постановлении приговора суд в совещательной комнате разрешает следующие вопросы:

1) имело ли место деяние, в совершении которого обвиняется подсудимый;

2) содержит ли это деяние состав преступления и каким именно уголовным законом оно предусмотрено;

3) совершил ли это деяние подсудимый;

4) виновен ли подсудимый в совершении этого преступления;

5) подлежит ли подсудимый наказанию за совершенное им преступление;

6) какое именно наказание должно быть назначено подсудимому и подлежит ли оно отбытию подсудимым;

7) подлежит ли удовлетворению гражданский иск, в пользу кого и в каком размере, а также подлежит ли возмещению материальный ущерб, если гражданский иск не был предъявлен;

8) как поступить с вещественными доказательствами;

9) на кого и в каком размере должны быть возложены судебные издержки;

10) о мере пресечения в отношении подсудимого.

Если подсудимый обвиняется в совершении нескольких преступлений, суд разрешает вопросы, указанные в пунктах 1—6 настоящей статьи, по каждому преступлению в отдельности.

Если в совершении преступления обвиняется несколько подсудимых, суд разрешает эти вопросы в отношении каждого подсудимого в отдельности.

Статья 305. **Обсуждение вопроса о наблюдении за условно осужденным и проведении с ним воспитательной работы**

При применении условного осуждения суд в порядке, установленном законом, решает, на кого возложить наблюдение за условно осужденным и проведение с ним воспитательной работы.

Если об условном осуждении имеется ходатайство общественной организации или коллектива рабочих, служащих, колхозников по месту работы виновного, суд может передать условно осужденного этой организации или коллективу для перевоспитания и исправления.

Статья 306. **Обсуждение вопроса о вменяемости подсудимого**

В тех случаях, когда во время дознания, предварительного следствия или судебного разбирательства возникал вопрос о вменяемости подсудимого, суд обязан при постановлении

приговора еще раз обсудить этот вопрос. Признав, что подсудимый во время совершения общественно опасного деяния находился в невменяемом состоянии или после совершения преступления заболел душевной болезнью, лишающей его возможности отдавать отчет в своих действиях или руководить ими, суд выносит определение в порядке главы двадцать девятой настоящего Кодекса.

Статья 307. **Применение судом к несовершеннолетнему принудительных мер воспитательного характера**

Если в результате судебного разбирательства по делу суд придет к выводу, что исправление лица, совершившего в возрасте до восемнадцати лет преступление, не представляющее большой общественной опасности, возможно без применения уголовного наказания, он постановляет обвинительный приговор с применением к несовершеннолетнему одной из принудительных мер воспитательного характера, предусмотренных статьей 60 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

Статья 308. **Порядок совещания судей**

Постановлению приговора предшествует совещание судей. Председательствующий ставит на разрешение суда вопросы в порядке, указанном в статье 304 настоящего Кодекса. Каждый вопрос должен быть поставлен в такой форме, чтобы на него мог быть дан либо утвердительный, либо отрицательный ответ.

Все вопросы решаются простым большинством голосов. Никто из судей не вправе воздержаться от голосования. Председательствующий подает свой голос последним.

Статья 309. **Особое мнение судьи**

Председательствующий или народный заседатель, оставшийся при особом мнении, вправе изложить его в совещательной комнате в письменном виде. Особое мнение при провозглашении приговора не объявляется, но приобщается к делу.

Если на приговор суда, по которому один из судей остался при особом мнении, не поступит кассационной жалобы или протеста, суд, разрешавший дело, по вступлении приговора в законную силу, направляет дело председателю вышестоящего суда для разрешения вопроса о принесении протеста в порядке надзора.

Статья 310. **Возобновление судебного следствия или направление дела для производства дополнительного расследования**

Если во время обсуждения в совещательной комнате вопросов, указанных в статьях 304—306 настоящего Кодекса, суд признает необходимым выяснить какие-либо обстоятельства, имеющие значение для дела, он возобновляет судебное следствие, о чем выносит определение. По окончании судебного следствия суд вновь открывает судебные прения и выслушивает последнее слово подсудимого.

Если во время совещания суд придет к выводу о необходимости направления дела для производства дополнительного расследования, он выносит об этом мотивированное определение.

Статья 311. **Виды приговоров**

Приговор суда может быть обвинительным или оправдательным.

Обвинительный приговор не может быть основан на предположениях и постановляется лишь при условии, если в ходе судебного разбирательства виновность подсудимого в совершении преступления доказана. Суд постановляет обвинительный приговор без назначения наказания, если к моменту рассмотрения дела в суде деяние потеряло общественную опасность или лицо, его совершившее, перестало быть общественно опасным.

Оправдательный приговор постановляется в случаях, если:

1) не установлено событие преступления;

2) в деянии подсудимого нет состава преступления;

3) не доказано участие подсудимого в совершении преступления.

Статья 312. **Разрешение гражданского иска при постановлении приговора**

При постановлении обвинительного приговора суд в зависимости от доказанности оснований и размеров гражданского иска удовлетворяет предъявленный иск полностью или частично или отказывает в нем.

В исключительных случаях, при невозможности произвести подробный расчет по гражданскому иску без отложения разбирательства дела, суд может признать за гражданским истцом право на удовлетворение иска и передать вопрос о его

размерах на рассмотрение в порядке гражданского судопроизводства.

При постановлении оправдательного приговора суд:

1) отказывает в удовлетворении гражданского иска, если не установлено событие преступления или не доказано участие подсудимого в совершении преступления;

2) оставляет иск без рассмотрения в случае оправдания подсудимого за отсутствием состава преступления.

Статья 313. **Обеспечение гражданского иска**

В случае удовлетворения гражданского иска суд вправе до вступления приговора в законную силу постановить о принятии мер обеспечения этого иска, если таковые ранее не были приняты.

Если гражданский иск не был предъявлен и ущерб, причиненный преступлением, не был возмещен, суд вправе при вынесении обвинительного приговора постановить о принятии мер обеспечения иска, о чем сообщает заинтересованным лицам либо организациям.

В случае, если на протяжении шести месяцев со дня вступления приговора в законную силу потерпевшим не будет заявлен иск в порядке гражданского судопроизводства, принятые судом меры по обеспечению гражданского иска теряют силу.

Статья 314. **Составление приговора**

По разрешении вопросов, указанных в статьях 304—306 настоящего Кодекса, суд переходит к составлению приговора. Он должен быть составлен в ясных, понятных выражениях и состоять из вводной, описательной и резолютивной частей.

Приговор излагается на том языке, на котором происходило судебное разбирательство.

Приговор должен быть написан одним из судей, участвующих в его постановлении, и подписывается всеми судьями. Судья, оставшийся при особом мнении, также подписывает приговор.

Исправления в приговоре должны быть оговорены и оговорки подписаны всеми судьями в совещательной комнате до провозглашения приговора.

Статья 315. **Вводная часть приговора**

В вводной части приговора указывается:

1) приговор вынесен именем Белорусской ССР, а в случаях,

предусмотренных частью второй статьи 301 настоящего Кодекса,— именем Союза ССР;

2) время и место постановления приговора;

3) наименование суда, постановившего приговор, состав суда, секретарь судебного заседания, прокурор, общественный обвинитель, защитник, общественный защитник;

4) имя, отчество, фамилия подсудимого, год, месяц, день и место его рождения, место жительства, место работы, занятие, образование, семейное положение и иные сведения о личности подсудимого, которые имеют значение для дела;

5) уголовный закон, предусматривающий преступление, в совершении которого обвиняется подсудимый.

Статья 316. **Описательная часть приговора**

Описательная часть обвинительного приговора должна содержать описание преступного деяния, признанного доказанным, с указанием места, времени, способа его совершения, характера вины, мотивов и последствий преступления; доказательства, на которых основаны выводы суда, и мотивы, по которым суд отверг другие доказательства; указания на обстоятельства, смягчающие или отягчающие ответственность; в случае признания части обвинения необоснованной — основания к этому. Суд обязан также привести мотивы изменения обвинения, если таковое было произведено в суде, а в необходимых случаях — мотивы относительно избранной меры наказания. Кроме того, должно быть мотивировано освобождение подсудимого от наказания, применение условного осуждения, а также назначение наказания ниже низшего предела, предусмотренного уголовным законом за данное преступление, или переход к другому более мягкому наказанию. Если по делу имеется более одного подсудимого, перечисленные указания должны быть сделаны в отношении каждого из подсудимых в отдельности.

В описательной части оправдательного приговора излагается сущность обвинения, по которому обвиняемый был предан суду; обстоятельства дела, установленные судом; приводятся доказательства, послужившие основанием для оправдания подсудимого с указанием мотивов, объясняющих, почему суд отвергает доказательства, на которых было основано обвинение. Не допускается включение в оправдательный приговор формулировок, ставящих под сомнение невиновность оправданного.

В описательной части обвинительного и оправдательного приговора должны содержаться мотивы, обосновывающие решение суда в отношении гражданского иска или возмещения материального ущерба, причиненного преступлением.

Статья 317. **Резолютивная часть обвинительного приговора**

В резолютивной части обвинительного приговора должны быть указаны:

1) фамилия, имя и отчество подсудимого;

2) решение о признании подсудимого виновным;

3) уголовный закон, по которому подсудимый признан виновным;

4) вид и размер наказания, назначенного подсудимому за каждое преступление, которое признано доказанным; окончательная мера наказания, подлежащая отбытию в соответствии со статьями 39 и 40 Уголовного кодекса Белорусской ССР;

5) длительность испытательного срока и на кого возлагается обязанность наблюдения за осужденным в случае применения условного осуждения;

6) решение о зачете предварительного заключения, если подсудимый до постановления приговора содержался под стражей в порядке меры пресечения или задержания;

7) решение о мере пресечения в отношении подсудимого до вступления приговора в законную силу.

Если подсудимому предъявлено обвинение по нескольким статьям уголовного закона, то в резолютивной части приговора должно быть точно указано, по каким из них подсудимый оправдан и по каким осужден.

В случае освобождения подсудимого от отбывания наказания или вынесения обвинительного приговора без назначения наказания об этом указывается в резолютивной части.

Наказание во всех случаях должно быть обозначено таким образом, чтобы не возникло при исполнении приговора никаких сомнений относительно вида и размера наказания, назначенного судом.

В случаях, предусмотренных статьей 35 Уголовного кодекса Белорусской ССР, в резолютивной части приговора излагается решение суда войти по вступлении приговора в законную силу в соответствующие государственные органы с представлением о лишении подсудимого ордена, медали либо почетного, воинского или другого звания.

Статья 318. **Резолютивная часть оправдательного приговора**

В резолютивной части оправдательного приговора должны содержаться:

1) фамилия, имя и отчество подсудимого;

2) решение об оправдании подсудимого;

3) указание об отмене меры пресечения, если она была избрана;

4) указание об отмене мер обеспечения конфискации имущества, если такие меры были приняты.

Статья 319. **Иные вопросы, подлежащие решению в резолютивной части приговора**

В резолютивной части как обвинительного, так и оправдательного приговора, кроме вопросов, перечисленных соответственно в статьях 317 и 318 настоящего Кодекса, должны содержаться:

1) решение по предъявленному гражданскому иску или решение о возмещении ущерба;

2) решение вопроса об изъятии у осужденного денег и иных ценностей, нажитых преступным путем;

3) решение вопроса о вещественных доказательствах;

4) указание о распределении судебных издержек;

5) указание порядка и срока кассационного обжалования и опротестования приговора.

Статья 320. **Принятие судом мер попечения о детях и к охране имущества осужденного**

Если у лица, осужденного к лишению свободы, остаются без надзора несовершеннолетние дети или без присмотра имущество и жилище, суд, одновременно с постановлением приговора, выносит определение о передаче детей на попечение родственников либо других лиц или учреждений и о принятии мер к охране имущества.

Статья 321. **Частное определение суда**

Одновременно с постановлением приговора суд при наличии к тому оснований частным определением обращает внимание руководителей учреждений, предприятий, организаций и других лиц на причины и условия, способствовавшие совершению преступления и требующие принятия соответствующих мер.

Копия частного определения направляется соответствующе-

му учреждению, предприятию, организации, должностному лицу, которые в месячный срок обязаны сообщить суду о принятых ими мерах.

Суд вправе частным определением обратить внимание соответствующих должностных лиц на нарушения, допущенные при производстве дознания или предварительного следствия.

Суд по материалам судебного разбирательства вправе частным определением обратить внимание общественных организаций и коллективов трудящихся на неправильное поведение отдельных граждан на производстве или в быту или на нарушение ими общественного долга. В необходимых случаях копия частного определения может быть направлена в товарищеский суд.

Частное определение подписывается всеми судьями и может быть по усмотрению суда оглашено в судебном заседании.

Статья 322. **Провозглашение приговора**

После подписания приговора суд возвращается в зал судебного заседания и председательствующий либо народный заседатель провозглашает приговор.

Все присутствующие в зале судебного заседания, не исключая состава суда, выслушивают приговор стоя.

Если приговор изложен на языке, которым подсудимый не владеет, то вслед за провозглашением приговора он должен быть прочитан переводчиком в переводе на родной язык подсудимого или другой язык, которым он владеет.

После провозглашения приговора председательствующий разъясняет осужденному или оправданному порядок и срок его обжалования.

Статья 323. **Освобождение подсудимого из-под стражи**

При оправдании подсудимого или освобождении его от наказания либо от отбывания наказания или в случае осуждения его к наказанию, не связанному с лишением свободы, суд, в случае нахождения подсудимого под стражей, освобождает его немедленно в зале судебного заседания.

Статья 324. **Вручение копии приговора осужденному или оправданному**

Не позднее трех суток после провозглашения приговора копия его должна быть вручена осужденному или оправданному.

Статья 325. **Оплата труда адвоката, выступавшего по назначению**

В том случае, когда адвокат участвовал в деле по назначению, суд одновременно с постановлением приговора выносит определение о размере вознаграждения, подлежащего выплате юридической консультации подсудимым.

ГЛАВА 29

ПРОИЗВОДСТВО ПО ПРИМЕНЕНИЮ ПРИНУДИТЕЛЬНЫХ МЕР МЕДИЦИНСКОГО ХАРАКТЕРА

Статья 326. **Основания применения принудительных мер медицинского характера**

Принудительные меры медицинского характера, предусмотренные статьей 55 Уголовного кодекса Белорусской ССР, применяются судом к лицам, совершившим общественно опасные деяния, предусмотренные уголовным законом, в состоянии невменяемости или заболевшим после совершения преступления душевной болезнью, лишающей их возможности отдавать себе отчет в своих действиях или руководить ими, если эти лица по характеру совершенного ими деяния и своему болезненному состоянию представляют опасность для общества.

Порядок судопроизводства по применению принудительных мер медицинского характера определяется общими правилами настоящего Кодекса и, кроме того, нижеследующими статьями.

Статья 327. **Подготовительные действия к судебному заседанию**

Народный судья или председатель суда, получив от прокурора дело, назначает его к рассмотрению в судебном заседании, извещает об этом прокурора, защитника и законных представителей лица, совершившего общественно опасное деяние, и вызывает потерпевших, свидетелей, а в необходимых случаях и экспертов.

Народный судья или председатель суда вправе сделать распоряжение о вызове в судебное заседание лица, о котором рассматривается дело, если этому не препятствует характер его заболевания.

В случаях, когда народный судья или председатель суда усмотрит основания к прекращению производства по применению принудительных мер медицинского характера или основа-

ния к возвращению дела для производства дополнительного расследования, он вносит дело на рассмотрение распорядительного заседания суда.

Статья 328. **Рассмотрение дела о невменяемом**

Рассмотрение дела, поступившего в суд в порядке статьи 222 настоящего Кодекса, происходит в судебном заседании по правилам глав двадцать четвертой — двадцать шестой настоящего Кодекса с обязательным участием прокурора и защитника.

В судебном заседании должны быть проверены доказательства, устанавливающие или опровергающие совершение данным лицом общественно опасного деяния, предусмотренного уголовным законом, заслушано заключение экспертов о психическом состоянии обвиняемого и проверены другие обстоятельства, имеющие существенное значение для разрешения вопроса о применении принудительных мер медицинского характера.

По окончании судебного следствия суд выслушивает прокурора и защитника.

Статья 329. **Разрешение дела судом**

Суд разрешает дело своим определением, которое выносится в совещательной комнате.

При вынесении определения суд должен разрешить следующие вопросы:

1) имело ли место общественно опасное деяние, предусмотренное уголовным законом;

2) совершило ли это деяние лицо, о котором рассматривается дело;

3) совершило ли данное лицо общественно опасное деяние в состоянии невменяемости;

4) заболело ли данное лицо после совершения преступления душевной болезнью, лишающей его возможности отдавать себе отчет в своих действиях или руководить ими, и не является ли это заболевание временным расстройством душевной деятельности, требующим лишь приостановления производства по делу;

5) подлежит ли применению принудительная мера медицинского характера и какая именно.

Статья 330. **Определение суда**

Признав, что лицо совершило общественно опасное деяние, предусмотренное уголовным законом, в состоянии нев-

меняемости или что это лицо после совершения преступления заболело хронической душевной болезнью, лишающей его возможности отдавать отчет в своих действиях или руководить ими, суд выносит определение в соответствии со статьями 11 и 55—57 Уголовного кодекса Белорусской ССР об освобождении этого лица соответственно от уголовной ответственности или наказания и о применении к нему принудительной меры медицинского характера с указанием, какой именно, либо о прекращении дела и о неприменении таких мер в случаях, когда лицо по характеру совершенного им деяния и своему болезненному состоянию не представляет опасности для общества и не нуждается в принудительном лечении. В этих случаях суд извещает о больном органы здравоохранения.

Признав, что невменяемость лица, о котором рассматривается дело, не установлена или что заболевание лица, совершившего преступление, не устраняет применения к нему мер наказания, суд своим определением возвращает дело для производства дополнительного расследования и дальнейшего направления дела в общем порядке.

В случае, когда суд признает, что участие данного лица в совершении общественно опасного деяния не доказано, равно как и при установлении обстоятельств, предусмотренных статьей 5 настоящего Кодекса, суд выносит определение о прекращении дела по установленному им основанию вне зависимости от наличия и характера заболевания лица, извещая об этом органы здравоохранения.

В определении суда разрешаются вопросы, указанные в статье 319 настоящего Кодекса.

Статья 331. Обжалование и опротестование определения суда

Определение суда может быть в течение семи суток обжаловано защитником, потерпевшим и его представителем, близким родственником лица, о котором рассматривалось дело, и опротестовано прокурором в вышестоящий суд.

Статья 332. Отмена или изменение принудительной меры медицинского характера

Если вследствие выздоровления лица, признанного невменяемым, или изменения состояния его здоровья отпадает

необходимость в дальнейшем применении ранее принятой принудительной меры медицинского характера, суд по представлению администрации медицинского учреждения, в котором содержится данное лицо, основанному на заключении комиссии врачей, рассматривает в порядке, установленном частями первой и шестой статьи 377 настоящего Кодекса, вопрос об отмене или изменении принудительной меры медицинского характера.

Те же правила применяются и в отношении лица, заболевшего после совершения преступления хронической душевной болезнью, если это лицо вследствие наступившего изменения в состоянии здоровья не нуждается в дальнейшем применении принудительных мер медицинского характера, хотя и остается душевнобольным.

Ходатайство об отмене или изменении принудительных мер медицинского характера могут возбуждать близкие родственники лица, признанного невменяемым, и иные заинтересованные лица. Суд в этих случаях запрашивает соответствующие органы здравоохранения о состоянии здоровья лица, о котором возбуждено ходатайство.

Указанные в настоящей статье вопросы разрешаются судом, вынесшим определение о применении принудительной меры медицинского характера, или судом по месту применения такой меры, с обязательным участием прокурора.

Статья 333. **Возобновление дела в отношении лица, к которому применена принудительная мера медицинского характера**

Если лицо, к которому вследствие его заболевания душевной болезнью, наступившей после совершения преступления, была применена принудительная мера медицинского характера, будет признано врачебной комиссией выздоровевшим, то суд на основании заключения медицинского учреждения выносит по правилам статьи 377 настоящего Кодекса определение об отмене принятой принудительной меры медицинского характера и решает вопрос о направлении дела для производства дознания или предварительного следствия, привлечения данного лица в качестве обвиняемого и передачи дела в суд в общем порядке.

Время, проведенное в медицинском учреждении, включается в срок содержания под стражей.

РАЗДЕЛ ПЯТЫЙ

ПРОИЗВОДСТВО В КАССАЦИОННОЙ ИНСТАНЦИИ

ГЛАВА 30

ОБЖАЛОВАНИЕ И ОПРОТЕСТОВАНИЕ СУДЕБНЫХ ПРИГОВОРОВ, ОПРЕДЕЛЕНИЙ И ПОСТАНОВЛЕНИЙ, НЕ ВСТУПИВШИХ В ЗАКОННУЮ СИЛУ

Статья 334. **Право кассационного обжалования и опротестования приговора**

Подсудимый, его защитник и законный представитель, а также потерпевший и его представитель вправе обжаловать в кассационном порядке приговор суда.

Прокурор обязан опротестовать в кассационном порядке каждый незаконный или необоснованный приговор.

Гражданский истец, гражданский ответчик и их представители вправе обжаловать приговор в части, относящейся к гражданскому иску.

Лицо, оправданное по суду, вправе обжаловать в кассационном порядке оправдательный приговор в части мотивов и оснований оправдания.

Приговоры Верховного Суда Белорусской ССР обжалованию и опротестованию в кассационном порядке не подлежат.

Статья 335. **Порядок кассационного обжалования и опротестования приговора**

Не вступившие в законную силу приговоры могут быть обжалованы и опротестованы в кассационном порядке:

1) приговоры районных (городских) народных судов — в областной суд;

2) приговоры областных судов — в Верховный Суд Белорусской ССР;

3) приговоры военных трибуналов — в порядке, установленном статьями 20 и 21 Положения о военных трибуналах.

Кассационные жалобы и протесты приносятся через суд, вынесший приговор, однако подача жалобы или протеста непосредственно в кассационную инстанцию не является препятствием для рассмотрения жалобы или протеста.

Приговор, вынесенный при повторном рассмотрении дела, может быть обжалован или опротестован в общем порядке.

Статья 336. **Извещение о поданных протестах и жалобах**

О принесении протеста или подаче жалобы суд первой инстанции извещает осужденного, оправданного и других участников процесса, интересов которых касается жалоба или протест.

Осужденный, оправданный и другие участники процесса вправе знакомиться с поступившими в суд протестами и жалобами и подать на них свои возражения.

Осужденному или оправданному по их о том просьбе вручается копия протеста или жалобы потерпевшего.

Возражения, поступившие на жалобу или протест, приобщаются к делу или направляются в дополнение к нему в течение суток.

Статья 337. **Сроки кассационного обжалования и опротестования приговора**

Кассационные жалобы и протесты на приговор суда первой инстанции могут быть поданы в течение семи суток со дня провозглашения приговора, а осужденным, содержащимся под стражей, — в тот же срок со дня вручения ему копии приговора.

В течение срока, установленного для обжалования приговора, дело не может быть истребовано из суда. Прокурор, а также осужденный, оправданный, их защитники и законные представители, потерпевший, гражданский истец, гражданский ответчик и их представители вправе ознакомиться в суде с производством по делу и с поступившими жалобами или протестом.

Кассационная жалоба или протест, поданные с пропуском срока, возвращаются лицу, подавшему жалобу или протест.

Дополнительные кассационные жалобы и протесты и письменные возражения на них могут быть поданы в кассационную инстанцию до начала рассмотрения дела.

Статья 338. **Восстановление срока на кассационное обжалование или опротестование**

В случае пропуска срока на обжалование или опротестование приговора по уважительным причинам лица, имею-

щие право на подачу кассационной жалобы или протеста, могут ходатайствовать перед судом, постановившим приговор, о восстановлении пропущенного срока. Вопрос о восстановлении срока решается в распорядительном заседании суда, который вправе вызвать лицо, возбудившее ходатайство, для дачи объяснений.

Определение суда об отказе в восстановлении пропущенного срока может быть обжаловано или опротестовано в общем порядке в вышестоящий суд, который вправе восстановить пропущенный срок и рассмотреть дело по жалобе или протесту по существу.

Статья 339. **Последствия подачи кассационной жалобы или протеста**

Подача кассационной жалобы или протеста на приговор приостанавливает приведение приговора в исполнение.

По истечении срока, установленного для обжалования или опротестования, суд, постановивший приговор, направляет дело с поступившими жалобами и протестом в кассационную инстанцию и извещает заинтересованных лиц о дне рассмотрения дела в кассационной инстанции.

Статья 340. **Обжалование и опротестование определения суда первой инстанции и постановления судьи**

На определение суда первой инстанции и постановление судьи по уголовному делу может быть принесена частная жалоба или частный протест лицами, указанными в статье 334 настоящего Кодекса, за следующими изъятиями:

1) определение суда о наложении денежного взыскания или штрафа в случаях, предусмотренных настоящим Кодексом, о возбуждении уголовного дела в порядке статей 255, части первой и 256 настоящего Кодекса могут быть обжалованы лицами, в отношении которых они вынесены, либо опротестованы прокурором. Постановление судьи об отказе в возбуждении дела может быть обжаловано потерпевшим либо опротестовано прокурором;

2) определения суда и постановления судьи, вынесенные в случаях, предусмотренных статьями 229, 232, 234, 255, частью второй, 258, 310, частью второй, 321 настоящего Кодекса, обжалованию не подлежат, но могут быть опротестованы прокурором;

3) определения суда и постановления судьи, вынесенные

в случаях, предусмотренных статьями 38, 39, 225, 233, 246, 249, 257, 260, 263 (кроме определений о наложении штрафа), 266, 277, 278, 280, 281, 282, частью пятой, 288, 291, 310, частью первой, 369—373, 375, 378 и 379 настоящего Кодекса, обжалованию и опротестованию не подлежат.

В случаях обжалования или опротестования определения, вынесенного во время судебного разбирательства дела, закончившегося постановлением приговора, дело подлежит направлению в кассационную инстанцию только по истечении срока, установленного для обжалования приговора.

Правила, установленные главами тридцатой и тридцать первой настоящего Кодекса относительно сроков, порядка подачи и рассмотрения кассационных жалоб и протестов, распространяются на сроки, порядок подачи и рассмотрение частных жалоб и частных протестов.

ГЛАВА 31

РАССМОТРЕНИЕ ДЕЛ ПО КАССАЦИОННОЙ ЖАЛОБЕ И ПРОТЕСТУ

Статья 341. Проверка законности и обоснованности приговора

При рассмотрении дела в кассационном порядке суд проверяет законность и обоснованность приговора по имеющимся в деле и дополнительно представленным материалам. Суд не связан доводами кассационной жалобы или протеста и проверяет дело в полном объеме в отношении всех осужденных, в том числе и тех, которые жалоб не подали и в отношении которых не принесен кассационный протест.

В случае обнаружения нарушений закона, влекущих за собой отмену или изменение приговора, суд руководствуется правилами статей 347—350 настоящего Кодекса.

Статья 342. Сроки рассмотрения дела в кассационной инстанции

Областной суд и военный трибунал должны рассмотреть поступившее по кассационной жалобе или протесту дело в день, назначенный судом первой инстанции, но не позднее десяти суток, а Верховный Суд Белорусской ССР — не позднее двадцати суток по поступлении дела. Не позднее чем за трое суток до рассмотрения дела в помещении суда кассационной инстанции должно быть вывешено объявление о времени его рассмотрения.

Статья 343. **Открытое рассмотрение дел в кассационной инстанции**

Кассационная инстанция рассматривает дела в открытом судебном заседании, за исключением случаев, указанных в статье 13 настоящего Кодекса.

Статья 344. **Лица, участвующие в рассмотрении дела в кассационном порядке**

При рассмотрении дела в кассационном порядке прокурор дает заключение о законности и обоснованности приговора. В заседании суда, рассматривающего дело в кассационном порядке, может участвовать защитник, а также гражданский истец, гражданский ответчик, потерпевший и их представители.

Вопрос об участии осужденного в заседании суда, рассматривающего дело в кассационном порядке, разрешается этим судом. Явившийся в судебное заседание осужденный или оправданный во всех случаях допускается к даче объяснений.

Неявка лиц, своевременно извещенных о дне рассмотрения дела, не препятствует его рассмотрению.

Статья 345. **Представление новых материалов в кассационную инстанцию**

В подтверждение или опровержение доводов, приведенных в жалобе или протесте, лица, указанные в статье 334 настоящего Кодекса, вправе представить в кассационную инстанцию дополнительные материалы как до, так и во время рассмотрения дела, но до дачи заключения прокурором.

Статья 346. **Порядок рассмотрения дела в кассационной инстанции**

Председательствующий открывает судебное заседание и объявляет, какое дело подлежит рассмотрению. Затем председательствующий удостоверяется, кто явился по делу, после чего суд решает вопрос о возможности рассмотрения дела. После этого председательствующий объявляет состав суда, фамилии прокурора и переводчика и опрашивает явившихся по делу лиц, имеются ли у них заявления об отводе.

Председательствующий спрашивает явившихся по делу лиц об имеющихся у них ходатайствах. По заявленным ходатайствам суд выносит определение.

Рассмотрение дела начинается докладом одного из членов суда, который излагает существо дела и доводы жалобы или протеста. Если дело рассматривается по протесту, то после доклада члена суда прокурор обосновывает протест. В случае представления дополнительных материалов председательствующий или член суда знакомит с ними прокурора и лиц, указанных в статье 344 настоящего Кодекса, если они участвуют в заседании.

Затем осужденный или оправданный, их защитники и законные представители, потерпевший, гражданский истец и гражданский ответчик или их представители, если они участвуют в заседании, дают объяснения. После дачи объяснений суд выслушивает заключение прокурора и удаляется в совещательную комнату для вынесения определения.

Распорядок судебного заседания и меры, принимаемые в отношении нарушителей, определяются правилами статей 262 и 263 настоящего Кодекса.

До начала судебного заседания лицо, обжаловавшее или опротестовавшее приговор, вправе отозвать свою жалобу или протест. Вышестоящий прокурор вправе отозвать протест, принесенный нижестоящим прокурором.

Статья 347. **Вынесение определения**

В результате рассмотрения дела в кассационном порядке суд принимает одно из следующих решений:

1) оставляет приговор без изменения, а жалобы или протест — без удовлетворения;

2) отменяет приговор и направляет дело на новое расследование или новое судебное рассмотрение;

3) отменяет приговор и прекращает дело;

4) изменяет приговор.

При вынесении определения суд руководствуется требованиями статей 308, 309 и 314 настоящего Кодекса. Вынесенное определение немедленно оглашается в зале судебного заседания председательствующим либо членом суда.

Статья 348. **Недопустимость усиления наказания осужденному или применения к нему закона о более тяжком преступлении**

Суд при рассмотрении дела в кассационном порядке может смягчить назначенное судом первой инстанции наказание или применить закон о менее тяжком преступлении,

но не вправе усилить наказание, а равно применить закон о более тяжком преступлении.

Приговор может быть отменен в связи с необходимостью применения закона о более тяжком преступлении либо за мягкостью наказания лишь в случаях, когда по этим основаниям принесен протест прокурором или подана жалоба потерпевшим или его представителем.

Статья 349. **Отмена оправдательного приговора**

Оправдательный приговор может быть отменен в кассационном порядке не иначе как по протесту прокурора либо по жалобе потерпевшего или его представителя, либо по жалобе лица, оправданного по суду.

Статья 350. **Основания к отмене или изменению приговора**

Основаниями к отмене или изменению приговора при рассмотрении дела в кассационном порядке являются:

1) односторонность или неполнота дознания, предварительного или судебного следствия;

2) несоответствие выводов суда, изложенных в приговоре, фактическим обстоятельствам дела;

3) существенное нарушение уголовно-процессуального закона;

4) неправильное применение уголовного закона;

5) несоответствие назначенного судом наказания тяжести преступления и личности осужденного.

Статья 351. **Односторонность или неполнота дознания, предварительного или судебного следствия**

Односторонним или неполно проведенным признается дознание, предварительное или судебное следствие, которые оставили невыясненными такие обстоятельства, установление которых могло иметь существенное значение при постановлении приговора.

Дознание, предварительное или судебное следствие во всяком случае признается односторонним или неполным, когда по делу:

1) не были допрошены лица, чьи показания имеют существенное значение для дела, или не была проведена экспер-

тиза, когда ее проведение по закону является обязательным, а равно не были истребованы документы или вещественные доказательства, имеющие существенное значение;

2) не были исследованы обстоятельства, указанные в определении суда, передавшего дело для производства дополнительного расследования или на новое судебное рассмотрение;

3) не установлены с достаточной полнотой данные о личности обвиняемого.

Статья 352. **Несоответствие выводов суда, изложенных в приговоре, фактическим обстоятельствам дела**

Приговор признается несоответствующим фактическим обстоятельствам дела, если:

1) выводы суда не подтверждаются доказательствами, рассмотренными в судебном заседании;

2) суд не учел обстоятельств, которые могли существенно повлиять на выводы суда;

3) при наличии противоречивых доказательств, имеющих существенное значение для выводов суда, в приговоре не указано, по каким основаниям суд принял одни из этих доказательств и отверг другие;

4) выводы суда, изложенные в приговоре, содержат существенные противоречия, которые повлияли или могли повлиять на решение вопроса о виновности или невиновности осужденного или оправданного, на правильность применения уголовного закона или на определение меры наказания.

Статья 353. **Существенное нарушение уголовно-процессуального закона**

Существенными нарушениями уголовно-процессуального закона признаются такие нарушения, которые путем лишения или стеснения гарантированных законом прав участников процесса при рассмотрении дела или иным путем помешали суду всесторонне разобрать дело и повлияли или могли повлиять на постановление законного и обоснованного приговора.

Приговор подлежит отмене во всяком случае, если:

1) судом при наличии оснований, предусмотренных статьей 259 настоящего Кодекса, уголовное дело не было прекращено;

2) приговор вынесен незаконным составом суда;

3) дело рассмотрено в отсутствие подсудимого в тех случаях, когда по закону его присутствие обязательно;

4) дело рассмотрено без участия защитника в тех случаях, когда по закону его участие обязательно;

5) нарушена тайна совещания судей при постановлении приговора;

6) приговор не подписан кем-либо из судей;

7) в деле отсутствует протокол судебного заседания.

Статья 354. **Неправильное применение уголовного закона**

Неправильным применением уголовного закона является:

1) неприменение судом закона, который подлежал применению;

2) применение закона, не подлежащего применению;

3) неправильное истолкование закона, противоречащее его точному смыслу.

Статья 355. **Несоответствие назначенного судом наказания тяжести преступления и личности осужденного**

Несоответствующим тяжести преступления и личности осужденного признается наказание, когда оно хотя и не выходит за пределы, предусмотренные соответствующим уголовным законом, но по своему размеру является явно несправедливым как вследствие мягкости, так и вследствие суровости.

Статья 356. **Последствия отмены приговора с направлением дела на новое рассмотрение**

Отменяя приговор с направлением дела на новое рассмотрение, суд указывает в определении, должно ли быть производство по делу начато с дополнительного дознания или предварительного следствия, предания суду или судебного разбирательства.

В случае отмены приговора ввиду необходимости предъявления более тяжкого обвинения или обвинения, существенно отличающегося по фактическим обстоятельствам от первоначально предъявленного, дело направляется соответствующему прокурору для дополнительного расследования.

В случае отмены приговора ввиду нарушений, допущенных при рассмотрении дела в суде, дело направляется для нового рассмотрения в суд, который постановил приговор, но в ином составе, или в другой суд.

Статья 357. **Отмена обвинительного приговора с прекращением дела**

Суд при рассмотрении дела в кассационном порядке отменяет обвинительный приговор и прекращает дело в следующих случаях:

1) при наличии оснований, указанных в статье 5 настоящего Кодекса и статьях 13, части первой, и 14 Уголовного кодекса Белорусской ССР;

2) если доказательствами, рассмотренными судом первой инстанции, предъявленное подсудимому обвинение не подтверждено и нет оснований для производства дополнительного расследования и нового судебного рассмотрения.

Статья 358. **Изменение приговора**

В случае, если при рассмотрении дела в кассационном порядке будет установлено, что судом первой инстанции неправильно применен уголовный закон или назначено наказание, не соответствующее тяжести преступления и личности осужденного, кассационная инстанция может, не передавая дело на новое рассмотрение, внести необходимые изменения в приговор с соблюдением требований статьи 348 настоящего Кодекса, с тем, однако, чтобы наказание по измененному приговору не превышало первоначально назначенного наказания, а равно не был применен закон о более тяжком преступлении.

Кассационная инстанция не вправе вносить в приговор изменения, основанные на не установленных приговором суда первой инстанции обстоятельствах или отвергнутых им доказательствах.

Статья 359. **Содержание кассационного определения**

В кассационном определении должно быть указано:

1) время и место вынесения определения;

2) наименование и состав суда, вынесшего определение, прокурор и другие лица, участвовавшие при рассмотрении дела в кассационной инстанции;

3) лицо, принесшее кассационную жалобу или протест;

4) краткое содержание приговора, жалобы или протеста, заключения прокурора, объяснений участвовавших в деле лиц;

5) решение суда второй инстанции по жалобе или протесту.

При оставлении без удовлетворения жалобы или протеста в определении должны быть указаны основания, по которым доводы жалобы или протеста признаны неправильными или несущественными.

При отмене или изменении приговора в определении должно быть указано, требования каких статей закона нарушены и в чем заключаются нарушения или в чем состоит необоснованность приговора.

При передаче дела для производства дополнительного расследования или нового судебного рассмотрения должны быть указаны те обстоятельства, которые подлежат выяснению.

Статья 360. **Обязательность указаний кассационной инстанции**

Указания суда, рассматривающего дело в кассационном порядке, обязательны при дополнительном расследовании и при вторичном рассмотрении дела судом.

Суд, рассматривающий дело в кассационном порядке, не вправе устанавливать или считать доказанными факты, которые не были установлены в приговоре или отвергнуты им, а равно не вправе предрешать вопросы о доказанности или недоказанности обвинения, о достоверности или недостоверности того или иного доказательства и о преимуществах одних доказательств перед другими, о применении судом первой инстанции того или иного уголовного закона и о мере наказания.

Статья 361. **Рассмотрение дела судом первой инстанции после отмены первоначального приговора**

После отмены первоначального приговора дело подлежит рассмотрению в общем порядке.

Усиление наказания либо применение закона о более тяжком преступлении при новом рассмотрении дела судом

первой инстанции допускается только при условии, если первоначальный приговор был отменен за мягкостью наказания или в связи с необходимостью применения закона о более тяжком преступлении по кассационному протесту прокурора либо по жалобе потерпевшего или его представителя, а также если при новом расследовании дела после отмены приговора будут установлены обстоятельства, свидетельствующие о совершении обвиняемым более тяжкого преступления.

Статья 362. **Обращение к исполнению определения кассационной инстанции**

Определение кассационной инстанции является окончательным и может быть опротестовано лишь в порядке судебного надзора.

Определение об оставлении приговора без изменений или об изменении приговора не позднее пяти суток после его вынесения направляется вместе с делом, кассационной жалобой или протестом на приговор и дополнительно представленными материалами для исполнения суду, постановившему приговор.

Определение об отмене приговора и направлении дела на новое рассмотрение со стадии предварительного следствия вместе с делом направляется не позднее трех суток прокурору, а в случаях направления дела для рассмотрения со стадии предания суду или судебного следствия — суду, которому передано дело на новое рассмотрение. Копия определения в этих случаях направляется суду, постановившему приговор.

Если на основании определения кассационной инстанции осужденный подлежит освобождению из-под стражи, копия этого определения направляется кассационной инстанцией в суточный срок непосредственно администрации места заключения для исполнения.

Статья 363. **Частное определение кассационной инстанции**

Суд, рассматривающий дело в кассационном порядке, вправе частным определением обратить внимание соответствующих должностных лиц на нарушения, допущенные при производстве дознания, предварительного следствия или при рассмотрении дела судом, а также вынести другие частные определения, предусмотренные статьей 321 настоящего Кодекса.

РАЗДЕЛ ШЕСТОЙ

ИСПОЛНЕНИЕ ПРИГОВОРА

ГЛАВА 32

ИСПОЛНЕНИЕ ПРИГОВОРА

Статья 364. Вступление приговора в законную силу и приведение его в исполнение

Приговор вступает в законную силу по истечении срока на кассационное обжалование и опротестование, если он не был обжалован или опротестован. В случае принесения кассационной жалобы или кассационного протеста приговор, если он не отменен, вступает в законную силу по рассмотрении дела вышестоящим судом.

Приговор, не подлежащий кассационному обжалованию, вступает в силу с момента его провозглашения.

Обвинительный приговор приводится в исполнение по вступлении его в законную силу.

Оправдательный приговор и приговор, освобождающий подсудимого от наказания, приводится в исполнение немедленно по провозглашении приговора.

Надзор за законностью исполнения приговоров осуществляется прокурором.

Статья 365. Вступление определения суда и постановления судьи в законную силу и приведение их в исполнение

Определение суда и постановление судьи вступают в законную силу и приводятся в исполнение по истечении срока на обжалование и опротестование либо, в случае принесения частной жалобы или протеста, — по рассмотрении дела вышестоящим судом.

Определение суда и постановление судьи, не подлежащее обжалованию и опротестованию, вступает в силу и приводится в исполнение немедленно по его вынесении.

Протест прокурора на определение суда о досрочном и условно-досрочном освобождении, замене наказания более мягким и освобождении от отбывания наказания по болезни приостанавливает исполнение определения.

Статья 366. Обязательность приговора, определения и постановления суда

В соответствии со статьей 54 Основ уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик вступившие в законную силу приговор, определение и постановление суда обязательны для всех государственных и общественных учреждений, предприятий и организаций, должностных лиц и граждан и подлежат исполнению на всей территории СССР.

Статья 367. Порядок обращения к исполнению приговора, определения и постановления суда

Обращение к исполнению приговора, определения и постановления суда возлагается на суд, постановивший приговор. Распоряжение об исполнении приговора посылается судьей или председателем суда вместе с копией приговора тому органу, на который возложена обязанность приведения приговора в исполнение. В случае изменения приговора при рассмотрении дела в кассационном или надзорном порядке к копии приговора прилагаются копии определения или постановления кассационной или надзорной инстанции.

Органы, приводящие приговор в исполнение, немедленно извещают суд, постановивший приговор, о приведении его в исполнение. Администрация места лишения свободы должна извещать суд, вынесший приговор, о месте отбывания наказания осужденным, а также о его освобождении.

Суд, вынесший приговор, обязан следить за тем, чтобы приговор, определения и постановления были приведены в исполнение.

В случаях, предусмотренных статьей 305 настоящего Кодекса, суд, передавший условно осужденного на исправление и перевоспитание общественной организации или коллективу трудящихся, обязан направить им копию приговора и осуществлять контроль за исполнением приговора.

В целях повышения воспитательного воздействия приговора копия приговора по вступлении его в законную силу направляется в необходимых случаях судом, вынесшим приговор, по месту работы, учебы или жительства осужденного.

Приговор, которым объявлено общественное порицание, после вступления в законную силу в необходимых случаях доводится до сведения общественности через печать или иным способом.

Статья 368. **Предоставление родственникам свидания с осужденным и извещение их о приведении приговора в исполнение**

До обращения приговора к исполнению народный судья или председатель суда обязан предоставить близким родственникам осужденного, содержащегося под стражей, по их просьбе возможность свидания с ним.

После вступления в законную силу приговора, которым осужденный, содержащийся под стражей, приговорен к лишению свободы или ссылке, администрация места заключения обязана поставить в известность семью осужденного о том, куда он направляется для отбытия наказания.

Статья 369. **Отсрочка исполнения приговора**

Исполнение приговора об осуждении лица к лишению свободы, ссылке, высылке или исправительным работам без лишения свободы может быть отсрочено при наличии одного из следующих оснований:

1) тяжелой болезни осужденного, препятствующей отбыванию наказания, — до его выздоровления;

2) беременности осужденной — на срок не более одного года после родов;

3) когда немедленное отбывание наказания может повлечь за собой особо тяжкие последствия для осужденного или его семьи ввиду пожара или иных стихийных бедствий, тяжелой болезни или смерти единственного трудоспособного члена семьи или других исключительных обстоятельствах — на срок, установленный судом, но не более трех месяцев.

Уплата штрафа может быть отсрочена или рассрочена на срок до шести месяцев, если немедленная уплата штрафа является невозможной для осужденного.

Статья 370. **Освобождение от отбывания наказания по болезни**

В случае, когда лицо, осужденное к лишению свободы, во время отбывания наказания заболело хронической душевной или иной тяжкой болезнью, препятствующей отбыванию наказания, суд по представлению администрации исправительно-трудового учреждения на основании заключения врачебной комиссии вправе вынести определение об его освобождении от дальнейшего отбывания наказания.

При освобождении от дальнейшего отбывания наказания

осужденного, заболевшего хронической душевной болезнью, суд вправе применить принудительные меры медицинского характера или передать его на попечение органов здравоохранения.

При решении вопроса об освобождении от дальнейшего отбывания наказания лиц, заболевших тяжкой болезнью, кроме лиц, заболевших душевной болезнью, суд учитывает тяжесть совершенного преступления, личность осужденного и другие обстоятельства.

Статья 371. Досрочное и условно-досрочное освобождение от наказания и замена наказания более мягким

Досрочное и условно-досрочное освобождение осужденного, а равно замена неотбытой части наказания более мягким наказанием в случаях, предусмотренных статьями 51 и 52 Уголовного кодекса Белорусской ССР, производится судом по представлению Наблюдательной комиссии при исполнительном комитете районного, городского Совета депутатов трудящихся по месту отбывания наказания или по представлению администрации исправительно-трудового учреждения, согласованному с Наблюдательной комиссией, либо органа, на который возложено исполнение приговора о ссылке и высылке, а в отношении несовершеннолетних и по ходатайству Комиссии по делам несовершеннолетних.

Освобождение от наказания в виде лишения права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью производится судом по ходатайству общественной организации, коллектива трудящихся или осужденного.

В случае отказа суда в досрочном или условно-досрочном освобождении от наказания или замене неотбытой части наказания более мягким наказанием повторное рассмотрение представлений по этим вопросам может иметь место не ранее чем по истечении шести месяцев со дня вынесения определения об отказе.

Статья 372. Замена тюремного заключения отбыванием наказания в колонии и отбывания наказания в колонии тюремным заключением

Замена тюремного заключения отбыванием наказания в исправительно-трудовой колонии, а равно замена отбывания наказания в колонии тюремным заключением в случаях, указанных в статье 23 Уголовного кодекса Белорусской ССР, произ-

водится судом по представлению Наблюдательной комиссии при исполнительном комитете районного, городского Совета депутатов трудящихся или по представлению администрации исправительно-трудового учреждения, согласованному с Наблюдательной комиссией.

В случае отказа суда в замене тюремного заключения лишением свободы в исправительно-трудовой колонии повторное рассмотрение представления по этому вопросу может иметь место не ранее чем по истечении шести месяцев со дня вынесения определения об отказе.

Статья 373. **Замена исправительных работ и штрафа другими мерами наказания**

Замена исправительных работ штрафом или общественным порицанием в отношении лиц, признанных нетрудоспособными, а равно замена исправительных работ по месту работы исправительными работами, отбываемыми в иных местах в районе жительства осужденного, или замена исправительных работ лишением свободы, в соответствии со статьей 28 Уголовного кодекса Белорусской ССР, производится судом по представлению органа, ведающего исправительными работами.

Замена штрафа исправительными работами производится судом в соответствии со статьей 30 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

Статья 374. **Зачет времени пребывания в лечебном учреждении в срок отбытия наказания**

Если лицо, отбывающее наказание в виде лишения свободы, было помещено в лечебное учреждение, то время пребывания в нем осужденного засчитывается в срок отбытия наказания.

Статья 375. **Исполнение приговора при наличии других неисполненных приговоров**

В случае, когда в отношении осужденного имеется несколько не приведенных в исполнение приговоров, о чем не было известно суду, постановившему последний по времени приговор, этот суд или одноименный суд по месту исполнения приговора обязан вынести определение о применении к осужденному наказания по всем указанным приговорам, руководствуясь статьями 39 и 40 Уголовного кодекса Белорусской ССР.

Статья 376. **Суды, разрешающие вопросы, связанные с приведением приговора в исполнение**

Вопросы об отсрочке исполнения приговора, о неприведении в исполнение приговора, в соответствии со статьей 47 Уголовного кодекса Белорусской ССР, о замене штрафа и исправительных работ без лишения свободы иными мерами наказания в случаях, предусмотренных статьей 373 настоящего Кодекса, о сокращении испытательного срока при условном осуждении, в соответствии со статьей 43 Уголовного кодекса Белорусской ССР, об изменении или прекращении применения к душевнобольным принудительных мер медицинского характера, в соответствии со статьей 57 Уголовного кодекса Белорусской ССР, о продлении или прекращении принудительного лечения в отношении алкоголиков и наркоманов, в соответствии со статьей 59 Уголовного кодекса Белорусской ССР, а также всякого рода сомнения и неясности, возникающие при приведении приговора в исполнение, разрешаются судом, постановившим приговор.

Если приговор приводится в исполнение вне района деятельности суда, постановившего приговор, эти вопросы разрешаются одноименным судом, а при отсутствии в районе исполнения приговора одноименного суда — вышестоящим судом. В этом случае копия определения направляется суду, постановившему приговор.

Вопросы об освобождении от отбывания наказания по болезни, об условно-досрочном или досрочном освобождении от наказания, о замене неотбытой части наказания более мягким наказанием, о замене тюремного заключения отбыванием наказания в исправительно-трудовой колонии и отбывания наказания в исправительно-трудовой колонии тюремным заключением разрешаются определением районного (городского) народного суда по месту отбывания наказания, независимо от того, каким судом был вынесен приговор.

Статья 377. **Порядок разрешения вопросов, связанных с исполнением приговора**

Вопросы, связанные с исполнением приговора, разрешаются судом в судебном заседании с участием прокурора.

В заседание, как правило, вызывается осужденный. Если вопрос касается исполнения приговора в части гражданского иска, вызывается также гражданский истец. Неявка осужден-

ного или гражданского истца не останавливает рассмотрение дела.

При разрешении судом вопроса об освобождении осужденного по болезни или помещении его в больницу обязательно присутствие представителя врачебной комиссии, давшей заключение.

При рассмотрении судом вопроса об условно-досрочном или досрочном освобождении от наказания, о замене неотбытой части наказания более мягким, а равно о замене тюремного заключения отбыванием наказания в исправительно-трудовой колонии и отбывания наказания в исправительно-трудовой колонии тюремным заключением вызывается представитель учреждения, на которое возложено исполнение приговора, а также приглашается представитель Наблюдательной комиссии при исполнительном комитете районного, городского Совета депутатов трудящихся.

В тех случаях, когда дело рассматривается судом по представлению Комиссии по делам несовершеннолетних, суд извещает эту Комиссию о времени и месте рассмотрения ходатайства.

Рассмотрение дела начинается докладом председательствующего, после чего суд заслушивает явившихся в заседание лиц и заключение прокурора. Затем суд удаляется на совещание для вынесения определения.

Статья 378. **Рассмотрение судами ходатайств о снятии судимости**

Ходатайства о снятии судимости, в соответствии со статьей 54 Уголовного кодекса Белорусской ССР, рассматриваются районными (городскими) народными судами по месту жительства лиц, отбывших наказание.

Суды рассматривают вопрос о снятии судимости в отношении лиц, осужденных к лишению свободы на срок свыше десяти лет, по ходатайству лица, отбывшего наказание, или по ходатайству общественных организаций, а о досрочном снятии судимости — по ходатайству общественных организаций.

Ходатайства рассматриваются судом в открытом судебном заседании без истребования судебного дела, с вызовом осужденного, с участием прокурора и, в необходимых случаях, представителя общественной организации, возбудившей ходатайство.

Рассмотрение ходатайств о снятии судимости начинается докладом председательствующего, после чего суд рассматри-

вает имеющиеся документы, заслушивает вызванных лиц и заключение прокурора.

Повторное ходатайство о снятии судимости может быть возбуждено не ранее года со дня вынесения определения об отказе.

Статья 379. **Рассмотрение ходатайств о включении времени отбывания исправительных работ в трудовой стаж**

Ходатайства о включении времени отбывания исправительных работ в трудовой стаж, в соответствии со статьей 27 Уголовного кодекса Белорусской ССР, рассматриваются судом, постановившим приговор, по правилам, изложенным в статье 378 настоящего Кодекса.

Ходатайства о включении времени отбывания исправительных работ в трудовой стаж могут быть заявлены в течение года после отбытия исправительных работ.

РАЗДЕЛ СЕДЬМОЙ

ПЕРЕСМОТР ПРИГОВОРОВ, ОПРЕДЕЛЕНИЙ И ПОСТАНОВЛЕНИЙ, ВСТУПИВШИХ В ЗАКОННУЮ СИЛУ

ГЛАВА 33

ПРОИЗВОДСТВО В ПОРЯДКЕ СУДЕБНОГО НАДЗОРА

Статья 380. **Пересмотр в порядке судебного надзора вступивших в законную силу приговора, определения и постановления суда**

Пересмотр в порядке судебного надзора вступивших в законную силу приговора, определения и постановления суда допускается лишь по протесту прокурора, председателя суда и их заместителей, поименованных в настоящей статье.

Протесты приносят:

1) Генеральный Прокурор СССР — на приговоры, определения и постановления любого суда Белорусской ССР;

2) Председатель Верховного Суда СССР — на постановления Пленума, а также на приговоры судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР;

3) Заместители Генерального Прокурора СССР — на приговоры, определения и постановления любого суда Белорусской ССР, за исключением постановлений Пленума Верховного Суда Белорусской ССР;

4) Заместители Председателя Верховного Суда СССР — на приговоры судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР;

5) Прокурор Белорусской ССР, Председатель Верховного Суда Белорусской ССР и их заместители — на приговоры, определения и постановления любого суда Белорусской ССР, за исключением постановлений Пленума Верховного Суда Белорусской ССР;

6) Председатель областного суда, прокурор области — на приговоры и определения районного (городского) народного суда и определения судебной коллегии по уголовным делам областного суда, рассматривавшего дело в кассационном порядке.

Протесты на приговоры военных трибуналов приносятся в порядке, установленном статьями 20 и 21 Положения о военных трибуналах.

Лицо, принесшее протест, вправе его отозвать. Протест, принесенный прокурором, может быть отозван вышестоящим прокурором. Отозвание протеста допускается только до начала его рассмотрения в судебном заседании.

Статья 381. **Приостановление исполнения приговора, определения, постановления суда**

В соответствии со статьей 48 Основ уголовного судопроизводства Союза ССР и союзных республик, Генеральный Прокурор СССР, Председатель Верховного Суда СССР, их заместители, Главный военный прокурор и Председатель Военной коллегии Верховного Суда СССР, в соответствии с их компетенцией, вправе приостановить до разрешения дела в порядке судебного надзора исполнение опротестованного приговора, определения и постановления суда.

Прокурор Белорусской ССР и Председатель Верховного Суда Белорусской ССР вправе приостановить до разрешения дела в порядке судебного надзора исполнение опротестованного приговора, определения и постановления любого суда Белорусской ССР, кроме постановления Пленума Верховного Суда Белорусской ССР.

Статья 382. **Протест в порядке судебного надзора на мягкость наказания, прекращение дела или оправдательный приговор**

Пересмотр в порядке судебного надзора обвинительного приговора, определения и постановления суда по мотивам мягкости наказания или необходимости применения к осужденному закона о более тяжком преступлении, а также оправдательного приговора либо определения или постановления суда о прекращении дела допускается лишь в течение года по вступлении их в законную силу.

Статья 383. **Суды, рассматривающие дела по протестам в порядке надзора**

Президиум областного суда рассматривает дела по протестам на кассационные определения этого суда и на вступившие в законную силу приговоры районных (городских) народных судов.

Судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР рассматривает дела по протестам на постановления президиумов областных судов, а также приговоры и определения областных судов, если они не были предметом кассационного рассмотрения в Верховном Суде Белорусской ССР.

Пленум Верховного Суда Белорусской ССР рассматривает дела по протестам на приговоры и определения судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР.

Кроме того, президиум областного суда рассматривает протесты на определения районных (городских) народных судов и постановления судей этих судов, вступившие в законную силу.

Если в рассмотрении данного дела в суде первой инстанции или в кассационной инстанции принимало участие большинство членов президиума областного суда, председатель областного суда или прокурор области, принесшие протест, направляют дело соответственно Председателю Верховного Суда Белорусской ССР или Прокурору Белорусской ССР для обсуждения вопроса о принесении протеста в порядке судебного надзора в судебную коллегию по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР.

В тех же случаях, когда такое дело подлежало рассмотрению в президиуме областного суда по протесту Генерального

Прокурора СССР, Председателя Верховного Суда Белорусской ССР, Прокурора Белорусской ССР или их заместителей, оно передается на рассмотрение в порядке судебного надзора в судебную коллегию по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР.

Статья 384. **Истребование дела**

Лица, указанные в статье 380 настоящего Кодекса, вправе истребовать в пределах своей компетенции любое уголовное дело для разрешения вопроса о принесении протеста на вступившие в законную силу приговор, определение или постановление суда.

Право истребования дела из районных (городских) народных судов принадлежит также прокурорам районов (городов), которые в необходимых случаях вносят вышестоящему прокурору представление о принесении протеста в порядке судебного надзора.

Статья 385. **Принятие решения по истребованному делу**

Усмотрев, что приговор, определение или постановление суда по истребованному делу является незаконным или необоснованным, лицо, указанное в статье 380 настоящего Кодекса, приносит протест и направляет дело с протестом в соответствующую надзорную инстанцию.

В случае, если лицо, истребовавшее дело, не обнаружило в нем оснований для принесения протеста, оно сообщает об этом лицу, учреждению или организации, по ходатайству которых дело было истребовано для проверки, с указанием мотивов отказа. Дело возвращается в суд, из которого оно было истребовано.

Статья 386. **Порядок рассмотрения дела по протесту**

Дело по протесту на вступивший в законную силу приговор, определение или постановление рассматривается надзорной инстанцией в судебном заседании не позднее пятнадцати суток, а Пленумом Верховного Суда Белорусской ССР — не позднее месячного срока с момента поступления дела с протестом.

В рассмотрении дела в порядке судебного надзора принимает участие:

1) в президиуме областного суда — прокурор области;

2) в судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР — прокурор, уполномоченный Прокурором Белорусской ССР;

3) в Пленуме Верховного Суда Белорусской ССР — Прокурор Белорусской ССР или его заместитель.

Суд, рассматривающий дело в порядке судебного надзора, в необходимых случаях вправе вызвать в судебное заседание осужденного.

Дело докладывается председателем суда или по его назначению членом президиума или членом суда, ранее не участвовавшим в рассмотрении дела. Докладчик излагает обстоятельства дела, содержание приговора, определения и постановления, содержание протеста. Докладчику могут быть заданы вопросы. Если в судебном заседании участвует осужденный, он вправе после доклада судьи давать свои устные объяснения.

Затем предоставляется слово прокурору для поддержания внесенного им протеста или для дачи заключения по протесту председателя суда или его заместителя, после чего президиум областного суда или Пленум Верховного Суда Белорусской ССР выносят постановление, а судебная коллегия по уголовным делам — определение, которые принимаются большинством голосов. Определение судебной коллегии по уголовным делам составляется в совещательной комнате. При равенстве голосов протест, рассмотренный в президиуме областного суда или в Пленуме Верховного Суда Белорусской ССР, считается отклоненным.

Статья 387. **Определения и постановления суда, рассматривающего протест**

В результате рассмотрения дела в порядке надзора суд может:

1) оставить протест без удовлетворения;

2) отменить приговор и все последующие судебные определения и постановления и прекратить дело производством либо передать его на новое расследование или новое судебное рассмотрение;

3) отменить кассационное определение, а также последующие судебные определения и постановления, если они были вынесены, и передать дело на новое кассационное рассмотрение;

4) отменить определения и постановления, вынесенные в порядке судебного надзора, и оставить в силе, с изменением или без изменения, приговор суда и кассационное определение;

5) внести изменения в приговор, определение или постановление суда.

Статья 388. **Основания к отмене или изменению вступивших в законную силу приговора, определения и постановления суда**

Основаниями к отмене или изменению приговора при рассмотрении дела в порядке судебного надзора являются обстоятельства, указанные в статье 350 настоящего Кодекса.

Определения суда первой инстанции, постановления судьи, определения кассационной инстанции, определения и постановления надзорной инстанции подлежат отмене или изменению, если суд, рассматривающий протест, признает, что этим определением или постановлением вынесено незаконное или необоснованное решение судом первой инстанции, неосновательно оставлены без изменения, отменены или изменены вышестоящим судом предшествующие определения, постановления или приговор по делу, либо если при рассмотрении дела в вышестоящем суде были допущены нарушения закона, которые повлияли или могли повлиять на правильность вынесенного им определения или постановления.

Статья 389. **Пределы прав надзорной инстанции**

При рассмотрении протеста в порядке судебного надзора суд не связан доводами протеста и обязан проверить все производство по делу в полном объеме. Если по делу осуждено несколько лиц, а протест принесен в отношении одного или части осужденных, суд обязан проверить дело в отношении всех осужденных.

Суд при рассмотрении дела в порядке судебного надзора может смягчить назначенное осужденному наказание или применить закон о менее тяжком преступлении, но не вправе усилить наказание, а равно применить закон о более тяжком преступлении.

Признав неправильным оправдание подсудимого или прекращение дела в суде первой или кассационной инстанции, равно как назначение осужденному наказания, по своей мягкости не соответствующего содеянному, суд надзорной инстанции вправе с соблюдением условий, установленных в статье 382 настоящего Кодекса, отменить приговор или определение и направить дело для нового рассмотрения соответственно в суд первой или кассационной инстанции. При этом, возвращая дело в суд первой инстанции, суд надзорной

инстанции должен указать стадию, с которой дело возвращается на новое рассмотрение.

Если неосновательное прекращение дела или незаконное смягчение наказания осужденному было допущено при рассмотрении дела в порядке надзора, вышестоящая надзорная инстанция вправе отменить определение или постановление нижестоящей надзорной инстанции и оставить без изменений приговор суда первой инстанции или определение кассационной инстанции.

В случае, когда по делу осуждено или оправдано несколько подсудимых, суд не имеет права отменить приговор, определение или постановление в части тех оправданных или осужденных, в отношении которых протест не вносится, если отмена приговора, определения или постановления ухудшает их положение.

Статья 390. **Обязательность указаний суда, рассматривающего дело в порядке надзора**

Указания суда, рассматривающего дело в порядке судебного надзора, обязательны при дополнительном расследовании и при вторичном рассмотрении дела судом.

Суд, рассматривающий дело в порядке судебного надзора, не вправе устанавливать или считать доказанными факты, которые не были установлены в приговоре или отвергнуты им, а равно не вправе предрешать вопросы о доказанности или недоказанности обвинения, о достоверности или недостоверности того или иного доказательства и о преимуществах одних доказательств перед другими, о применении судом первой инстанции того или иного уголовного закона и о мере наказания.

Равным образом суд при рассмотрении дела в порядке судебного надзора, отменяя кассационное определение, не вправе предрешать выводы, которые могут быть сделаны кассационной инстанцией при вторичном рассмотрении дела.

Статья 391. **Содержание определения или постановления**

Постановление, вынесенное при рассмотрении дела президиумом областного суда, или определение судебной коллегии по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР в порядке судебного надзора должно соответствовать требованиям статьи 359 настоящего Кодекса.

Определение подписывается всем составом суда, а постановление — председательствующим в заседании президиума.

Определение или постановление суда приобщается к делу вместе с протестом.

Статья 392. Рассмотрение дела после отмены первоначального приговора

После отмены первоначального приговора дело подлежит рассмотрению в общем порядке.

Усиление наказания либо применение закона о более тяжком преступлении при новом рассмотрении дела судом первой инстанции допускается только при условии, если первоначальный приговор был отменен в порядке надзора за мягкостью наказания или в связи с необходимостью применения закона о более тяжком преступлении, а также если при новом расследовании дела после отмены приговора будут установлены обстоятельства, свидетельствующие о совершении обвиняемым более тяжкого преступления.

ГЛАВА 34

ВОЗОБНОВЛЕНИЕ ДЕЛ ПО ВНОВЬ ОТКРЫВШИМСЯ ОБСТОЯТЕЛЬСТВАМ

Статья 393. Основания возобновления дел по вновь открывшимся обстоятельствам

Вступившие в законную силу приговор, определение и постановление суда могут быть отменены по вновь открывшимся обстоятельствам.

Основаниями для возобновления уголовного дела по вновь открывшимся обстоятельствам являются:

1) установленная вступившим в законную силу приговором суда заведомая ложность показаний свидетеля или заключения эксперта, а равно подложность вещественных доказательств, протоколов следственных и судебных действий и иных документов или заведомая ложность перевода, повлекшие за собой постановление необоснованного или незаконного приговора;

2) установленные вступившим в законную силу приговором суда преступные злоупотребления судей, допущенные ими при рассмотрении данного дела;

3) установленные вступившим в законную силу пригово-

ром суда преступные злоупотребления лиц, производивших расследование по делу, повлекшие постановление необоснованного и незаконного приговора или определения суда о прекращении дела;

4) иные обстоятельства, неизвестные суду при постановлении приговора или определения, которые сами по себе или вместе с обстоятельствами, ранее установленными, доказывают невиновность осужденного или совершение им менее тяжкого или более тяжкого преступления, нежели то, за которое он осужден, а равно доказывают виновность оправданного или лица, в отношении которого дело было прекращено.

При невозможности вынести приговор за истечением сроков давности, издания акта амнистии или ввиду помилования отдельных лиц, а также вследствие смерти обвиняемого вновь открывшиеся обстоятельства, указанные в пунктах 1—3 настоящей статьи, устанавливаются расследованием, производимым в порядке, предусмотренном статьей 396 настоящего Кодекса.

Статья 394. **Сроки возобновления дел по вновь открывшимся обстоятельствам**

Пересмотр оправдательного приговора, определения и постановления суда о прекращении дела, а равно пересмотр обвинительного приговора, определения и постановления суда по мотивам мягкости наказания или необходимости применения к осужденному закона о более тяжком преступлении допускается лишь в течение сроков давности привлечения к уголовной ответственности, установленных статьей 46 Уголовного кодекса Белорусской ССР, и не позднее одного года со дня открытия новых обстоятельств.

Пересмотр обвинительного приговора по вновь открывшимся обстоятельствам в пользу осужденного сроками не ограничен.

Смерть осужденного не препятствует возобновлению о нем дела по вновь открывшимся обстоятельствам в целях реабилитации этого осужденного.

Статья 395. **Возбуждение производства по вновь открывшимся обстоятельствам**

Заявления граждан, сообщения учреждений, предприятий, организаций и должностных лиц о вновь открывшихся обстоятельствах направляются прокурору.

При наличии одного из оснований, предусмотренных статьей 393 настоящего Кодекса, прокурор в пределах своей

компетенции выносит постановление о возбуждении производства по вновь открывшимся обстоятельствам и производит расследование этих обстоятельств либо дает об этом поручение следователю. При расследовании вновь открывшихся обстоятельств могут производиться с соблюдением правил настоящего Кодекса допросы, осмотры, экспертизы, выемки и иные необходимые следственные действия.

Если прокурор не усматривает оснований для возбуждения производства по вновь открывшимся обстоятельствам, он отказывает в этом своим мотивированным постановлением. Постановление прокурора должно быть сообщено заинтересованным лицам, учреждениям, предприятиям или организациям, которые могут обжаловать его вышестоящему прокурору.

Статья 396. **Действия прокурора по окончании расследования вновь открывшихся обстоятельств**

По окончании расследования вновь открывшихся обстоятельств при наличии оснований для возобновления дела прокурор направляет дело с материалами расследования и своим заключением через соответствующего вышестоящего прокурора в суд, руководствуясь при этом правилами статьи 397 настоящего Кодекса.

При отсутствии оснований к возобновлению дела прокурор своим мотивированным постановлением прекращает производство. Это постановление должно быть сообщено заинтересованным лицам, учреждениям, предприятиям или организациям, которые могут его обжаловать вышестоящему прокурору.

Статья 397. **Разрешение судом вопроса о возобновлении дела по вновь открывшимся обстоятельствам**

Дела по вновь открывшимся обстоятельствам возобновляются:

1) в отношении приговоров и определений районных (городских) народных судов — президиумом областного суда;

2) в отношении приговоров, определений и постановлений областных судов — судебной коллегией по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР;

3) в отношении приговоров, определений и постановлений Верховного Суда Белорусской ССР — Пленумом Верховного Суда Белорусской ССР.

Предыдущее рассмотрение дела в кассационном порядке или в порядке судебного надзора не препятствует его рассмотрению в той же судебной инстанции в порядке возобновления по вновь открывшимся обстоятельствам.

Возобновление дела по вновь открывшимся обстоятельствам производится в судебном заседании по правилам, установленным в статье 386 настоящего Кодекса.

Статья 398. **Определения и постановления суда, рассматривающего дело по вновь открывшимся обстоятельствам**

Рассмотрев дело по вновь открывшимся обстоятельствам, президиум областного суда или Пленум Верховного Суда Белорусской ССР выносят постановление, а судебная коллегия по уголовным делам Верховного Суда Белорусской ССР — определение:

1) об отмене приговора, определения или постановления суда и передаче дела для производства нового расследования или нового судебного разбирательства;

2) об отмене приговора, определения или постановления суда и о прекращении дела;

3) об отклонении заключения прокурора.

Статья 399. **Производство после возобновления дела по вновь открывшимся обстоятельствам**

Предварительное расследование и судебное разбирательство после возобновления дела в связи с отменой приговора по вновь открывшимся обстоятельствам, а также обжалование вновь вынесенного приговора производится на общих основаниях.

При судебном разбирательстве дела, по которому был отменен приговор в связи с вновь открывшимися обстоятельствами, суд первой инстанции не связан размерами наказания, назначенного по отмененному приговору.

АЛФАВИТНО-ПРЕДМЕТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ К УГОЛОВНО-ПРОЦЕССУАЛЬНОМУ КОДЕКСУ БЕЛОРУССКОЙ ССР

А

Адвокаты — 49; оплата труда А., выступавшего по назначению, — 325; см. Защитник.

Амнистия — 5, 393.

Арест — 7; заключение под стражу — 91; сроки содержания под стражей — 92; меры попечения о детях и охраны имущества заключенного под стражу — 93; уведомление о заключении обвиняемого под стражу — 94; свидание с арестованным — 95; освобождение подсудимого из-под стражи — 323, 362; см. Меры пресечения.

Арест имущества — наложение А. на имущество — 174; протокол наложения А. на имущество — 175, 176; меры обеспечения гражданского иска и конфискации имущества — 235; обеспечение гражданского иска — 313.

Б

Беременность — отсрочка исполнения приговора в случае Б. осужденной — 369.

Болезнь — неявка обвиняемого к следователю в связи с Б. — 145; приостановление предварительного следствия в связи с Б. обвиняемого — 194; особенности предварительного следствия по делам о невменяемых и лицах, заболевших душевной Б. после совершения преступления, — 221, 222; приостановление производства по делу в суде в связи с Б. обвиняемого — 233, 257; обсуждение вопроса о вменяемости подсудимого при постановлении приговора — 306; отсрочка исполнения приговора в случае Б. — 369; освобождение от отбывания наказания в случае Б. — 370; см. Принудительное лечение.

В

Верховный Суд БССР — надзор за судебной деятельностью судебных органов БССР — 17; состав судебной коллегии по уголовным делам — 23; подсудность — 33; приговоры Верховного Суда БССР кассационному обжалованию и опротестованию не подлежат — 334; пересмотр дел в порядке судебного надзора — 383.

Верховный Суд СССР — надзор за судебной деятельностью — 17.
Вещественные доказательства — 78; хранение В. д. — 79; сроки хранения В. д. — 80; меры, принимаемые в отношении В. д. при разрешении уголовного дела, — 81; осмотр В. д. — 294; решение вопроса о В. д. при постановлении приговора — 304, 319; см. Документы.
Военнослужащие — применение меры пресечения в отношении В. — 84; наблюдение командования воинской части за обвиняемым, являющимся В., — 96.
Военные трибуналы — подсудность — 34; порядок кассационного обжалования и опротестования приговоров В. т. — 335; протесты на приговоры В. т. — 380.
Возбуждение дела — обязанность суда, прокурора, следователя и органа дознания В. д. — 3; обстоятельства, исключающие производство по уголовному делу, — 5; направление материалов без В. д. для применения мер общественного воздействия — 6; поводы и основания к В. д. — 105; уголовные дела, возбуждаемые по жалобе потерпевшего, — 106, 108; порядок В. д. — 110; отказ в В. д. — 111; направление дела после его В. — 113; надзор прокурора за законностью В. д. — 114; В. д. судом по новому обвинению — 255; В. д. судом в отношении нового лица — 256; В. производства по вновь открывшимся обстоятельствам — 395.
Возобновление дел — В. прекращенного дела — 210; В. д. в отношении лица, выздоровевшего после применения принудительных мер медицинского характера, — 333; В. д. по вновь открывшимся обстоятельствам — 393—398; производство после В. д. по вновь открывшимся обстоятельствам — 399.
Возраст — обязательное проведение экспертизы для определения В. обвиняемого — 75.
Врач — участие В. в осмотре трупа — 179; участие В. в освидетельствовании — 180.
Врачебная комиссия — 332, 370, 377.
Вскрытие трупа — присутствие следователя при В. т. — 189.
Выделение дела — 126, 255, 256.
Выемка — основания для производства В. — 166; лица, присутствующие при В., — 168; порядок производства В. — 169; изъятие предметов и документов при В. — 170; производство В. в помещениях дипломатических представительств — 172; В. почтово-телеграфной корреспонденции — 173; протокол В. — 175, 176.
Вызов — обвиняемого — 144; свидетеля — 156; потерпевшего — 161; В. лиц в судебное заседание — 230, 240.
Вынесение приговора — см. Приговор.

Г

Глухонемые — обязательное участие защитника — 51, 129.
Государственная пошлина — освобождение от Г. п. гражданского иска в уголовном деле — 56.
Государственные преступления — подсудность дел о Г. п. — 32; предварительное следствие по делам о Г. п. — 122, 123.
Государственная тайна — соблюдение Г. т. при разбирательстве дел — 13; выемка документов, содержащих сведения, являющиеся Г. т., — 166.
Гражданство — действие уголовно-процессуального закона в отношении граждан иностранных государств и лиц без Г. — 21.
Гражданский иск — 56; меры обеспечения Г. и. в распорядительном засе-

дании — 235; право прокурора поддержать Г. и. — 247, 252; разрешение Г. и. при постановлении приговора — 304, 312; обеспечение Г. и. до вступления приговора в законную силу — 313, 319.

Гражданский истец — права и обязанности — 55; представители Г. и. — 59; обязательность удовлетворения ходатайств Г. и., имеющих значение для дела, — 128; признание Г. и. — 134; ознакомление Г. и. с материалами дела — 199; ознакомление Г. и. с материалами дополнительного следствия — 204; обеспечение возможности ознакомления с материалами дела — 238; последствия неявки Г. и. в судебное заседание — 252; разъяснение Г. и. прав в судебном заседании — 275.

Гражданский ответчик — права — 57; представители Г. о. — 59; обязательность удовлетворения ходатайств Г. о., имеющих значение для дела, — 128; привлечение в качестве Г. о. — 135; ознакомление Г. о. с материалами дела — 199; ознакомление Г. о. с материалами дополнительного следствия — 204; обеспечение возможности ознакомления с материалами дела — 238; последствия неявки Г. о. в судебное заседание — 252; разъяснение Г. о. прав в судебном заседании — 275.

Д

Давность — прекращение дела за истечением сроков Д. — 5; прекращение приостановленного дела по истечении сроков Д. — 194, 393.

Денежное взыскание — наложение Д. в. на поручителей — 89; наложение Д. в. на переводчика — 129; порядок наложения Д. в. — 267.

Деньги — наложение ареста на денежные вклады — 174; указание в приговоре суда об изъятии у осужденного Д., нажитых преступным путем, — 319; см. Вещественные доказательства.

Дипломатическая неприкосновенность — действие уголовно-процессуального закона в отношении лиц, пользующихся правом Д. н., — 21; производство обыска и выемки в помещениях Д. представительств — 172.

Дознание — обязанность возбуждения уголовного дела и раскрытия преступления — 3; лица, производящие Д., — 45; полномочия органа Д. — 46; обязанность выявлять причины и условия совершения преступления и принимать меры к их устранению — 62; органы Д. — 115; деятельность органов Д. по делам, по которым производство предварительного следствия обязательно, — 116; деятельность органов Д. по делам, по которым производство предварительного следствия не обязательно, — 117; срок производства Д. — 118; окончание или приостановление Д. — 121; обжалование действий органа Д. — 218—220; см. Лицо, производящее дознание. Предварительное следствие.

Доказательства — обстоятельства, подлежащие доказыванию по уголовному делу, — 61; виды Д. — 63; собирание Д. — 64; оценка Д. — 65; показания свидетеля — 68; показания потерпевшего — 69; показания подозреваемого — 70; показания обвиняемого — 71; заключение эксперта — 76; вещественные Д. — 78; протоколы следственных и судебных действий — 82; документы — 83; разрешение ходатайств об истребовании дополнительных Д. при предании суду — 225; отложение дела для представления новых Д. — 257; подложность Д. как повод для возобновления дела — 393.

Документы — 83; выемка Д. — 166; изъятие Д. при выемке и обыске — 170; использование свидетелями письменных заметок и Д. — 287; оглашение Д. на судебном заседании — 295; подложность Д. как повод для возобновления дела — 393

Дополнительное расследование — право прокурора возвратить дело на Д. р. — 211; возвращение дела на Д. р. со стадии предания суду — 228, 234; направление дела на Д. р. со стадии судебного разбирательства — 258, 310.

Допрос — обвиняемого — 149; участие педагога в Д. несовершеннолетнего обвиняемого — 150; место Д. свидетеля — 157; порядок Д. свидетеля — 158; Д. несовершеннолетнего свидетеля — 159; протокол Д. свидетеля — 160; Д. потерпевшего — 161; Д. эксперта — 191; Д. подсудимого — 281; Д. свидетеля в судебном заседании — 286, 288; Д. потерпевшего в судебном заседании — 290; Д. эксперта в судебном заседании — 292.

Досрочное освобождение — 371.

Ж

Жалоба — прекращение дела за отсутствием Ж. потерпевшего — 5; передача Ж. по почте — 100; возбуждение дела по Ж. потерпевшего — 106, 108; Ж. на отказ в возбуждении уголовного дела — 111; обжалование действий органа дознания, следователя и прокурора — 218—220; обжалование определения суда первой инстанции и постановления судьи — 340; см. Кассационная жалоба. Частная жалоба.

З

Задержание — подозреваемого в совершении преступления — 119.

Заключение под стражу — см. Арест.

Закон — уголовно-процессуальный — 1; независимость судей и подчинение их только З. — 11; надзор за точным исполнением З. — 18; действие уголовно-процессуального З. в отношении граждан иностранных государств и лиц без гражданства — 21; применение уголовного З. о менее тяжком преступлении — 229; последствия неправильного применения уголовного З. — 350; существенное нарушение уголовно-процессуального З. — 353; понятие неправильного применения уголовного З. — 354.

Заочное рассмотрение дела — 245.

Заседание суда — см. Распорядительное заседание. Судебное заседание.

Зачет предварительного заключения — 317.

Защита, защитник — обеспечение обвиняемому права на З. — 14; участие З. в уголовном судопроизводстве — 49; приглашение, назначение и замена З. — 50; обязательное участие З. — 51; отказ от З. — 52; обязанности и права З. — 53; при производстве дознания З. не участвует — 117; право обвиняемого на ознакомление с материалами дела с помощью З. — 200; права З. при ознакомлении со всеми материалами дела — 202; ходатайства З. о дополнении предварительного следствия — 204; решение вопроса об участии З. при предании суду — 230; участие З. в судебном разбирательстве — 248; последствия неявки З. в судебное заседание — 250; обязательное присутствие З. при оглашении приговора — 262; извещение З. о рассмотрении дела о невменяемом — 327; последствия рассмотрения дела без участия З., когда по закону его участие обязательно, — 353.

Заявления — З. и сообщения о преступлении — 107; обязательность рассмотрения З. и сообщений о преступлении — 108; направление З. или сообщений по подследственности или подсудности — 112.

И

Имущество — охрана И. лица, заключенного под стражу, — 93; обеспечение возмещения материального ущерба, причиненного преступлением, и исполнение приговора в части конфискации И. — 136; меры по охране И. осужденного — 320; см. Арест имущества.

Иностранные граждане — действие уголовно-процессуального закона в отношении граждан иностранных государств — 21.

Иностранные судебно-следственные учреждения — порядок сношения судов, прокуроров, следователей и органов дознания с соответствующими учреждениями иностранных государств — 20.

Исполнение приговора — 364, 366, 367; отсрочка И. п. — 369; зачет времени пребывания в лечебном учреждении в срок отбытия наказания — 374; И. п. при наличии других неисполненных приговоров — 375; суды, разрешающие вопросы, связанные с приведением в И. п., — 376; порядок разрешения вопросов, связанных с И. п., — 377; приостановление И. п. — 381.

Исправительные работы — замена И. р. другими мерами наказания — 373; рассмотрение ходатайств о включении времени отбывания И. р. в трудовой стаж — 379.

К

Кассационная жалоба — право К. обжалования приговора — 334; порядок К. обжалования — 335; извещения о поданных К. ж. — 336; срок принесения К. ж. на приговор — 337; восстановление срока на К. обжалование — 338; последствия подачи К. ж. — 339; рассмотрение дел по К. ж. — 341—363.

Кассационное определение — см. Определение.

Кассационный протест — см. Протест.

Колония исправительно-трудовая — замена тюремного заключения отбыванием наказания в К. и отбывания наказания в К. тюремным заключением — 372.

Комиссии по делам несовершеннолетних — условно-досрочное освобождение по ходатайству К. — 371.

Конфискация имущества — К. вещественных доказательств — 81; обеспечение возмещения материального ущерба, причиненного преступлением, и исполнение приговора в части К. и. — 136; меры обеспечения К. и. — 235.

Корреспонденция — см. Почта.

Л

Лицо, производящее дознание, — обязанность всесторонне, полно и объективно исследовать обстоятельства дела — 15; отвод — 47; обязанность разъяснения прав участвующим в деле лицам и обеспечение осуществления их — 60; см. Дознание.

Личное поручительство — см. Поручители.

Лишение свободы — см. Арест.

Ложный донос — 107.

М

Медали — см. Ордена и медали.

Медицинское освидетельствование — 180; см. Врач. Освидетельствование.

Меры наказания — определение М. н. при постановлении приговора — 304, 317; недопустимость усиления наказания осужденному — 348; Н., не соответствующее тяжести преступления и личности осужденного, — 355; случаи возможного усиления Н. при вторичном рассмотрении дела — 361; освобождение от отбывания Н. по болезни — 370; замена тюремного заключения отбыванием Н. в колонии и отбывания Н. в колонии тюремным заключением — 372; замена исправительных работ и штрафа другими М. н. — 373; зачет времени пребывания в лечебном учреждении в срок отбытия Н. — 374.

Меры пресечения — общие положения о применении М. п. — 84; применение М. п. до предъявления обвинения — 85; обстоятельства, учитываемые при избрании М. п. — 86; постановление и определение о применении М. п., — 87; подписка о невыезде — 88; личное поручительство — 89; поручительство общественной организации или коллектива трудящихся — 90; заключение под стражу — 91; наблюдение командования воинской части — 96; отдача несовершеннолетних под присмотр — 97; отмена или изменение М. п. — 98; задержание подозреваемого в совершении преступления — 119; М. п. в отношении разыскиваемого обвиняемого — 195; изменение М. п. прокурором при утверждении обвинительного заключения — 216; обязательное рассмотрение дела в распорядительном заседании в случае необходимости изменения М. п. — 223; решение вопроса о правильности избрания М. п. при предании суду — 224; применение М. п. к лицу, в отношении которого возбуждено дело в судебном заседании — 256; разрешение вопроса о М. п. в судебном заседании — 260; решение вопроса о М. п. при постановлении приговора — 304, 317, 318.

Милиция — 115; см. Дознание.

Н

Наблюдательная комиссия — представление Н. к. о досрочном освобождении — 371; представление Н. к. о замене тюремного заключения отбыванием наказания в колонии и отбывания наказания в колонии тюремным заключением — 372.

Надзор прокурорский — 18; Н. прокурора за законностью возбуждения уголовного дела — 114; Н. прокурора за исполнением законов при производстве дознания и предварительного следствия — 211; Н. прокурора за законностью исполнения приговоров — 364.

Надзор судебный — 17; направление дела с особым мнением судьи председателю вышестоящего суда для внесения протеста в порядке Н. — 309; лица, коим предоставлено право принесения протестов в порядке Н., — 380; суды, рассматривающие дела по протестам в порядке Н., — 383; истребование дел в порядке Н. — 384; принятие решения по истребованному делу в порядке Н. — 385; рассмотрение дела в порядке Н. — 386—388; пределы прав надзорной инстанции — 389; обязательность указаний суда, рассматривающего дело в порядке Н., — 390.

Народный заседатель — участие Н. з. и коллегиальность в рассмотрении дел — 10; независимость судей и подчинение их только закону — 11; отвод Н. з. — 16; участие в рассмотрении уголовного дела Н. з., избранных в состав данного суда, — 24; запасный Н. з. — 26; участие Н. з. в распорядительном заседании — 226; отвод запасному Н. з. — 273.

Невменяемость — особенности предварительного следствия по делам о Н.— 221, 222; обсуждение вопроса о вменяемости подсудимого — 306; про-

изводство в суде по применению мер медицинского характера — 326—333.
Немые — см. Глухонемые.
Несовершеннолетние — обстоятельства, исключающие производство по уголовному делу в отношении Н., — 5; участие защитника в делах о преступлениях Н. — 49; применение меры пресечения в отношении Н. — 84; содержание Н., подвергнутых задержанию или предварительному заключению, — 91; меры попечения о детях заключенного под стражу — 93; отдача Н. под присмотр — 97; обязательность производства предварительного следствия по делам о преступлениях Н. — 123; участие педагога в допросе Н. обвиняемого — 150; обстоятельства, подлежащие выявлению по делам Н., — 151; порядок допроса Н. свидетеля следователем — 158, 159; ознакомление законного представителя Н. обвиняемого с материалами дела — 201; участие законных представителей Н. подсудимого в судебном заседании — 282; участие в судебном заседании представителей учебно-воспитательных учреждений и общественных организаций — 283; допрос Н. свидетеля в судебном заседании — 288; применение судом к Н. принудительных мер воспитательного характера — 307; меры попечения о детях осужденного к лишению свободы — 320.
Неявка — свидетеля — 67; эксперта — 73; переводчика — 129; подсудимого — 245; последствия Н. подсудимого — 246; последствия Н. прокурора, общественного обвинителя, защитника, общественного защитника — 250; последствия Н. потерпевшего — 251; последствия Н. гражданского истца или гражданского ответчика — 252; последствия неявки переводчика — 253; решение вопроса о возможности рассмотрения дела в случае Н. кого-либо из участвующих в деле лиц — 278.

О

Обвинение — право обвиняемого знать, в чем он обвиняется, и давать объяснения по предъявленному ему О. — 48; участие в деле защитника с момента предъявления О. — 49; поддержание О. потерпевшим — 54; поддержание О. прокурором — 106; предъявление О. — 142, 147; изменение или дополнение О. — 155; изменение О. при утверждении обвинительного заключения прокурором — 215; изменение О. в распорядительном заседании — 229; отказ прокурора от О. — 247; изменение О. в суде — 254; разъяснение подсудимому сущности О. — 279.
Обвинительное заключение — 198, 205; приложение к О. з. — 206; направление дела прокурору после подписания О. з. — 207; вопросы, подлежащие разрешению прокурором по делу, поступившему с О. з., — 213; решение прокурора по делу, поступившему с О. з., — 214, 215; обязательное рассмотрение дела в распорядительном заседании в случае несогласия судьи с выводами О. з. — 223; проверка правильности составления О. з. при предании суду — 224; вручение копии О. з. подсудимому — 239; оглашение О. з. — 279.
Обвиняемый — недопустимость привлечения в качестве О. иначе как на основаниях и в порядке, установленных законом, — 4; смерть О. и примирение с потерпевшим являются основанием к прекращению дел частного обвинения; недопустимость прекращения дела частного обвинения, если О. против этого возражает, — 5; вручение О. следственных и судебных документов в переводе на его родной язык — 12; обеспечение О. права на защиту — 14; запрещение домогаться показаний О.

путем насилия, угроз и иных незаконных мер — 15; права О. — 48; право О. отказаться от защитника — 52; показания О. — 71; обязательность проведения экспертизы для определения психического состояния и возраста О. — 75; уведомление о заключении О. под стражу — 94; обязательность удовлетворения ходатайств О., имеющих значение для дела, — 128; привлечение в качестве О. — 142; постановление о привлечении в качестве О. — 143; порядок вызова О. — 144; обязательность явки О. — 145; привод О. — 146; разъяснение О. его прав на предварительном следствии — 148; порядок допроса О. — 149; протокол допроса О. — 152; собственноручная запись О. своих показаний — 153; отстранение О. от должности — 154; ознакомление О. с постановлением о назначении экспертизы — 183; права О. при назначении и производстве экспертизы — 184; помещение О. в медицинское учреждение — 187; предъявление О. заключения эксперта — 192; розыск О. — 195; меры к установлению лица, подлежащего привлечению в качестве О., — 196; ознакомление О. с материалами дела — 200; ходатайства О. о дополнении предварительного следствия — 204; предание О. суду — 228, 229.

Обжалование — см. Жалобы. Кассационная жалоба. Частная жалоба.

Областной суд — осуществление надзора за судебной деятельностью районных (городских) народных судов — 17; состав судебной коллегии по уголовным делам О. с. — 23; подсудность — 32; см. Президиум областного суда. Суд.

Общественность — направление материалов без возбуждения дела для применения мер общественного воздействия — 6; поручительство общественной организации или коллектива трудящихся — 90; отказ в возбуждении уголовного дела и направление заявления или сообщения на рассмотрение общественной организации, товарищескому суду, коллективу трудящихся — 111; привлечение О. к раскрытию преступлений — 124; применение мер общественного воздействия к переводчику при уклонении его от исполнения своих обязанностей — 129; прекращение дел в связи с передачей на рассмотрение О. — 208; сообщение следователя о прекращении дела для применения мер общественного воздействия — 209; решение вопроса о допуске общественного обвинителя или общественного защитника — 230; сообщение суда о прекращении дела для применения мер общественного воздействия — 236; ознакомление представителя О. с материалами дела — 238; участие общественных обвинителей и общественных защитников в судебном разбирательстве — 249; последствия неявки общественного обвинителя и общественного защитника — 250; передача условно-осужденного О. для перевоспитания и исправления — 305; частное определение суда в адрес О. организаций — 321; направление копии приговора О. — 367; ходатайства О. об освобождении от наказания в виде лишения права занимать определенные должности — 371; рассмотрение ходатайств О. о снятии судимости — 378; рассмотрение ходатайств О. о включении времени отбывания исправительных работ в трудовой стаж — 379.

Общественный обвинитель, общественный защитник — разрешение в распорядительном заседании вопроса о допуске О. о. и О. з. — 230; участие О. о. и О. з. в судебном разбирательстве — 249; последствия неявки О. о. и О. з. — 250; меры, принимаемые в отношении О. о. и О. з., нарушающего порядок в судебном заседании, — 263; разъяснение О. о. и О. з. права отвода — 273; разрешение судом ходатайств, заявленных О. о. и О. з., — 277; участие О. о. и О. з. в судебном след-

ствии — 280—297; участие О. о. и О. з. в судебных прениях — 298; указание в приговоре на участие в судебном разбирательстве О. о. и О. з. — 315.
Обыск — основания для производства О. — 167; лица, присутствующие при О., — 168; порядок производства О. — 169; изъятие предметов и документов при О. — 170; личный О. — 171; производство О. в помещениях дипломатических представительств — 172; протокол О. — 175, 176.
Определение — суда о признании лица потерпевшим, гражданским истцом или гражданским ответчиком — 58; О. о применении меры пресечения — 87; О. суда о возбуждении дела — 110; О. распорядительного заседания — 231; содержание О. распорядительного заседания — 232; О. распорядительного заседания о приостановлении или направлении дела по подсудности — 233; О. о розыске подсудимого — 257; порядок вынесения О. в судебном заседании — 261; О. о наложении штрафа — 263; О. о мерах попечения о детях и охране имущества осужденного — 320; обжалование и опротестование О. первой инстанции — 340; О. кассационной инстанции — 347; содержание кассационного О. — 359; обращение к исполнению О. кассационной инстанции — 362; вступление О. в законную силу и приведение в исполнение — 365; обязательность О. суда — 366; порядок обращения к исполнению О. суда — 367; О. надзорной инстанции — 387; содержание О. надзорной инстанции — 391; О. суда, рассматривающего дело по вновь открывшимся обстоятельствам, — 398.
Опознание — предъявление для О. — 163, 164; протокол предъявления для О. — 165.
Ордена и медали — представление о лишении подсудимого О. и м. — 317.
Освидетельствование — порядок производства — 180; протокол О. — 181.
Осмотр — основания для производства О. — 177; порядок производства О. — 178; О. трупа — 179; протокол О. — 181; О. вещественных доказательств на суде — 294; О. местности и помещения судом в присутствии участников судебного разбирательства — 296.
Особое мнение судьи — 309.
Осужденный — 48; извещение суда, вынесшего приговор, о месте отбывания наказания О. — 367; предоставление родственникам свидания с О. — 368; вызов О. при разрешении вопросов, связанных с исполнением приговора, — 377.
Отвод — общие положения — 16; О. судьи — 27—30; О. прокурора — 42; О. следователя и лица, производящего дознание, — 47; О. эксперта — 74; О. переводчика — 131; разъяснение участникам судебного разбирательства права О. — 273.
Отказ — в возбуждении уголовного дела — 111; О. следователя в удовлетворении ходатайств — 128, 199; удостоверение факта отказа от подписания протокола следственного действия — 139; предупреждение свидетеля об ответственности за О. от дачи показаний — 158, 162, 285; О. в выдаче предметов и документов при производстве выемки — 169; О. обвиняемого от ознакомления с материалами дела — 203; О. в удовлетворении ходатайств при решении вопроса о предании суду — 225; оглашение показаний подсудимого в случае его О. от дачи показаний — 284; О. в удовлетворении гражданского иска при постановлении приговора — 312; О. в досрочном и условно-досрочном освобождении от наказания — 371; О. в замене тюремного заключения отбыванием наказания в исправительно-трудовой колонии — 372; О. в ходатайстве о снятии судимости — 378; О. в ходатайстве о включении времени

отбывания исправительных работ в трудовой стаж — 379; О. прокурора в возбуждении уголовного дела по вновь открывшимся обстоятельствам — 395.

Отдельное поручение — судов, прокуроров, следователей и органов дознания соответствующим органам других союзных республик и иностранных государств — 19, 20; выполнение О. п. следователем или органом дознания другого района — 127.

Отложение дела — 246, 250, 251, 253, 257, 278.

Отсрочка — исполнения определения о наложении денежного взыскания — 267; О. исполнения приговора — 369.

Отстранение от должности — обвиняемого — 154.

Очная ставка — порядок О. с. — 162.

П

Переводчик — 12; возмещение П. понесенных расходов — 103, 129; участие П. в допросах и иных следственных действиях — 130; отвод П. — 131; последствия неявки П. в судебное заседание — 253; разъяснение П. его обязанностей — 270; заведомая ложность перевода влечет возобновление дела по вновь открывшимся обстоятельствам — 393.

Передача дела — порядок П. д. в орган предварительного следствия, дознания и суд другой союзной республики — 19; П. д. по подсудности — 38; П. д. из суда, которому оно подсудно, в другой суд — 39; П. д. по подсудности при предании суду — 233.

Пересмотр — см. Возобновление дел. Надзор судебный.

Пленум Верховного Суда БССР — состав — 23; протесты на постановления П. — 380; рассмотрение протестов на приговоры и определения Верховного Суда БССР — 383; порядок рассмотрения П. дел по протесту — 386; возобновление дел по вновь открывшимся обстоятельствам П. — 397.

Подозреваемый — показания — 70; применение в отношении П. меры пресечения — 85; задержание лица, П. в совершении преступления, — 119; вызов и допрос П. — 120; удовлетворение ходатайств П., имеющих значение для дела, — 128; помещение П. в медицинское учреждение — 187.

Подписка — о невыезде — 88; П. свидетеля об ответственности за дачу ложных показаний — 285.

Подследственность — направление заявления или сообщения по П. — 112.

Подсудимый — 48; взыскание с П. судебных издержек — 104; обеспечение П. возможности ознакомления с делом — 238; вручение П. копии обвинительного заключения, постановления судьи или определения суда — 239; участие П. в судебном разбирательстве — 245; решение вопроса о виновности или невиновности П. в случае отказа прокурора от обвинения — 247; возбуждение судом дела в отношении П. по новому обвинению — 255; неявка П. — 257; разрешение вопроса о мере пресечения в отношении П. — 260; последствия нарушения П. порядка судебного заседания — 263; установление личности П. и своевременности вручения ему копии обвинительного заключения — 272; разъяснение П. его прав — 273, 274, 277; разъяснение П. сущности обвинения — 279; допрос П. — 281; участие в судебном заседании законных представителей несовершеннолетнего П. — 282; оглашение показаний П. — 284; речь П. — 298; последнее слово П. — 299; обсуждение вопроса о вменяемости П. — 306; освобождение П. из-под стражи — 323; последствия рассмотрения дела в отсутствие П. — 353.

Подсудность — районного (городского) народного суда — 31; областного суда — 32; Верховного Суда БССР — 33; военного трибунала — 34; право вышестоящего суда принять к своему производству уголовное дело, подсудное нижестоящему суду, — 35; территориальная П. уголовного дела — 36; определение П. при объединении уголовных дел — 37; передача уголовного дела по П. — 38; передача уголовного дела из суда, которому оно П., в другой суд — 39; недопустимость споров о П. — 40; направление заявления или сообщения по П. — 112; разрешение вопроса о П. при предании суду — 224, 228, 233.

Помилование — см. Амнистия.

Понятые — возмещение понесенных расходов — 103; участие П. при производстве следственных действий — 132; обязательное присутствие П. при производстве выемки и обыска — 168; присутствие П. при личном обыске — 171; присутствие П. при производстве осмотра — 178; присутствие П. при наружном осмотре трупа — 179; присутствие П. при освидетельствовании — 180; присутствие П. при производстве следственного эксперимента — 182.

Поруки — см. Общественность.

Поручители — личное поручительство — 89; поручительство общественной организации или коллектива трудящихся — 90.

Постановление — о признании лица потерпевшим, гражданским истцом или гражданским ответчиком — 58; П. о применении меры пресечения — 87; П. о возбуждении уголовного дела — 110, 125; П. о соединении и выделении дел — 126; П. о привлечении в качестве обвиняемого — 142, 143; П. о производстве выемки и обыска — 169; П. о выемке почтово-телеграфной корреспонденции — 173; П. о назначении экспертизы — 183; П. о приостановлении предварительного следствия — 194; П. о возобновлении предварительного следствия — 197; П. об отказе в удовлетворении ходатайства потерпевшего, гражданского истца и гражданского ответчика при ознакомлении с материалами дела — 199; П. о прекращении дела — 209; П. о возобновлении прекращенного дела — 210; П. судьи о предании суду — 231, 232; П. судьи о приостановлении дела — 233; вступление П. судьи в законную силу и приведение в исполнение — 365; обязательность П. суда — 366; порядок обращения к исполнению П. суда — 367; П. надзорной инстанции — 387; содержание П. надзорной инстанции — 391; П. суда, рассматривающего дело по вновь открывшимся обстоятельствам, — 398.

Потерпевший — примирение обвиняемого с П. является основанием для прекращения дела частного обвинения — 5; права П. — 54; вынесение постановления или определения о признании лица П. — 58; представители П. — 59; показания П. — 69; возмещение П. понесенных расходов — 103; уголовные дела, возбуждаемые по жалобе П., — 106; обязательность удовлетворения ходатайств П., имеющих значение для дела, — 128; признание П. — 133; вызов и допрос П. — 161; ознакомление П. с материалами дела — 199; ознакомление П. с материалами дополнительного следствия — 204; последствия неявки П. в судебное заседание — 251; разъяснение П. прав в судебном заседании — 275; допрос П. в судебном заседании — 290; отмена приговора по жалобе П. — 348, 349.

Почта — подача жалобы по П. — 100; выемка почтово-телеграфной корреспонденции — 173; осмотр почтово-телеграфной корреспонденции — 178.

Правосудие — осуществление П. только судом — 8; осуществление П. на началах равенства граждан перед законом и судом — 9; независимость судей и подчинение их только закону — 11; равенство прав участников судебного разбирательства — 243.
Предание суду — 223—225, 228—230, 232.
Предварительное следствие — меры пресечения — 84—98; протоколы при производстве П. с. — 99; общие условия производства П. с. — 122—141; органы П. с. — 122; уголовные дела, по которым производство П. с. обязательно, — 123; привлечение общественности к участию в раскрытии преступлений — 124; начало производства П. с. — 125; место производства П. с. — 127; протокол следственного действия — 138; срок производства П. с. — 140; недопустимость разглашения данных П. с. — 141; привлечение в качестве обвиняемого и допрос обвиняемого — 142—155; допрос свидетеля и потерпевшего при производстве П. с. — 156—161; очная ставка, предъявление для опознания при производстве П. с. — 162—165; выемка, обыск, наложение ареста на имущество при производстве П. с. — 166—176; осмотр и освидетельствование при производстве П. с. — 177—182; экспертиза при производстве П. с. — 183—193; приостановление П. с. — 194—196; возобновление П. с. — 197; окончание П. с. — 198—210; ходатайства обвиняемого и его защитника о дополнении П. с. — 204; надзор прокурора за исполнением законов при производстве П. с. — 211—217; обжалование действий следователя и прокурора при производстве П. с. — 218—220; особенности П. с. по делам о невменяемых и лицах, заболевших душевной болезнью после совершения преступления — 221, 222; направление дела на новое П. с. — 254; последствия односторонности или неполноты П. с. — 350; расследование дела по вновь открывшимся обстоятельствам — 395, 396, 399.
Председатель Верховного Суда БССР — право принесения протестов в порядке судебного надзора — 380; право приостановить исполнение опротестованного приговора — 381.
Председатель Верховного Суда СССР — право принесения протестов в порядке надзора — 380; право приостановления исполнения опротестованного приговора — 381.
Председатель областного суда — право принесения протестов в порядке судебного надзора — 380.
Председательствующий — 23, 244, 262—264, 266, 268, 270—277, 279, 281, 285—300, 308, 309, 322.
Представители — допущение законных П. в качестве защитника — 49; П. потерпевшего, гражданского истца и гражданского ответчика — 59; допрос законного П. в качестве свидетеля — 66; производство выемки и обыска в помещениях дипломатических представительств — 172; ознакомление законного П. несовершеннолетнего с материалами дела — 201; законный П. несовершеннолетнего подсудимого — 282; участие в судебном заседании П. учебно-воспитательных учреждений и общественных организаций — 283; извещение законных П. о дне рассмотрения дела о невменяемом — 327; см. Потерпевший. Гражданский истец. Гражданский ответчик. Защита.
Представление — об устранении причин и условий, способствующих совершению преступления, — 137.
Предъявление обвинения — см. Обвинение. Обвиняемый. Обвинительное заключение.
Президиум областного суда — состав — 23; пересмотр дел в порядке су-

дебного надзора — 383; участие прокурора в П. — 386; содержание постановления П. — 391; разрешение П. вопроса о возобновлении дела по вновь открывшимся обстоятельствам — 397.

Прекращение дела — обстоятельства, исключающие производство по делу, — 5; П. д., возбуждаемого не иначе как по жалобе потерпевшего, — 106; окончание дознания П. д. — 121; П. д. в той части обвинения, в какой оно не нашло подтверждения, — 155; П. приостановленного дела — 194; окончание предварительного следствия составлением постановления о П. д. — 198; основания к П. д. — 208; постановление о П. д. — 209; возобновление прекращенного дела — 210; определение распорядительного заседания о П. д. — 228, 236; основания для П. д. в судебном заседании — 259; основания для отмены приговора, если дело подлежало П., — 353; основания к П. д. при рассмотрении в кассационном порядке — 357; право надзорной инстанции на П. д. — 387.

Привод — свидетеля, эксперта при неявке без уважительной причины — 67, 73; П. обвиняемого — 146; П. подсудимого — 246.

Приговор — основания для постановления оправдательного П. или обвинительного П. с освобождением осужденного от наказания — 5; публичное провозглашение П. — 13; постановление П. — 301—325; виды П. — 311; разрешение гражданского иска при постановлении П. — 312; провозглашение П. — 322; отмена оправдательного П. — 349; основания к отмене или изменению П. — 350—355; последствия отмены П. с направлением дела на новое рассмотрение — 356; отмена обвинительного П. с прекращением дела — 357; изменение П. — 358; обязательность П. — 366; отмена или изменение П. в порядке надзора — 387, 388; см. Исполнение приговора.

Принудительное лечение — 198, 222; производство по применению принудительных мер медицинского характера — 326—333; применение П. л. к лицу, освобожденному от отбывания наказания в связи с тяжелым заболеванием, — 370.

Приостановление — дознания — 121; П. предварительного следствия — 194—197; П. дела в распорядительном заседании — 228, 233; П. дела в судебном заседании — 257; П. исполнения приговора в случае подачи кассационной жалобы или принесения протеста — 339; П. исполнения приговора — 381.

Прокурор — обязанность возбуждения уголовного дела и раскрытия преступления — 3; обязанность П. всесторонне, полно и объективно исследовать обстоятельства дела — 15; прокурорский надзор в уголовном судопроизводстве — 18; полномочия П. — 41; отвод П. — 42; право П. предъявить гражданский иск — 56; обязанность разъяснения и обеспечения прав участвующим в деле лицам — 60; обязанность выявлять причины и условия совершения преступления и принимать меры к их устранению — 62; продление срока содержания под стражей — 92; обязательность санкции П. для изменения меры пресечения, избранной по указанию П., — 98; вступление П. в дела частного обвинения — 106; надзор П. за законностью возбуждения уголовного дела — 114; продление срока дознания — 118; сообщение П. о всяком задержании лица, подозреваемого в совершении преступления, — 119; продление П. срока предварительного следствия — 140; обязательность санкции П. для выемки документов, содержащих сведения, являющиеся государственной тайной, — 166; направление следователем дела П. после подписания обвинительного заключения — 207; полномочия П. по осуществлению надзора за исполнением законов при производстве

дознания и предварительного следствия — 211; обязательность указаний П. — 212; вопросы, подлежащие разрешению П. по делу, поступившему с обвинительным заключением, — 213; решение П. по делу, поступившему с обвинительным заключением, — 214; изменение обвинения при утверждении обвинительного заключения П. — 215; изменение меры пресечения при утверждении П. обвинительного заключения — 216; направление П. дела в суд — 217; обжалование действий П. — 218—220; обязательное участие П. в распорядительном заседании — 226; решение вопроса об участии П. в судебном разбирательстве — 230; участие П. в судебном разбирательстве — 247; последствия неявки П. в судебное заседание — 250; обязательное присутствие П. при оглашении приговора — 262; протесты П. на приговоры — 334; заключение П. при рассмотрении дела в кассационной инстанции — 344, 346; осуществление надзора за законностью исполнения приговора — 364; участие П. при разрешении вопросов, связанных с исполнением приговора, — 377; участие П. в рассмотрении ходатайств о снятии судимости — 378; действия П. при получении сообщения о вновь открывшихся обстоятельствах — 395, 396.

Прокурор БССР — прокурорский надзор в уголовном судопроизводстве — 18; продление срока содержания под стражей — 92; продление срока предварительного следствия — 140; право принесения протестов в порядке судебного надзора — 380; право приостановить исполнение опротестованного приговора — 381; участие в заседании Пленума Верховного Суда БССР — 386.

Прокурор области — продление срока содержания под стражей — 92; продление срока предварительного следствия — 140; право принесения протестов в порядке судебного надзора — 380; участие в заседании президиума областного суда — 386.

Прокурор СССР Генеральный — прокурорский надзор в уголовном судопроизводстве — 18; продление срока содержания под стражей — 92; право принесения протестов в порядке надзора — 380; право приостановления исполнения опротестованного приговора — 381.

Протест — кассационный П. на незаконный или необоснованный приговор — 334; порядок опротестования приговора — 335; извещения о поданных П. — 336; срок принесения П. — 337; восстановление срока на кассационное опротестование — 338; последствия принесения кассационного П. — 339; опротестование определения суда первой инстанции и постановления судьи — 340; рассмотрение дел по кассационному П. — 341—363; отмена приговора по П. за мягкостью наказания или в связи с необходимостью применения закона о более тяжком преступлении — 348; отмена оправдательного приговора по П. прокурора — 349; П. в порядке надзора, отозвание П. — 380; П. на мягкость наказания, прекращение дела или оправдательный приговор — 382.

Протокол — следственных и судебных действий как доказательство — 82; обязательность ведения П. — 99; П. явки с повинной — 109; П. следственного действия — 138; удостоверение факта отказа от подписания или невозможности подписания П. следственного действия — 139; П. допроса обвиняемого — 152; П. допроса свидетеля — 160; П. очной ставки — 162; П. предъявления для опознания — 165; П. выемки, обыска, наложения ареста на имущество — 175; обязательность вручения копии П. выемки, обыска, наложения ареста на имущество — 176; П. осмотра и освидетельствования — 181; П. о производстве

следственного эксперимента — 182; П. об ознакомлении обвиняемого с постановлением о назначении экспертизы — 183; П. изъятия образцов для сравнительного исследования — 185; П. допроса эксперта — 191; П. об ознакомлении потерпевшего, гражданского истца и гражданского ответчика с материалами дела — 199; П. объявления об окончании предварительного следствия и о предъявлении обвиняемому и защитнику материалов дела — 203; занесение в П. ходатайств обвиняемого и его защитника о дополнении предварительного следствия — 204; П. распорядительного заседания — 237; содержание П. судебного заседания — 264; замечания на П. судебного заседания — 265; рассмотрение замечаний на П. судебного заседания — 266; отсутствие П. судебного заседания в деле как повод к отмене приговора — 353.

Психическая болезнь — См. Болезнь.

Р

Распорядительное заседание — 223—237.

Районный (городской) народный суд — состав — 23; подсудность — 31; см. Суд.

Реабилитация — 5, 394.

Родственники — в качестве защитника могут быть допущены близкие Р. — 49; в случае смерти потерпевшего его правами пользуются близкие Р. — 54; свидание Р. с арестованным — 95; право обжалования определения суда о применении принудительных мер медицинского характера к невменяемому его близкими Р. — 331; возбуждение ходатайств об отмене или изменении принудительных мер медицинского характера близкими Р. невменяемого — 332; свидания Р. с осужденным и извещение их о приведении приговора в исполнение — 368.

Разъяснение — некоторых наименований, содержащихся в настоящем Кодексе — 22.

Розыск — обвиняемого — 195; подсудимого — 257.

С

Свидетели — лица, вызываемые в качестве С., — 66; обязанности С. — 67; показания С. — 68; возмещение С. понесенных расходов — 103; порядок вызова С. — 156; место допроса С. — 157; порядок допроса С. — 158; протокол допроса С. — 160; недопустимость вызова С. в распорядительное заседание — 227; возбуждение дела в отношении С., давших заведомо ложные показания, — 256; удаление С. из зала судебного заседания — 271; ответственность С. за отказ от дачи показаний и за ложные показания — 285; допрос С. в судебном заседании — 286—288; оглашение показаний С. — 289; последствия ложности показаний С. — 393.

Секретарь судебного заседания — отвод — 16; ведение протокола судебного заседания — 264; доклад С. о явке в суд вызванных лиц — 269; право участников судебного разбирательства заявить отвод С. — 273.

Следователь — обязанность возбуждения уголовного дела и раскрытия преступления — 3; обязанность всесторонне, полно и объективно исследовать обстоятельства дела — 15; полномочия С. — 43, 44; отвод С. — 47; обязанность С. разъяснять права участвующим в деле лицам — 60; обязанность С. выявлять причины и условия, способствовавшие совершению преступления, и принимать меры к их устра-

нению — 62; присутствие С. при производстве экспертизы — 189; обжалование действий С. — 218—220; см. Предварительное следствие.
Следственный эксперимент — 182.
Слепые — 51.
Смерть — обвиняемого является основанием для прекращения дела — 5; С. потерпевшего — 54; обязательное проведение экспертизы для установления причин С. — 75; С. единственного трудоспособного члена семьи осужденного влечет отсрочку исполнения приговора — 369; С. осужденного не препятствует возобновлению дела по вновь открывшимся обстоятельствам — 394.
Снятие судимости — 378.
Совещание судей — вынесение определения распорядительного заседания — 227; порядок вынесения определений в судебном заседании — 261; удаление суда на совещание для постановления приговора — 300; тайна С. с. — 303; вопросы, разрешаемые судом при постановлении приговора, — 304; порядок С. с. — 308; особое мнение судьи — 309; удаление судей на совещание для вынесения кассационного определения — 346; последствия нарушения тайны С. с. при постановлении приговора — 353; С. с. при составлении определения надзорной инстанции — 386.
Содержание под стражей — см. Арест.
Соединение дел — 108, 126.
Состав суда — 23; судьи, участвующие в рассмотрении уголовного дела, — 24; неизменность состава суда при разбирательстве дела — 25; обстоятельства, устраняющие судью от участия в рассмотрении уголовного дела, — 27; недопустимость участия судьи в рассмотрении уголовного дела — 28; отвод С. с. — 29, 30; С. с. в распорядительном заседании — 226; незаконный С. с. является основанием для отмены приговора — 353.
Срок — освобождение прокурором лиц, содержащихся под стражей свыше С., установленного законом или приговором суда, — 7; С. хранения вещественных доказательств — 80; С. для предъявления обвинения лицу, в отношении которого избрана мера пресечения, — 85; С. содержания под стражей — 92; исчисление С. — 100; восстановление пропущенного С. — 101; С. производства дознания — 118; С. сообщения прокурору о всяком случае задержания лица, подозреваемого в совершении преступления, — 119; С. направления прокурору постановления органа дознания о приостановлении дела — 121; С. выполнения отдельного поручения следователем или органом дознания — 127; С. рассмотрения представления следователя предприятиями, учреждениями, общественными организациями —137; С. предварительного следствия — 140; С. предъявления обвинения — 147; С. рассмотрения прокурором дела, поступившего с обвинительным заключением, — 214; С. направления жалобы прокурору на действия органа дознания, следователя — 218; С. рассмотрения жалобы прокурором — 219; С. разрешения вопроса о предании суду — 223; С. для вручения подсудимому копий обвинительного заключения, постановления или определения о предании суду — 239; С. рассмотрения дела в судебном заседании — 241; С. изготовления и подписания протокола судебного заседания — 264; С. для подачи замечаний на протокол судебного заседания — 265; отсрочка и рассрочка денежного взыскания — 267; указание в приговоре С. его обжалования и опротестования — 319; С. подачи кассационных жалоб и принесения протестов — 337; восстановление С. на кассационное обжалование и опротестование — 338; С. рассмотрения дела

в кассационной инстанции — 342; С. вступления приговора в законную силу — 364; С. вступления определения в законную силу — 365; отсрочка исполнения приговора — 369; С. для повторного рассмотрения представлений о досрочном освобождении — 371; С. для повторного рассмотрения представления о замене тюремного заключения отбыванием наказания в колонии — 372; С. рассмотрения повторного ходатайства о снятии судимости — 378; С. заявления ходатайства о включении времени отбывания исправительно-трудовых работ в трудовой стаж — 379; С. пересмотра приговора по мотивам мягкости наказания, оправдательного приговора или определения о прекращении дела в порядке судебного надзора — 382; С. рассмотрения дела надзорной инстанции — 386; С. возобновления дел по вновь открывшимся обстоятельствам — 394.

Суд — обязанность возбуждения уголовного дела — 3; участие народных заседателей и коллегиальность в рассмотрении дел — 10; обязанность всесторонне, полно и объективно исследовать обстоятельства дела — 15; состав С. — 23; обязанность разъяснения и обеспечения прав участвующим в деле лицам — 60; обязанность выявлять причины и условия, способствовавшие совершению преступления, и принимать меры к их устранению — 62; направление прокурором дела в С. — 217.

Судебное заседание — гласность судебного разбирательства — 13; судьи, участвующие в рассмотрении уголовного дела, — 24; неизменность состава суда при разбирательстве дела — 25; недопустимость повторного участия судьи в рассмотрении уголовного дела — 28; непосредственность, устность и непрерывность судебного разбирательства — 242; руководство С. з. — 244; распорядок С. з. — 262; меры, принимаемые к нарушителям порядка в С. з., — 263; протокол С. з. — 264; подготовительная часть С. з. — 268—278; судебные прения — 298.

Судебное следствие — 279—298; ходатайства о возобновлении С. с. — 298; возобновление С. с. — 299, 310.

Судебные издержки — 102; возмещение свидетелям, потерпевшим, экспертам, переводчикам, понятым понесенных расходов — 103; взыскание С. и. — 104; решение вопроса о С. и. при вынесении приговора — 304, 319.

Судопроизводство — задачи — 2; язык, на котором ведется С., — 12.

Судья — независимость С. и подчинение их только закону — 11; С., участвующие в рассмотрении уголовного дела, — 24; обстоятельства, устраняющие С. от участия в рассмотрении уголовного дела, — 27; недопустимость повторного участия С. в рассмотрении дела — 28; отвод С. — 29, 30; вынесение постановления о предании суду — 223, 224; разрешение ходатайств при предании суду — 225; участие С. в распорядительном заседании — 226; разрешение С. вопросов при предании суду — 230; обязанность С. обеспечить ознакомление с делом участников процесса — 238; неподписание кем-либо из С. приговора как повод к его отмене — 353.

Т

Телесное повреждение — обязательное проведение экспертизы для установления характера и тяжести Т. п. — 75.

Товарищеский суд — см. Общественность.

Трибунал — см. Военный трибунал.

Тюремное заключение — замена Т. з. отбыванием наказания в колонии и отбывания наказания в колонии Т. з. — 372.

У

Условно-досрочное освобождение — см. Досрочное освобождение.
Условное осуждение — суд может передать У. о. на перевоспитание и исправление коллективу трудящихся по его ходатайству — 305.
Ущерб — обеспечение возмещения материального У., причиненного преступлением, — 136; см. Гражданский иск.

Ф

Физические недостатки — участие защитника в делах лиц, страдающих Ф. н., — 49; обязательное участие защитника в делах лиц, страдающих Ф. н., — 51.

Ц

Ценности — см. Вещественные доказательства.

Ч

Частная жалоба — 340.
Частное обвинение — 5; право потерпевшего поддерживать обвинение — 54; уголовные дела, возбуждаемые по жалобе потерпевшего, — 106, 108; разъяснение потерпевшему и подсудимому прав на примирение — 275.
Частное определение — 321, 363.
Частный протест — 340.

Ш

Штраф — на нарушителей в судебном заседании — 263; отсрочка уплаты Ш. — 369; замена Ш. другими мерами наказания — 373.

Э

Эксперт — 72; обязанности и права Э. — 73; отвод Э. — 74; заключение Э. — 76; возмещение Э. понесенных расходов — 103; присутствие Э. при вскрытии трупа — 179; содержание заключения Э. — 190; допрос Э. — 191; предъявление обвиняемому заключения Э. — 192; недопустимость вызова Э. в распорядительное заседание — 227; разъяснение Э. прав и обязанностей в судебном заседании — 276; допрос Э. в судебном заседании — 292.
Экспертиза — назначение — 72; обязательное проведение Э. — 75; дополнительная и повторная Э. — 77; порядок назначения Э. — 183; права обвиняемого при назначении и производстве Э. — 184; производство Э. в экспертном учреждении — 186; помещение обвиняемого или подозреваемого в медицинское учреждение — 187; производство Э. вне экспертного учреждения — 188; присутствие следователя при производстве Э. — 189; производство дополнительной и повторной Э. — 193; направление лица на судебно-психиатрическую Э. — 221; производство Э. на суде — 291; производство дополнительной или повторной Э. на суде — 293.

Я

Явка с повинной — 109.
Язык судопроизводства — 12.

СОДЕРЖАНИЕ

Закон об утверждении **Уголовно-процессуального кодекса Белорусской ССР**

Раздел первый

Общие положения

		Статьи	Стр.
Глава	1. Основные положения	1—22	187
Глава	2. Суд и подсудность	23—40	196
Глава	3. Прокурор	41—42	200
Глава	4. Следователь и лицо, производящее дознание	43—47	201
Глава	5. Участники процесса, их права и обязанности	48—60	203
Глава	6. Доказательства	61—83	208
Глава	7. Меры пресечения	84—98	216
Глава	8. Протоколы, сроки и судебные издержки	99—104	221

Раздел второй

Возбуждение уголовного дела

Глава	9. Возбуждение уголовного дела	105—114	224

Раздел третий

Дознание и предварительное следствие

Глава	10. Дознание	115—121	228
Глава	11. Общие условия производства предварительного следствия	122—141	232
Глава	12. Привлечение в качестве обвиняемого и допрос обвиняемого	142—155	240
Глава	13. Допрос свидетеля и потерпевшего	156—161	245
Глава	14. Очная ставка, предъявление для опознания	162—165	247
Глава	15. Выемка, обыск, наложение ареста на имущество	166—176	249
Глава	16. Осмотр и освидетельствование	177—182	254
Глава	17. Производство экспертизы	183—193	257
Глава	18. Приостановление предварительного следствия	194—197	261
Глава	19. Окончание предварительного следствия	198—210	262

Глава 20. Надзор прокурора за исполнением законов при производстве дознания и предварительного следствия . . . . 211—217 268
Глава 21. Обжалование действий органа дознания, следователя и прокурора . . . . 218—220 272
Глава 22. Особенности предварительного следствия по делам о невменяемых и лицах, заболевших душевной болезнью после совершения преступления . . . . 221—222 —

Раздел четвертый

Производство в суде первой инстанции

Глава 23. Предание обвиняемого суду и подготовительные действия к судебному заседанию . . . . 223—241 274
Глава 24. Общие условия судебного разбирательства . . 242—267 281
Глава 25. Подготовительная часть судебного заседания 268—278 291
Глава 26. Судебное следствие . . . . 279—297 294
Глава 27. Судебные прения и последнее слово подсудимого . . . . 298—300 301
Глава 28. Постановление приговора . . . . 301—325 303
Глава 29. Производство по применению принудительных мер медицинского характера . . . . 326—333 312

Раздел пятый

Производство в кассационной инстанции

Глава 30. Обжалование и опротестование судебных приговоров, определений и постановлений, не вступивших в законную силу . . . . 334—340 316
Глава 31. Рассмотрение дел по кассационной жалобе и протесту . . . . 341—363 319

Раздел шестой

Исполнение приговора

Глава 32. Исполнение приговора . . . . 364—379 328

Раздел седьмой

Пересмотр приговоров, определений и постановлений, вступивших в законную силу

Глава 33. Производство в порядке судебного надзора . 380—392 335
Глава 34. Возобновление дел по вновь открывшимся обстоятельствам . . . . 393—399 342
Алфавитно-предметный указатель к Уголовно-процессуальному кодексу Белорусской ССР 346

1964 г.

Бел. аддзел
1994 г.

На белорусском языке

Уголовно-процессуальный кодекс Белорусской ССР

Государственное издательство БССР
Минск 1961

Рэдактар *Р. Басаў*
Тэхнічны рэдактар *Н. Сцяпанава*
Карэктары *Н. Карэнская* і *А. Сачкова*

АТ 09132. Здадзена ў набор 31/І 1961 г.
Падп. да друку 10/III 1961 г. Тыраж 12 000 экз.
Фармат 60 × 84/16. Фіз. друк. арк. 23.
Уч.-выд. арк. 20,2. Зак. 86. Цана 56 кап.

Друкарня імя Сталіна, Мінск,
праспект імя Сталіна, 79.

56

111

B000000002 1298 1